

НАТАЛІЯ РЕЗНІКОВА

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
ПРАКТИКУМ

УДК 330.368:339.9

Рецензенти:

Олена ПРИЯТЕЛЬЧУК – доктор економічних наук, професор, заступник директора з науково-педагогічної роботи НН інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Ольга ЯЦЕНКО – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної торгівлі і маркетингу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

Затверджено Вченою радою НН інституту міжнародних відносин
імені Тараса Шевченка

(протокол №7 від 03 березня 2026 року)

Резнікова Н. Історія міжнародних економічних відносин: практикум. Київ: ФО-П
2026. 328 с.

Білецький Р.Г.,

ISBN 978-617-8530-51-8

Практикум з дисципліни «Історія міжнародних економічних відносин» присвячений виявленню та інтерпретації закономірностей і суперечностей розвитку міжнародних економічних відносин у їх історичній динаміці як передумови розуміння сучасних трансформацій світового господарства. Звернення до історичних форм обміну, торгівлі, руху капіталів і факторів виробництва дозволяє визначити сутнісні характеристики еволюції глобальної економічної взаємодії та чинники формування її сучасних конфігурацій в умовах зростання фрагментації, технологічної конкуренції та структурної перебудови світової економіки.

Осмилення історичних залежностей на міжнародному, регіональному і національному рівнях забезпечує можливість ідентифікувати середовище виникнення та трансформації міжнародних економічних відносин, а також простежити спадковість економічних процесів і інституцій. Фокусування на ключових етапах розвитку світового господарства дозволяє виявити як сталі закономірності, так і змінні параметри економічної взаємодії, що визначають характер інтеграційних і дезінтеграційних процесів, а також формують баланс вигод і втрат міжнародної економічної співпраці.

Опанування матеріалу практикуму сприяє набуттю навичок до комплексного аналізу історичних економічних процесів, їх критичного осмилення та узагальнення з урахуванням сучасних гео економічних викликів. Здобувач формує здатність використовувати історичний досвід як інструмент пояснення сучасних явищ, виявляти причинно-наслідкові зв'язки між подіями та процесами, а також оцінювати вплив історично сформованих інституцій і структур на сучасні моделі міжнародної економічної взаємодії.

Практикум орієнтований на формування професійних компетентностей, що відповідають цілям освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини (з обов'язковим вивченням двох іноземних мов)», зокрема здатності до аналітичного мислення, міждисциплінарного підходу, наукового узагальнення та обґрунтування економічних рішень у глобальному контексті. Він забезпечує систематизацію знань про історичні форми і механізми міжнародних економічних відносин та створює підґрунтя для їх застосування у подальшій навчальній і професійній діяльності.

Практикум розрахований на здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей, а також буде корисним усім, хто цікавиться міждисциплінарним осмиленням міжнародних економічних процесів і прагне зрозуміти сучасні глобальні трансформації через призму їх історичного розвитку.

УДК 330.368:339.9

ISBN 978-617-8530-51-8

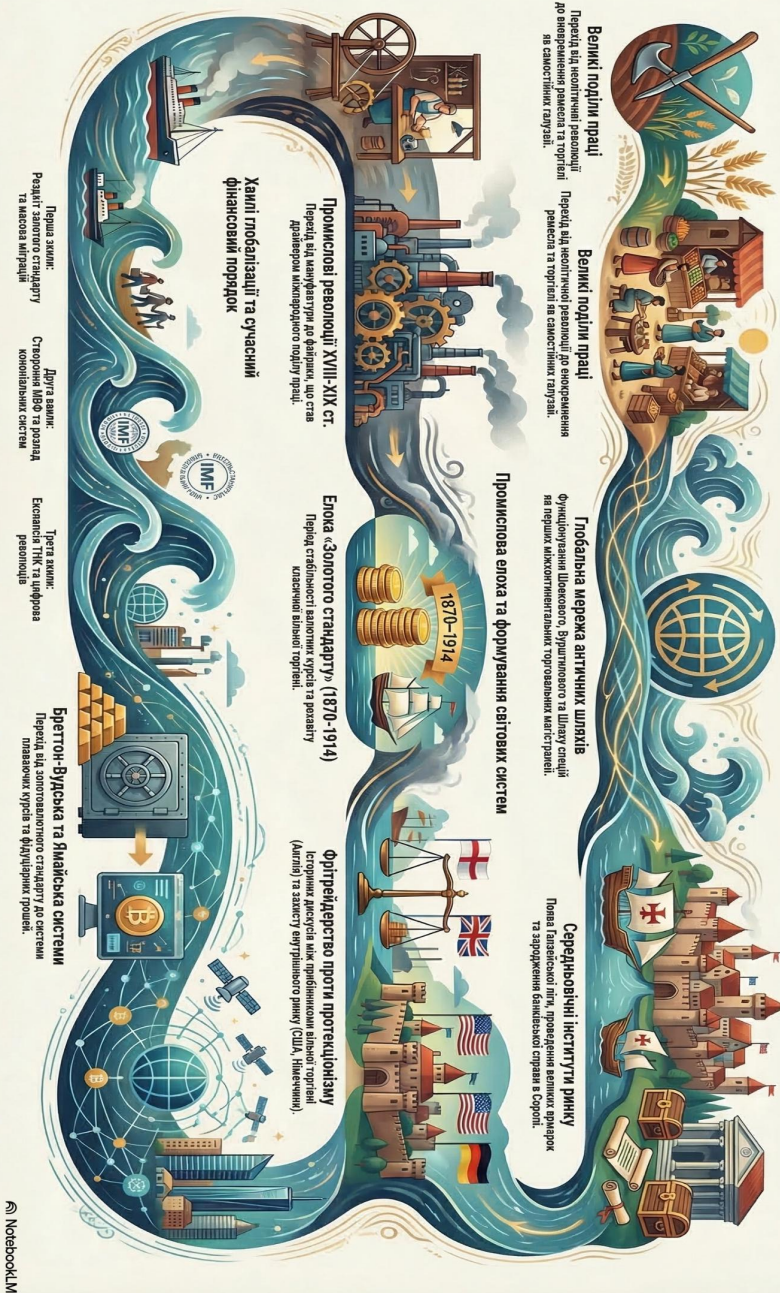
© Київ, 2026

© Резнікова Н.В.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
Тема 1. Обмін і торгівля в давніх цивілізаціях	11
Тема 2. Міжнародна торгівля античності.....	30
Тема 3. Міжнародні господарські зв'язки раннього і класичного Середньовіччя.....	52
Тема 4. МЕН індустріальної революції	78
Тема 5. Міжнародна торгівля та МЕН у XVIII–XIX ст.	110
Тема 6. Міжнародні монетарні відносини	155
Тема 7. МЕН в міжвоєнний період.....	184
Тема 8. Міжнародна торгівля та міжнародні потоки капіталів після Другої світової війни	206
Тема 9. Міжнародна міграція робочої сили.....	226
Тема 10. МЕН крізь призму економічної історії країн	253
Тема 11. Теоретичне підґрунтя міжнародної економічної політики	272
Тема 12. МЕН сучасності	289
ВІДПОВІДІ НА ТЕСТИ.....	307
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	311

Еволюція міжнародних економічних відносин: Від давніх шляхів до глобальних систем

ПЕРЕДМОВА

Практикум з дисципліни «Історія міжнародних економічних відносин» є складовою навчально-методичного забезпечення підготовки здобувачів за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини» і спрямований на реалізацію мети дисципліни - формування цілісного уявлення про еволюцію міжнародних економічних відносин та розвиток здатності застосовувати історичні аналогії для аналізу сучасних економічних процесів і прогнозування їх подальшої динаміки.

Практикум з дисципліни «Історія міжнародних економічних відносин» виконує функцію інтеграційного інструменту, що поєднує теоретичне осмислення еволюції міжнародних економічних відносин із формуванням аналітичних і дослідницьких навичок здобувачів. Його зміст спрямований на забезпечення переходу від засвоєння історико-економічного матеріалу до здатності інтерпретувати економічні процеси як результат довготривалих трансформацій, що визначають сучасну конфігурацію світового господарства.

Попередні вимоги до опанування або вибору освітньої компоненти «Історія міжнародних економічних відносин». Навчальна дисципліна «Історія міжнародних економічних відносин» базується та тісно взаємодіє із циклом дисциплін теоретичної, професійної та практичної підготовки, зокрема «Вступ до спеціальності «Міжнародні економічні відносини»», «Економікс», «Основи міжнародної мікроекономіки», «Основи міжнародної макроекономіки», «Країнознавство» тощо. З огляду на міждисциплінарний характер історико-економічної науки, яка стоїть у центрі поєднання «соціальної» історії, економічної теорії, історії економічної думки і конкретних економічних наук, здобувач

повинен володіти загальними знаннями про закономірності історичного розвитку, використовувати загальні й специфічні, економічні та історичні методи пізнання.

Анотація навчальної дисципліни «Історія міжнародних економічних відносин». Навчальна дисципліна «Історія міжнародних економічних відносин» спрямована на формування у здобувачів системних знань в сфері міжнародних економічних відносин та використання їх у аналітичній діяльності, що сприятиме формуванню таких професійних компетенцій, як: здатності самостійного дослідження економічних процесів й усвідомлення багатоваріантності історичного досвіду й нелінійності економічного розвитку, що сприятиме критичному осмисленню дієвості рекомендацій, що механістично відтворюють минулу практику без корекції на сучасні реалії та перспективи трансформації міжнародних економічних відносин; набуттю необхідного підґрунтя для подальшого розвитку економічного мислення, надання йому реалізму, історизму та масштабності; спроможності адаптувати історичний підхід до вивчення міжнародних економічних відносин в усьому його різноманітті проявів; набуття навичок систематизації й критичної оцінки економічних подій.

Завдання (навчальні цілі) освітньої компоненти «Історія міжнародних економічних відносин» – розширення світогляду та формування економічної культури майбутнього економіста шляхом засвоєння здобувачами глибоких теоретичних знань та набуття практичних навичок у сфері: формування цілісної системи знань щодо механізму трансформації міжнародних економічних відносин на різних етапах розвитку світового господарства; наукового обґрунтування історичних витоків існуючих соціальних та економічних диспропорцій, сучасної геоекономічної структури світу; фахової ідентифікації причин та ретроспективного оцінювання наслідків дії сукупності національних, регіональних і

глобальних соціально-економічних чинників, явищ і процесів, що впливають на економічний розвиток окремих країн і регіонів, трансформуючи міжнародні економічні відносини зі стародавніх часів до сьогодення. Здобувач вмітиме: аналізувати існуючі соціально-економічні проблеми національного розвитку з врахуванням багатofакторності історичного процесу й надавати неупереджену оцінку останньому; формувати перспективне бачення глобального економічного розвитку на базі комплексного розуміння основних процесів та явищ історії відповідного періоду; проектувати та здійснювати комплексні дослідження, у тому числі міждисциплінарні, на основі цілісного системного наукового світогляду; виявляти загальні і специфічні риси в процесі розвитку історичних явищ, оперуючи поняттями і термінами з врахуванням особливостей історичного контексту, що сприятиме набуттю унікальних навичок в незаангажованій оцінці реалій та перспектив розвитку форм прояву міжнародних економічних відносин.

Призначення практикуму полягає у формуванні у здобувачів здатності використовувати історичні аналогії як інструмент економічного аналізу, що відповідає меті дисципліни - розвитку критичного мислення, системного бачення та навичок прогнозування. Практикум забезпечує закріплення уявлень про нелінійність економічного розвитку, багатоваріантність історичного досвіду та залежність сучасних геоекономічних процесів від історично сформованих інституційних і структурних умов.

Структура та зміст практикуму узгоджуються із логікою освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини (з обов'язковим вивченням двох іноземних мов)», яка орієнтована на підготовку фахівців, здатних до комплексного аналізу глобальних економічних процесів, виявлення взаємозалежностей між національними економіками та інтерпретації впливу історичних

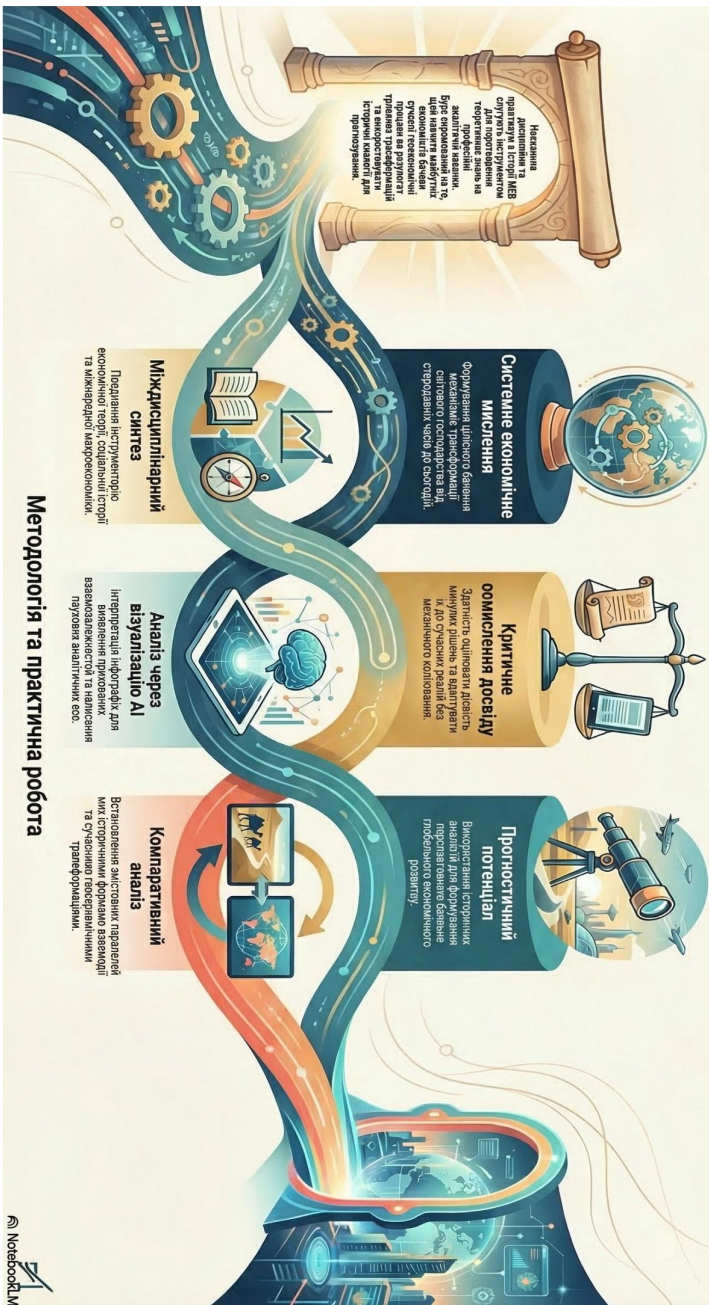
чинників на сучасні економічні рішення. Практикум формує здатність до міждисциплінарного мислення, поєднуючи інструментарій економічної теорії, економічної історії та міжнародної економіки.

Зміст завдань практикуму побудований таким чином, що він орієнтує здобувачів не на відтворення фактів, а на їх аналітичне осмислення через встановлення причинно-наслідкових зв'язків, інтерпретацію економічних закономірностей та їх порівняння із сучасними процесами. Це забезпечує формування навичок аргументації, доведення та наукового узагальнення, що є ключовими для професійної діяльності економіста-міжнародника.

У практикумі містяться візуалізації (слайди та інфографіки), згенеровані за допомогою штучного інтелекту NotebookLM. Кожна візуалізація концептуалізує ключові історичні процеси та слугує підґрунтям для написання аналітичного есе. Здобувач вищої освіти має обрати одну з візуалізацій та інтерпретувати встановлені на ній взаємозалежності, визначаючи проблемне поле для наукової дискусії між історичним контекстом та сучасними викликами глобальної економіки. Аналіз візуалізації передбачає розкриття ключового історичного процесу, відображеного у відповідних матеріалах, із визначенням його економічної сутності, рушійних сил і наслідків для розвитку міжнародних економічних відносин. Компаративний аналіз полягає у встановленні змістовних паралелей між історичними формами економічної взаємодії та сучасними геоекономічними трансформаціями з метою виявлення сталих закономірностей і нових форм їх прояву. Формування проблемного поля передбачає узагальнення результатів аналізу із визначенням суперечностей, що виникають у процесі відтворення історичних закономірностей у сучасних умовах, та обґрунтування напрямів їх подальшого наукового осмислення.

Історія МЕНВ: Від ретроспективи до стратегічного аналізу

Професійні компетенції та цілі

Методологія та практична робота

Тема 1. Обмін і торгівля в давніх цивілізаціях

1. Із якою культурою пов'язується неолітичний період на території України?
 - а) Майкопська культура;
 - б) Трипільська культура;
 - в) Німанська культура;
 - г) Волосівська культура.

2. Визначальні риси Трипільської культури усі ОКРІМ
 - а) зародження патріархальних відносин;
 - б) зникнення регулярного міжплемінного обміну;
 - в) занепад тваринництва;
 - г) заміна мотичного землеробства орним;

3. Коли з'явилась Трипільська культура?
 - а) IV тис до н.е.;
 - б) VI тис до н.е.;
 - в) V тис до н.е.;
 - г) III тис до н.е.

4. Трипільці вели торгові зв'язки з усіма ОКРІМ
 - а) племен Північно – Причорноморської рівнини;
 - б) племен Карпат;
 - в) племен Центральної Європи;
 - г) племен Скандинавії.

5. Пам'ятки Трипільської культури було знайдено на території всіх країн списку ОКРІМ:
 - а) Молдови;
 - б) Чехії;
 - в) Румунії;
 - в) України.

6. У чому полягає подібність господарства Стародавнього Єгипту і Шумеру?

- а) відсутність значних технологічних здобутків;
- б) вирощування однакових культур;
- в) неможливість ведення землеробства без іригації;
- г) орієнтація сільського господарства на тваринництво.

7. Вставте пропущене слово.

Стародавній Єгипет – класичний зразок «_____» способу виробництва.

- а) Східного;
- б) Індійського;
- в) Нільського;
- г) Азіатського.

8. Як відбувалося формування держави Стародавнього Єгипту?

- а) об'єднання громад навколо храму місцевого божества – об'єднання номів;
- б) об'єднання храмів і створення пантеону божеств – об'єднання Північного і Південного Єгипту;
- в) об'єднання номів – об'єднання громад навколо храмів – створення держави
- г) об'єднання стародавніх фараонських родин – об'єднання номів.

9. Що характеризувало економічну систему Стародавньому Єгипту?

- а) відкритість економіки і протекціонізм на ринку;
- б) економічний добробут і закритість суспільства;
- в) відсутність великої кількості податків і економічний добробут;
- г) вільний внутрішній ринок і обмеження міжнародної торгівлі.

10. Як називалася одиниця виміру зерна (згодом – золота і срібла) Стародавнього Єгипту?

- а) Драхма;
- б) Унція;
- в) Дебен;
- г) Бари.

11. Як в Стародавньому Єгипті інтерпретували борг?

- а) розуміння боргу як клятви так і юридичного зобов'язання
- б) борги надавалися лише землеробам
- в) беручи у борг, особа погоджувалася на смерть у разі невиконання боргу
- г) борг міг бути скасований судом у випадку неплатоспроможності боржника.

12. Досягненням Індської цивілізації було:

- а) створення надпотужної іригаційної системи;
- б) створення першого у стародавньому світі зведення законів про торгівлю;
- в) створення каналізації і унікального планування містобудування.
- г) встановлення торгівельних зв'язків із Фінікією.

13. Оберіть НЕПРАВИЛЬНЕ твердження. Проявом товарно-грошових відносин у державі Маур'їв є:

- а) глобальна система штрафів;
- б) чиновники і державні службовці отримували плату не натурою, а грошми;
- в) об'єднання купців у каравани;
- г) значна роль землеробства у розвитку держави.

14. Економічне життя стародавньої Індії можна охарактеризувати, як:

- а) жорстко регульоване державою і кастовим ладом;
- б) слабо регульоване державою, жорстко регульоване кастовим ладом;
- в) дуже залежне від міжнародної торгівлі;
- г) жорстко регульоване державою, залежне від міжнародних зв'язків.

15. Що з переліченого не було характерним для ринку землі в давніх цивілізаціях?

- а) орендна плата власникам землі;
- б) податки – основні статті доходів держави і храмів;
- в) земельний фонд країни складався з володінь, які мали однакове походження;
- г) трудова повинність з прокладання каналів і будівництва.

16. Найвідомішими в давніх цивілізаціях були будинки «Синів Ешбі» і «Синів Мурашу». Вони функціонували не тільки у сфері міжнародної торгівлі, але і в землеробстві, виступаючи посередниками між великими землевласниками і орендарями і налагоджуючи раціональне ведення сільського господарства. Про які будинки йдеться мова?

- а) торгово-лихварські будинки;
- б) посередницькі будинки;
- в) будинки фінансової допомоги;
- г) господарські будинки.

17. Яка була головна особливість Вавилонських міст?

- а) жителі міста спеціалізувались тільки на торгівлі;
- б) жителі міста спеціалізувались тільки на ремеслі;
- в) жителі міста спеціалізувались на торгівлі й ремеслі;
- г) жителі міста спеціалізувались на торгівлі, ремеслі й сільському господарстві.

18. Яка земельна власність була характерна для країн «азійського способу виробництва»?

- а) виключно державна;
- б) виключно громадська;
- в) общинно-державна;
- г) громадська та общинно-державна.

19. Який фактор сприяв віддаленню Вавилону від «азійського способу»?
- а) ранній розвиток товарно-грошових відносин;
 - б) багаторазова зміна династій;
 - в) відкритість суспільства;
 - г) усе вище зазначене.
20. За рахунок чого Асирія підтримувала свою економіку?
- а) вдала іригаційна система;
 - б) розвинута торгівля;
 - в) активні військові дії;
 - г) усе вище зазначене.
21. «Торгівля оловом була зосереджена у руках асирійських купців. Найдорожче за метал платив Вавилон, це зміцнювало економічні зв'язки Асирії і Вавилону, а асирійська знать накопичувала багатства.» Який сучасний економічний принцип можна застосувати в даному випадку?
- а) ефект масштабу;
 - б) вільна конкуренція;
 - в) цінова дискримінація;
 - г) жодне.
22. Особливими формами лихварського закабалення були «оживлення» й
-
- а) «усиновлення»;
 - б) «відновлення»;
 - в) «порятунок»;
 - г) «відпрацювання».
23. Що було головним чинником гальмування розвитку торгівлі в Асирії?
- а) перехід від бронзи до заліза;
 - б) суперечки між царем та торговою верхівкою;
 - в) розорення завойованих територій;
 - г) жодне.

24. Перша і найбільш важливою реформою асирійського правителя Тиглатпаласара III була спрямована на (1), друга ж була спрямована на (2) та (3).

- а) 1 – розвиток металургії, 2 – централізація влади, 3 – розвиток торгівельних відносин;
- б) 1 – створення регулярної армії, 2 – централізацію влади, 3 – удосконалення продуктивних сил;
- в) 1 – децентралізацію влади, 2 – розвиток металургії, 3 – створення регулярної армії;
- г) 1 – удосконалення продуктивних сил, 2 – створення регулярної армії, 3 – централізацію влади.

25. Що допомогло Асирії удосконалити свою металургію та розвинути виробництво зброї?

- а) захоплення торгових підступів до Малої Азії;
- б) завоювання Месопотамії;
- в) завоювання Малої Азії;
- г) захоплення торгових підступів до Месопотамії.

26. Який фактор не відігравав істотної ролі в економічному розвитку Асирії?

- а) державний сектор;
- б) рабовласницькі відносини;
- в) військовий механізм;
- г) виробництво матеріальних благ.

27. Важливою особливістю економічного ладу Асирії стало зародження, за суттю, _____ відносин: поява прошарку кріпаків – шакну і роздача служивим людям маєтків разом з шакну. Про який тип відносин говориться у попередньому реченні?

- а) рабовласницьких;
- б) феодалних;
- в) демократичних;
- г) общинних.

28. З яким періодом людської історії пов'язують виникнення і розвиток більш-менш сталих форм обміну і торгівлі:

- а) неоліт;
- б) мезоліт;
- в) палеоліт;
- г) енеоліт.

29. Скільки шляхів соціально-економічного розвитку були притаманними для стародавніх цивілізацій:

- а) 2;
- б) 3;
- в) 7;
- г) 5.

30. Основою розвитку обміну й торгівлі у стародавньому світі стали:

- а) мануфактурне виробництво;
- б) перший великий поділ праці;
- в) поява перших міжнародних ринків;
- г) другий великий поділ праці.

31. Другий великий поділ праці, що ознаменувався виділенням _____ в окрему сферу людської діяльності, сприяв зростанню інтенсивності не лише міжобщинного, а й внутрішнього обміну.

- а) землеробства;
- б) пастухування;
- в) ремесла;
- г) рибальства.

32. Зростання обсягів внутрішньої та зовнішньої торгівлі, розширення її соціальних і територіальних рамок, ускладнення механізмів здійснення позикових операцій сприяли формуванню особливого прошарку професійних торговців, що характеризувало:

- а) третій великий поділ праці;
- б) другий великий поділ праці;
- в) четвертий великий поділ праці;
- г) перший великий поділ праці.

33. Форма обміну, при якому одна сторона залишала певну кількість предметів, а інша забирала їх і залишала те, що могла дати взамін, називалася:

- а) дарообмін;
- б) «німий» обмін;
- в) безконтактний обмін;
- г) «сліпий» обмін.

34. Розвиток торгівлі між першими цивілізаційними утвореннями – Месопотамією, Єгиптом, Індією, Китаєм, мінойською та мікенською цивілізаціями, був прикметною особливістю:

- а) Кам'яної доби;
- б) Мідної доби;
- в) Залізної доби;
- г) Бронзової доби.

35. Як називалися об'єднання купців, які виникли у пізній період шумерської цивілізації?

- а) купецькі ордени;
- б) купецькі цехи;
- в) купецькі братства;
- г) купецькі гільдії.

36. Вставте потрібні за смыслом слова з наданих варіантів: у шумерів торгівля контролювалася _____, яка(ий) призначала(в) з цією метою спеціальних уповноважених – _____.

- а) церквою; тамкару;
- б) намісником царя; карумів;
- в) царем; тамкару;
- в) народною радою; гільдільєрів.

37. Коли з'явилися справжні гроші як універсальний платоспроможний засіб?

- а) I тисячоліття до н. е.
- б) IV століття н. е.;
- в) VIII тисячоліття до н. е.;
- г) V тисячоліття до н. е.

38. У XXIII–XVIII ст. до н.е. основними заняттями населення басейну ріки Інд було _____

- а) торгівля та ремесло;
- б) ремесло та землеробство;
- в) скотарство та землеробство.

39. Індія першою розпочала виробництво й експорт _____ та _____, свідченням чого є документальні записи, знайдені в порту Лотал.

- а) папірусу, полотна;
- б) слонової кістки, прянощів;
- в) дорогоцінних металів, спецій;
- г) бавовняних тканин, одягу.

40. Які прошарки населення вважались найбагатшими та найвпливовішими в Стародавній Індії?

- а) купці та лихварі;
- б) феодали та купці;
- в) духовенство та лихварі;
- г) феодали та духовенство.

41. Саме зародження та зміцнення організації _____ стало детермінуючою рисою соціально-економічного розвитку Індії «буддійської» і наступної «класичної» епохи

- а) купців;
- б) лихварів;
- в) ремісників;
- г) землеробів.

42. Основні континентальні торговельні зв'язки у Індії були налагоджені з _____

- а) Кіпром, Критом, Сицилією;
- б) Месопотамією, Єгиптом та Іраном;
- в) Палестиною, Малою Азією, Вірменією;
- г) Єгиптом, Грецією, Римом.

43. Основними товарами для експорту в Стародавній Індії були _____
- а) мідь, слонові бивні, ебенова деревина;
 - б) прянощі, бавовняні тканини, золото;
 - в) коні, сурма, шкури пантер;
 - г) кипарисове дерево, вино, глиняний посуд.
44. «Наука про вигоду», за якою не допускалась торгівля з метою отримання чистого прибутку, властива для такої давньої цивілізації:
- а) Ольмеків;
 - б) Майя;
 - в) Індійців;
 - г) Шумерів.
45. За текстом «Артхашастри», доходи Стародавньої Індії формувалися основною мірою за допомогою _____
- а) проведення активної зовнішньої торгівлі;
 - б) активного розвитку внутрішньої торгівлі;
 - в) стягнення мита і податків;
 - г) рентної плати за користування землею.
46. Найдавнішою цивілізацією Мезоамерики вважається _____, яка, на думку дослідників, виникла в _____ ст. до н. е.
- а) Ацтецька, XIV;
 - б) Ольмецька, XIV;
 - в) Ацтецька, XV;
 - г) Ольмецька, XV.
47. Серед імпортованих товарів племен майя переважали _____
- а) метали, гума, звірина шкура;
 - б) какао, чай, сіль;
 - в) вовна, вина, олія;
 - г) свинець, шкіра, мідь.

48. *На чому базувалася могутність імперій Ольмеків і Майя?*
- а) на обширних торгових шляхах;
 - б) на розробці природних копалин;
 - в) на розвинутій архітектурі;
 - г) на введенні перших грошей.
49. *Чи можна історію первісного суспільства назвати історією економіки? Чому?*
- а) можна, тому що етнографічні матеріали того часу дають змогу з'ясувати імена видатних вождів і назви їхніх племен, які спеціалізувалися на виробництві певних благ
 - б) можна, оскільки в первісному суспільстві не було права й держав, були тільки виробництво та розподіл матеріальних благ.
 - в) не можна, бо тоді існувала не людина, а архантроп, а цивілізації не було.
 - г) не можна, адже тоді не існувало поділу праці.
50. *Людина, що існувала за часів первісного суспільства – є:*
- а) пітекантроп;
 - б) неандерталець;
 - в) кроманьйонець;
 - г) австралопітек.
51. *На чому заснований принцип поділу кам'яного віку на періоди (палеоліт, мезоліт, неоліт)?*
- а) техніка виготовлення кам'яних знарядь;
 - б) застосування інших матеріалів, як дерево, кістки, роги;
 - в) поява цивілізації та держави;
 - г) роль жінки в первісному суспільстві.
52. *Що характеризує «неолітичну революцію»?*
- а) з'явилися човни, лук і стріли;
 - б) відбувся перехід від привласнюючого до відтворювального господарства;
 - в) людина приручила перших звірів;
 - г) з'явилися племена – об'єднання споріднених громад.

53. Що стало характерною ознакою бронзового віку?

- а) розкладання первісно-общинного ладу і зародження держави;
- б) поява тканин і кераміки;
- в) зникнення фортечних стін навколо поселень через появу нової зброї;
- г) зародження міст.

54. Яка цивілізація була передумовою поділу праці й розвитку системи економічної організації?

- а) Єгипетська;
- б) Стародавня китайська;
- в) Хараппська;
- г) Шумерська.

55. Чому характер розвитку господарства Шумеру вимагав об'єднання країни в одну державу?

- а) щоб меліоративні системи, системи каналів окремих міст досягли максимальної ефективності;
- б) через виникнення соціальних протиріч між групами людей;
- в) через необхідність відокремлення ремесла від землеробства;
- г) через появу письма і необхідності спілкування.

56. Що означало звання «енсі» в стародавньому Шумері?

- а) вільна повноправна людина;
- б) правитель міста;
- в) державний службовець;
- г) раб.

57. Який тип господарства називається енсіальним?

- а) це тип господарства, основа якого – поклоніння різним богам або неприродним істотам;
- б) це тип господарства, у якому всі безпосередньо підпорядковані царю, який є головним жерцем;
- в) це тип господарства, у якому життя полягає в тому, щоб служити Богу – Творцю всесвіту;
- г) жоден із варіантів НЕє правильним.

58. Що спричинило появу енсіального господарства?
- а) поява ремесла і витіснення ним землеробства;
 - б) поява другого центру суспільного життя, окрім храму;
 - в) поява кодексу законів Хаммурапі, згідно яких жила цивілізація;
 - г) через поширення рабства.
59. У який період економіка і культура Шумеру сягають найвищого розквіту?
- а) у додинастичний період;
 - б) у період аккададського поневолення;
 - в) під час кутійського владарювання;
 - г) під час правління третьої династії Ура.
60. Чим стягувалися у Вавилоні податки?
- а) фініками, сріблом, натурою;
 - б) землею;
 - в) зерном та худобою;
 - г) кунжутом.
61. У чому полягали зміни в економіці Вавилону порівняно з шумерським періодом?
- а) централізоване державне господарство розпалося, громада перетворилася на адміністративнийосередок держави, на інструмент збору податків;
 - б) почала розвиватися приватна власність;
 - в) розширювалися рабовласницькі відносини;
 - г) всі вищезазначені варіанти.

АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ 3 РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Завдання 1. Обґрунтуйте, чому неолітична революція виступає не просто етапом розвитку господарства, а структурним зламом економічної логіки суспільства. Доведіть, що саме поява надлишкового продукту

трансформує мотивацію економічної діяльності та створює передумови для обміну як системного явища.

Завдання 2. Проінтерпретуйте перший великий поділ праці як механізм формування взаємозалежності між економічними агентами. Поясніть, чому відокремлення скотарства і землеробства не лише підвищує продуктивність, але й обмежує автономність господарських одиниць.

Завдання 3. Доведіть, що другий великий поділ праці змінює не лише структуру виробництва, а й характер економічних відносин. Обґрунтуйте, як виділення ремесла формує нові типи економічної взаємодії та поглиблює потребу в обміні.

Завдання 4. Проаналізуйте реципрокність як альтернативну ринковій модель організації обміну. Визначте, в чому полягає її економічна раціональність і чому вона не зводиться до принципу максимізації вигоди.

Завдання 5. Порівняйте збалансовану, негативну та генералізовану реципрокність як різні режими економічної поведінки. Доведіть, що зміна типу реципрокності відображає трансформацію соціальної структури та рівня дистанції між учасниками обміну.

Завдання 6. Інтерпретуйте дарообмін як інструмент формування соціального капіталу. Поясніть, яким чином економічні операції виконують функції закріплення статусу, довіри та влади.

Завдання 7. Обґрунтуйте, чому нерівномірність розміщення ресурсів є фундаментальною причиною виникнення міждериторіального обміну. Доведіть, що саме ресурсна асиметрія формує стійкі торговельні зв'язки.

Завдання 8. Проаналізуйте вплив транспортних обмежень на структуру ранньої торгівлі. Поясніть, чому в обміні домінують товари з високою вартістю на одиницю ваги, і як це впливає на спеціалізацію виробництва.

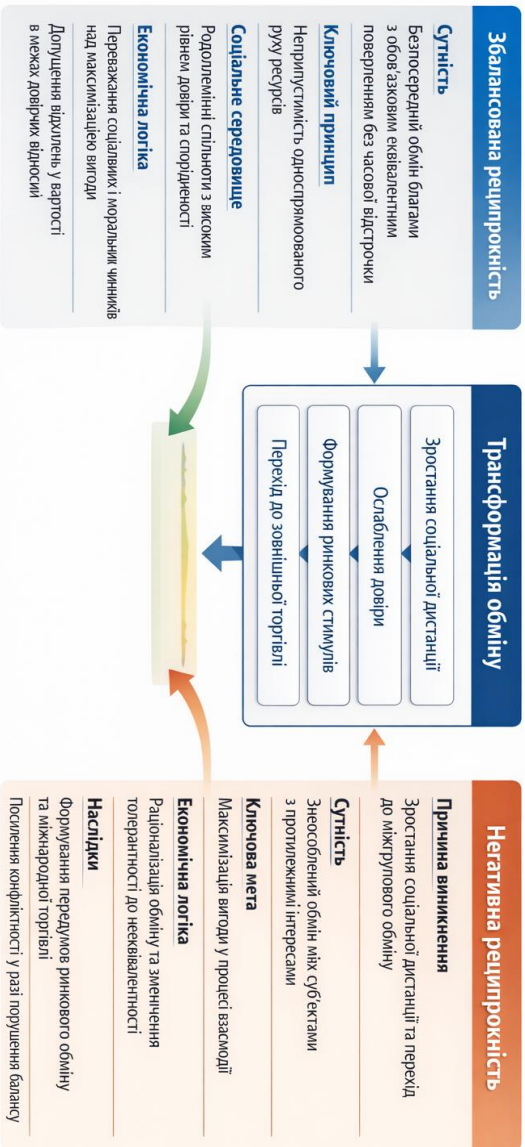
Завдання 9. Проінтерпретуйте перехід від міжобщинного до міжплемінного обміну як процес інституціоналізації економічних відносин. Доведіть, що послаблення соціальної близькості підвищує роль еквівалентності та раціонального розрахунку.

Завдання 10. Обґрунтуйте виникнення прошарку професійних торговців як закономірний результат ускладнення економічної системи. Поясніть,

які функції вони виконують і як їх поява змінює механізми координації обміну.

Еволюція форм обміну в міжнародних економічних відносинах

Від реципрокності до ринкових механізмів

Історична еволюція форм обміну відображає перехід від соціально зумовленої координації до ринкових механізмів регулювання міжнародних економічних відносин

Завдання 11. Проаналізуйте роль ранніх міст у становленні торгівлі як системного явища. Доведіть, що урбанізація виступає не лише демографічним, а й економічним каталізатором розвитку обмінних відносин.

Завдання 12. Інтерпретуйте ранні форми обміну як передумову формування міжнародних економічних відносин. Обґрунтуйте, які елементи сучасної торгівлі зароджуються вже на цьому етапі.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ФОРМ ОБМІНУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Неолітична революція відображає базову закономірність економічного розвитку, яка в сучасних умовах проявляється як технологічні злами. Перехід до відтворюючого господарства має концептуальну спорідненість із цифровою трансформацією, де нові технології змінюють не лише продуктивність, а й саму логіку економічної взаємодії. Надлишковий продукт у сучасній економіці трансформується у надлишкові дані та знання, що стають предметом обміну і джерелом конкурентних переваг. Враховуючи, що сучасні технології змінюють характер створення вартості, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між матеріальним надлишком у неолітичній економіці та нематеріальним надлишком у цифровій економіці.*
2. Перший і другий поділи праці знаходять відображення у глобальних ланцюгах створення вартості, де виробництво фрагментується між країнами і регіонами. Як і в первісному суспільстві, спеціалізація підвищує ефективність, але одночасно формує взаємозалежність, яка обмежує економічний суверенітет і підвищує вразливість до зовнішніх шоків. Враховуючи, що сучасна спеціалізація має транснаціональний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між первісними формами поділу праці та сучасною глобальною фрагментацією виробництва.*

3. Реципрокність як форма обміну зберігається у сучасних економічних практиках, хоча і в трансформованому вигляді. Генералізована реципрокність проявляється у безоплатних цифрових сервісах, де користувачі отримують послуги в обмін на дані. Збалансована реципрокність відтворюється у контрактах і короткострокових угодах, тоді як негативна реципрокність відображає конкурентну боротьбу держав і корпорацій за ресурси та ринки. Враховуючи, що сучасні форми обміну опосередковуються цифровими платформами, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між традиційною реципрокністю та її сучасними проявами.*
4. Дарообмін як механізм формування соціального статусу трансформується у сучасні практики репутаційної економіки, включаючи брендинг, символічне споживання та інвестиції у соціальний капітал. Економічні дії при цьому залишаються тісно пов'язаними з нематеріальними вигодами. Враховуючи, що сучасна економіка посилює роль нематеріальних активів, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між дарообміном у традиційних суспільствах і сучасними формами репутаційної економіки.*
5. Нерівномірність розміщення ресурсів зберігає своє значення як фундаментальний чинник міжнародної торгівлі, але набуває нових форм. Якщо раніше йшлося про природні ресурси, то сьогодні ключову роль відіграють технології, інтелектуальна власність та інфраструктура. Це формує нові асиметрії доступу і відтворює глобальну економічну нерівність. Враховуючи, що сучасні ресурси мають нематеріальний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між ресурсною нерівністю в історичному та сучасному вимірах.*
6. Транспортні обмеження у сучасному світі трансформуються у логістичні, регуляторні та геополітичні бар'єри. Як і в давнину, вони визначають структуру торгівлі, але тепер впливають на складні мережі постачання, включаючи цифрові потоки. Враховуючи, що сучасні бар'єри є багаторівневими і часто нематеріальними,

сформулюйте, у чому полягає відмінність між традиційними транспортними обмеженнями та сучасними обмеженнями глобальної торгівлі.

7. Поява професійних торговців має пряму аналогію з сучасними посередниками - транснаціональними корпораціями, платформами та фінансовими інститутами, які координують обмін і контролюють доступ до ринків. Враховуючи, що сучасні посередники функціонують у глобальному масштабі, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними торговими посередниками та сучасними глобальними економічними акторами.*
8. Ранні міста як центри обміну відповідають сучасним глобальним хабам, де концентруються фінансові, технологічні та логістичні потоки. Урбанізація і сьогодні залишається каталізатором економічної інтеграції. Враховуючи, що сучасні міста інтегровані у глобальні мережі, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між ранніми торговельними центрами та сучасними глобальними економічними хабами.*

Еволюція обміну та торгівлі: Від неоліту до перших імперій

Фундамент економічного прогресу

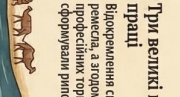
Неолітична революція та надлишок

Перелік від привласнення до виробництва ставляв додатковий продукт, що зростає обмін системним вилицем.

Три великі події праці

Відокремлення сировини, вироблення продукції, торгівля, що сформували ринок.

«Німий» обмін та реципрокність

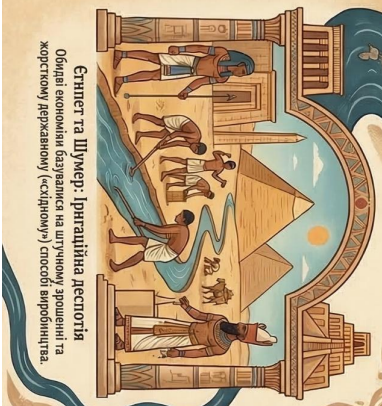
Рині, безкоштовні форми торгівлі, що базувалися на взаємності та соціальних зв'язках, а не лише на вигоді.

Економічні моделі давніх цивілізацій

Єгипет та Шумер: Іригаційна деспотія

Обидві цивілізації базувалися на штучному зрошенні та жорсткому державному («східному») способі виробництва.

Стародавня Індія: Бавовна та касти

Перша цивілізація, що експортувала бавовну, з економікою, сформованою регульованою кастовою ладом.

Вавилон та Ассирія: Фінанси та право

Розвиток торгових бумажків («сими селі»), поява грошових одиниць (добен) та кредитних зобов'язань.

Основні товари експорту давніх регіонів

Цивілізація	Основні товари / Особливості
Стародавня Індія	Бавовняні тканини, шовкова вістка, пряпощі
Племена Майя	Сіль, какао, метали, звірині шкури
Ассирія	Оливо, залізна зброя, віськаві професі

Тема 2. Міжнародна торгівля античності

1. Найбільші шляхи якого типу з'єднували землі Близького Сходу, Закавказзя, Середнього та Далекого Сходу?

- а) суходільні;
- б) річкові;
- в) морські;
- г) таких шляхів не існувало.

2. З X по VI ст. до н. е. найважливіші для міжнародної торгівлі суходільні караванні шляхи контролювалися (1) та (2), а з VI по IV ст. до н. е. – (3).

- а) 1 – Македонською імперією, 2 – Карфагеном, 3 – Фінікією;
- б) 1 – Вавилонською державою, 2 – Грецією, 3 – Римською імперією;
- в) 1 – Перською імперією, 2 – Ассирійським царством, 3 – Карфагеном;
- г) 1 – Вавилонською державою, 2 – Ассирійським царством, 3 – Перською імперією.

3. Що дало змогу грекам встановити контроль над морськими шляхами у Східному Середземномор'ї з III ст. до н. е.?

- а) занепад Вавилонської держави;
- б) розпад Македонської імперії;
- в) завоювання Олександром Македонським Перської імперії;
- г) власні сили.

4. Після смерті Александра Македонського його імперія розпалася на 4 основні держави: Македонія, Держава Селевкідів, Єгипет, Пергамське царство. Яка з цих держав була найбільшою за територією і контролювала важливі торговельні шляхи?

- а) Македонія;
- б) Держава Селевкідів;
- в) Єгипет;

г) Пергамське царство.

5. Який технічний прогрес спостерігався у середземноморській торгівлі за доби еллінізму?

- а) удосконалення кораблів;
- б) зменшення кількості обслуговуючого персоналу;
- в) поліпшення інфраструктурної підтримки;
- г) усе вище зазначене.

6. Яка велика торговельна мережа була створена за античної доби?

- а) Східноєвропейська;
- б) Північноафриканська;
- в) Афро-Євразійська;
- г) Азійсько-Європейська.

7. Які дві основні товарні групи можна виділити у структурі міжнародної торгівлі античної доби?

- а) Першочергові та другорядні товари;
- б) Харчові продукти та ремісничі вироби;
- в) Дорогі та дешеві товари;
- г) Предмети розкоші та товари широкого вжитку.

8. Співвіднесіть державу та товари, на яких вони спеціалізувалися:

1) Греція	а) прянощі і бавовна;
2) Китай	б) ремісничі вироби і скло;
3) Індія	в) шовк;
4) Галлія	г) оливкова олія, вино і кераміка.

9. Яка країна вперше запровадила монети замість бартерних розрахунків у міжнародній торгівлі античності?

- а) Лідія;
- б) Греція;
- в) Китай;
- г) Єгипет.

10. Цей торговельний звичай виник у II ст. до н.е. в Середземномор'ї, що сформував та регулював (1) між учасниками торговельно-економічних операцій і дістав назву (2)?

- а) правовідносини, 2- jusgentium;
- б) соціальні відносини, 2- LexRhodia;
- в) правовідносини, 2- LexRhodia;
- г) соціальні відносини, 2- jusgentium.

11. Що з переліченого НЕ є характерним для системи античної торгівлі?

- а) спеціалізація виробництва;
- б) створення інформаційної мережі;
- в) інституціоналізація торговельних відносин;
- г) торгівля складського типу.

12. Яку з функцій грошей економісти вважають основною?

- а) одиниця обчислення;
- б) засіб обміну;
- в) засіб платежу;
- г) засіб заощадження.

13. Що саме, на думку Аристотеля, спричинило появу грошей?

- а) поділ праці;
- б) пошук нових джерел золота і срібла;
- в) впровадження державою інструменту виміру цін товарів;
- г) суспільна домовленість.

14. Яка умова є доцільною для функціонування системи мінової торгівлі?

- а) рівноцінність товарів;
- б) обмін за соціальним статусом;
- в) подвійний збіг потреб людей, які хочуть зробити обмін;
- г) усі вище зазначені варіанти.

15. Хто найчастіше був кредитором у Стародавньому Єгипті та Греції?

- а) купці;
- б) влада;
- в) заможні люди;
- г) храми.

16. *Ким були перші банкіри Греції?*

- а) аристократи;
- б) купці;
- в) колишні раби;
- г) представники церкви.

17. *Які мінуси мінової торгівлі?*

- а) коли асортимент товарів для обміну невеликий, як це буває у відносно просто влаштованих економіках, то знайти когось, з ким можна обмінятися товарами, не складно;
- б) система мінової торгівлі вимагає подвійного збігу потреб людей, які хочуть зробити обмін. Інакше кажучи, для обміну я не просто повинен знайти когось, у кого є те, що я хочу, ця людина ще й має забажати отримати те, що є у мене;
- в) з'явилась пізніше грошей і не мала такої ефективності;
- г) всі твердження правильні.

18. *Що таке концепт шерінгової економіки?*

- а) економіка, що повністю контролюється державою;
- б) модель економіки спільного споживання;
- в) об'єднання всіх країн в одну;
- г) повна лібералізація економіки.

19. *Чому антропологи так і не змогли запропонувати чітку і переконливу історію походження грошей*

- а) гроші ніхто не винаходив, так само як не були «винайдені» музика, математика або ювелірне мистецтво. Те, що ми називаємо «грідми», зовсім не «рід», а лише спосіб математичного порівняння речей;
- б) досить важко визначити походження через відсутність фактів;
- в) надто багато фактів, які переплітаються між собою і неможливо визначити найголовнішу;
- г) всі варіанти вірні;

20. Скільки було напрямків грецької колонізації, яка розпочалася з VII ст. до н. е.?

- а) два;
- б) чотири;
- в) сім;
- г) п'ять.

21. Колонії Неаполь, Адрія, Массалія, Керкіра, Епідами, були утворені внаслідок _____ напрямку грецької колонізації VII ст. до н. е.

- а) західного;
- б) південного;
- в) південно-східного;
- г) північно-східного.

22. Який напрям грецької колонізації проходив у три етапи?

- а) західний;
- б) південний;
- в) південно-східний;
- г) північно-східний.

23. У скільки етапів проходила північно-східна грецька колонізація?

- а) один;
- б) два;
- в) три;
- г) чотири.

24. Спростуйте або підтвердіть твердження:

Коли розпочалася грецька колонізація на території сучасної України (було створено місто Ольвія)?

- а) у другій половині VII ст. до н.е.;
- б) V ст. до н. е.;
- в) неможливо визначити.

25. Як називається головний центр колоніального впливу Греції на Кримському півострові?

- а) Херсонес;
- б) Танаїс;
- в) Феодосія;
- г) Тірітака.

26. Як називалися майдани для торговельної та іншої громадської діяльності на території античної Греції?

- а) ринки;
- б) агори;
- в) капели;
- г) площі.

27. Як називалися особи, які відповідали за дотримання правил торгівлі на території античної Греції?

- а) агораноми;
- б) агори;
- в) капели;
- г) поліцейські.

28 Спростуйте або підтвердіть твердження:

Чи існували торговельні відносини між грецькими колоніями та сусідніми племенами, тобто між двома світами – античним та варварським?

- а) так, греки вели активну торгівлю з варварськими племенами;
- б) ні, греки не підтримували економічні відносини з варварськими племенами;
- в) неможливо визначити.

29. Яке місто у Нижньому Подністров'ї мало суто торговельну спрямованість за часи античної Греції?

- а) Ніаполь;
- б) Херсонес;
- в) Тіра;
- г) Родос.

30. Чи мали економічні відносини античний Рим та Греція?

- а) так, існувало право безмитного ввезення товарів між античним Римом та Грецією;
- б) ні, це були ворожі країни;
- в) неможливо визначити.

31. У скількох напрямках вело торгівлю античне місто Ольвія (V ст. до н. е.)?

- а) трьох;
- б) двох;
- в) чотирьох;
- г) взагалі не вело торгівлю.

32. Обрати НЕПРАВИЛЬНУ відповідь

Для розрахунку за товари античні Греки (V ст. до н. е.) використовували:

- а) золоті монети міста Кізік;
- б) натуральний (бартерний) обмін;
- в) монети міста Ольвія;
- г) римські золоті монети.

33. У третій чверті IV ст. до н. е., греки оприлюднили декрет, у якому були викладені правила ведення торгівлі. Відповідно до нього: Капели – це _____

- а) дрібні торговці;
- б) гуртова торгівля;
- в) особи, які відповідали за дотримання правил торгівлі.

34. Хто виконував функції, характерні для банків у Греції V ст. до н. е.?

- а) Трапезиди;
- б) Капели;
- в) Агори;
- г) Амори.

35. З чим був пов'язаний великий поділ праці та що справило революційних вплив на всю систему ремісницького виробництва?

- а) використання міді;
- б) використання сталі;
- в) використання чорної руди;
- г) використання кольорової руди.

36. Зародження міжобщинних відносин відбувалося ще в _____, коли обмін мав спорадичний, дискретний характер.

- а) період палеоліту;
- б) період неоліту;
- в) епоху бронзи;
- г) епоху срібла.

37. Активна розробка природних ресурсів та розвиток торгівлі між першими цивілізаційними утвореннями були характерною ознакою такого періоду як:

- а) неоліту;
- б) палеоліту;
- в) епохи бронзи;
- г) епохи золота.

38. Яка реципрокність переважала в обміні продуктами харчування й мала відповідну соціальну спрямованість? Також вона належить до типу невизначених.

- а) збалансована;
- б) генералізована;
- в) негативна;
- г) позитивна.

39. Перші кочові племена часів античності, що залишили слід на території сучасної України:

- а) сармати;
- б) скіфи;
- в) гуни;
- г) вандали.

40. Коли орієнтовно був сформований греко-скіфський ринок:

- а) початок VI ст. до н.е.;
- б) середина VI ст. до н.е.;
- в) протягом V ст. до н.е.;
- г) кінець V ст. до н.е.

41. Які правила встановила Греція для Ольвії в IV ст. до н.е.

- а) лише ольвійські срібні монети могли використовуватися для обмінних операцій у межах міста;
- б) обмінний курс між золотими і місцевими срібними монетами встановлювався грецькою державою;
- в) інші монети могли обмінюватися на основі взаємної вигоди сторін;
- г) необмежене право на імпорт та експорт усіх видів монет;
- д) усі пункти.

42. Основою економіки степових скіфів було _____

- а) хліботоргівля;
- б) експорт мінерально-сировинних товарів;
- в) скотарство;
- г) лимарство.

43. Торговельні відносини на базі Ольвійського полісу та античних поселень Південного Подніпров'я і Побужжя асоціюються з

- а) Східним торговим шляхом;
- б) Греко-скіфським ринком;
- в) Торговим шляхом із варягів у греки;
- г) Великим Шовковим шляхом.

44. Шлях спецій –

- а) сухопутна частина одного із найдавніших торгових маршрутів на землі, що зв'язував Китай з країнами Середземномор'я;
- б) сухопутна частина одного із найдавніших торгових маршрутів на землі, що зв'язував Індію, Острови прянощів і Східну Африку з країнами Середземномор'я;

- в) сухопутна частина одного із найдавніших торгових маршрутів на землі, що зв'язував Індію й Східну Африку;
- г) сухопутна частина одного із найдавніших торгових маршрутів на землі, що зв'язував Східну Африку з країнами Середземномор'я.

45. *Що спричинило епоху великих географічних відкриттів?*

- а) мусульманське панування над маршрутом торгівлі спеціями;
- б) інтерес;
- в) війни;
- г) християнське панування над маршрутом торгівлі спеціями.

46. *Шлях пахоців –*

- а) торговий шлях, що пов'язував північ Аравійського півострова з Месопотамією;
- б) торговий шлях, що пов'язував південь Аравійського півострова з країнами Середземномор'я і Месопотамією;
- в) торговий шлях, що пов'язував захід Аравійського півострова з країнами Середземномор'я;
- г) торговий шлях, що пов'язував Східну Африку з країнами Середземномор'я.

47. *Транссахарський торговий шлях проходив*

- а) через Китай;
- б) через Африку;
- в) через Індію;
- г) Середземномор'я.

48. *Олов'яний шлях –*

- а) торговий шлях Індії;
- б) торговий шлях Північної Євразії;
- в) торговий шлях Китаю;
- г) торговий шлях Африки.

49. *Що дало змогу царю Соломону займатися транзитною торгівлею?*

- а) велика армія;

- б) велика кількість товару;
- в) розташування держави;
- г) велика кількість суден.

50. Яка столиця взяла на себе роль важливого торгівельного центру після того, як римляни взяли під контроль морський шлях до Індії?

- а) Шабва;
- б) Рим;
- в) Аквілея;
- г) Константинополь.

51. За часів античності відбувалося поглиблення суспільного поділу праці, зростання міст, що стимулювало _____(1) виробництва й обміну, збільшення обсягів торгівлі, _____(2) її територіальних рамок.

- а) спеціалізацію, розширення;
- б) перерозподіл, звуження;
- в) спеціалізацію, звуження;
- г) перерозподіл, розширення.

52. Держава, що була найбільшою за територією після розпаду Перської імперії і контролювала важливі торгівельні шляхи, зокрема «царську дорогу».

- а) Македонія;
- б) Єгипет;
- в) Пергамське царство;
- г) Держава Селевкідів.

53. Карфаген був заснований _____(1) на півночі Африки та управлявся переважно найбагатшими _____(2)

- а) греками, купцями;
- б) фінікійцями, варварами;
- в) фінікійцями, купцями;
- г) греками, варварами.

54. Починаючи з III століття до н.е. почало загострюватися суперництво між Карфагеном та _____, новою державою, політичний та економічний вплив якої ставав дедалі відчутнішим на міжнародній арені.

- а) Сицилії;
- б) Римом;
- в) Сардинії;
- г) Індії.

55. Оскільки торгівля між віддаленими регіонами за античних часів велася переважно _____ (1), такі зв'язки мали _____ (2) економічний вплив.

- а) товарами повсякденного вжитку, обмежений;
- б) предметами розкоші, необмежений;
- в) товарами повсякденного вжитку, необмежений;
- г) предметами розкоші, обмежений.

56. До VI століття до н.е. у міжнародній торгівлі переважали _____ (1), однак з появою в Лідії _____ (2) ситуація поступово змінилася.

- а) 1 бартерні розрахунки 2 контрактів;
- б) 1 грошові розрахунки 2 монет;
- в) 1 бартерні розрахунки 2 монет;
- г) 1 грошові розрахунки 2 контрактів.

57. Одночасний обіг різноманітних монет _____ (1) розвиток обмінних операцій, що сприяло дедалі _____ (2) використанню грошових та кредитних засобів в міжнародній торгівлі.

- а) 1 стимулював 2 ширшому;
- б) 1 стимулював 2 вужчому;
- в) 1 пригнічував 2 ширшому;
- г) 1 пригнічував 2 вужчому.

58. Під впливом _____ (1) *jus gentium* (права народів) укладалися нові типи угод, які, на відміну від цивільного права, базувалися на _____ (2) домовленості сторін.

- а) 1 давньогрецького 2 прямиї;
- б) 1 давньоримського 2 непрямої;

- в) 1 давньогрецького 2 непрямій;
- г) 1 давньоримського 2 прямій.

59. Велике значення для _____(1) торгівлі мали завоювання А. Македонського, внаслідок чого було створено обширну торговельну зону _____(2) характеру.

- а) 1 уніфікації 2 міжрегіонального;
- б) 1 диверсифікації 2 міжконтинентального;
- в) 1 диверсифікації 2 міжрегіонального;
- г) 1 уніфікації 2 міжконтинентального.

60. Фіаси- це об'єднання для поліпшення організації здійснення торговельних операцій, що були створені _____

- а) купцями;
- б) покупці;
- в) державою;
- г) робочими.

61. «Фінікія» завдячує своїй назві завдяки виробництву та торгівлі:

- а) фініків;
- б) шовку;
- в) пурпурової фарби;
- г) будівлі кораблів.

62. Як розвивалася транс'євразійська торгівля під час періодичних візантійсько-іранських воєн:

- а) знизилась інтенсивність торговельних зв'язків;
- б) активізувалася торгівля військовим спорядженням;
- в) зниження попиту на шовк;
- г) торгівля відбувалася тільки морськими шляхами;
- д) всі відповіді правильні.

63. У VI-VII ст. найжвавішим стає шлях з Китаю на захід через:

- а) Семиріччя, яке контролювалося тюркськими каганами;
- б) грецькі чорноморські колонії;

- в) Фергани – найкоротший та найзручніший шлях;
- г) Південний Казахстан – найбільший споживач заморських товарів;
- д) Кангюй (середньоазіатське Дворіччя).

64. *Согдійці – це _____*

- а) мешканці грецьких чорноморських колоній;
- б) арабські завойовники Візантії;
- в) жителі землеробських оазисів Середньої Азії;
- г) шовкові купці.

65. *На що, передусім, виникала приватна власність у Гомерівський період?*

- а) землю;
- б) худобу;
- в) кораблі;
- г) золото.

66. *Який житель полісу вважався повноправним громадянином?*

- а) той, що займався ремеслом;
- б) той, що займався торгівлею;
- в) той, що володів землею та займався сільським господарством;
- г) той, що займався суднобудуванням.

67. *Яка з обставин сприяла розвитку рабовласницьких відносин у Греції?*

- а) збільшення виробництва вина та оливкової олії;
- б) необхідність робочих рук для розвитку ремесла;
- в) обмін рабів на товари;
- г) необхідність робочих рук для розвитку сільського господарства.

68. *Кому із давньогрецьких філософів належить вислів: «Краще за всіх те правління і міцніше те народовладдя, в якому немає ані бідних громадян, ані занадто багатих?»*

- а) Платону;
- б) Аристотелю;
- в) Сократу;
- г) Фалесу.

69. У наукових працях якого грецького філософа уперше використано термін «монополія»?

- а) Платона;
- б) Аристотеля;
- в) Сократа;
- г) Фалеса;

70. Найбагатша колонія фінікійців?

- а) Тір;
- б) Сидон;
- в) Карфаген;
- г) Біл.

71. Як греки називали форму правління, за якої держава панувала над морськими шляхами?

- а) Телоархія;
- б) Галасократія;
- в) Теократія;
- г) Тимократія.

72. Розвитку міжнародної торгівлі античності сприяли чимало винаходівфінікійців. Який з нищенаведених винаходівНЕ належить фінікійцям?

- а) прозоре скло;
- б) парусні човни;
- в) пурпурова фарба;
- г) найпростіший алфавіт.

73. Який спосіб виробництва був характерним для економічного розвитку Карфагену?

- а) азіатський;
- б) рабовласницький;
- в) феодальний;

г) капіталістичний.

74. Яка форма обміну була властива фінікійцям?

- а) обмін рабами;
- б) грошовий обмін;
- в) обмін сріблом;
- г) обмін золотом.

75. До основних діяльностей збагачення Фінікії належали всі, ОКРІМ:

- а) Суднобудування;
- б) Піратство;
- в) Торгівля;
- г) Хліборобство.

76. Як греки називали життя за своїми законами?

- а) Автаркія;
- б) Автономія;
- в) Автохтонія;
- г) Анархія.

77. Доповнити: Виокремлюють дві істотні відмінності грецького рабства від римського. Перша відмінність полягала у тому, що у римській державі більшість рабів становили _____(1), а в Греції — _____(2)

- а) куплені (на спеціальному ринку рабів); військовополонені;
- б) чужоземці; громадяни, що не могли виплатити борг;
- в) військовополонені; громадяни, що скоїли тяжкий злочин;
- г) військовополонені; куплені (на спеціальному ринку рабів).

78. Кому належить розвиток теорії хрематистики — науки про господарювання, гонитву за грошима, в основі якої лежить діяльність з метою задоволення потреб та отримання прибутку?

- а) Гомеру;
- б) Арістотелю;
- в) Платону;
- г) Сократу.

79. Яка була головна причина переходу від зернового господарства до виноградарства в Стародавній Греції?

- а) збільшення попиту на вино
- б) поширення культу Діоніса, коли вважалося, що сп'яніння наближає людей до божества
- в) приплив дешевого хліба з колоній
- г) на територіях нових колоній землі були непридатними для зернового господарства

80. З якої причини у Стародавній Греції неплатоспроможні грецькі боржники не могли стати рабами?

- а) через постійну колонізацію був надлишок іноземних рабів, яких було важко прогодувати;
- б) греки були малопродуктивними;
- в) закон Солона забороняв це;
- г) у сільському господарстві праця рабів застосовувалась порівняно мало, тому й не існувало високого попиту на них.

81. Яку зміну у суспільстві Стародавньої Греції спричинило утворення класу евпатридів?

- а) вирішальним став майновий клас людини;
- б) зменшення кількості рабів;
- в) походження людини відігравало найважливішу роль;
- г) розвиток тиранії.

82. Професійні групи грецьких купців, які подорожували, носили назву:

- а) Фіаси;
- б) Емпори;
- в) Проксемої;
- г) Балисевси.

83. Що було прототипом мануфактур в Давній Греції?

- а) Еклесії;

- б) Аргентарії;
- в) Ергастерії;
- г) Емпорії.

АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ 3 РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Завдання 1. Обґрунтуйте, чому становлення міжнародної торгівлі в стародавніх цивілізаціях пов'язане з урбанізацією та формуванням державності. Доведіть, що концентрація економічної активності створює передумови для системного обміну.

Завдання 2. Проінтерпретуйте розвиток торгівлі в ранніх цивілізаціях як результат поглиблення поділу праці. Поясніть, чому спеціалізація виробництва об'єктивно потребує розширення обміну за межі локальних господарств.

Завдання 3. Доведіть, що політична інтеграція територій у період великих завоювань трансформує масштаби міжнародної торгівлі. Обґрунтуйте, як розширення економічного простору впливає на структуру торговельних зв'язків.

Завдання 4. Проаналізуйте еволюцію обміну від бартеру до грошових форм. Обґрунтуйте, чому поява монетарної системи змінює ефективність і масштаб торговельних операцій.

Завдання 5. Проінтерпретуйте роль держави у контролі над торгівлею. Доведіть, що регулювання торговельних потоків виступає інструментом економічної і політичної влади.

Завдання 6. Проаналізуйте формування правових норм у сфері торгівлі. Обґрунтуйте, чому інституціоналізація економічних відносин є передумовою їх стабільності і розширення.

Завдання 7. Порівняйте морські та сухопутні торговельні маршрути. Доведіть, що їх розвиток визначається взаємодією географічних, економічних і політичних чинників.

Завдання 8. Проінтерпретуйте структуру торгівлі стародавніх імперій. Обґрунтуйте, чому попит на предмети розкоші стимулює розвиток далекої торгівлі.

Завдання 9. Проаналізуйте співіснування натурального і грошового обміну. Доведіть, що різні форми обміну можуть функціонувати одночасно в межах однієї економічної системи.

Завдання 10. Проінтерпретуйте роль міст як центрів торгівлі. Обґрунтуйте, як інституційна організація міського простору впливає на інтенсивність економічних зв'язків.

Завдання 11. Доведіть, що розвиток торгівлі сприяє формуванню спеціалізованих груп торговців. Поясніть, як поділ функцій у сфері обміну відображає ускладнення економічної системи.

Завдання 12. Проінтерпретуйте міжнародну торгівлю стародавніх цивілізацій як передумову формування сучасних міжнародних економічних відносин. Обґрунтуйте спадковість основних інститутів і механізмів.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ФОРМ ТОРГІВЛІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

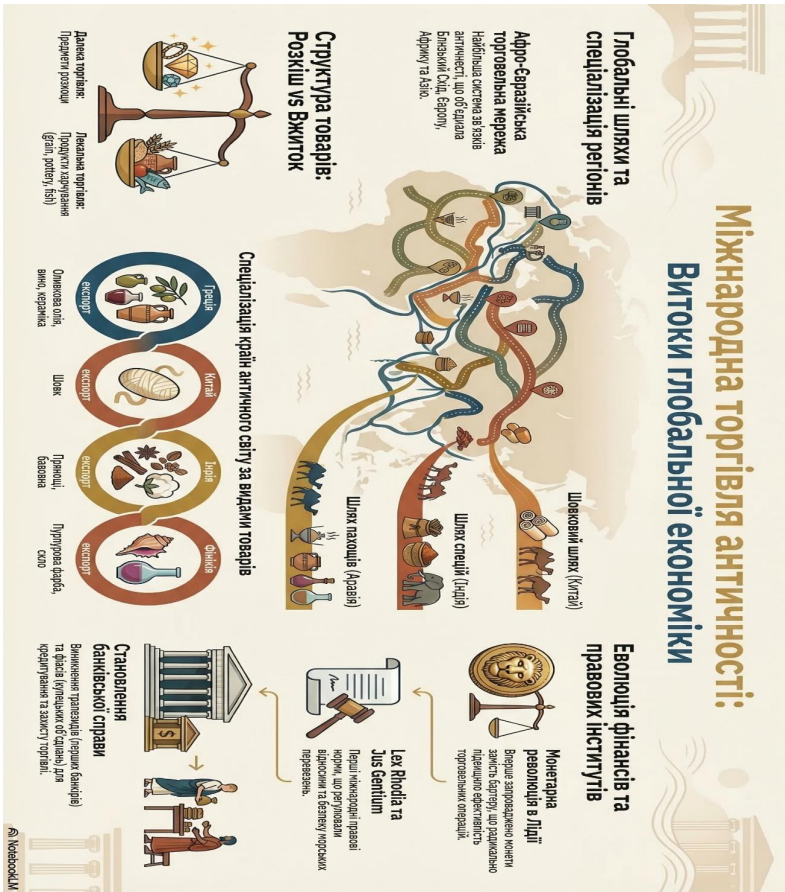
1. Урбанізація як передумова становлення торгівлі у стародавніх цивілізаціях відтворюється у сучасній економіці у формі глобальних мегаполісів і економічних центрів. Як і в античності, концентрація населення, виробництва і обміну формує просторові вузли економічної активності, що визначають інтенсивність торговельних потоків. Враховуючи, що сучасні мегаполіси інтегровані у глобальні економічні мережі, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між роллю стародавніх міст і сучасних глобальних економічних центрів.*
2. Поглиблення поділу праці у стародавніх цивілізаціях знаходить своє відображення у сучасних глобальних ланцюгах створення вартості. Фрагментація виробництва між країнами і регіонами відтворює ту саму логіку спеціалізації, яка одночасно підвищує ефективність і формує структурну взаємозалежність економік.

- Враховуючи, що сучасний поділ праці має транснаціональний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною спеціалізацією та сучасною глобальною фрагментацією виробництва.*
3. Розширення торговельного простору внаслідок політичної інтеграції у стародавніх імперіях відповідає сучасним процесам економічної інтеграції та регіоналізації. Формування єдиного економічного простору супроводжується інтенсифікацією обміну і зниженням бар'єрів для руху товарів. Враховуючи, що сучасна інтеграція здійснюється через складні інституційні механізми, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між імперською інтеграцією та сучасними інтеграційними об'єднаннями.*
 4. Перехід від бартерного обміну до грошових форм у стародавньому світі має пряму аналогію з еволюцією сучасних фінансових систем. Виникнення грошей як універсального еквівалента забезпечує масштабування обміну, що у сучасних умовах відтворюється через розвиток цифрових фінансів і безготівкових розрахунків. Враховуючи, що сучасні гроші дедалі більше втрачають матеріальну форму, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між ранніми грошовими системами та сучасною цифровою фінансовою архітектурою.*
 5. Інституціоналізація торговельних відносин у античності відображається у сучасній системі міжнародного економічного права. Формування договірних норм і правил обміну створює передумови передбачуваності та стабільності економічних взаємодій. Враховуючи, що сучасні правила мають наднаціональний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між ранніми формами регулювання торгівлі та сучасними міжнародними інституціями.*
 6. Контроль держав над торговельними шляхами у стародавньому світі відповідає сучасній боротьбі за контроль над глобальною інфраструктурою. Як і раніше, домінування у транспортних і логістичних мережах визначає економічний вплив і геоекономічну позицію держав. Враховуючи, що сучасна інфраструктура включає також цифрові мережі, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між*

історичним контролем над шляхами та сучасним контролем над інфраструктурними системами.

7. Розвиток морських, річкових і караванних шляхів у стародавніх цивілізаціях відтворюється у сучасних глобальних логістичних мережах. Незмінною залишається залежність структури торгівлі від транспортних можливостей, хоча технологічна основа цих процесів суттєво ускладнюється. Враховуючи, що сучасні логістичні системи мають глобальний і високотехнологічний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між традиційними торговельними шляхами та сучасними мережами постачання.*
8. Формування торговельних маршрутів, зокрема «шовкового шляху», має аналогію з сучасними трансрегіональними економічними коридорами. Просторова організація обміну зберігає свою стратегічну роль у забезпеченні економічної інтеграції. Враховуючи, що сучасні коридори формуються в умовах геоекономічної конкуренції, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними торговельними маршрутами та сучасними економічними коридорами.*
9. Домінування предметів розкоші у структурі античної торгівлі відповідає сучасній торгівлі високовартісними і диференційованими товарами. Попит на статусні блага зберігає свою функцію стимулювання міжнародного обміну. Враховуючи, що сучасні товари мають високий рівень технологічної складності, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між торгівлею предметами розкоші у давнину та сучасною торгівлею високотехнологічною продукцією.*
10. Поява грошових систем у стародавніх державах відтворюється у сучасній валютно-фінансовій архітектурі. Гроші виконують функцію координації економічної діяльності і забезпечують універсалізацію обміну. Враховуючи, що сучасна валютна система базується на складних фінансових інструментах, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між ранніми грошовими системами та сучасною глобальною валютною системою.*

11. Формування прошарку торговців і посередників у стародавніх цивілізаціях має відповідність сучасним транснаціональним корпораціям і платформам. Посередництво у потоках товарів, капіталу і інформації залишається ключовим механізмом організації торгівлі. Враховуючи, що сучасні посередники функціонують у цифровому та глобальному середовищі, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними торговцями та сучасними глобальними економічними акторами.*

Тема 3. Міжнародні господарські зв'язки раннього і класичного Середньовіччя

1. Як називають Раннє Середньовіччя через те, що воно вирізнялося невисоким рівнем матеріального та інтелектуального розвитку?

- а) роки занепаду;
- б) темні віки;
- в) нестабільним;
- г) періодом стагнації.

2. Роль обміну за часів раннього Середньовіччя була _____(1), панували _____(2) акти передачі продуктів чи надання послуг без відповідного еквівалента

- а) значною, односторонні;
- б) невелика, багатосторонні;
- в) невелика, односторонні;
- г) значною, багатосторонні.

3. Завдяки використанню нових родючих земель, удосконалених знарядь і методів обробки сільгоспугідь, а також сприятливим кліматичним умовам від середини _____ розгорнулася аграрна революція

- а) IXст.;
- б) XIст.;
- в) Xст.;
- г) XII ст.

4. Що свідчило про значне поширення мануфактури у період генези капіталізму?

- а) високі показники урбанізації;
- б) нестача робочих місць;
- в) неосвіченість населення;
- г) не зайняте в аграрній сфері населення.

5. Які фактори свідчать про продуктивність праці в аграрному секторі в Англії?

- а) висока врожайність зерна, технологічні підходи, вища капіталоємність процесу посіву і технічне оснащення;
- б) висока врожайність зерна, технологічні підходи, вища капіталоємність процесу посіву;
- в) висока врожайність зерна, технологічні підходи, вища капіталоємність процесу посіву, технічне оснащення, освіченість населення;
- г) вища капіталоємність процесу посіву і технічне оснащення.

6. «В країнах, що найактивніше беруть участь у колоніальних пограбуваннях, золото і срібло не знайшло продуктивного застосування.» Про які країни іде мова?

- а) Англія і Франція;
- б) Англія та Іспанія;
- в) Німеччина та Португалія;
- г) Португалія та Іспанія.

7. Які міста найбільше всього страждали від «революції цін»

- а) найбільші і найбагатші;
- б) малі і нерозвинуті;
- в) великі і бідні;
- г) малі і багаті.

8. Особливістю промислового розвитку Франції було переважне виробництво _____

- а) виробів для панівного класу;
- б) продуктів першої необхідності;
- в) технологій;
- г) верстатів.

9. Про кого йде мова?

Французький абсолютизм надавав їм монополні права, привілеї, субсидії, проводив політику меркантилізму, яка найбільший розвиток отримала при _____ Обіймаючи посаду генерального контролера (міністра) фінансів,

могутність держави він визначав кількістю грошей. Джерело їх поповнення він бачив у торгівлі і виступав засновником Ост-Індської і Вест-Індської компаній. Запровадив протекціоністський тариф, заохочував розвиток королівської мануфактурної промисловості. Державне втручання в економіку досягло найвищого рівня.»

- а) Жан-Батист Кольбер;
- б) ЕрлХамільтон;
- в) Жан Боден;
- г) ФранческоГенальді.

10. Оберіть правильний порядок послідовності етапів світового розвитку, що впливали на розвиток та формування колоніальної системи:

- а) етап первісного накопичення капіталу, етап промислової революції, етап перерозподілу капіталу між країнами;
- б) етап промислової революції, етап первісного накопичення капіталу, етап монополістичної конкуренції;
- в) етап колонізації, етап первісного накопичення капіталу, етап монополістичної конкуренції;
- г) етап первісного накопичення капіталу, етап промислової революції, етап монополістичної конкуренції.

11. Оцініть вплив розширення колоніальної системи у XV-XVI ст.. на формування світової соціально-економічної системи:

- а) спричинило переформування поділу впливу між провідними державами-метрополіями;
- б) стало каталізатором формування капіталістичних відносин;
- в) спричинило зміни у соціальних прошарках населення на колонізованих територіях;
- г) стало причиною виникнення нових форм торговельних відносин (а саме між країною-метрополією на колонією).

12. Що ставало на заваді впровадження капіталістичних відносин у колонізованих країнах Сходу?

- а) абсолютна непокірливість місцевого населення до будь-яких дій з боку колонізаторів;
- б) значне відставання територій за своїм соціально-економічним розвитком;
- в) недостатня раціональність та послідовність у діях колонізаторів;
- г) багатовікові традиції та стійкість (традиційність) східного суспільства.

13. За визначенням, *Ост-Індські компанії* – це:

- а) об'єднання уповноважених осіб, що здійснювали контроль на колонізованих територіях;
- б) об'єднання осіб-представників метрополій, що отримали монополне право вести торгівлю на колонізованих територіях та території метрополії;
- в) об'єднання осіб, які відповідали за перерозподіл колоніальних територій, мали право вести війни за території;
- г) торговельні об'єднання на території колоній ініційовані місцевим населенням.

14. *Оберіть правильне твердження щодо рабства на території Африканського континенту у контексті процесів колонізації:*

- а) работоргівля місцевим населенням було розпочата англійцями на початку XVI ст.;
- б) рабів продавали за ціну виражену в грошовому, а не натуральному еквіваленті;
- в) рабство існувало на континенті задовго до приходу колонізаторів, проте носило «патріархальний характер» (підкорення старшому);
- г) з початку колонізації африканських територій, колонізатори мали на меті «поневолити» місцеве населення.

15. Як змінилася структура та характер взаємовідносин між колоніями та метрополіями у результаті промислового перевороту?

- а) попит на готові колоніальні товари продовжував збільшуватися з боку країн-метрополій;
- б) у країнах-колоніях відбулася диверсифікація імпортової структури зв'язків;
- в) експорт країн-метрополій до колоній перевищив половину загального експорту цих країн;
- г) припинилася «викачка» ресурсів з колоніальних територій, надавалася перевага продуктам обробної промисловості.

16. Що з переліченого є НЕПРАВИЛЬНИМ твердженням з точки зору змін у соціально-економічній сфері колонізованих територій?

- а) у колоніальних країнах розпочалося будівництво залізничних шляхів, що набагато розширило сферу обміну товарами та змінило структуру торгівлі на внутрішньому ринку;
- б) вплив дешевих товарів з метрополій спричинив згубні наслідки для ручного виробництва у країнах Сходу, оскільки місцева промисловість не витримувала конкуренції з машинним виробництвом;
- в) східне господарювання виявилось на межі банкрутства, мільйони людей страждали від голоду, хвороб та насилля, потерпали від соціально-економічних зрушень у державному ладі;
- г) у країнах-колоніях сповільнилося загострення кризи феодальних порядків, але водночас сповільнився і розвиток нових форм товарно-грошових відносин.

17. Які похідні від капіталізму форми впроваджувалися у колонізованих державах?

- а) функціонування посередницьких кредитних установ;
- б) заснування мануфактур та машинного виробництва;
- в) гальмування поділу праці та спеціалізації;
- г) розвиток традиційного для цих територій виробництва.

18. *Оберіть найточніше визначення такої структурної одиниці як «напівколонія»:*

- а) формально незалежна, самостійна країна, що фактично перебуває в економічній і політичній залежності від країни-метрополії;
- б) фактично самостійна держава, що має свій уряд та систему правління та формально знаходиться в залежності від іншої країни;
- в) територія, залежна від іншої країни, що має право обирати правління;
- г) фактично незалежна держава, у якій країна-метрополія може проводити свою політику, через певні органи-влади.

19. *«Порядок щитів» Німеччини у XIII ст. означає:*

- а) феодальну ієрархію всього суспільства;
- б) ранг рицарів в армії;
- в) громадську революцію;
- г) нову земельну реформу.

20. *Як відомо, всього було 7 щитів у Німеччини, перші 6 з яких мали право володіти землею. Кому належав 7-ий щит?*

- а) королю (імператору);
- б) вільним людям, народженим у шлюбі;
- в) феодально залежним або кріпосним селянам;
- г) рицарям.

21. *Ленна система, яка була державною системою земельних відносин у Німеччині часів Середньовіччя, включала в себе благородні та неблагородні лени (землеволодіння). Що означало «неблагородний лен»?*

- а) лени сільських старост та селянські лени;
- б) лени з найгіршим ґрунтом;
- в) лен, подарований сюзереном своєму васалові;
- г) заболочені території, які важко обробляти.

22. Якою була головна причина для ослаблення кріпацтва в Німеччині в XIII ст.?

- а) хрестові походи;
- б) селяни змогли відкупитися від пана;
- в) необхідність освоєння цілих земель;
- г) селянські повстання.

23. Чому в східній частині Німеччини селяни були звільнені від панщини та різних платежів на багато років уперед у XIII ст.?

- а) уряд намагався хоч якось заманити на ці нові східні землі робочі руки;
- б) відбулися масові повстання селян;
- в) населення змогло відкупитися від панщини та платежів;
- г) діючий уряд вирішив провести експеримент.

24. З яких верств складалося початкове населення німецьких міст у XI-XII ст.?

- а) з ремісників та торговців, що відділилися від селянства;
- б) з кріпаків, що втекли від своїх панів;
- в) з багатих селян, які шукали нові шляхи прибутку;
- г) із великих землевласників.

25. Як відомо, на початку XV ст. більшість німецьких міст здобули незалежність від сеньйорів. В чийх руках опинилася влада після цього?

- а) в руках великих купців, лихварів та землевласників;
- б) в руках короля та близьких до нього людей;
- в) в руках міських старост, яких вільно обирав народ;
- г) в руках простого народу.

26. З якою ціллю в Німеччині в XIII ст. активно почали створювати союзи міст?

- а) для захисту життя та майна;
- б) для запровадження торгівлі між містами;
- в) для організації експорту товару за кордон;
- г) усі правильні відповіді.

27. *Яке відношення до Союзів міст мала прийнята імперським сеймом та затверджена імператором Карлом IV «Золота булла» 1356 року?*

- а) впроваджувала певні умови, які союзи мали обов'язково виконувати;
- б) активно заохочувала їх створення;
- в) дозволила існування лише одного найбільшого тогочасного союзу;
- г) заборонила містам об'єднуватися в союзи.

28. *Який союз німецьких міст у XIV ст. виконував не тільки торгівельні функції, а ще й державні?*

- а) Рейнський союз;
- б) Швабський союз;
- в) Рейнсько-Швабський союз;
- г) Ганзейський союз.

29. *Що саме поклато крах середземноморській торгівлі у XVI ст.?*

- а) європейські війни;
- б) великі географічні відкриття;
- в) чума;
- г) хрестові походи.

30. *Як відомо, Реформація - це соціально-політичний рух проти феодалізму в Західній Європі XVI ст. Що стало найбільшим приводом для початку Реформації?*

- а) тривале невдале ведення війни імператором, від чого страждало просте населення;
- б) нові й нові податки, які доводили населення до злиднів;
- в) оголошення папою Юлієм II про новий збір грошей на будівництво собору;
- г) виступ Лютера з 95 тезами проти індульгенцій.

31. Якими законами керувалася перша торговельна німецька організація Ганза?
- а) конституцією та центральним урядом;
 - б) апеляційним судом та загальними зборами;
 - в) різними торговельними угодами;
 - г) жодного закону не мала, діяла незалежно ні від чого.
32. Що спершу потребували члени першої торговельної німецької організації Ганзи задля провадження свого бізнесу?
- а) визначені юридичні права якірної стоянки; проживання;
 - б) захист своїх торговельних інтересів політикою уряду;
 - в) запровадження податків та розбудову військово-морських сил;
 - г) нових технологій для здійснення своєї діяльності.
33. Що стало причиною поглиблення кризи в німецькій організації торгівлі Ганзі?
- а) неузгодженість дій з центральною владою;
 - б) неспроможність купців змінюватися відповідно до вимог нового часу;
 - в) відсутність підтримки з боку центральної влади;
 - г) внутрішні проблеми, які організація так і не спромоглася вирішити.
34. У чому полягали провідні позиції німецьких міст Ганзейської ліги?
- а) у південній торгівлі;
 - б) у торгівлі з Північної Європою;
 - в) у торгівлі з Московією;
 - г) торгівля з азійськими країнами.
35. Що вбачало своїм завданням об'єднання німецького купецтва ганзейських міст у XIII ст.?
- а) заволодіння усіма торговими шляхами у тогочасній Європі;
 - б) приріст експорту;
 - в) удосконалення технологій транспортування товарів;
 - г) досягнення торгових вигод і привілеїв на чужій території.

36. Яким був характер ганзейської торгівлі?

- а) в основному роздрібнений на зовнішньому ринку;
- б) посередницький та оптовий;
- в) роздрібнений на внутрішньому ринку;
- г) оптовий лише на зовнішньому ринку.

37. Якими були перші ознаки застою першої торгівельної німецької організації Ганзи у XV ст.?

- а) жорстка торгова конкуренція;
- б) відсутність підтримки з боку центральної влади;
- в) зростання побутових злочинів;
- г) зниження якості продукції.

38. Якими були основні статті експорту у торгівлі північної Європи в XI ст.?

- а) товари розкоші;
- б) продовольство, деревина;
- в) раби;
- г) зброя.

39. Який вагомий внесок зробили шведи у середньовічну торгівлю?

- а) відкриття нових торгових маршрутів;
- б) винайдення нових дешевих способів транспортування товарів;
- в) введення нової єдиної валюти;
- г) запровадження нових ефективних технік виробництва.

40. Завдяки чому скандинавська комерція досягла найвищого розвитку у IX-XI ст.?

- а) будівництву кораблів;
- б) співробітництву з центральним урядом;
- в) приборканню піратів;
- г) економічному піднесенню цих держав.

41. Завдяки чому відбулося усунення недоліків торгового шляху уздовж Дніпра у IX ст.?

- а) перехід навикористання іншої річки, а саме — Волги;
- б) зміна у будівництві кораблів;
- в) утворення держави на берегах Дніпра;
- г) зняли платежі за користування цією річкою.

42. Які важливі зміни спричинили нормани у європейській економіці у IX-X ст.?

- а) введення нової єдиної валюти;
- б) відкриття нових торгових маршрутів;
- в) центр торгівлі перемістився на Північ;
- г) запровадження на своїх землях освітньої системи для всіх.

43. У V-IX ст. у Східній Європі до мережі морських та річкових шляхів входили усі перелічені річки, ОКРІМ:

- а) Дніпро;
- б) Дунай;
- в) Західна Двіна;
- г) Волга.

44. Із Західної Європи товари надходили до слов'янських країн через _____ (1), країни Балтії, _____ (2) та Моравію.

- а) Чехію, Аварський каганат;
- б) Славонію, Польщу;
- в) Хазарський каганат, поселення балканських слов'ян;
- г) Польщу, Чехію.

45. На території слов'ян у VIII ст. користувалися особливими монетами як засобом обміну. _____ (1) — монетка з _____ (2) вагою 2,97 г, вартістю одна десята динара, карбувалася за різних династій як у Північній Африці, так і в Центральній Азії.

- а) талер, чистого срібла;
- б) дихрам, чистого срібла;
- в) талер, чистого золота;
- г) дихрам, чистого золота.

46. Найбільшими центрами європейської торгівлі у X ст. були всі перелічені германські міста, ОКРІМ:

- а) Тарент;
- б) Магдебург;
- в) Ратісбон;
- г) Бардовік.

47. На структуру торговельних шляхів Східної Європи XIII ст. дуже вплинув(ли) фактор(и) утворення Монгольської імперії (I), монгольське вторгнення у Київську Русь 1237-1240 рр. (II) та остаточний розпад Київської Русі 1238-1242 рр. (III). Правильним(и) є тільки твердження:

- а) I та II;
- б) I та III;
- в) тільки I;
- г) I, II та III.

48. Який торговельний шлях не став важливою ланкою в торговельних відносинах Східної Європи, а залишився другорядним?

- а) через Каспійське море;
- б) від Балтії до Новгороду;
- в) через Кавказ;
- г) до столиці Золотої Орди.

49. Відмінність між ярмарком і ринком полягала в тому, що ринок мав вищу феодалну юрисдикцію (I), ярмарок не мав локального характеру (II), ярмарки були сезонними, а ринки відбувались 1 чи 2 рази на тиждень (III). Правильними є тільки твердження:

- а) I та II;
- б) I та III;
- в) II та III;
- г) I, II та III.

50. Яких привілеїв не було у торговців, які брали участь у ярмарку?

- а) повна компенсація в разі крадіжки;
- б) додаткові заходи безпеки;
- в) знижені тарифи та податки;
- г) додаткові зручності для продажу.

51. Процвітання Шампані сприяло вигідне географічне положення (I), доступ до багатьох річок (II) та той факт, що провінція була в самому центрі шляхів зі сходу на захід та з півночі на південь (III). Укажіть правильні твердження.

- а) I та II;
- б) I та III;
- в) II та III;
- г) I, II та III.

52. Які з перелічених товарів найчастіше регулювалися тарифами на ярмарках?

- а) мазі, смалець;
- б) льон, сіль;
- в) мед, цукор;
- г) віск, фініки.

53. Яку функцію на ярмарках виконував радник?

- а) слідкував за тим, щоб не було крадіжок;
- б) скріплював угоди, досягнуті на ярмарках, графською печаткою;
- в) перешкоджав тим, хто намагався завадити торгівлю чи товарам потрапити на ярмарок;
- г) персонально радив продавцям спосіб заохочення покупців за окрему плату.

54. Всі наступні фактори є причинами занепаду ярмарків Шампані та Брі: обтяжливі платежі за правління графів (I), постійне зростання королівських непрямих податків (II), участь Фландрії у війні Франції з Англією (III), відкриття венеціанцями морського шляху до Брюгге та Лондона через Гібралтар та Ла-Манш (IV) та дискримінаційна торгова політика королів

Франції (V). Яка з них стала **основною**, а яка – «**останньою краплею**» на шляху до того, що ярмарки перетворились на звичайні місцеві ринки?

- а) II, IV;
- б) I, V;
- в) II, III;
- г) V, IV.

55. Скільки взаємозалежних торгових зон існувало в зоні Індійського океану в X-XIII століттях?

- а) дві;
- б) три;
- в) чотири;
- г) п'ять.

56. Торгівельний світ у зоні Індійського океану в X-XIII століттях можна було назвати

- а) моноетнічним: там домінувала лише одна культурно-етнічна група;
- б) поліетнічним: жодна з культурно-етнічних груп не переважала у тій зоні.

57. Яка подія сприяла розвитку Калькуттия як торговельного центру у середині XIII століття?

- а) падіння Багдада;
- б) відкриття нового торгового шляху;
- в) третій хрестовий похід.

58. До кінця XII століття міжнародні торговці відвідували порти на Коромандельському узбережжі, доставляючи _____

- а) перли;
- б) бетельські горіхи;
- в) спеції;
- г) вироби з бавовни;
- д) усі варіанти правильні.

59. Вкажіть період розквіту центральназійської караванної торгівлі

- а) III ст. до н. е. – II ст. до н. е.;
- б) II ст. до н. е. – I ст. н. е.;
- в) I ст. н. е. – III ст. н. е.

60. Що стало причиною руйнування караванної торгівлі Центральної Азії в X-XI ст.?

- а) формування кочових імперій на заході Китаю та крах Монгольської імперії;
- б) формування кочових імперій на сході Китаю та крах Монгольської імперії;
- в) формування кочових імперій на півночі Китаю та крах Монгольської імперії;
- г) формування кочових імперій на півдні Китаю та крах Монгольської імперії.

61. Яке місце було найважливішим економічним і культурним центром Середньої Азії в XIV ст. за часів правління Тамерлана?

- а) Ашгабат;
- б) Ташкент;
- в) Самарканд;
- г) Аспара.

62. Який регіон Африканського континенту слугував комерційним центром міжнародної торгівлі в XIV ст.?

- а) східноафриканське узбережжя;
- б) ефіопське нагір'я;
- в) лівійська пустеля.

63. Чому Європу 1490 року можна назвати «сукупністю фрагментарних суверенітетів»?

- а) кожен правитель був пов'язаний з іншим родинними зв'язками й не міг діяти самостійно;
- б) насправді владу здійснювала церква, і правителі не мали справжнього контролю над своїми територіями;

- в) чума та голод призвели до того, що одні держави були залежні від тих, які мали продовольство й не так сильно постраждали від епідемії;
- г) княжі анклави, вільні міста й церковні землі, як правило, вважали себе незалежними. Вони самостійно вели зовнішню політику й часто жодним чином фактично не підпорядковувалися нікому.

64. Яка подія наприкінці XI ст. спричинила процес відродження європейської торгівлі?

- а) зародження капіталізму;
- б) крах Римської імперії;
- в) формування феодалної роздрібненості;
- г) перший хрестовий похід.

65. На який товар з імпортованих до Візантії припадав найбільший обсяг?

- а) спеції;
- б) раби;
- в) сирий шовк;
- г) деревина.

66. Яка подія змінила усю візантійську економіку?

- а) перший хрестовий похід;
- б) норманське завоювання Південної Італії;
- в) зростання кількості італійського населення в Константинополі;
- г) турецьке завоювання більшої частини Малої Азії.

67. Відкриття яких портів спричинив успіх Першого Хрестового походу?

- а) персійських;
- б) єгипетських;
- в) сірійських;
- г) іспанських.

68. Ким контролювалася значна частина чорноморської торгівлі за часів Монгольської імперії?

- а) генуезцями;
- б) каталонцями;
- в) оттоманськими турками;
- г) сіцилійцями.

69. В якому місті генуезці створили факторію, що здійснювала торговельні операції далеко за межами Константинополя?

- а) Кафа;
- б) Танаїсі;
- в) Пера;
- г) Піза.

70. Початком епохи Середньовіччя вважається:

- а) англійська буржуазна революція;
- б) падіння рабовласницької системи Західної Римської імперії;
- в) перший загальний поділ праці;
- г) третій загальний поділ праці.

71. Середньовіччя – період становлення та розквіту _____ системи:

- а) феодалної;
- б) рабовласницької;
- в) колоніальної;
- г) мануфактурної.

72. На які періоди історики розподіляють епоху Середньовіччя?

- а) раннє Середньовіччя;
- б) період становлення;
- в) класичне (розвинуте) Середньовіччя;
- г) пізнє Середньовіччя;
- д) всі варіанти правильні.

73. «Маркою» за часів раннього становлення феодалізму називали:
- а) розподіл общинної землі у приватну власність;
 - б) земельні пожалування крупних землевласників своїм підопічним;
 - в) територіальну селянську общину;
 - г) використання землі без права передачі у спадщину при умові виконання військової повинності.
74. Які типи державних утворень існували в часи раннього Середньовіччя?
- а) племінні князівства;
 - б) багатоплемінні королівства;
 - в) імперії;
 - г) республіки;
 - д) монархічні держави.
75. Що виступало найважливішою функцією ранньої феодальної держави?
- а) створення розвинутої транспортної системи;
 - б) захоплення чужих територій та оборона власних;
 - в) розвиток економічних зв'язків;
 - г) «вирощення» етнічно однорідного населення;
 - д) всі варіанти правильні.
76. Що детермінувало активний муніципальний розвиток з кінця XI ст.?
- а) освоєння нових земель внаслідок Великих географічних відкриттів;
 - б) притік розкріпачених селян;
 - в) утворення центрів ремесла та торгівлі;
 - г) створення машинного виробництва;
 - д) Хрестові походи.

е)

77. Найважливішим «активатором» розвитку міжнародних економічних відносин кін. XV – сер. XVII ст. були:

- а) відокремлення ремесла від землеробства;
- б) розкріпачення селянства;
- в) епоха Великих географічних відкриттів;
- г) ідеї Відродження та Реформації.

78. Мануфактурне виробництво було створено з метою:

- а) отримання прибутку за рахунок задоволення споживчого попиту;
- б) розвитку аграрного сектору;
- в) зниження митного оброку на ввезені товари;
- г) створення пільг для заможних купців.

79. До причин «революції цін» відносять:

- а) колоніальні набіги;
- б) слабке насичення європейського ринку товарами;
- в) «псування монети»;
- г) ізоляції європейських держав від світової торгівлі;
- д) притік золота та срібла з Америки.

80. Вставте слово: _____ комерційна революція зазвичай розглядається як стадія «злету» континенту на шляху його перетворення на головний локомотив світового розвитку.

- а) китайська;
- б) індійська;
- в) європейська;
- г) африканська.

АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Завдання 1. Обґрунтуйте, чому міжнародна торгівля середньовіччя формується як результат відновлення економічної активності після занепаду античних цивілізацій. Доведіть, що поєднання локальної замкненості господарств із розвитком міжрегіональних зв'язків створює нову модель обміну.

Завдання 2. Проінтерпретуйте роль Середземномор'я як центру міжнародної торгівлі середньовічної епохи. Поясніть, чому географічне положення визначає концентрацію торговельної активності.

Завдання 3. Доведіть, що розвиток торговельних шляхів у середньовіччі трансформує масштаби і структуру міжнародного обміну. Обґрунтуйте, як поєднання морських і сухопутних маршрутів впливає на економічні зв'язки.

Завдання 4. Проаналізуйте формування центрів міжнародної торгівлі у середньовічних містах. Обґрунтуйте, чому концентрація обміну у міських вузлах підвищує ефективність економічних відносин.

Завдання 5. Проінтерпретуйте роль ярмарків як інституційної форми організації торгівлі. Доведіть, що вони забезпечують концентрацію попиту і пропозиції та сприяють розширенню обміну.

Завдання 6. Проаналізуйте діяльність Ганзейської Ліги як приклад координації торговельних інтересів. Обґрунтуйте, чому об'єднання міст сприяє зниженню ризиків і трансакційних витрат.

Завдання 7. Порівняйте торгівлю між Північчю і Півднем Європи. Доведіть, що відмінності у спеціалізації визначають напрямки товарних потоків.

Завдання 8. Проінтерпретуйте вплив Хрестових походів на розвиток міжнародної торгівлі. Обґрунтуйте, як розширення контактів стимулює економічні зв'язки.

Завдання 9. Проаналізуйте особливості зовнішньої торгівлі Візантійської імперії. Доведіть, що поєднання державного контролю і ринкових механізмів визначає її ефективність.

Завдання 10. Проінтерпретуйте розвиток торгівлі Східної Європи. Обґрунтуйте, чому транзитні функції формують економічну роль регіону.

Завдання 11. Доведіть, що регулювання торгівлі у середньовіччі є необхідною умовою її стабільності. Поясніть, як система норм і привілеїв впливає на економічні відносини.

Завдання 12. Проінтерпретуйте міжнародну торгівлю середньовіччя як етап становлення глобальної економічної системи. Обґрунтуйте її значення для формування сучасних економічних зв'язків.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ФОРМ ТОРГІВЛІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Міжнародна торгівля середньовіччя формується як система взаємодії між регіонами з різним рівнем розвитку. Її основою виступає поєднання локальної замкненості господарств із вибірковими каналами обміну. У сучасній економіці ця закономірність відтворюється у поєднанні національних економік із глобальними ринками. Враховуючи, що сучасні економіки є одночасно відкритими і структурно фрагментованими, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між середньовічною вибірковою інтеграцією та сучасною глобальною взаємозалежністю.*
2. Домінування Середземномор'я як центру торгівлі відображає концентрацію економічної активності у географічно вигідних регіонах. Контроль над морськими шляхами визначає інтенсивність торговельних потоків. У сучасних умовах ця логіка проявляється у домінуванні ключових логістичних коридорів. Враховуючи, що сучасні маршрути включають як фізичну, так і цифрову інфраструктуру, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним і сучасним контролем над торговельними шляхами.*
3. Розвиток торговельних шляхів середньовіччя базується на поєднанні морських і сухопутних маршрутів. Просторова

організація обміну визначає структуру і масштаби торгівлі. У сучасній економіці це відтворюється у глобальних логістичних мережах. Враховуючи, що сучасні мережі є високотехнологічними і інтегрованими, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між середньовічними торговельними шляхами та сучасними мережами постачання.*

4. Формування торговельних центрів у середньовічних містах відображає концентрацію обміну у вузлових пунктах. Міста виступають механізмом координації економічних зв'язків. У сучасному світі цю роль виконують глобальні економічні хаби. Враховуючи, що сучасні центри інтегровані у глобальні фінансові та інформаційні потоки, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між середньовічними торговельними містами та сучасними економічними хабами.*
5. Ярмарки як форма організації торгівлі забезпечують концентрацію попиту і пропозиції у визначений час і просторі. Вони виступають механізмом тимчасової інституціоналізації обміну. У сучасній економіці їх функції відтворюються у біржах, виставках і цифрових платформах. Враховуючи, що сучасні ринки функціонують без просторових і часових обмежень, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між ярмарковою торгівлею та сучасними формами організації обміну.*
6. Ганзейська Ліга формує модель колективного захисту торговельних інтересів. Об'єднання міст дозволяє знижувати транзакційні витрати і ризики. У сучасних умовах ця логіка реалізується у міжнародних економічних об'єднаннях. Враховуючи, що сучасні інтеграційні структури мають складні інституційні механізми, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними торговельними союзами та сучасними економічними об'єднаннями.*

Еволюція Глобальної Економіки:

Від Золотого Стандарту до Складного Капіталу

Класична Епоха:
Жорсткість та
Матеріальність

Сучасність:
Глобальна
Складність та Капітал

**Золотий Стандарт як
Автоматичний Регулятор**
Більше грошей ніж виробляється,
фізичні гроші втрачають свою цінність,
що обмежувало зростання держав.

Колоніальний Монетарний Контроль
Метрополі використовували колоніальне право емісії
в колоніях як інструмент економічного налаштування.

Фізичний Капітал
Основною засобами були матеріальні активи:
фабрики, залізничні та машини (індустріальна ера).

 Золотий Стандарт (XIX ст.)	 Основа системи	 Панорама-кредитні/ цифрові гроші	 Сучасна Глобалізація (XXI ст.)
Золотий монетаризм (бух. метал)	Регулювання	Активне (кількісне пом'якшення)	
Фізичне золото та машини	Головні активи	Фінансовий та інтелектуальний капітал	

**ТРАНСФОРМАЦІЯ:
ВІД МАТЕРІАЛЬНОГО
ДО НЕМАТЕРІАЛЬНОГО**

Фінансіалізація та T > Q
Подільність капіталу (Q) перевищує
темпи економічного зростання (Q),
що веде до концентрації багатства.

Від Золота до Інституційної Довіри
Сучасні гроші безуються на заставі державки
та фінансових інституцій, а не на металі.

Домінування Нематеріального Капіталу
Основна вартість компанії (Google, Microsoft)
формується за рахунок даних та інтелектуальної
власності.

7. Торгівля між Північчю і Півднем Європи відображає обмін між регіонами з різною спеціалізацією. Ресурсна і виробнича асиметрія визначає напрямки товарних потоків. У сучасній економіці ця закономірність проявляється у глобальному поділі праці. Враховуючи, що сучасна спеціалізація формується у межах глобальних ланцюгів створення вартості, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною регіональною спеціалізацією та сучасним глобальним поділом праці.*
8. Хрестові походи виступають чинником розширення економічних контактів. Вони стимулюють інтенсифікацію обміну між регіонами. У сучасних умовах подібну роль відіграють геополітичні трансформації. Враховуючи, що сучасні процеси мають більш складний економічний і політичний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним розширенням контактів та сучасними гео економічними трансформаціями* Зовнішня торгівля Візантії характеризується поєднанням державного контролю і ринкових механізмів. Держава визначає правила доступу до ключових товарів і маршрутів. У сучасній економіці ця модель відтворюється у поєднанні державного регулювання і ринку. Враховуючи, що сучасне регулювання має багаторівневий характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними формами державного контролю та сучасними регуляторними системами.*
9. Торгівля Східної Європи формується на основі транзитних функцій. Посередництво у міжрегіональному обміні стає джерелом економічних вигод. У сучасному світі ця логіка проявляється у ролі транзитних економік. Враховуючи, що сучасні транзитні функції інтегровані у глобальні логістичні системи, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним посередництвом та сучасною роллю транзитних економік.*

Еволюція міжнародної торгівлі: Від «Темних віків» до глобальних ринків

Раннього Середньовіччя
(V – XI ст.)

«Темні віки»
Період ринково-Середньовіччя:
низовий ринок, розвиток,
підприємство, торгівля, акція
перехід до продукції.

Аграрна революція (XI ст.)
Нові знаряддя праці та
освоєння родючих земель:
перехід до активного
зростання виробництва.

Торговельна експансія норманів
IX – XI ст.: сандвичівський відривний
торгівельний шлях став
новим морським шляхом, який став
перехідом до глобальної торгівлі.

Розквіт середньовічної
торгівлі та союзів (XII – XV ст.)

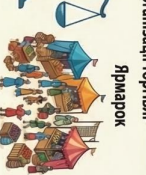
Ганзейський союз
Потужне об'єднання німецьких міст:
комерційна торгівля в Північній Європі
та виконання державних функцій.

Ринок
Періодичність: 1-2 рази на тиждень
Масштаб: локальний
Юридичність: Німецька феодальна

Ярмарки Шампані
Головний центр міжконтинентального обміну: проєкція
завдяки відношенню до перетину
шляхів «Південь – Південь» та «Схід – Захід».

Ярмарок
Періодичність: Сезонний заздалегідь
Масштаб: Міжконтинентальний (міжконтинентальний)
Юридичність: Відносини феодальної організації

Вплив Хрестових
походів
Кінець XI ст.: хрестові походи
торгівлі та відкриття нових
середземноморських портів.

«Революція цін»
Масовий притік золота та срібла
з Америки, розквіт нових
економічних сил в Європі.

Трансформація до світової
системи (XV – XVII ст.)

Кольбагізм та меркантилізм
Політика обмеження
контракту, протекціонізм,
організація, підприємство,
маніфестур та протекціонізм.

Генерація капіталізму
Формування світової системи
торгівлі: Освітлення Освітлення, компанія
для пошуку нових шляхів для
торгівлі на нових територіях.

Тема 4. МЕВ індустріальної революції

1. *Що обмежував ряд англійських парламентських актів XVII ст.?*
 - а) еміграція фахівців;
 - б) рівень виробництва;
 - в) працю дітей;
 - г) застосування іноземних технологій.

2. *З яким запізненням в Західній Європі були поширені інновації?*
 - а) 8 років;
 - б) 10 років;
 - в) 13 років;
 - г) 15 років.

3. *Де запізнення у поширенні інновацій було найбільше?*
 - а) Західна Європа;
 - б) Східна Європа;
 - в) Індія;
 - г) Латинська Америка.

4. *Відколи відбулось різке прискорення переміщення людей та інформації?*
 - а) 1807 р.;
 - б) 1800 р.;
 - в) 1786 р.;
 - г) 1803 р.

5. *Між ким був прокладений перший підводний телеграфний кабель?*
 - а) Англія та Іспанія;
 - б) Англія та Франція;
 - в) Англія та Швеція;
 - г) Англія та Росія.

- 6.

Коли завершили будівництво Суецького каналу?

- а) 1869 р.;
- б) 1867 р.;
- в) 1860 р.;
- г) 1871 р.

7. Що було останнім з винаходів XIX ст.?

- а) парова машина;
- б) механізована фабрика;
- в) телеграф;
- г) радіо.

8. У XIX ст. в економічній історії Європи відбувалося формування _____

- а) феодалізму;
- б) індустріальної цивілізації;
- в) комунізму;
- г) постіндустріального суспільства.

9. У XIX ст. буржуазні революції завершилися у _____

- а) Франції та Німеччині;
- б) Англії та Франції;
- в) Німеччині та Італії;
- г) Англії та Німеччині.

10. В 70-90-ті роки XIX ст. країни отримали достатньо досвіду для того, щоб почати _____

- а) другу науково-технічну революцію;
- б) промисловий переворот;
- в) державний переворот;
- г) революцію у сільському господарстві.

11. До початку 30-х років в Англії завершився промисловий переворот і основа роль у промисловості належала _____

- а) ремеслу;
- б) мануфактурі;
- в) машинному виробництву;
- г) ручній техніці.

12. У 30-х роках XIX ст. Англія стала міцною індустріальною державою і частка її промисловості у світовій економіці становила _____

- а) 30%;
- б) 40%;
- в) 50%;
- г) 60%.

13. У 30-х роках XIX ст. Англію називали _____

- а) промислова країна;
- б) світовий лідер;
- в) фабрика світу, майстерня;
- г) аграрний лідер.

14. В 30-40 роки XIX ст. в Англії виник «чартистський рух». У чому полягала його суть?

- а) рух незадоволеного селянства;
- б) самостійний і організований робочий рух;
- в) надання преференцій для буржуазії;
- г) нова політика уряду.

15. На початку XIX ст. у Франції найбільша частка сільського населення (40%) була задіяна у _____

- а) промисловості;
- б) сільському господарстві;
- в) сфері кредитування;
- г) бавовно-паперовій промисловості.

16. Друга половина XIX ст. в Німеччині характеризувалася «грюндерством», під яким малася на увазі
- а) невидимий експорт;
 - б) створення акціонерних компаній;
 - в) невидимий імпорт;
 - г) вільна торгівля.
17. Основною причиною промислової революції в США можна вважати?
- а) занепад торгівлі з іншими країнам;
 - б) вплив країн, де вже відбулася революція;
 - в) залучення інвестицій в економіку США;
 - г) розвиток транспортного сполучення.
18. Під час промислової революції у США найважливішою промисловістю була:
- а) обробна;
 - б) добувна;
 - в) текстильна;
 - г) хімічна.
19. Перше мито в США в межах тарифу 1816-1824 було спрямоване на:
- а) Іспанську текстильну продукцію;
 - б) Англійські залізні рейки;
 - в) Французькі залізні рейки;
 - г) Англійську текстильну продукцію.
20. В межах тарифу 1842-1846 мито на залізо було піднято до:
- а) 27%;
 - б) 37%;
 - в) 57%;
 - г) 77%.
21. Що не було причиною великого промислового розквіту США 1846-1861 рр.:
- а) відкриття золота в Каліфорнії;
 - б) збільшення імміграції;
 - в) голод в Ірландії;
 - г) збільшення імпорту сировини.

22. У 1860 США в загальному рейтингу країн за економічним успіхом посідали:
- а) 3 місце;
 - б) 4 місце;
 - в) 5 місце;
 - г) 6 місце.
23. У якому році експорт США вперше в історії перевищив імпорт:
- а) 1867 р.;
 - б) 1877 р.;
 - в) 1887 р.;
 - г) 1897 р.
24. Довжина залізниць у США з 1830 по 1850 збільшилась у _____ разів:
- а) 10;
 - б) 30;
 - в) 100;
 - г) 300.
25. Найбільшим поштовхом до промислової революції в США вважається введення:
- а) механічного ткацького станка;
 - б) парового двигуна;
 - в) технології виробництва чавуну;
 - г) виробництвалужних сполук.
26. Яка країна не вводила політику щодо обмеження імпорту з США у ХІХ ст.?
- а) Англія;
 - б) Іспанія;
 - в) Франція;
 - г) Голландія.

27. "Золотий вік" в США це:

- а) час міцного добробуту і надійного та постійного прогресу після паніки 1837 р.;
- б) час Золотої лихоманки в Каліфорнії;
- в) міжвоєнний період (1918–1939);
- г) період процвітання країни після Другої світової війни.

28. Який регіон був ринком збуту продукції США в умовах промислової революції:

- а) Європа;
- б) Азія;
- в) Африка;
- г) Південна Америка.

29. Оберіть термін, якому відповідає наступне визначення: «..економічна політика промислової буржуазії; напрям в економічній теорії, що характеризується вимогами до вільної торгівлі, невтручанням держави в економічне життя країни _____ виникла у Англії у XVIII ст.»

- а) протекціонізм;
- б) лібералізм;
- в) фрітрейдерство;
- г) неолібералізм.

30. Яке обґрунтування протекціоністської політики, що, хоча і не відповіло на принципіві питання міжнародного обміну товарами та послугами, але все ж зумовило бурхливий розвиток держав, було історично першим напрямком досліджень у сфері міжнародних економічних відносин?

- а) меркантилістське;
- б) неокласичне;
- в) маржиналістське;
- г) фізіократське.

31. На якому з етапів єдиної теорії розвитку промислової революції була породжена поступовою еволюцією соціальних умов?

- а) мальтузіанська ера;
- б) період виходу з «мальтузіанської пастки»;
- в) ера стійкого економічного росту;
- г) постмальтузіанська ера.

32. Оберіть твердження, що НЕ відповідає класичній теорії визначення промислової революції:

- а) промислова революція – це різка зміна економічних режимів;
- б) промисловий переворот мав поступальний, «безболісний» характер;
- в) вплив технологічних успіхів на час промислової революції свідчив про інституційні зміни у масштабах всієї економіки;
- г) виокремлення «зовнішнього шоку», що пришвидшив промислову революцію.

33. Основна ідея, представлена Грегорі Кларком щодо англійської промислової революції, полягає у наступному:

- а) традиційне зображення промислової революції як раптового перелому економічного життя підтверджується кількісним вираженням основних показників зростання;
- б) промислова революція, як така, - це міф, оскільки вона мала цілком поступальний характер, та не повинна була викликати різкого зламу;
- в) англійська промислова революція – це випадковий пік хаотичних коливань тривалого зростання та накопичення знань, що мали свої витoki ще у Середньовіччі або навіть раніше;
- г) промислова революція – це неочікуваний злам у перспективі економічного розвитку.

34. «Англія обрала собі не ту спеціалізацію, визнав король, і запровадив політику з метою перетворити королівство у країну, яка виробляє текстиль, а не експортує сировину». Що НЕ є частиною цієї політики?

- а) мито на експорт;
- б) звільнення нових суконних мануфактур від податків;
- в) створення привабливих умов для іноземних ремісників та підприємців;
- г) нарощування інвестиційних потужностей.

35. За словами англійського економіста Джона Кері, до яких радикальних заходів необхідно було вдаватися Англії, щоб ліквідувати конкурентів на ринку бавовняної сировини:

- а) розпал жорстокої економічної торговельної війни з основним конкурентом – Іспанією;
- б) скуповування усієї іспанської вовни та її спалення;
- в) встановлення режиму абсолютного сприяння іншим державам у купівлі англійської вовни;
- г) підписання договорів з Іспанією про розмежування обсягів виробництва.

36. Економічний підйом Голландії у XVII ст. був тісно пов'язаний з _____

- а) важкою промисловістю;
- б) переробною промисловістю;
- в) торгівлею;
- г) Г) дешевою робочою силою.

37. У XVII ст. міжнародним центром спекуляції була _____. Розвиток капіталістичних відносин відбився і на фінансах країни.

- а) Голландія;
- б) Великобританія;
- в) Німеччина;
- г) Франція.

38. У XVII ст. _____ Голландія поступово зруйнувала колоніальну монополію Іспанії і Португалії і, захопивши їхні колонії, створила власну колоніальну імперію, що охоплювала володіння на трьох континентах

- а) підбурюванням внутрішніх конфліктів;
- б) війнами;
- в) тюльпанами;
- г) торговими війнами.

39. Колоніальна політика Голландців не відрізнялася від колоніальної політики її попередників — Португалії й Іспанії. Голландці _____.

- а) переносили туди своє виробництво;
- б) сприяли розвитку колоній;
- в) грабували колоніальне населення;
- г) винищували місцеве населення, заселявши туди своїх підданих.

40. З середини XVII ст. Голландія відчуває зростаючу конкуренцію з боку _____, зазнає поразки і відходить на другий план, хоча зберігає колонії в _____ і відіграє роль лихваря Європи.

- а) Німеччини, Китаю;
- б) Англії, Індонезії;
- в) Франції, Заході Африки;
- г) Іспанії, Карибському басейні.

41. До кінця XVII століття торгівля акціями великих компаній в Англії стала _____, а ліквідність їх була порівняно _____

- а) вільною, високою;
- б) обмеженою, низькою;
- в) вільною, низькою;
- г) обмеженою, високою.

42. Історія занепаду Голландії як панівної торгової країни історією підпорядкування _____ капіталу _____ капіталу.

- а) торгового, промислового;
- б) промислового, людському;
- в) промислового, інтелектуальному;
- г) промислового, торговому.

43. *Індустріальна революція в Німеччині у 1815 році характеризувалася:*

- а) такими новими технологіями, як парова машина, прядильний верстат періодичної дії, процес Корта в металургії;
- б) винаходом двигуна внутрішнього згоряння, розвитком електрики, створенням хімічної промисловості на базі наукових досягнень, ефективного сталеливарного виробництва і початком комунікаційних технологій з поширенням телеграфу;
- в) переходом від ручної праці до машинної, від мануфактури до фабрики і формуванням двох основних соціальних класів – буржуазії і найманих робітників;
- г) освоєнням електрики і розвитком масового конвеєрного виробництва.

44. *Одними з головних причин пришвидшеного розвитку економіки Німеччини у другій половині XIX ст. були:*

- а) домінуюча позиція експорту Німеччини у світовій торгівлі та зростання попиту на вітчизняну продукцію;
- б) остаточна ліквідація феодалних порядків у сільському господарстві та звільнення селян;
- в) збільшення експорту німецьких продовольчих товарів та впровадження досягнень науки у виробництво;
- г) досягнення німецьких майстрів у суднобудуванні та зміна ручної праці машинною.

45. *Перешкодами становлення єдиного німецького ринку у XVIII ст. були:*

- а) низька конкурентоспроможність німецьких товарів, невисокий попит на вітчизняну продукцію, неспроможність більшої частини населення купувати німецьку продукцію;
- б) нерозвинені шляхи сполучення, величезна кількість митних кордонів, відсутність єдиної грошової системи, істотні відмінності в оплаті праці та цінах;
- в) занадто висока ціна на вітчизняну продукцію, низька пропозиція робочої сили для виготовлення вітчизняної продукції на мануфактурах, високий попит на британські товари;
- г) занадто низька оплата праці найманих робітників, які відмовлялися купувати німецькі товари, мале зосередження ринків у малих містах, селах.

46. *Однією із найголовніших причин революції цін в Німеччині виступило:*

- а) посилення взаємозв'язків з іншими країнами;
- б) зменшення попиту на імпортовану продукцію;
- в) зростання притоку срібла з Америки;
- г) збільшення обсягів експорту вітчизняної продукції.

47. *Найважливішими торговими центрами Німеччини в XVI ст. були:*

- а) Бремен та Амберг;
- б) Нойбранденбург та Мюнхен;
- в) Гаген та Дрезден;
- г) Гамбург та Франкфурт-на-Майні.

48. *До стрімкого економічного зростання Німеччини в 1890-і роки, після економічної кризи, призвела поява таких провідних секторів економіки, як:*

- а) електротехніки, машинобудування та хімічної промисловості;
- б) меблевої промисловості, суднобудування та обробної промисловості;
- в) текстильної промисловості, виробництва скла та шкіряної промисловості;
- г) ювелірної промисловості, металургії та виробництва сукна.

49. *Перевагами більш пізнього вступу Німеччини в процес індустріалізації були:*

- а) швидка реорганізація економіки за рахунок впровадження машинної стадії виробництва товарів та послуг;
- б) відносна економічна стабільність та високий попит на працю;
- в) можливість запозичувати зарубіжний досвід та впроваджувати найсучасніші технології;
- г) швидке економічне зростання за рахунок впровадження новітніх технологій та посилення взаємозв'язків з іншими країнами.

50. *Головними країнами-об'єктами німецьких інвестицій у період 1880-1890 років були:*

- а) Ліван, Мальта та Турецька Республіка Північного Кіпру;
- б) Китай, Туреччина та країни Латинської Америки;
- в) Велика Британія, Греція та В'єтнам;
- г) Данія, Єгипет та Естонія.

51. У 1880-х роках банкрутство багатьох британських фірм і втрату ними ринків збуту товарів викликав такий німецький фактор:

- а) вихід німецьких товарів на світовий ринок та обмеження монопольного становища Великої Британії у світовій торгівлі;
- б) масове виробництво високо якісних німецьких товарів та відтік кваліфікованих кадрів до Німеччини;
- в) німецькі комерсанти, що ставили на своїх готових виробках фальшиве тавро британських виробників;
- г) провідне становище німецьких товарів на ринку збуту та відхід британських товарів на задній план.

52. В останній третині XVIII століття становлення мануфактур пояснювалось розвитком:

- а) приватних підприємств;
- б) фабричного виробництва;
- в) перших акціонерних товариств;
- г) ремісничого виробництва.

53. Причинами складності організації і недовговічності існування мануфактур в Німеччині в останній третині XVIII століття є:

- а) використання праці тільки некваліфікованих працівників, які не вимагали високої заробітної плати, монопольне становище мануфактур інших країн, зокрема Великої Британії;
- б) застарілого устаткування та значне відставання наукового потенціалу;
- в) максимальний поділ виробничих операцій, використання праці як кваліфікованих, так і ненавчених робітників, а також жінок і дітей, низький рівень підприємницьких і технічних знань власників;
- г) складність організації та недостатність кваліфікованих кадрів.

54. До соціально-економічних наслідків транспортної революції в Німеччині у період XVIII століття відносять таке:

- а) життєвий рівень населення підвищився, змінився розрив між соціальними класами, поява особистої свободи найманого робітника;

- б) ріст цін на транспорт через обмежену кількість пасажирських перевезень, збільшення витрат нижчих верств суспільства на транспорт через зростаючу потребу у мобільності;
- в) підвищення масштабів торгівлі через відкриття нових торгових шляхів, збільшення кількості ринків збуту вітчизняної продукції, збільшення кількості торгівельних точок на півночі Німеччини;
- г) ціни на перевезення знизилися, значно зросла соціальна мобільність, для корисних копалин, продовольства і товарів масового споживання відкрилися нові ринки збуту.

55. Специфічними рисами своєрідного німецького варіанту меркантилізму-камералізму можна вважати:

- а) збільшення продуктивності праці кожної окремої людини, втручання держави в господарське життя, розвиток виробництва предметів розкоші;
- б) більшу увагу до збільшення чисельності населення і створення власних мануфактур; заборону на ввезення іноземних товарів, заборону на експорт сировини; контроль якості продукції, що виробляється і використання примусової праці;
- в) активізацію імпорту та зменшення експортної діяльності; посилення взаємозв'язків між Німеччиною та промислово розвинутими країнами; залучення у виробництво тільки кваліфікованих працівників та заборону ненормованого робочого дня;
- г) низьку заробітну плату некваліфікованим працівникам, дітям та жінкам; активний пошук ринків збуту; використання тільки вітчизняного устаткування у виробництві німецьких товарів.

56. До камералістських заходів належали усі, ОКРІМ:

- а) створення власних мануфактур;
- б) низький контроль якості;
- в) високі ввізні мита на певну продукцію;
- г) використання примусової праці.

57. Головним способом зростання державного добробуту за камералістським вченням, німецькі монархи вважали:

- а) посилення експортної діяльності;
- б) збільшення продуктивності праці кожної окремої людини;
- в) підвищення кількості високо кваліфікованих працівників на мануфактурному виробництві;
- г) орієнтація виробничої діяльності на великі ринки збуту.

58. Одним з головних представників камералізму був _____, численні праці якого були присвячені вченню про внутрішньо державне управління, яке має на меті загальне благо, щастя кожної окремої людини і всього суспільства.

- а) Хуан де Маріана;
- б) Йоганнес-Роберт Бехер;
- в) Йоганн Генріх Готліб фон Юсти;
- г) Вільям Стаффорд.

59. Значною мірою фінансування розвитку економік США та Європи протягом XIX ст. відбувалося за рахунок:

- а) збільшення обсягу торгівлі товарами між цими континентами;
- б) появи технічних новинок у сільському господарстві та промисловості;
- в) розвитку работоргівлі, як частини масованої нової морської торгівлі.

60. «Східною работоргівлею» називали:

- а) торгівлю, що постачала африканських рабів в ісламські землі Середземномор'я та в Південно-Західну та Південну Азію;
- б) торгівлю, що постачала рабів до Бразилії та Карибських островів;
- в) експорт рабів на землі Східної Європи.

61. Внутрішньоевропейська торгівля успадкувала складну організацію, створену:

- а) англійськими торговельними організаціями у XV ст.;
- б) італійськими купцями наприкінці Середньовіччя;
- в) торговцями із Далекого Сходу у XIV–XV ст.

62. *Найпершою умовою організації портів транзитної торгівлі було створення*
- а) створення бірж;
 - б) створення торговельних палат;
 - в) створення інститутів консульств.
63. *У процесі становлення індустріальної цивілізації відбувається:*
- а) закріплення зв'язків між національними економіками;
 - б) формування цілого ряду ринків;
 - в) формування міжнародного ринку праці;
 - г) усі варіанти відповідей правильні.
64. *Згідно із загальноприйнятим підходом до інтерпретації сутності промислової революції, вона проявляється як*
- а) різка зміна економічних режимів;
 - б) незмінність економічних режимів;
 - в) незмінність економічних інститутів;
 - г) різкі зміни в економічних показниках.
65. *Чому промислова революція відбулася в Англії, а не в Китаї, Індії або Японії? (за підходом Грегора Кларка)*
- а) наявність вугілля, колоній, протестантської реформації або Просвіти;
 - б) нестабільність Англії;
 - в) мала кількість багатих й успішних громадян;
 - г) з причини випадкових збігів, пов'язаних з інституційною стабільністю і демографічною ситуацією.
66. *Що є найважливішим із точки зору пояснення ключових детермінант промислової революції в Англії?*
- а) гроші;
 - б) вугілля;
 - в) велика кількість робочої сили;
 - г) поєднання високої заробітної плати й дешевого вугілля.

67. У яких країнах частка промисловості в ВВП наприкінці XVIII ст. перевищувала 30%?

- а) Великобританія;
- б) Франція;
- в) Бельгія;
- г) Швейцарія;
- д) усі варіанти правильні.

68. Хто й в якому році створив парову машину?

- а) Джеймс Ватт, 1769 році;
- б) Джеймс Ватт, 1770 році;
- в) Джеймс Ватт, 1789 році;
- г) Фредерік Ватт, 1769 році.

69. Яка галузь і якої країни відігравала детермінуючу роль в міжнародній торгівлі до середини XIX століття?

- а) Британська, хімічна;
- б) Французька, текстильна;
- в) Британська, текстильна;
- г) Бельгійська, пивоварна.

70. Що стало вагомим поштовхом до зростання виробництва продуктів харчування?

- а) урбанізація;
- б) збільшення населення;
- в) підвищення швидкості й надійності пароплавів;
- г) нічого з вище переліченого.

71. Розвиток якої галузі дозволив Англії посісти перше місце серед виробників і експортерів?

- а) харчова промисловість;
- б) металургійна;
- в) сільське господарство;
- г) виробництво бавовни.

72. Хто був найбільшим імпортером і споживачем кам'яного вугілля за індустріальної цивілізації?

- а) імпортером – Франція, споживачем – Англія;
- б) імпортером – Англія, споживачем – Франція;
- в) імпортером – Франція, споживачем – Німеччина;
- г) імпортером – Німеччина, споживачем – Англія.

73. В Англії та Ірландії наприкінці 1820 року швидко поширилася нова технологія мокрого прядіння льону, а в Бельгії, Франції та Німеччині в кінці 1830 року. Що пояснює такий часовий розрив?

- а) винахід парової машини;
- б) велика кількість робочої сили;
- в) великі податки;
- г) різниця в заробітній платі.

74. Які регіони конкурували з англійською металургією у 1820-1855 році?

- а) Німецькі;
- б) Французькі;
- в) Бельгійські;
- г) Усі вище перелічені.

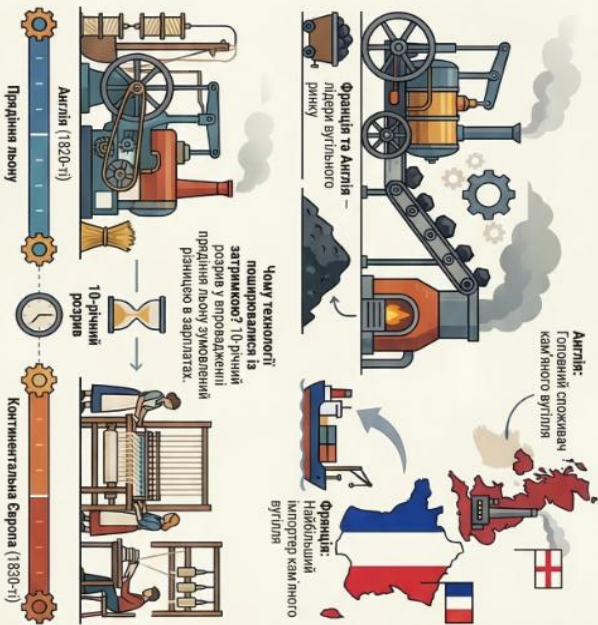
75. Мануфактурний період є _____ (1) періодом, в якому капіталістичне господарство співіснувало разом із феодальним, але у XVIII ст. і капіталізм _____ (2), та відбувається швидкий _____ (3)

- а) 1 – перехідним; 2 – стає домінуючим; 3 – приріст виробництва;
- б) 1 – остаточним; 2 – стає домінуючим; 3 – спад виробництва;
- в) 1 – перехідним; 2 – зазнає поразки; 3 – спад виробництва;
- г) 1 – остаточним; 2 – зазнає поразки; 3 – приріст виробництва.

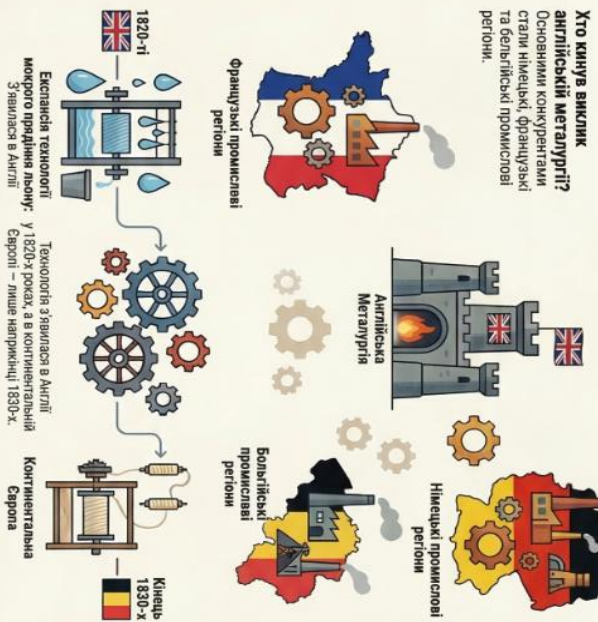
Індустріальна Європа XIX століття: Енергія, Технології та Конкуренція

Цей матеріал аналізує динаміку промислового розвитку Європи у першій половині XIX століття, вивчаючи роль вугілля, економічні чинники та конкуренцію в металургії.

Енергія та Технологічний Прогрес

Промислова Конкуренція (1820–1855)

76. Як аграрна революція в Англії вплинула на промисловість?

- а) негативно вплинула на промисловість, адже гальмувала її розвиток;
- б) жодним чином не вплинула;
- в) відбувся притік дешевої робочої сили в промисловість, оскільки аграрна революція зазнала краху;
- г) стимулювала розвиток промисловості, давала дешеву сировину та продовольства для працівників.

77. Який економіст представив спрощену, схематизовану варіацію поглядів Сміта, вимагав «дешевої держави» і виступав за мінімізування втручання держави в економіку, за що потрапив у конфлікт з політикою Наполеона, яка ґрунтувалася на жорсткому регулюванні економіки?

- а) Давид Рікардо;
- б) Фрідріх Лист;
- в) Жан-Батіст Сей;
- г) Альфред Маршал.

78. Кого називали «луддитами»?

- а) працівників, які виступали проти впровадження машин і капіталістичних відносин;
- б) власників великих підприємств;
- в) працівників, які виступали за впровадження машин і капіталістичних відносин;
- г) увесь робочий клас.

79. Рікардо _____ (1) характер діяльності луддитів та виступав за _____ (2).

- а) 1 – цілковито не підтримував; 2 – заборону союзів робітників;
- б) 1 – цілковито підтримував; 2 – легалізацію союзів робітників;
- в) 1 – цілковито підтримував; 2 – заборону союзів робітників;
- г) 1 – цілковито не підтримував; 2 – легалізацію союзів робітників.

80. З якою метою відбулося ухвалення «хлібних законів» в Англії?

- а) для того, щоб заборонити експорт зерна для стимулювання обробної промисловості;
- б) для того, щоб заборонити імпорт іноземного зерна для збереження високої ціни на хліб;
- в) для зменшення ціни на хліб;
- г) для запровадження інтенсивного способу розвитку галузі.

81. Для якої економічної школи було характерним прагнення проникнути в глибину економічних явищ та процесів за допомогою наукової абстракції?

- а) меркантилістської;
- б) кейнсіанської;
- в) класичної;
- г) фізіократів.

82. Якою була ситуація в Англії станом на початок-середину 16 століття (допромислової революції)? (3 правильні відповіді)

- а) велика частка бідного населення;
- б) поширення хвороб, низький рівень медичного обслуговування;
- в) широко розвинутий експорт передової продукції;
- г) велика частка населення належала до багатих людей;
- д) поширення голоду серед деяких верств населення;
- е) розвиток нових технологій та їхнє застосування.

83. Згідно із висловлюванням Еріка Хобсбаума про Англію: «Коли ми говоримо «промислова революція», ми говоримо _____».

- а) виробництво металу;
- б) бавовна;
- в) видобуток вугілля;
- г) ріст кількості кваліфікованих робітників.

84. Доповніть речення: «У 1830 році в Англії на частку бавовняної галузі припадало _____ (1) ВВП і 16% зайнятих в _____ (2) промисловості»

- а) 1 – 50 %, 2 – обробній;
- б) 1 – 8 %, 2 – гірничовидобувній;
- в) 1 – 8 %, 2 – обробній;
- г) 1 – 50 %, 2 – аграрній.

85. Доповніть думку меркантилістів ХІХ ст.: «Зовнішня торгівля тільки тоді може бути джерелом багатства, коли _____ (1) продукції перевищуватиме витрати на _____ (2)»

- а) 1 – податок на імпорт; 2 – продаж іноземних товарів;
- б) 1 – імпорт; 2 – купівлю іноземних товарів;
- в) 1 – імпорт; 2 – продаж іноземних товарів;
- г) 1 – експорт; 2 – купівлю іноземних товарів.

86. Кому належить думка: «Золото породжує торгівлю, а торгівля збільшує гроші»

- а) Томас Манн;
- б) Джон Стюарт Мілль;
- в) Адам Сміт;
- г) Давід Рікардо.

87. Кому належить думка: «Ввезення оброблених матеріалів треба ускладнювати і затримувати, а вивіз — полегшувати і заохочувати»

- а) Джон Стюарт Мілль;
- б) Адам Сміт;
- в) Давід Рікардо;
- г) Томас Манн.

88. Представником якої школи був Джон Стюарт Мілля та у чому полягають його досягнення?

- а) класична політична економія, розповсюджував ідеї своєї школи та допомагав їх розвивати;
- б) меркантилізм, систематизував розкидані по різних творах протекціоністські ідеї меркантилістів у книзі «Дослідження принципів політичної економії»;
- в) фізіократи, підтримував думку, що Англія могла збагатитися, розвиваючи мореплавство, зовнішню торгівлю і стягуючи мито.

89. За словами Дж. Ст. Мілля, держава має піклуватися виключно про:

- а) розвиток промисловості;
- б) загальний добробут;
- в) зменшення безробіття;
- г) цінову стабільність.

90. На розвиток яких галузей промисловості найбільше вплинули меркантилісти в Англії?

- а) судноплавство;
- б) транспорт;
- в) обробна промисловість;
- г) усі вищезазначені.

91. Якими були переваги Англії середини XVIII ст.? (2 правильні відповіді)

- а) монополізувала всі винаходи;
- б) збільшила продуктивність виробництва;
- в) почала поширювати свої технології і продавати їх;
- г) мала найбільше сировинних ресурсів.

92. Що спершу в Англії малося на увазі під виразом «вільна торгівля» (“freetrade”)?

- а) зовнішньоекономічна політика, за якої держава не втручається у торговельні відносини з іншими країнами;
- б) відсутність штучних (створених урядом) бар'єрів на шляху торгівлі між окремими фірмами різних країн;
- в) економічна дія приватної особи, що не була обмежена існуванням монополії для цього виду дій;
- г) вільна торгівля між країнами, що знаходяться на континенті Північна Америка.

93. Хто був першим, хто оголосив будь-яке урядове втручання шкідливим для економічної діяльності народів, і коли?

- а) Адам Сміт у 1760 р.;
- б) Дуглас Норс у 1691 р.;
- в) Карл Маркс у 1863 р.;
- г) Томас Манн 1621 р.

94. Державне багатство, на думку Д. Норса, є сукупністю _____

- а) приватного майна;
- б) державного майна;
- в) спільного «всесвітнього» надбання;
- г) усього вищезазначеного.

95. Доповніть речення: «У межах національної економіки _____(1) підтримують принципи лібералізму, а _____(2) вимагають протекціоністської політики».

- а) 1 – Експортери, 2 – виробники;
- б) 1 – Виробники, 2 – імпортери;
- в) 1 – Імпортери, 2 – виробники;
- г) 1 – Представники влади; 2 – імпортери;

96. Які країни стали найбільшими конкурентами Англії станом на початок ХХст.? (2 правильні відповіді)

- а) Індія;
- б) США;
- в) Франція;
- г) Німеччина;
- д) Японія.

97. Підвищення продуктивності яких галузей було наслідком поглиблення спеціалізації у XVIII-XIX ст.?

- а) сільського господарства;
- б) сфери послуг;
- в) промисловості;
- г) в усіх вищеперерахованих.

98. Які міста були лідерами фінансових інновацій в Європі наприкінці 18 століття?

- а) Париж;
- б) Лондон;
- в) Франкфурт;
- г) Амстердам.

99. Доповнити: головними компонентами сфери послуг XVIII-XIX ст. у Європі були _____

- а) фінанси;
- б) розподіл (дистрибуція);
- в) освіта;
- г) транспорт.

100. Доповніть: для Європи XVIII-XIX ст. був характерним _____ попит на фінансові ресурси та _____ відсоткові ставки.

- а) підвищений, високі;
- б) знижений, високі;
- в) підвищений, низькі;
- г) знижений, низькі.

101. Що здійснило вплив на революцію у сфері транспортних перевезень XVIII ст.?

- а) відкриття нових родовищ нафти;
- б) збільшення в обороті кількості золота;
- в) розвиток торговельних відносин;
- г) винайдення парового двигуна.

102. Сфера послуг Європи на початку XIX ст. характеризується _____

- а) значним занепадом;
- б) використанням застарілих механізмів;
- в) підвищується продуктивність;
- г) переходом у власність держави.

103. Яка спеціальна плата існувала в Англії у XVIII ст.?

- а) плата за використання доріг та тротуарів;
- б) плата за річки;
- в) плата за повітря;
- г) плата за п'яту дитину.

104. Яка сфера стала головним двигуном економіки Європи у XVIII ст.?

- а) сфера сільського господарства;
- б) сфера послуг;
- в) сфера переробки металів;
- г) сфера хімічної промисловості.

105. Які банки відігравали провідну роль у платіжній системі Європи 18-19 століття?

- а) Банк Англії;
- б) Обмінний банк Амстердаму;
- в) Банк Російської імперії;
- г) Банк Праги.

**АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ
КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ**

Завдання 1. Обґрунтуйте, чому великі географічні відкриття виступають структурним злом у розвитку міжнародної торгівлі. Доведіть, що розширення просторових меж обміну змінює глобальну економічну систему.

Завдання 2. Проінтерпретуйте формування світового ринку як результат встановлення стійких міжконтинентальних зв'язків. Поясніть, чому інтеграція регіонів у єдину систему обміну змінює характер економічних відносин.

Завдання 3. Доведіть, що колоніальна експансія є економічним механізмом забезпечення ресурсної бази міжнародної торгівлі. Обґрунтуйте, як включення нових територій трансформує структуру товарних потоків.

Завдання 4. Проаналізуйте трансатлантичну торгівлю як систему взаємопов'язаних економічних потоків. Обґрунтуйте, чому трикутна модель обміну забезпечує функціонування колоніальної економіки.

Завдання 5. Проінтерпретуйте работоргівлю як складову міжнародної економічної системи раннього нового часу. Доведіть, що примусова праця виступає фактором накопичення капіталу.

Завдання 6. Проаналізуйте зміну структури торгівлі внаслідок зростання ролі сировинних товарів. Обґрунтуйте, чому попит на ресурси визначає напрямки глобального обміну.

Завдання 7. Порівняйте роль Європи, Африки та Америки у системі світової торгівлі. Доведіть, що функціональна спеціалізація регіонів формує асиметричну економічну взаємозалежність.

Завдання 8. Проінтерпретуйте розвиток морських шляхів як фактор трансформації міжнародної торгівлі. Обґрунтуйте, чому контроль над океанічними маршрутами визначає економічну перевагу.

Завдання 9. Проаналізуйте роль держави у регулюванні міжнародної торгівлі в період становлення світового ринку. Доведіть, що економічна політика стає інструментом зовнішньої експансії.

Завдання 10. Проінтерпретуйте накопичення капіталу як результат розширення міжнародної торгівлі. Обґрунтуйте, як торговельні потоки сприяють формуванню фінансових ресурсів.

Завдання 11. Доведіть, що формування глобальних торговельних потоків супроводжується поглибленням економічної нерівності між регіонами. Поясніть, як структура обміну відтворює асиметрії розвитку.

Завдання 12. Проінтерпретуйте становлення світової торговельної системи як передумову сучасної глобалізації. Обґрунтуйте спадковість основних механізмів міжнародного обміну.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ФОРМ ТОРГІВЛІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Великі географічні відкриття формують новий етап розвитку міжнародної торгівлі. Вони забезпечують розширення просторових меж економічної взаємодії і включення нових регіонів у систему обміну. У сучасній економіці ця закономірність відтворюється у процесах глобалізації. Враховуючи, що сучасна глобалізація має не лише просторовий, а й цифровий вимір, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним розширенням торговельного простору та сучасною глобальною інтеграцією.*
2. Формування світового ринку відображає інтеграцію раніше ізольованих економічних просторів. Встановлення стійких міжконтинентальних зв'язків змінює масштаби і характер обміну. У сучасних умовах це проявляється у функціонуванні глобальної економіки. Враховуючи, що сучасні економічні зв'язки мають високий рівень інституціоналізації, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між раннім світовим ринком та сучасною глобальною економічною системою.*

Еволюція Глобальної Економіки: Від Великих Відкриттів до Цифрової Епохи

Розширення торговельного простору:

Тоді vs Зараз

Від впровадження до цифрових платіжів. Якщо в минулому відкриття розширили торговельний простір, зараз функція відкриття лежить завжди...

Боротьба за логістичні коридори

Мониторинг над океанічними маршрутами. Суецький канал, 1869 р. ...

Перша машина Хатта 1769 р.

1830-1850 рр. Зростання залізничів (США в 30 разів)

Фрітдейлдерство vs Протекціонізм

Вільно торгівля (Мілана 1861 р.)
Державний захист (1819-1869 рр.)

21

вт.

Розширення торговельного простору:

Тоді vs Зараз

...сучасна глобалізація робить це через цифрову логістичну мережу та миттєві онлайн-інформаційні системи.

Боротьба за логістичні коридори

...розширення мережі за допомогою морських портів та цифрових інфраструктур...

Ринок та Економічна Модель

Світовий ринок потоку Інституційно-аналізованої економіки

Технологічний Денгучи

Сьогодні лідерство внаслідок технологічних інновацій... які соловиди перетворилися на глобальні електронні фінансові ринки.

Соціальні та Системні Наслідки

Форми експлуатації та залежності... Траєкторія вилучення форм нерівноправності, включення спадку, що розвивається, у глобалізаційні пади-пад:

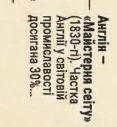
Глобальна нерівність

...відтворення технологічно розриву між технологічно розвиненими експортерами.

© Neoboskidd

Порівняння Ключових Параметрів Двох Епох

	Вугілля, бавовна, сировина	Ключовий ресурс	Дані, технології, сілрин
	Пароплави, каналі	Транспорт	Когнітивні ресурси, авіація, супутникове
	Механікалізм, камеральна	Економічна політика	Глобальна торговельна та промислова
	Британська імперія (50% промисловості)	Центр сили	Глобальні ієрархічні мережі (ТНХ)

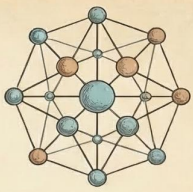
Майстерня світу (1830-71). Частка ЧНП на одного людини в середньому досягла 30%...

Соціальні та Системні Наслідки

Форми експлуатації та залежності... Історіяна роботодавців та виконавців нерівноправності, неключення капіталу...

Глобальна нерівність

Асиметричність доступу до ресурсів і наслідки, що виникають в ХІХ-ХХ ст. ...

Ринок та Економічна Модель

Трикутна торгівля Від колоніальної ескалатів до поробничих мереж, історична структура торгівлі...

Технологічний Денгучи

Фінансові інновації Англією та Люкер XVIII ст. заклали основи платіжних систем, Американої та Лондоні, Bank of England...

3. Колоніальна експансія виступає механізмом залучення ресурсів до міжнародної торгівлі. Включення нових територій забезпечує доступ до сировини і ринків збуту. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у формах економічної залежності. Враховуючи, що сучасні залежності мають фінансовий і технологічний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між колоніальною експансією та сучасними формами економічної залежності.*
4. Трансатлантична торгівля формується як система взаємопов'язаних потоків між Європою, Африкою і Америкою. Обмін товарами і ресурсами забезпечує функціонування колоніальної економіки. У сучасному світі ця модель відтворюється у глобальних виробничих мережах. Враховуючи, що сучасні мережі організовані на основі транснаціональних корпорацій, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між трансатлантичною торговельною системою та сучасними глобальними ланцюгами створення вартості.*
5. Работоргівля виступає складовою міжнародної економічної системи раннього нового часу. Використання примусової праці забезпечує виробництво експортної продукції. У сучасних умовах ця закономірність трансформується у форми нерівноправного включення у глобальну економіку. Враховуючи, що сучасні механізми базуються на ринкових інструментах, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними формами примусової праці та сучасними формами економічної асиметрії.*
6. Зростання ролі сировинних товарів визначає структуру міжнародної торгівлі. Попит на ресурси формує напрямки економічних потоків. У сучасній економіці це проявляється у залежності від експорту сировини. Враховуючи, що сучасна економіка поєднує сировинні та технологічні сегменти, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною сировинною орієнтацією та сучасною структурою світової торгівлі.*
7. Функціональна спеціалізація регіонів у світовій торгівлі формує асиметричну взаємозалежність. Різні території виконують відмінні економічні ролі у системі обміну. У сучасному світі ця

- закономірність проявляється у глобальному поділі праці. Враховуючи, що сучасна спеціалізація визначається участю у глобальних ланцюгах вартості, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною та сучасною моделями міжнародної спеціалізації.*
8. Розвиток морських шляхів змінює просторову організацію міжнародної торгівлі. Контроль над океанічними маршрутами визначає економічну перевагу держав. У сучасних умовах це відтворюється у боротьбі за логістичні коридори. Враховуючи, що сучасні коридори включають також енергетичні та цифрові мережі, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним і сучасним контролем над торговельною інфраструктурою.*
 9. Державне регулювання торгівлі стає інструментом економічної політики. Воно спрямоване на забезпечення контролю над ресурсами і потоками. У сучасній економіці ця логіка проявляється у торговельній і промисловій політиці. Враховуючи, що сучасні інструменти регулювання є більш складними і багаторівневими, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між ранніми формами державного втручання та сучасною економічною політикою.*
 10. Накопичення капіталу відбувається внаслідок розширення міжнародної торгівлі. Торговельні потоки забезпечують концентрацію фінансових ресурсів. У сучасних умовах це відтворюється у глобальних фінансових системах. Враховуючи, що сучасний капітал має високий рівень мобільності, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним накопиченням капіталу та сучасною фінансіалізацією.*
 11. Розвиток світової торгівлі супроводжується поглибленням економічної нерівності. Асиметрія у доступі до ресурсів і ринків формує різні траєкторії розвитку. У сучасній економіці це проявляється у глобальній нерівності. Враховуючи, що сучасна нерівність має багатовимірний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними формами нерівності та сучасними глобальними диспропорціями.*

Еволюція Глобальної Економіки: Від Індустріальної Революції до Цифрової Епохи

Візуалізація трансформації економічних систем: порівняння історичних економічних епох, інтеграція глобалізаційних процесів

XIX СТОЛІТТЯ (ІНДУСТРІАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ)

Шляхи сполучення: фізичне розширення

1869 рік: Суецький канал та морські доріжки
Забезпечило надійно і швидко перевезення товарів та вантажів.

Інформаційний прорив: Перший телеграф
Фізично зв'язало світові далі миттєво повідомляло за допомогою електрики.

Морські шляхи
Міжнародна торгівля швидко розвивалася.

ТОРГОВЕЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА

СУЧАСНІСТЬ (ЦИФРОВА ЕПОХА)

Мережеві структури: Цифрові та логістичні коридори

Логістичні та цифрові коридори
Високі швидкості даних та автоматизовані процеси торгівлі.

Логістичні та цифрові коридори

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

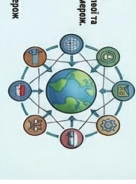
Камералізм та морський протекціонізм
Історичне джерело (наприклад, в Англії) контролює доступ морських шляхів.

Англієцькі «закони»
Принципи економічного регулювання, що стосуються торгівлі між країнами.

Бататориєва політика
Стратегія регулювання торгівлі між країнами, що базується на економічній дипломатії та торговельно-промисловій політиці.

Високі технології та інновації
Особливі інструменти та механізми регулювання торгівлі.

Державна багатства: Товари накопичення

Товари накопичення через ресурси
У США: вугілля, залізна руда, нафта, цукор, текстиль.

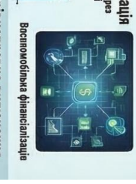

Принцип вільної торгівлі

НАКОПИЧЕННЯ КАПІТАЛУ

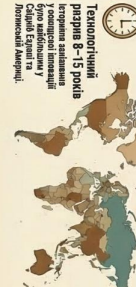

Високі технології та інновації
Особливі інструменти та механізми регулювання торгівлі.

Високі технології та інновації
Особливі інструменти та механізми регулювання торгівлі.

Глобальні дисперсії: Асиметрія ресурсів

Асиметрія ресурсів
Страна може мати певні ресурси, але відсутність інших.

Принцип вільної торгівлі

ЕКОНОМІЧНА ЧЕРВОНІСТЬ

Високі технології та інновації
Особливі інструменти та механізми регулювання торгівлі.

Високі технології та інновації
Особливі інструменти та механізми регулювання торгівлі.

Технологічний прорив: Індустріальна революція

Технологічний прорив: Індустріальна революція
Використання парової енергії та залізничного транспорту.

Принцип вільної торгівлі

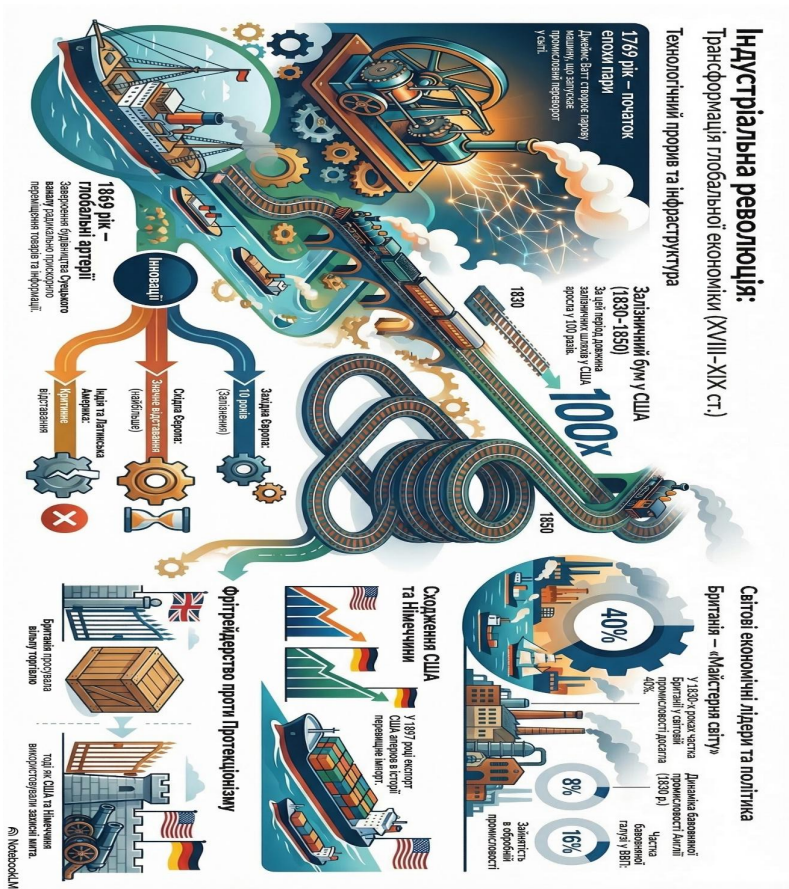

Високі технології та інновації
Особливі інструменти та механізми регулювання торгівлі.

Високі технології та інновації
Особливі інструменти та механізми регулювання торгівлі.

12. Становлення світової торговельної системи створює основу сучасної глобальної економіки. Інтеграція регіонів формує складну мережу економічних зв'язків. У сучасному світі ці процеси реалізуються у глобалізаційних тенденціях. Враховуючи, що сучасна глобалізація поєднується з процесами фрагментації, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним формуванням світового ринку та сучасними трансформаціями глобальної економіки.*

Тема 5. Міжнародна торгівля та МЕВ у XVIII–XIX ст.

1. *Що було найважливішим індикатором європейських економічних циклів у XVIII ст.?*
 - а) обсяги міжнародної торгівлі;
 - б) демографічні зміни;
 - в) приріст обсягів національного виробництва;
 - г) зміни у територіальній експансії провідних імперій світу.

2. *Що було найсильнішим фактором циклічних спадів у Європі XVIII ст.?*
 - а) часові лаги у світовій торгівлі;
 - б) міграція трудових ресурсів;
 - в) сільськогосподарські шоки;
 - г) зміни політичних режимів.

3. *Яким чином економічні шоки розповсюджувалися по регіонам Європи у XVIII ст.?*
 - а) через міграцію трудових ресурсів та зміну потоків капіталу;
 - б) через війни що мали довгостроковий характер;
 - в) через часові лаги у світовій торгівлі;
 - г) через зміни політичних режимів.

4. *Чим характеризувалося економічне середовище Європи XIX ст.?*
 - а) збільшенням ролі сільськогосподарського сектору;
 - б) масовою міграцією трудових ресурсів з півночі на південь;
 - в) зменшенням промислового виробництва;
 - г) розвитком фінансових ринків, насамперед у наданні кредитів.

5. *Що виступало з'єднуючою ланкою при трансмісії кризових явищ з одного сектору в інший у Європі в XIX ст.?*
 - а) світова торгівля;
 - б) міжнародні перевезення;
 - в) зміни динаміки смертності серед працівників у різних секторах економіки;
 - г) діяльність банків.

6. Від чого здебільшого залежала ліквідність банків Європи у XIX ст.?
- а) від масштабів світової торгівлі;
 - б) від розвитку транспортних перевезень золота між відділеннями банків;
 - в) від обсягів депозитів сільськогосподарського сектору;
 - г) від інвестицій у промисловий сектор.
7. Фінансові кризи кінця XVIII – початку XIX ст. у Європі довели в необхідності
- а) створення інститутів, які б контролювали грошову пропозицію та були кредитором останньої інстанції, забезпечуючи ліквідність банків;
 - б) обмеження потоків капіталів між різними секторами економіки, що значно відрізняються капіталізацією;
 - в) обмеження потоків капіталів до країн третього світу;
 - г) відмови від часткового банківського резервування.
8. Що було «поштовхом» до початку економічних спадів у Європі XIX ст.?
- а) похибки у прогнозах щодо розвитку;
 - б) сільськогосподарські кризи, війни;
 - в) зниження процентних ставок центральних банків;
 - г) значне збільшення обсягу грошової маси внаслідок відкриття нових запасів цінних металів.
9. Як можна охарактеризувати економічні цикли у країнах Європи у XIX ст.?
- а) синхронні, період циклів – 5 років;
 - б) асинхронні, не простежується закономірність у періодах циклів;
 - в) синхронні, період циклів – 2 роки;
 - г) асинхронні, період циклів – 5 років.

10. В результаті чого наприкінці 18-го остаточно сформувалася система обміну товарами й послугами або іншими словами усім відома система світового ринку

- а) активізації проведення міждержавних переговорів;
- б) активізації міграційних процесів;
- в) активізації торгівлі між країнами;
- г) активізації військових дій.

11. В травні 1773 року приймається _____(1) закон. Внаслідок цього ціни на чай знизились вдвічі, що стало перевагою для споживачів і очевидним стало, що посередники є _____(2)

- а) чайний, непотрібними;
- б) чайний, затребуваними;
- в) митний, непотрібними;
- г) митний, затребуваними.

12. З яким напоєм, що витіснив попит на прянощі, асоціюється підйом ринку міжнародних товарів масового споживання?

- а) вино;
- б) чай;
- в) кава;
- г) ром.

13. Вся Європа божеволіла від кави, та все ж таки це задоволення було _____(1), бо зерна вирощувались лише в Ємені. Але коли нові постачальники _____(2) їх монополію, то ціни знизились

- а) недоступним, викупили;
- б) недоступним, знищили;
- в) дорогим, викупили;
- г) дорогим, знищили.

14. За аргументацією Річарда Кобдена, якщо хліб оплачувався б англійськими товарами, це змогло б забезпечувати людей робочими місцями. Тобто _____(1) торгівля породжувала б необхідність _____(2) торгівлі

- а) внутрішня, роздрібною;
- б) внутрішня, зовнішньою;
- в) зовнішня, внутрішньою;
- г) зовнішня, гуртової.

15. На початку XIX ст. Старий Світ був багатіший на _____(1) та _____(2). Як наслідок, відсотки та заробітна плата були низькими в Старому Світі й високими в Новому.

- а) землю, капітал;
- б) робочу силу, землю;
- в) робочу силу, капітал.

16. Підсумком транспортної революції XIX ст. є те, що робочі Старого Світу та землевласники Нового _____(1), а робочі Нового Світу та землевласники Старого _____(2)

- а) виграли, програли;
- б) програли, виграли;
- в) виграли, залишились ні з чим;
- г) програли, залишились ні з чим.

17. До 1870 року Англія в порівнянні з іншими державами була багата на _____(1), але бідна на _____(2)

- а) капітал та земельні ресурси, працю;
- б) капітал та працю, земельні ресурси;
- в) земельні ресурси та працю, капітал;
- г) земельні ресурси та капітал, працю.

18. Головним експортером яких культур для Європи у XIX ст. була Німеччина?

- а) пшениця та цукор;
- б) пшениця та рис;
- в) пшениця та шовк;
- г) пшениця та жито.

19. Про яку країну йде мова: «У результаті до 1890 року після багаторічних зусиль _____ могла похвалитися погано скоординованою залізничною мережею з трьома різними ширинами колії, з надлишком шляхів в одних регіонах і повною їх відсутністю в інших».

- а) Бразилія;
- б) Чилі;
- в) Аргентина;
- г) Колумбія.

20. Фермери ХІХ ст. були не просто фермерами, а й постачальниками:

- а) робочих машин;
- б) худоби;
- в) палива;
- г) борошна.

21. Історик Льюїс Мамфорд постулює три послідовні етапи розвитку технологій сучасності: еотехніка, палеотехніка та неотехніка. Перший етап асоціюється з:

- а) вода;
- б) пар;
- в) залізо;
- г) робочі тварини.

22. «Револуції у колоніальному мисленні» у 1830 році спричинив відомий проповідник освоєння нових земель _____

- а) Джон БагнеллБьюрі;
- б) Девід Юм;
- в) Генрі ХартМільман;
- г) Едвард Гібон Вейкфілд.

23. Яка країна була незвичайна тим, що спочатку створила квазіцентрбанк, а потім сама відкликала у нього ліцензію.

- а) Великобританія;
- б) США;
- в) Іспанія;
- г) Франція.

24. США станом на 1800 рік налічували _____ банків
- а) 17;
 - б) 28;
 - в) 34;
 - г) 49.
25. У 1820 році в США налічувалося _____ (1) функціонуючих банків із загальним капіталом в _____ (2) млн дол.
- а) 327; 160;
 - б) 359; 165;
 - в) 310; 205;
 - г) 355; 190.
26. У скільки разів банківський капітал Сполучених Штатів перевищував капітал Англії у 1825 році?
- а) 1,5;
 - б) 2,5;
 - в) 3,5;
 - г) 4,5.
27. Головним джерелом первісного нагромадження капіталів у Франції стало:
- а) зовнішня торгівля;
 - б) лихварство;
 - в) збільшення податків;
 - г) розвиток промисловості.
28. Причини революції у Франції XVIII ст.?
- а) фінансове банкрутство держави;
 - б) ідеологічна підготовка цілою плеядою публіцистів і вчених;
 - в) криза феодальної структури суспільства;
 - г) усі варіанти правильні.

29. Що таке валютна система?

- а) форма організації та регулювання валютних відносин, закріплена національним законодавством або міждержавними угодами;
- б) форма організації та регулювання валютних розрахунків між господарюючими суб'єктами різних країн;
- в) сукупність міждержавних угод, що регулюють рух девіз на валютних ринках;
- г) форма організації міжнародних валютних (грошових) відносин, що історично склалася і в зрілих (сучасних) формах закріплена міждержавною домовленістю.

30. Для якої з перерахованих систем характерний фіксований щодо французького франка валютний курс в рамках меж коливань валютного курсу за умов обігу золота?

- а) Бреттон-Вудська валютна система;
- б) генуезька валютна система;
- в) паризька валютна система;
- г) ямайська валютна система.

31. Фелікс Ескуро де Пар'є – французький політик та економіст, один з ініціаторів створення _____(1) союзу, прагнув створити міжнародну валютну систему на основі золота і координовану з _____(2)

- а) європейського, франком;
- б) латинського, фунтом;
- в) латинського, франком;
- г) європейського, маркою.

32. До Латинського союзу входили

- а) Франція, Італія, Бельгія, Швейцарія;
- б) Греція, Франція, Італія, Іспанія;
- в) Франція, Росія, Британія, США;
- г) Іспанія, Венесуела, Колумбія, Мексика.

33. Більшість делегатів голосували на Паризькій конференції за встановлення _____, за золото голосували _____

- а) срібного монометалізму; жодна з країн;
- б) золотого монометалізму; всі країни, окрім Нідерландів;
- в) золотого монометалізму; тільки Франція та США;
- г) біметалізму, всі країни.

34. Представники Великобританії на Паризькій конференції

- а) не визнавали користі від проведення конференції, але погоджувалися з координацією вартості фунта з франком;
- б) визнавали проведення користі конференції та хотіли проведення подібних у майбутньому, погоджувалися з координацією вартості фунта з франком;
- в) відмовлялися координувати вартість фунта з франком і брати участь у подібних конференціях у майбутньому;
- г) погоджувалися брати участь у подальших подібних конференціях, відмовлялися «асимілювати» фунт із франком.

35. Наслідками Паризької конференції конференції 1867 року стали

- а) успішне створення глобальної валютної системи на основі франка, продовження переговорів;
- б) розширення Латинського союзу, провал у намірі створити міжнародну фінансову систему на золотомонетному стандарті, завдано удар по прихильниках уніфікації;
- в) припинення переговорів, успішне встановлення монометалової золотомонетної системи у світі;
- г) франко-пруська війна, встановлення плаваючих курсів.

36. Основними причинами провалу Паризької конференції 1867 року стали:

- а) рейтинговий характер голосування делегатів, недостатня гостинність французького імператора щодо делегатів;
- б) відсутність документа, який мав би затвердити встановлену систему, некомпетентність делегатів;
- в) небажання Франції виконувати встановлені на конференції умови, військові дії між державами;
- г) рекомендаційний характер постанов, революція у Франції.

37. Що НЕ відноситься до стимулюючих розвиток міжнародного ринку послуг факторів в період комерційної революції?

- а) посилююча міжнародна конкуренція;
- б) поглиблення значних міжрегіональних відмінностей;
- в) відсутність стимулювання державою будівництва доріг;
- г) зростаюче збільшення об'ємів вантажів, що перевозились різними видами транспорту.

38. До подій, що відбувались в фінансовій системі Франції в 1789-1794 рр., НЕ відноситься?

- а) введення нової розрахункової грошової одиниці;
- б) гіперінфляція і руйнування приватної кредитної структури Франції;
- в) встановлення контролю над цінами і введення обмежень на банківське обслуговування;
- г) вдале переймання досвіду становлення фінансової системи Англії і Нідерландів.

39. Яка країна стала зразком XVI-XVII ст. зі створення системи каналів, по яких здійснювалися регулярні вантажні і пасажирські перевезення?

- а) Франція;
- б) Нідерланди;
- в) Англія;
- г) немає правильної відповіді.

40. Розширення заморської і колоніальної торгівлі в країнах Європи здебільшого здійснювалося створеними з дозволу держави _____

- а) монополіями;
- б) великою кількістю малих підприємств;
- в) торгівельними союзами;
- г) немає правильної відповіді.

41. Що є основною причиною розбіжностей між ринками країн Європи XVIII ст.?

- а) недостатньо розвинені транспортні технології;
- б) низький рівень інтеграції;
- в) відсутність/наявність політичних перешкод для формування ринкової ефективності;
- г) низький рівень передачі технологій між країнами.

42. Чим прославилась група банкірів з Шаньсі в Китаї та поширила свою діяльність на сусідні країни?

- а) створенням схеми участі в прибутках для фірми;
- б) визначенням напрямів діяльності купців, що приносив найбільші прибутки;
- в) створенням загальнонаціональної мережі грошових переказів;
- г) немає правильної відповіді.

43. Що було показником добре розвинутої міжрегіональної торгівлі в Індії?

- а) обсяги імпорту та експорту;
- б) помірно високі страхові ставки;
- в) немає правильної відповіді.

44. У періоді другої половини XIX – початку XX ст. міжнародні економічні зв'язки розвивалися переважно в рамках

- а) метрополій;
- б) колоніальних імперій;
- в) уній;
- г) республік.

45. Яка доба вважається найтривалішим в історії періодом високої мобільності фінансових ресурсів між країнами-експортерами капіталу?

- а) доба класичного золотого стандарту;
- б) доба золотодев'язного стандарту;
- в) доба стандарту SDR;
- г) доба стандарту ЕКЮ.

46. *Період з 1870 по 1914 р. характеризувався:*

- а) підірваною стійкістю резервних валют;
- б) появою офіційного та неофіційного ринку золота;
- в) створенням міжнародних валютно-кредитних організацій;
- г) нерівномірністю потоків капіталу між імпортерами й експортерами фінансових ресурсів.

47. *Що є характерним для глобальних ринків капіталу періоду з 1870 по 1914 р.?*

- а) нерівномірністю потоків капіталу між імпортерами й експортерами фінансових ресурсів;
- б) портфельні інвестиції відігравали порівняно більшу роль, ніж прями;
- в) важливу роль у стимулюванні глобальних потоків капіталу відігравали інвестиційні банки;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

48. *Під час становлення Індустріальної цивілізації Бельгія спеціалізувалася у виготовленні:*

- а) текстилю, шовку, спирту та виробів хімічної промисловості;
- б) зброї, чорних металів, інструментів для машинобудування;
- в) парфумів, картоплі, цукру;
- г) взуття, сільськогосподарської техніки, залізничного устаткування.

49. *За період 1800–1880 рр. обсяг міжнародної торгівлі:*

- а) збільшився понад у 10 разів;
- б) збільшився у 2 рази;
- в) зменшився в 2 рази;
- г) майже не змінювався через постійні конфлікти між провідними країнами.

50. *Протягом XIX ст. провідне місце у світовій торгівлі належало:*

- а) Франції;
- б) Великобританії;
- в) Німеччині;
- г) США.

51. *В XIX ст. зовнішньоторговельну політику Великобританії можна охарактеризувати, як:*

- а) протекціоністську політику з активним використанням механізмів митного регулювання експортно-імпорتنих відносин;
- б) політику вільної торгівлі;
- в) політику автаркії;
- г) політику вільної торгівлі з поміркованим протекціонізмом.

52. *Національні держави остаточно потіснили домінування імперій в Європі з наступних причин:*

- а) послаблення впливу Османської імперії на європейські володіння та початок війни за іспанський спадок в 1702 році;
- б) Англійська революція 1642–1649 та Велика Північна війна;
- в) Семирічна війна та Віденська битва;
- г) початок правління короля Людовика XIV у Франції та відновлення в Англії монархії.

53. *У XVIII ст. експансії корпорацій перешкождали дві головні обставини:*

- а) лібералізація правил створення корпорацій призвело б до скорочення доходів правителів;
- б) погана репутація договорів на покупку акцій корпорацій після колапсу, викликаного вибухами фінансових бульбашок в 1719–1721 рр. в Амстердамі, Лондоні та Парижі;
- в) прийняття комерційного кодексу;
- г) окупація більшої частини Європи французькими військами під командуванням Наполеона Бонапарта.

54. Одним із основних недоліків системи відкupu податків, яка мала широке застосування в XVI-XVII ст. є:

- а) неминучі накладні витрати;
- б) недосконалість делегування чи продажу права збирання податку;
- в) важкість в легалізуванні даної системи;
- г) відсутність правового регулювання.

55. До 1700 року найдовшою мережею водних каналів володіла:

- а) Англія;
- б) Франція;
- в) Королівство Пруссія;
- г) Голландія.

56. Вперше лібералізація правил створення корпорацій сталася в:

- а) Англії в 1840–1850 рр.;
- б) Франції в 1820–1830 рр.;
- в) Англії в 1810–1820 рр.;
- г) Португалії в 1820–1830 рр.

57. До 1870 року найвищою часткою приватної власності відрізнялися залізниці:

- а) Англії та Франції;
- б) Португалії та Нідерландів;
- в) Англії та Бельгії;
- г) Іспанії та Португалії.

58. В 1740-1780 рр. найбільш досконалою податковою системою могла похвалитись

- а) Франція;
- б) Голландія;
- в) Швейцарія;
- г) Швеція.

Тариф 1828 року: Економічне Протистояння в США

Тариф 1828 року, прийнятий за президентства Ендрю Джексона, був спрямований на захист промисловості Північних штатів. Запровадження високих мит на товари з Європи (особливо британські) змусило Південні штати обмежувати вільну торгівлю, що мало значний вплив на економіку країни.

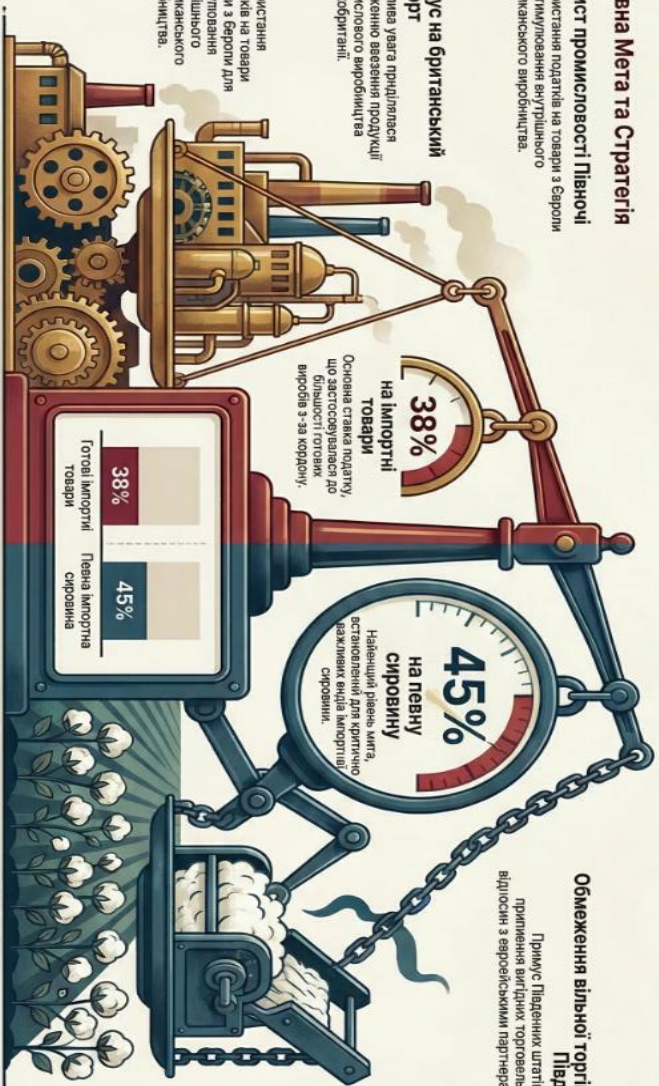
Основна Мета та Стратегія

- **Захист промисловості Півночі**
Використання податків на товари з Європи для стимулювання внутрішнього американського виробництва.

- **Фокус на британський імпорт**

Особлива увага приділялася обмеженню везення продукції промислового виробництва Великобританії.

- **Використання податків на товари з Європи для стимулювання внутрішнього американського виробництва.**

59. *Тариф 1828 р. в США можна охарактеризувати таким чином:*

- а) тариф, встановлений у південних штатах, під час президенства Ендрю Джексона, для того, аби примусити південні штати зупинити вільну торгівлю з країнами Європи; тариф складав 25 % на імпорتنі товари і 35 % на деяку сировину;
- б) тариф, прийнятий по всій країні, під час президенства Ендрю Джексона для захисту промисловості Північних штатів шляхом оподаткування товарів з Європи. Тариф встановлював 38 % податку на деякі імпорتنі товари та 45 % податку на певну імпорتنу сировину;
- в) тариф, прийнятий у північних штатах, під час президенства Ендрю Джексона для захисту промисловості Північних штатів, шляхом оподаткування товарів з Європи, особливо це стосувалось британського виробництва. Податок на імпорتنі товари встановлювався в розмірі 30%, а на певну імпорتنу сировину – 38 %.

60. *Концепція американської школи економіки, яка формувала американську економічну політику аж до середини ХХ ст. базувалась на таких засадах:*

- а) захист промисловості за допомогою селективних високих тарифів та субсидій;
- б) державні інвестиції в інфраструктуру, особливо в галузі транспорту;
- в) банківська політика, сприяюча зростанню реальної економіки, а не фінансовим спекуляціям;
- г) усі відповіді вірні.

61. *Які важливі для американської торгівлі події відбулись середині ХІХ ст.?*

- а) ціни на сухопутне перевезення були надзвичайно високі, тому необхідно було використовувати річкове сполучення; відкриття великого каналу Ері, з якого розпочався «бум» усіх американських каналів;
- б) скасування високих митних бар'єрів, розвиток торгівлі США з Європою;
- в) нові торгові зв'язки з Латинською Америкою;

- г) технологічний прогрес; прокладання нових шляхів для залізниці; поява пароплавів;
- д) з появою річкового транспорту фермери усього світу отримали змогу переправляти свої товари куди було необхідно за доступну плату.

62. *Проблему подолання далеких відстаней було вирішено за рахунок відкриття Суецького і Панамського каналів у:*

- а) 1869 і 1914 рр.;
- б) 1886 і 1904 рр.;
- в) 1859 і 1910 рр.

63. *Економічний розвиток США в кінці XIX - початку XX ст. характеризується значним прискоренням темпів росту і збільшенням обсягу національного виробництва, що дозволило цій країні стати провідною індустріальною державою світу. Які чинники такого зростання?*

- а) природно-географічні фактори – сировинна база, корисні копалини, лісові та водні ресурси, переважання родючих ґрунтів тощо;
- б) швидкий розвиток науково-технічного прогресу й активне практичне використання його результатів;
- в) високий рівень накопичення національного капіталу і великий приплив іноземного капіталу;
- г) усі відповіді вірні.

64. *Яка епоха характеризувалася поширенням ідей суспільної рівності та особистої свободи, прагненням до знань, що стало спиратися на розум, а не на віру, та закріпленням у характері людей необхідних для ділової особи риси, як підприємливість, винахідливість, практицизм?*

- а) Антична;
- б) Відродження;
- в) Просвітництва;
- г) Нового часу.

65. Після буржуазної революції середини XVII ст. в Англії процес витіснення дрібного і середнього селянського господарства великою _____ (1) власністю призвів у середині XVIII ст. до розвитку _____ (2) фермерства.

- а) (1) земельною, (2) великого;
- б) (1) земельною, (2) капіталістичного;
- в) (1) общинною, (2) великого;
- г) (1) приватною, (2) капіталістичного.

66. Обгороджування - специфічна форма ліквідації _____ (1) земель та порядків в Англії – у XVIII ст. являло собою створення великих _____ (2) на базі спільно оброблюваних земельних відкритих полів.

- а) приватних, (2) підприємств;
- б) общинних, (2) підприємств;
- в) общинних, (2) ферм;
- г) колективних, (2) ферм.

67. Чинниками, які стимулювали розвиток промислового виробництва на більш високому рівні і сприяли зльоту винахідницької думки в Англії у XVIII ст., є всі, ОКРІМ:

- а) занепад мануфактурної системи та її технічного базису;
- б) здійснювана ліберальна політика;
- в) підготовка науково-технічних кадрів;
- г) захоплення Англією все нових колоній.

68. З розвитком індустріалізації найбільшим містом світу у XVIII ст., де здійснювалися основні зовнішньоторговельні і фінансові операції, став _____ (1) з населенням понад 0,5 млн осіб, зайнятих здебільшого в промисловості, торгівлі та _____ (2).

- а) (1) Амстердам, (2) судноплавстві;
- б) (1) Лондон, (2) сільському господарстві;
- в) (1) Париж, (2) сільському господарстві;
- г) (1) Лондон, (2) судноплавстві.

69. Приблизно до середини XVIII ст. Франція претендувала на роль лідера в Європі, проте з другої половини цього ст. країна почала відставати. Які основні причини даного явища?

- а) велика територія Франції;
- б) централізовані мануфактури з невеликою кількістю працівників;
- в) консервативна політика;
- г) тягар феодальних пережитків.

70. У середині 70-х рр. XVIII ст. контролер фінансів Франції А. Тюрго провів реформи, до яких належать всі, ОКРІМ:

- а) скасування обмеження хліботоргівлі;
- б) зменшення мита на продовольчі товари, що ввозяться в місто;
- в) накладання обмежень на деякі види торгово-промислової діяльності;
- г) позбавлення баналітетного права сеньйорів-виноробів.

71. Взяття Бастилії 14 липня 1789 р. вилилося у Велику Французьку _____(1) революцію, на першому етапі якої селянський рух підштовхнув Установчі збори до прийняття в серпні 1789 р. декларації «Про повне знищення _____(2) режиму».

- а) (1) громадянську, (2) феодального;
- б) (1) громадянську, (2) капіталістичного;
- в) (1) буржуазну, (2) капіталістичного;
- г) (1) буржуазну, (2) феодального.

72. Під час якобінської диктатури у ході Французької революції були запроваджені нововведення, окрім такого:

- а) були скасовані торги при розпродажі дворянських земель, обмеження на їх купівлю або оренду;
- б) наділи селян ставали їхньою приватною власністю;
- в) введено обов'язків поділ общинних земель, раніше відібраних дворянами;
- г) проголошено повне знищення феодальних прав дворян та повинностей.

Франція XVIII століття: Від феодального застою до революційного прориву

ПРИЧИНИ ВІДСТАВАННЯ
(Друга половина XVIII ст.)

Тягар феодальних пережитків

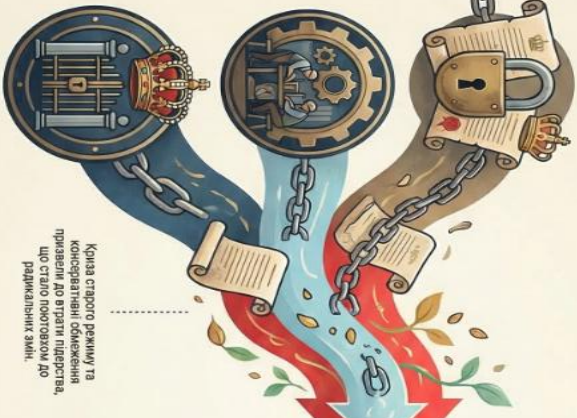
Консервативна політика та застарілі правові норми гальмували розвиток країни.

Обмеженість мануфактурного виробництва

Переважає централізовані кмітцтво з невеликою кількістю працівників. Утворювалося промисловий рій.

Консервативний курс

Державна політика не відподала вимогам часу та потребам ринку, що зростає.

Корда старого режиму та консервативні обмеження призвели до втрати підприємств, що стало поштовхом до радикальних змін.

ШЛЯХ ДО ОНОВЛЕННЯ: РЕФОРМИ ТА РЕВОЛЮЦІЯ

Лібералізація економіки А. Тюрго

Скорочення обмежень на торгівлю зерном та зменшення мит на ввезення продовольства.

Реформи Тюрго:
Послаблення торговельних обмежень та прав сеньйорів

Серпень 1789: Кінець феодалізму

Приняття декларції про повне зникнення феодального режиму під тиском селянського руху.

Серпень 1789 р.:
Декларція про повне зникнення феодального режиму

Аграрний прорив якобінців

Перетворення селянських члалів на державну власність та скасування всіх феодальних прав дворян.

Якобінська диктатура:
Приватна власність селян на землю та поділ общинних земель

73. Унаслідок чого Німеччина втратила позиції великого центру світової торгівлі у XVIII ст., що відповідно послабило загальне економічне становище країни та відтермінувало її перехід до капіталістичного господарства?

- а) Великих географічних відкриттів;
- б) протекціонізму у промисловості і торгівлі;
- в) політичної роздробленості;
- г) всі варіанти правильні.

74. Яка серед перерахованих характеристик соціально-економічного та політичного становища НЕ є характерною для опису Німеччини у XVIII ст.?

- а) посилення панщинної праці та експлуатації селянства;
- б) отримання політичних прав національною буржуазією;
- в) цеховий лад у промисловості;
- г) створення феодалних господарств.

75. На початку XIX ст. доходи _____(1) торговельного флоту, найбільшого у світі, значною мірою сприяли досягненню активного сальдо _____(2) балансу, яке надалі забезпечувалося доходами від попередніх іноземних інвестицій, надлишок яких використовувався для фінансування дефіциту _____(3) балансу.

- а) (1) американського, (2) платіжного, (3) торговельного;
- б) (1) британського, (2) торговельного, (3) платіжного;
- в) (1) британського, (2) платіжного, (3) торговельного;
- г) (1) американського, (2) торговельного, (3) платіжного.

76. «Британські інвестори викупували _____ урядовіцінні папери, а пізніше стали брати участь у їхніх широкомасштабних програмах внутрішнього розвитку (будівництво каналів, залізниць і ранчо)». Якого регіону стосується така інвестиційна програма?

- а) британських колоній;
- б) європейського;
- в) американського;
- г) латиноамериканського.

77. «У 1848 р. однією з головних причин припинення подальших вкладень інвестицій з Британської імперії до _____ виявилось політичне підґрунтя - революції». Якого регіону стосується дана ситуація?

- а) британських колоній;
- б) європейського;
- в) американського;
- г) латиноамериканського.

78. Загальний розмір іноземних інвестицій Франції протягом 1816-1851 рр. сягнув 2,5 млрд франків, а основними напрямками руху інвестицій стали всі, ОКРІМ:

- а) цінні папери та облігації;
- б) будівництво залізниць;
- в) текстильна промисловість;
- г) банківський сектор.

79. «Найбільша фінансова установа _____, що здійснювала іноземне інвестування, контролювала будівництво австрійських державних залізниць, фінансувала створення в Іспанії і Голландії інфраструктури копалень, газопроводів, суднових компаній залізниць». Про банк якої країни йдеться?

- а) Британії;
- б) Франції;
- в) Німеччини;
- г) Голландії.

80. «Одна з особливостей іноземного інвестування полягала у прагненні _____ правлячих кіл забезпечити з їхньою допомогою реалізацію певних зовнішньоекономічних інтересів країни, що зумовило державне регулювання даних процесів, розробку відповідної урядової політики». На місці пропуску має стояти:

- а) французьких;
- б) англійських;
- в) американських;
- г) німецький.

81. Франція увійшла у XIX ст. позичальником, роблячи запозичення переважно з Великобританії та Голландії. З якою метою держава робила позичання за кордоном?

- а) задля фінансування капіталовкладень;
- б) для виплати контрибуції;
- в) задля покриття негативного сальдо платіжного балансу;
- г) для компенсації скорочення експортного виторгу.

82. У XIX ст. Франція швидко досягла великого позитивного сальдо торговельного балансу, що відкрило можливості для здійснення значних закордонних інвестицій, а вже після 1870 р. французькі вкладники почали використовувати _____

- а) запозичення з-за кордону;
- б) доходи від експорту;
- в) доходи від попередніх інвестицій;
- г) вивіз власного капіталу.

83. _____ (1) іноземні інвестиції набули розмаху в 1880-х роках, коли з'явилася можливість придбання урядових _____ (2) балканських країн, Туреччини, Іспанії, Португалії та Італії.

- а) (1) французькі, (2) акцій;
- б) (1) британські, (2) цінних паперів;
- в) (1) німецькі, (2) акцій;
- г) (1) німецькі, (2) цінних паперів.

84. Після _____ (1), що супроводжували фінансові кризи 1890-х років, обсяг закордонних позик, що надавалися Німеччиною, зменшився, а на початку XX ст. німецькі інвестори відвернулися від Європи, віддавши перевагу Сполученим Штатам та _____ (2).

- а) дефолтів, (2) Африці;
- б) революцій, (2) німецьким колоніям;
- в) дефолтів, (2) німецьким колоніям;
- г) революцій, (2) Латинській Америці.

85. До 1870 року експорт прямих іноземних інвестицій із США обмежувався капіталовкладеннями у _____ (1) промисловість та спільні виробництва у Канаді, Мексиці та Південній Америці, а вже наприкінці століття інвестиційні можливості у _____ (2) більше приваблювали американських бізнесменів.

- а) машинобудівну, (2) Азії;
- б) вуглевидобувну, (2) Європі;
- в) машинобудівну, (2) Європі;
- г) вуглевидобувну, (2) Азії.

86. Упродовж 1899-1914 рр. – у період зростання масштабів іноземного інвестування - Південна Америка та Азія стали отримувачами великих обсягів прямих інвестицій із США, значна частина яких залучалася у такі галузі, ОКРІМ:

- а) видобування руд промислових металів;
- б) виробничий комплекс;
- в) суднобудівна промисловість;
- г) агропромисловий комплекс.

87. У XIX ст. вивіз капіталу здійснювався переважно у формі _____ (1) інвестицій, а на початку XX ст. (до 1914 р.) _____ (2) інвестиції до _____ (3) країн сягали 44-60% експортованого приватного капіталу.

- а) (1) портфельних, (2) прями іноземні, (3) високорозвинутих;
- б) (1) портфельних, (2) прями іноземні, (3) слаборозвинутих;
- в) (1) прямих іноземних, (2) портфельні, (3) слаборозвинутих;
- г) (1) прямих іноземних, (2) портфельні, (3) високорозвинутих.

88. Вивіз капіталу, широке зарубіжне інвестування, створення _____ (1) компаній свідчили про поглиблення _____ (2) виробництва і обміну на зламі XIX-XX ст. та про формування цілісної, високоінтегрованої системи світового _____ (3).

- а) (1) національних, (2) інтернаціоналізації, (3) виробництва;
- б) (1) транснаціональних, (2) інтерналізації, (3) виробництва;
- в) (1) транснаціональних, (2) інтернаціоналізації, (3) господарства;
- г) (1) національних, (2) інтерналізації, (3) господарства.

89. Що стало причиною гальмування розвитку галузі сільського господарства у країнах Європи в XVIII-XIX ст.?

- а) особливості кліматичних умов;
- б) відсутність у селян сильних стимулів до зміни виробничих систем; надмірна роль інститутів;
- в) епідемія холери та неврожай та голодні бунти;
- г) висока конкуренція серед великих землевласників призвела до суттєвого падіння цін.

90. Чому сталася велика аграрна криза у другій половині XIX ст.?

- а) великі мита на ввіз зерна;
- б) європейське зерно не витримало конкуренції дешевого американського зерна;
- в) великі землевласники збільшили ренту на землю через індустріалізацію;
- г) швидкий розвиток аграрної індустрії східних країн.

91. Проголосивши «Доктрину Монро», відповідно до якої будь-яке втручання європейських країн в справи Америки розглядалося як _____ (1), США отримали можливість розв'язати війни захоплення проти _____ (2).

- а) загроза, Європи;
- б) поміч, Мексики;
- в) поміч, Європи;
- г) загроза, Мексики.

92. Масова імміграція та зростання чисельності населення в США в XIX ст. сприяли створенню ємного внутрішнього ринку, що, в свою чергу, вело до _____(1) попиту на промислові товари, тобто служило _____(2) для розвитку виробництва.

- а) спаду, гальмом;
- б) зростання, стимулом;
- в) зростання, гальмом;
- г) спаду, стимулом.

93. У США в XIX ст. активно формувався фермерський шлях розвитку сільського господарства – із застосуванням _____, який отримав назву американського шляху розвитку капіталізму в сільському господарстві.

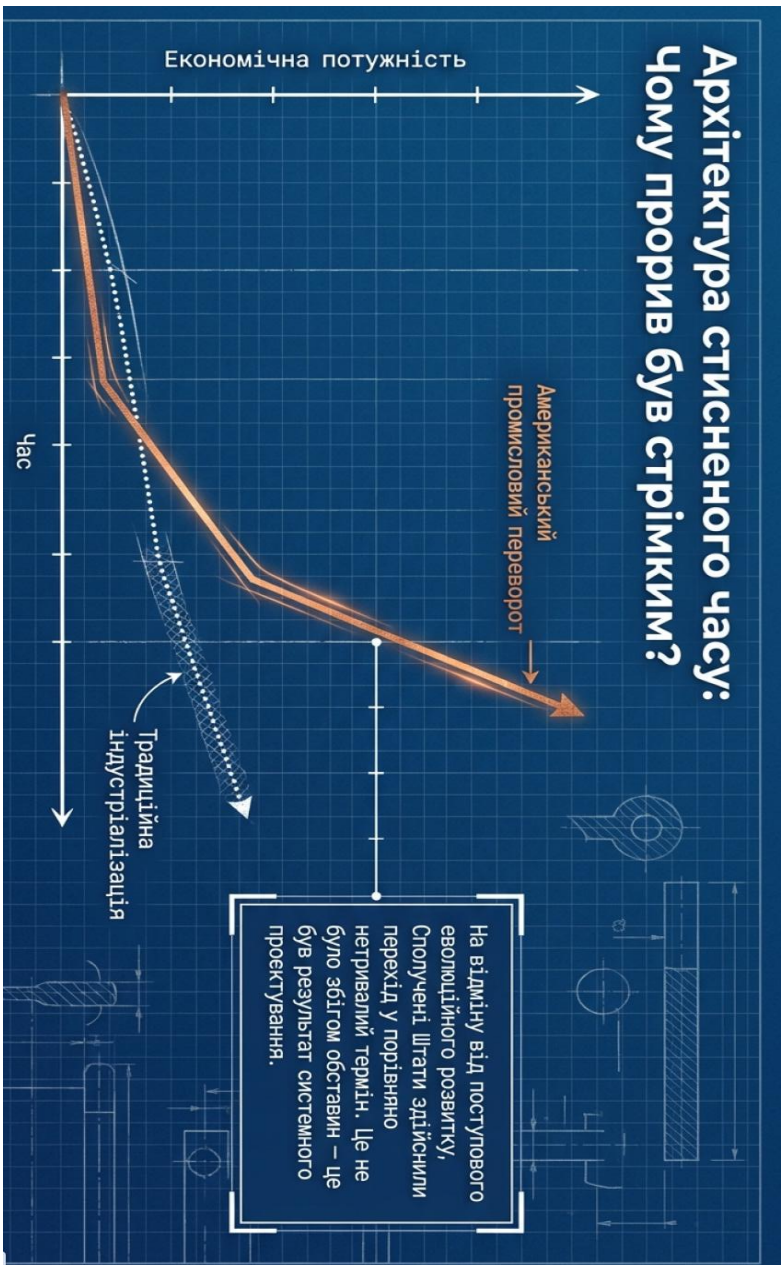
- а) найманої праці;
- б) техніки;
- в) наукової бази;
- г) рабства.

94. У XIX ст. у США склалася спеціалізація районів, _____(1) територіальний поділ праці, завдяки чому фермерське господарство втягувалось в товарно-грошовий обіг і землеробство набувало _____(2) характеру.

- а) поглиблювався, обмінного;
- б) скорочувався, торгового;
- в) поглиблювався, торгового;
- г) скорочувався, обмінного.

95. Сприяла промислового перевороту США у XIX ст. економічна політика держави, що знайшла відображення в переорієнтації інвестицій зі сфери _____(1) і мореплавання в промисловість, а також у встановленні податків на _____(2)

- а) торгівлі, імпорту;
- б) сільського господарства, експорту;
- в) торгівлі, експорту;
- г) сільського господарства, імпорту;

96. Освоєння Американського континенту почалося в епоху Великих географічних відкриттів переселенцями з _____.

- а) Англії;
- б) Франції;
- в) Італії;
- г) Голландії.

97. Наявність _____ зумовила плантаторську рабовласницьку систему господарства на Півдні США у XIX ст.

- а) великої кількості переселенців;
- б) сезонних кліматичних змін;
- в) величезних площ родючої землі.

98. Американська революція залишилася половинчастою, тобто незавершеною через _____, що було узаконене американською Конституцією.

- а) відміну монополії на торгівлю;
- б) переходу до фритредерства;
- в) збереження рабства;
- г) конфіскацію великих земельних володінь аристократії.

99. Уряд США у XIX ст. став здійснювати політику найширшої територіальної експансії, приєднуючи нові території на основі укладання _____(1) договорів, торгових угод, шляхом _____(2) військового насильства і захопленнь.

- а) нерівноправних, прямого;
- б) нерівноправних, непрямого;
- в) рівноправних, непрямого;
- г) рівноправних, прямого.

100. Проголосивши «Доктрину Монро», відповідно до якої будь-яке втручання європейських країн в справи Америки розглядалося як _____(1), США отримали можливість розв'язати війни захоплення проти _____(2).

- а) загроза, Європи;
- б) поміч, Мексики;
- в) поміч, Європи;
- г) загроза, Мексики.

101. Масова імміграція та зростання чисельності населення сприяли створенню ємного внутрішнього ринку в США у XIX ст., що, в свою чергу, вело до _____(1) попиту на промислові товари, тобто служило _____(2) для розвитку виробництва.

- а) спаду, гальмом;
- б) зростання, стимулом;
- в) зростання, гальмом;
- г) спаду, стимулом.

102. Рабовласницька система в Америці у XIX ст. приносила країні _____(1) доходи, оскільки на бавовну на світовому ринку існували _____(2) ціни.

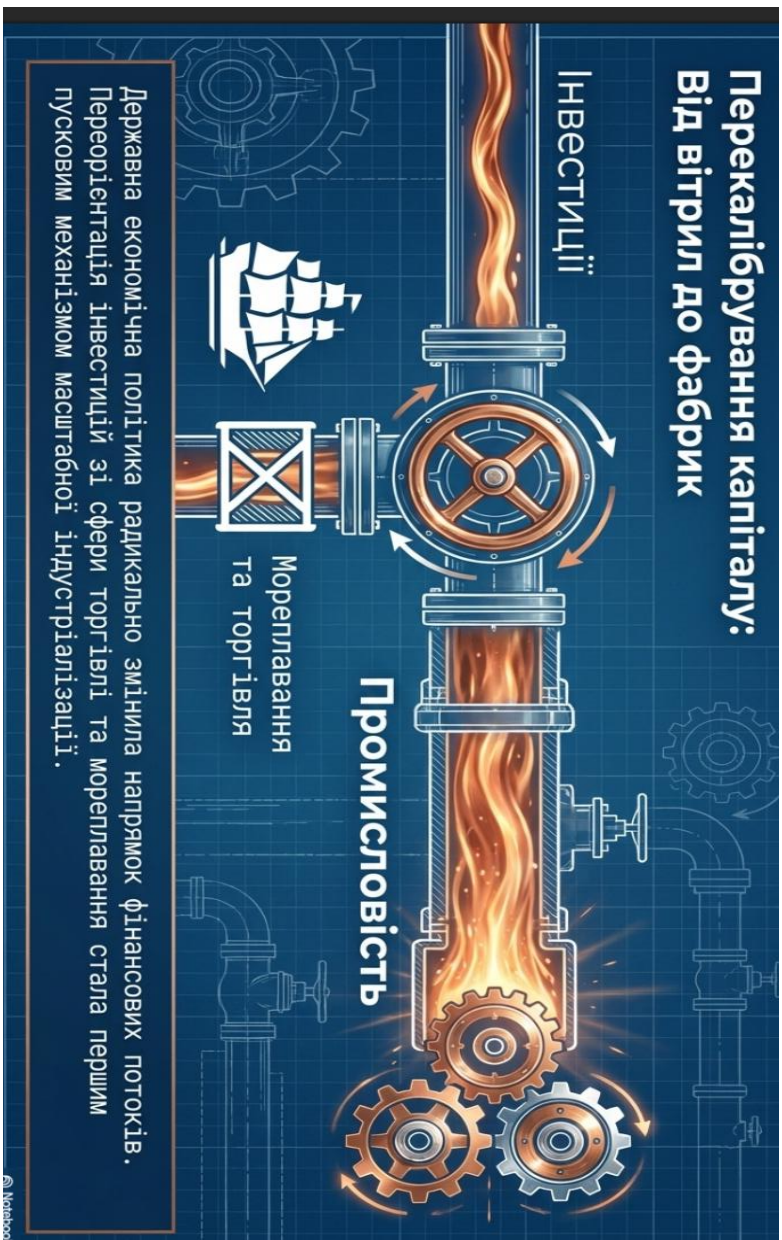
- а) високі, низькі;
- б) низькі, високі;
- в) високі, високі;
- г) низькі, низькі.

103. У США в XIX ст. активно формувався фермерський шлях розвитку сільського господарства — із застосуванням _____, який отримав назву американського шляху розвитку капіталізму в сільському господарстві.

- а) найманої праці;
- б) техніки;
- в) наукової бази;
- г) рабства.

104. У XIX ст.у країні склалася спеціалізація районів, _____(1) територіальний поділ праці, завдяки чому фермерське господарство втягувалось в товарно-грошовий обіг і землеробство набувало _____(2) характеру.

- а) поглиблювався, обмінного;
- б) скорочувався, торгового;
- в) поглиблювався, торгового;
- г) скорочувався, обмінного.

105. Сприяла промисловогому перевороту США у XIX ст. економічна політика держави, що знайшла відображення в переорієнтації інвестицій зі сфери _____(1) і мореплавання в промисловість, а також у встановленні податків на _____(2)

- а) торгівлі, імпорт;
- б) сільського господарства, експорт;
- в) торгівлі, експорт;
- г) сільського господарства, імпорт.

106. Синтезований шлях розвитку дозволив США провести промисловий переворот в порівняно _____(1) термін, використовуючи _____(2) технічний досвід та вносячи при цьому свій власний і значний внесок.

- а) нетривалий, мексиканський;
- б) тривалий, англійський;
- в) нетривалий, англійський;
- г) тривалий, французький.

107. *Оберіть причини економічного прориву США (3 правильних відповіді):*

- а) потужна ресурсна база та сприятливі кліматичні умови;
- б) низькі тарифи на іноземні товари та малий обсяг притоку іноземних інвестицій;
- в) підтримка у розвитку з боку Великобританії та Німеччини;
- г) висока густота населення та мала кількість іноземців;
- д) застосування досягнень НТП, зокрема електроенергії;
- е) віддаленість від Європи та вплив на Західній півкулі.

108. *Який президент США та за що отримав Нобелівську премію миру?*

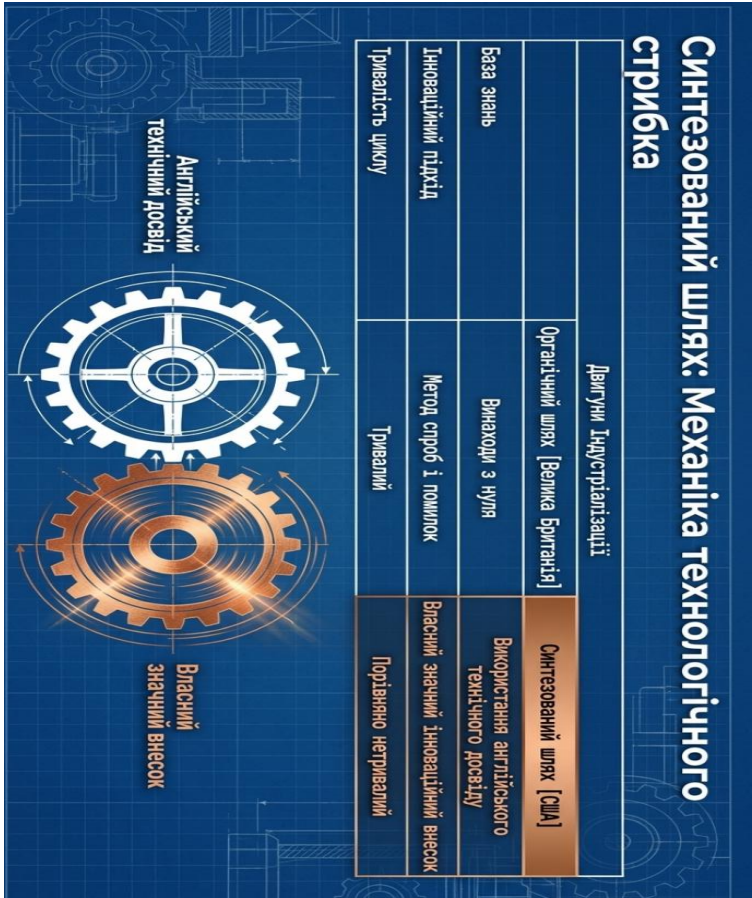
- а) В. Вільсон за написання відомих «14 пунктів»;
- б) Т. Рузвельт за сприяння підписання мирного договору між Росією та Японією;
- в) Ф. Д. Рузвельт за політику Нового курсу та підтримання ідеї політики нейтралітету у військових справах (до Другої світової);
- г) Д. Ейзенхаузер за боротьбу з Комуністичною партією і серйозними расовими конфліктами в країні.

109. Вставте пропущені слова: На початок ХХ ст. США займали _____(1) за розвитком серед капіталістичних країн (_____ (2)).

- а) 1–2 місце, 2–25 % світового виробництва;
- б) 1–4 місце, 2–10 % світового виробництва;
- в) 1–1 місце, 2–36 % світового виробництва;
- г) 1–3 місце, 2–12 % світового виробництва.

110. Який закон США був розроблений сенатором Дж. Шерманом у 1890 р.?
- антитрестівський антимонопольний закон;
 - закон про підвищення тарифів на іноземні товари;
 - закон про імміграцію і громадянство;
 - закон про корупцію.

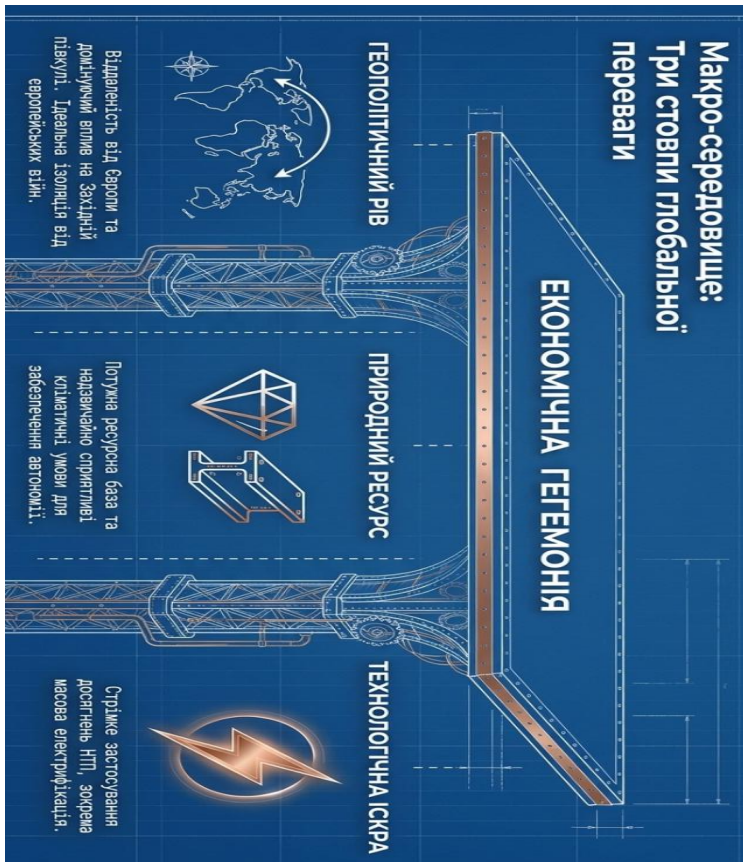

111. Доповніть речення: Нові землі, які США використовували в аграрному секторі перевищували суму площ _____:
- Німеччини та Франції;
 - Німеччини, Англії та Франції;
 - колоній США;

г) Мексики та Канади.

112. Коли експорт зброї США стимулював розширення виробництва та прибутку?

- а) у часи I Світової війни;
- б) у часи Громадянської війни;
- в) у часи між I та II Світовими війнами для підвищення воєнного потенціалу країн;
- г) у часи Російсько-японської війни, коли США виявили підтримку Російській імперії.

113. Які з цих компаній були німецькими? (2 правильні відповіді)
- а) «Сіменс-Гальске та Шуккерт»;
 - б) «Стандарт Ойл»;
 - в) «Дженералелектрік»;
 - г) «І.Г.Фарбеніндастрі».
114. Які дві галузі були провідними у Німеччині початку ХХ ст.?
- а) аграрна і хімічна;
 - б) судноплавство та електротехнічна галузь;
 - в) електротехнічна та хімічна;
 - г) аграрна і судноплавство.
115. Що найбільше заважало Німеччині у розвитку аграрної сфери початку ХХ ст.?
- а) поміщицьке землеволодіння;
 - б) мала площа орних земель;
 - в) неродючі землі;
 - г) мала кількість робочої сили.
116. У чому була суть німецького закону про підтримку сільського господарства 1880 р.?
- а) створення с/г товариства для взаємного кредитування;
 - б) обмеження свавілля лихварів;
 - в) створення с/г шкіл;
 - г) усі варіанти вище правильні.
117. Що означала «капіталізація пенсій» даїме та самураям в Японії кінця 19 – початку ХХ ст.?
- а) пенсії не виплачувалися протягом декількох місяців;
 - б) пенсії виплачувалися щорічно, а не щомісячно;
 - в) пенсії виплачували на 5-14 років вперед;
 - г) пенсії виплачували раз на квартал.
118. Основними напрямками розвитку промисловості Японії кінця 19 – початку ХХ ст. були:
- а) вугільна галузь;

- б) військова галузь;
- в) суднобудівна галузь;
- г) усі вищезазначені.

119. Основними причинами розвитку важкої та військової промисловості Японії кінця 19 – початку 20 століть були:

- а) війна з Росією 1904–1905 років та Перша світова війна;
- б) війна з Росією 1904–1905 років та домовленість з Китаєм щодо експансії Кореї;
- в) експортна орієнтація країни на продукцію цих галузей;
- г) домовленість з Китаєм щодо експансії Кореї.

120. Доповніть речення: Рівень військових витрат Японії кінця XIX ст. був _____(1) – _____(2) бюджету:

- а) 1 – Найнижчим у світі; 2–5 %;
- б) 1 – Одним з найнижчих у світі; 2–10 %;
- в) 1 – Найвищим у світі; 2–36 %;
- г) 1 – Середнім; 2–20 %.

121. Доповніть речення: В Японії після ряду війн на початку XX ст. зростає зовнішня заборгованість – _____(1) військових витрат покривалися за рахунок _____(2):

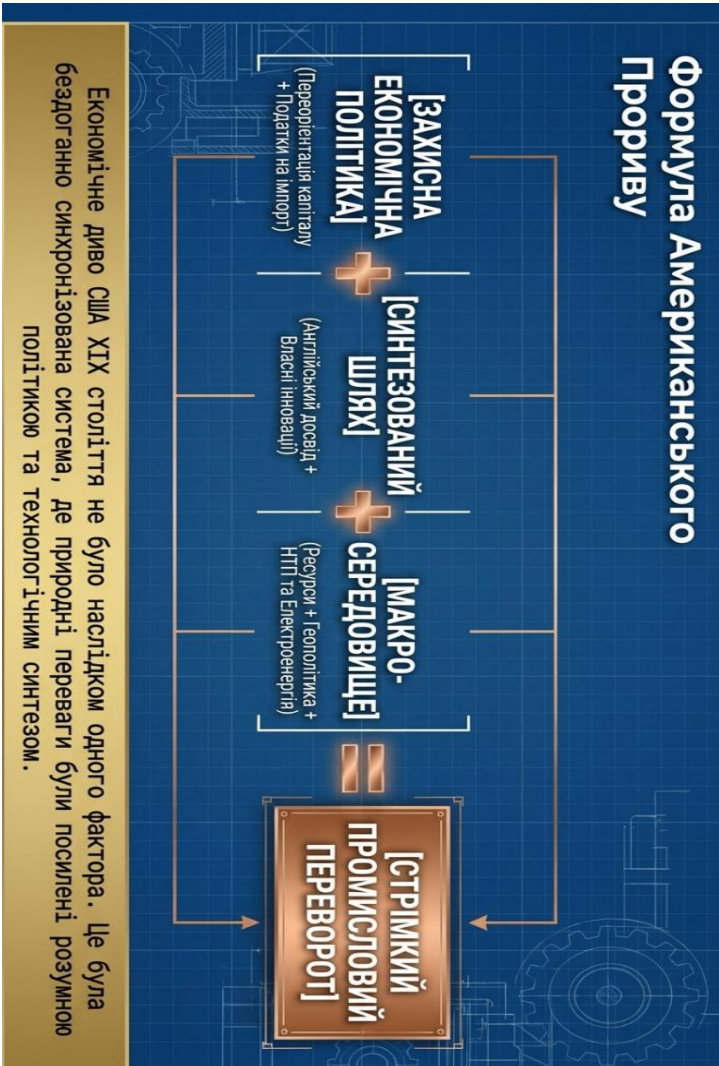
- а) 1–60 %; 2 – іноземних запозичень;
- б) 1–50 %; 2 – податків на землю;
- в) 1–60 %; 2 – податківна прибуток;
- г) 1–40 %; 2 – доходу від експорту.

122. В період до 1820 року (протягом усього XVIII ст. та в перші десятиліття XIX ст.) яка країна Європи мала найвищі темпи економічного зростання?

- а) Італія;
- б) Іспанія;
- в) Нідерланди;
- г) Великобританія.

123. Згідно з індексами Файнштейна реальна заробітна плата в 1820-1850 рр. в Великобританії зросла приблизно на:
- а) 9 %;
 - б) 20 %;
 - в) 40 %;
 - г) зменшилася.
124. Про що свідчить відносна стабільність рівня заробітної плати в країнах Європи до 1870 р.?
- а) швидке зростання чисельності населення;
 - б) значне зростання продуктивності населення;
 - в) формування стійкого тренду розвитку нової економіки;
 - г) швидка інфляція цін.
125. Які значення може приймати індекс розвитку людського потенціалу?
- а) від 0 до 100;
 - б) від 0 до 10;
 - в) від 0 до 5;
 - г) від 0 до 1.
126. Індустріалізація країн Західної Європи відбувалася в умовах:
- а) нерівності доходів, що знижувалася;
 - б) зростаючої Нерівності доходів;
 - в) рівності доходів;
 - г) економічного зростання.
127. Виберіть варіант, в якому усі характеристики відповідають МЕВ на зламі ХІХ-ХХ ст. в довоєнний період:
- а) запровадження золотого стандарту, лібералізація міжнародної торгівлі, інтернаціоналізація господарського життя;
 - б) запровадження золото-дев'язного стандарту, високий рівень інтегрованості світового господарства, зростання мобільності чинників виробництва;

- в) припинення дії золотого стандарту, дезінтеграція світового господарства, створення протекціоністських бар'єрів у світовій торгівлі;
- г) запровадження золотого стандарту, відособленість та замкнутість національних економік, скорочення обсягів міграції робочої сили.

АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ 3 РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Завдання 1. Обґрунтуйте, чому промислова революція виступає ключовим чинником трансформації міжнародної торгівлі у XVIII–XIX ст. Доведіть зміну структури товарних потоків.

Завдання 2. Проінтерпретуйте формування міжнародного поділу праці як результат індустріалізації. Обґрунтуйте його асиметричний характер.

Завдання 3. Доведіть, що транспортна революція зумовлює інтеграцію світового ринку. Поясніть вплив залізниць і пароплавання на зниження трансакційних витрат.

Завдання 4. Проаналізуйте наслідки лібералізації торгівлі для розвитку міжнародних економічних відносин. Обґрунтуйте роль скасування «хлібних законів».

Завдання 5. Проінтерпретуйте протекціонізм як інструмент індустріального розвитку. Доведіть відмінності національних стратегій.

Завдання 6. Обґрунтуйте роль золотого стандарту у стабілізації міжнародних розрахунків. Поясніть його значення для розвитку торгівлі.

Завдання 7. Проаналізуйте міжнародну міграцію як складову міжнародних економічних відносин. Доведіть її вплив на формування ринків праці.

Завдання 8. Проінтерпретуйте колоніальну систему як економічний механізм забезпечення ресурсів. Обґрунтуйте її роль у формуванні світового ринку.

Завдання 9. Доведіть, що міжнародна торгівля XVIII–XIX ст. формує асиметричну структуру світової економіки. Поясніть закріплення сировинної спеціалізації.

Завдання 10. Проаналізуйте взаємозв'язок між індустріалізацією та розширенням зовнішньої торгівлі. Обґрунтуйте взаємозалежність цих процесів.

Завдання 11. Обґрунтуйте роль фінансової інфраструктури у розвитку міжнародних економічних відносин. Поясніть значення банків та кредиту.

Завдання 12. Проінтерпретуйте міжнародні економічні відносини як поєднання інтеграції, фрагментації та деглобалізації). Доведіть історичну спадковість цих процесів.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНИХ ФОРМ ТОРГІВЛІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Промислова революція формує якісно нову модель економічного розвитку, у межах якої технологічні інновації стають визначальним чинником зростання продуктивності. Перехід від мануфактурного до фабричного виробництва зумовлює концентрацію капіталу, масштабування виробництва та формування індустріальних центрів. У сучасній економіці ця логіка відтворюється через цифрову трансформацію і технологічну конкуренцію, де здатність до інновацій визначає позиції країн у глобальній економіці. Враховуючи, що сучасні технологічні зміни мають нематеріальний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між індустріальною та сучасною технологічною трансформацією.*
2. Міжнародний поділ праці у XVIII–XIX ст. набуває системного характеру, закріплюючи функціональну спеціалізацію країн відповідно до їхнього рівня індустріального розвитку. Індустріалізовані економіки концентруються на виробництві готової продукції, тоді як колонії і периферійні території спеціалізуються на постачанні сировини. У сучасних умовах ця структура трансформується у глобальні ланцюги створення вартості, де країни інтегруються у різні стадії виробничого процесу, однак асиметрія розподілу доданої вартості зберігається. Враховуючи, що сучасна спеціалізація має багаторівневий характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичним міжнародним поділом праці та сучасною структурою глобального виробництва.*
3. Транспортна революція забезпечує просторове стиснення економічної діяльності через радикальне зниження витрат перевезення і часу доставки. Розвиток залізничного транспорту і пароплавства інтегрує національні ринки у світову систему обміну.

У сучасній економіці ця закономірність продовжується через формування глобальних логістичних мереж і цифрових платформ управління потоками, що забезпечують синхронізацію виробництва і торгівлі у реальному часі. Враховуючи, що сучасні логістичні системи мають цифровий вимір, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між транспортною революцією XIX ст. та сучасною логістичною трансформацією.*

4. Лібералізація торгівлі у XIX ст. формує нормативну основу відкритих ринків і сприяє зростанню обсягів міжнародного обміну. Водночас її поєднання з вибірковим протекціонізмом відображає прагнення держав забезпечити конкурентні переваги. У сучасних умовах ця подвійність проявляється у співіснуванні торговельної лібералізації з інструментами стратегічного захисту, включаючи тарифні та нетарифні обмеження. Враховуючи, що сучасні обмеження часто мають непрямий характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичним протекціонізмом та сучасними формами економічного захисту.*
5. Золотий стандарт забезпечує стабільність валютних курсів і передбачуваність міжнародних розрахунків, створюючи інституційну основу для розвитку світової торгівлі. Його функціонування базується на довірі до грошової системи та здатності підтримувати конвертованість валют. У сучасній економіці ця логіка трансформується у складні механізми валютно-фінансової координації, що включають резервні валюти, міжнародні фінансові інститути та платіжні системи. Враховуючи, що сучасна валютна система є більш гнучкою, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між золотим стандартом та сучасною валютно-фінансовою архітектурою.*
6. Міжнародна міграція у XVIII–XIX ст. виступає важливим каналом перерозподілу трудових ресурсів, забезпечуючи формування нових ринків праці та розширення економічної активності у приймаючих країнах. Переміщення населення сприяє не лише економічному зростанню, але й трансферу знань і навичок. У сучасних умовах міграційні процеси залишаються ключовим елементом глобальної економіки, визначаючи мобільність людського капіталу і структуру

зайнятості. Враховуючи, що сучасна міграція має більш регульований характер, сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними та сучасними міграційними процесами.

Промисловий прорив США у XIX столітті

Економічна стратегія та досвід

Переорієнтація інвестицій

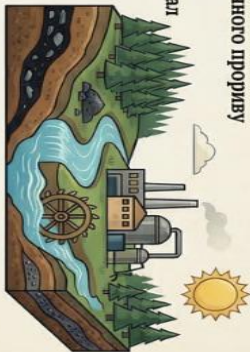
Перевід капіталу зі сфери торгівлі та корешавання безпосередньо у промисловий сектор.

Причини економічного прориву

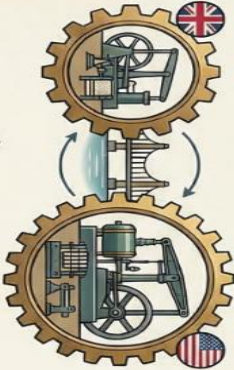
Ресурсний та природний потенціал

Потужна сировинна база у поєднанні зі сприятливими кліматичними умовами для розвитку.

Використання англійського досвіду

Шведські розвідки завдяки поєднанню технічних досягнень Рейнгольбінґа з власними винаходами.

Вирвадження досягнень НТТ

Активне застосування новітніх технологій, зокрема використання електричеств у виробництві.

Протекціонізм держави

Встановлення податків на імпорти для захисту та стимулювання внутрішнього виробництва.

Геополітична перевага

Видаленість від конфліктної Європи та домінуючий вплив у Західній півкулі.

7. Колоніальна система інституціоналізує асиметричні економічні відносини, у межах яких метрополії отримують контроль над ресурсами, ринками збуту та трудовими ресурсами залежних територій. Така модель забезпечує накопичення капіталу у центрі і закріплює залежний розвиток периферії. У сучасній економіці ці відносини трансформуються у форми неокolonіалізму і нерівноправної інтеграції у глобальні ринки. Враховуючи, що сучасні залежності мають фінансовий і технологічний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між колоніальною системою та сучасними формами економічної залежності.*
8. Формування асиметричної структури світової економіки у XVIII–XIX ст. зумовлює довготривалі диспропорції у рівнях розвитку. Різний доступ до технологій, капіталу і ринків визначає нерівномірність економічного зростання. У сучасних умовах ці асиметрії відтворюються у вигляді глобальної нерівності, що проявляється у диференціації доходів і можливостей розвитку. Враховуючи, що сучасна нерівність має багатовимірний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними і сучасними формами глобальної нерівності.*
9. Взаємозв'язок між індустріалізацією та міжнародною торгівлею формує основу сучасної моделі економічного зростання, у межах якої експорт виступає ключовим каналом реалізації виробничого потенціалу. Розширення зовнішніх ринків стимулює інвестиції та технологічне оновлення. У сучасній економіці ця залежність зберігається у формах експортно-орієнтованого розвитку. Враховуючи, що сучасні моделі розвитку поєднують внутрішні і зовнішні чинники, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною та сучасною роллю експорту в економічному зростанні.*

**Історична роль:
Експорт як дивілу
експансія!**

**Стимулювання інвестицій
через ринкове розширення.**
Зовнішні ринки дозволяють
маневрувати долами
обмеження внутрішнього
попиту та залучати капітал
для масштабування.

**Технологічне оновлення
як засіб конкуренції.**
Необхідність змагатися на
зовнішніх ринках (наприклад,
англійські текстиль у XVIII
ст.) змушувала
впроваджувати фабричні
інновації.

**Меркантилістська
модель багатства**
Добробут держави
визначається через активне
торгівельне сальдо
(переважна експорту
над імпортом).

Еволюція експорту:

Від розширення ринків до стратегічної інтеграції

Експорт проливає шлях від простого механізму збуту надлишків продукції до складного інструменту геоекономічного стратегічного впливу, де внутрішня стабільність і технологічний суверенітет важать не менше за зовнішню торгівлю.

Порівняння базових параметрів експортної політики в різні епохи	
Характеристика	Історична модель
Головна мета	Накопичення золота/капіталу
Драйвер росту	Розширення території збуту
Роль держави	Протекціонізм та експансія
	Сучасна модель
	Технологічне лідерство та стійкість
	Цифрова трансформація та ЄС
	Системне керування взаємозалежністю

**Сучасна роль:
Стратегічний синтез
чинників**

**Поєднання внутрішніх та
зовнішніх драйверів.**
Модель глобальної циркуляції
робить внутрішній ринок
ядром росту, зберігаючи
експорт як канал для
інновацій.

**Інтеграція у глобальні
ланцюги вартості.**
Експорт сьогодні – це не
продаж готового продукту,
а участь
у фрагментованому
транснаціональному
виробництві.

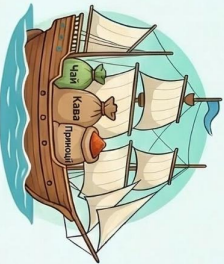

**Технологічний
суверенітет та безпека.**
Сучасний експорт
орієнтований на контроль
критичних технологій (ІІІ,
напівпровідники) та стійкість
мереж постачання.

10. Фінансова інфраструктура, що формується у ХІХ ст., забезпечує функціонування міжнародних економічних відносин через розвиток банківської системи, кредитування та інвестиційних механізмів. Вона створює умови для мобілізації капіталу і його транснаціонального переміщення. У сучасних умовах ця система ускладнюється через глобальні фінансові ринки та інститути. Враховуючи, що сучасні фінансові потоки є значно більш мобільними, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною та сучасною фінансовою інфраструктурою.*
11. Поєднання інтеграційних і дезінтеграційних тенденцій закладається вже у ХІХ ст., коли поряд із розширенням світового ринку зберігається конкуренція між державами за ресурси і ринки. У сучасній економіці ця подвійність проявляється у співіснуванні глобалізації, фрагментації та деглобалізації, що відображає перехід від універсальної інтеграції до структурно диференційованої взаємозалежності світового господарства. Враховуючи, що сучасні процеси мають більш складний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним і сучасним поєднанням інтеграції та фрагментації.*
12. Інституційне оформлення міжнародних економічних відносин у ХІХ ст. супроводжується становленням правил обігу капіталу, розвитком біржової торгівлі, уніфікацією комерційних практик і зміцненням ролі держави у забезпеченні зовнішньоекономічних зв'язків. Ці процеси створюють основу для передбачуваності міжнародних трансакцій, але ще не формують повноцінної системи наднаціонального регулювання. У сучасних умовах регулювання міжнародних економічних відносин здійснюється через складну взаємодію національних держав, міжнародних організацій, наднаціональних режимів і приватних стандартів. Враховуючи, що сучасна система регулювання є значно багаторівневою, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною та сучасною інституційною організацією міжнародних економічних відносин.*

Глобальна Економічна Трансформація XVIII–XIX ст.: Від Аграрних Шоків до Світового Ринку

XVIII Століття: Епоха Комерційної Революції

Торгівля як двигун економіки
Обсяги міжнародної торгівлі стали надзвичайно високими, особливо в Європі, що створило переломний економічний цикл цього періоду.

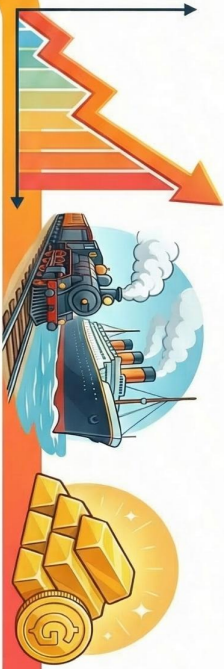

Аграрні шоки та кризи
Сільськогосподарські кризи та війни були есеноціальними факторами циклічних спахів у Європі.

Ринок товарів масового споживання
Попит на чай та каву змусив виробників працювати на світовому ринку, сформував світовий ринок.

XIX Століття: Індустріалізація та Глобалізація

Вибухове зростання торгівлі
За період 1800–1880 рр. обсяги міжнародної торгівлі збільшилися понад 10 разів.

Транспортна революція
Забезпечила та виробила радикально знизити транспортні витрати, інтегрувавши національні ринки.

Доба золотого стандарту (1870–1914)
Період найбільшої мобільності капіталу та стабільності міжнародних валютних курсів на основі золота.

Порівняння економічних стратегій та ресурсного забезпечення провідних держав XIX століття

Великобританія	США	Німеччина
 Ключова Специалізація: (Експорт текстилю, металів) Торговельна Політика: Вільна торгівля (протекціонізм)	 Ключова Специалізація: (Експорт бавовни, зерна) Торговельна Політика: Протекціонізм (Високі тарифи)	 Ключова Специалізація: Пшениця та електрогенерация Торговельна Політика: Державна підтримка та інвестиції

Тема 6. Міжнародні монетарні відносини

1. Яка країна відмовилася від золотого стандарту у 1931 році?
 - а) США;
 - б) Велика Британія;
 - в) Японія;
 - г) Китай.

2. Автоматичним механізмом врівноваження платіжного балансу за допомогою цін та переливу металевих грошей характеризується _____
 - а) триметалізм;
 - б) біметалізм;
 - в) золотий стандарт;
 - г) срібний стандарт.

3. Що було основною задачею для центральних банків в епоху класичного золотого стандарту?
 - а) заборонити використання срібних монет;
 - б) забезпечити стабільність валютних курсів між золотом та сріблом;
 - в) контроль над чеканкою монет;
 - г) підтримка незмінного паритету між національною валютою і золотом.

4. Якщо обидва метали можуть бути в обігу без обмежень, але тільки один дозволений для чеканки, то система носить назву..
 - а) куций біметалізм;
 - б) горбатий біметалізм;
 - в) горбатий монометалізм;
 - г) гнучкий біметалізм.

5. Для повноцінного функціонування золотого стандарту необхідні були такі умови _____
- а) необмежене право власності і розпорядження золотом;
 - б) обов'язки грошової влади розмінювати національну валюту на золото в будь-якій кількості по фіксованому обмінному курсу;
 - в) вільний експорт та імпорт золота через національні кордони;
 - г) урівноважене право власності і розпорядження золотом.
6. Головною резервною валютою у світових резервах 1928 році була _____.
- а) долар США;
 - б) фунт стерлінгів;
 - в) французький франк;
 - г) німецька марка.
7. В умовах класичного золотого монометалізму центральні банки при реалізації грошово-кредитної політики стикалися з трьома важливими зовнішніми обмеженнями _____
- а) вони повинні були зберігати довіру до національної валюти і впевненість суспільства в безумовності конвертації їх паперових грошей в золото;
 - б) обмеження було пов'язано із міжнародним аспектом золотого стандарту, а саме зі збереженням фіксованого обмінного курсу національної валюти по відношенню до золота;
 - в) вони повинні були враховувати вплив відсоткового арбітражу між різноманітними ринками;
 - г) вільний рух капіталу.
8. Яка кількість світових резервів золота була наприкінці XIX століття (в тонах)?
- а) 3000 тон;
 - б) 2750 тон;
 - в) 200 тон;
 - г) 5000 тон.

9. Найпершим і єдиним урядовим банком в історії центральних банків вважається:

- а) банк Франції;
- б) банк Англії;
- в) імперський османський банк;
- г) рейхсбанк.

10. В якій країні був розроблений Статут Імперського османського банку, де і розташовувалася його штаб-квартира:

- а) Франція;
- б) Великобританія;
- в) Іспанія;
- г) Туреччина.

11. Під якою іншою назвою продовжує діяти в даний час Імперський османський банк:

- а) GarantiBank
- б) Бундесбанк;
- в) WellsFargoBank;
- г) BancoSatander.

12. Який банк на відміну від інших центральних банків свого часу практично не був задіяний в кредитуванні торгівлі і промисловості:

- а) Банк Сан-Карлос;
- б) Банк Франції;
- в) Імперський османський банк;
- г) Банк Іспанії.

13. Основними клієнтами Банку Англії були:

- а) залізничні компанії, приватні комерційні банки Лондона, емісійні банки, приватні особи і Ост-Індська компанія;
- б) спеціалізовані експортно-імпортні банки Лондона, емісійні банки, фізичні особи і Ост-Індська компанія;
- в) залізничні компанії, квазіцентральні банки Лондона, іпотечні банки, приватні особи і Ост-Індська компанія;
- г) акціонерні банки Лондона, ощадні банки, юридичні особи і Ост-Індська компанія.

14. Які функції успішно поєднував в собі Банк Франції:

- а) функції квазіцентрального банку і приватного комерційного банку;
- б) функції ощадного банку і приватно емісійного банку;
- в) функції центрального банку і приватного комерційного банку;
- г) функції центрального банку і спеціалізованого експортно-імпортного банку.

15. Імперський османський банк мав право на відкриття відділень на всій території Османської імперії, за винятком:

- а) Оману;
- б) Тунісу;
- в) Єгипту;
- г) Судану.

16. На чому ґрунтувалася грошова система Південно-Східної Азії XVII-XIX ст.:

- а) золотозливковому стандарті;
- б) біметалізмі;
- в) срібному стандарті;
- г) золотомонетному стандарті.

17. У чому полягала особливість Банку Японії (1882 р.):

- а) було засновано як банк з приватною власністю;
- б) вважається єдиним центральним банком, створеним за європейським зразком, на Далекому Сході;
- в) статут Банку було розроблено в Великобританії;
- г) вважається єдиним центральним банком, створеним за американським зразком, на Далекому Сході.

18. Де відбулися ПЕРШІ СУТО МІСЦЕВІ випуски паперових грошей (лівр) в історії Південної Америки:

- а) у африканських колоніях- Бурунді і Руанда;
- б) у французьких колоніях – Сан-Домінго (Гаїті) і Французькій Гвіані;
- в) у латино-американських колоніях- Британська Гвіана і Домініка;

г) у австралійських колоніях – Науру і Піткерн.

19. Коли почалась європейська торгівля і колонізація в Африці:

- а) в 1700-х рр.;
- б) в 1400-х рр.;
- в) в 1500-х рр.;
- г) в 1600-х рр.

20. Як вирішувалась проблема випуску грошей в колоніях Франції, Португалії, Бельгії і Німеччини:

- а) створення спеціальних урядових банків;
- б) ввезення в Африку морськими шляхами паперові грошей;
- в) надання монопольних прав випуску банкнот приватним банкам;
- г) створення спеціальних емісійних банків.

21. Відповідно до основних принципів раннього меркантилізму, золото та срібло мають використовуватися наступним чином:

- а) виконувати виключно функцію засобу нагромадження;
- б) як нагромаджуватись, так і перебувати в обігу;
- в) постійно перебувати в обігу, але лише всередині країни;
- г) перебувати у вільному обігу.

22. Ранні меркантилісти вважали необхідним максимально обмежити імпорт іноземних товарів, але у разі необхідності, придбати їх можна було:

- а) обмінявши на вітчизняні товари;
- б) за золото чи срібло;
- в) виключно за золото;
- г) виключно за срібло.

23. У 1663 році Англія стала першою країною, в якій стало дозволеним _____, через відхід від політики жорсткого меркантилізму.

- а) збільшення золотих запасів домогосподарств;
- б) вільний обмін золота на срібло;
- в) використання срібла у міжнародній торгівлі;
- г) експорт та імпорт монет.

24. Перша країна, яка офіційно перейшла до золотого стандарту, закріпивши курс своєї валюти – це:

- а) Нідерланди;
- б) Франція;
- в) США;
- г) Англія.

25. Одна з головних причин переходу від біметалізму до монометалізму – це:

- а) різке збільшення золотих запасів світу;
- б) нав'язування золотого стандарту Англією;
- в) різке зменшення світових запасів золота;
- г) загроза I світової війни.

26. У 1857 році Німецькі держави та Австрія, намагаючись _____(1), утворили митний союз, монетарна складова якого базувалася на спільній грошовій одиниці - _____(2):

- а) 1 – пришвидшити перехід до золотого стандарту; 2 – талері;
- б) 1 – відновити оборот срібла; 2 – талері;
- в) 1 – пришвидшити перехід до золотого стандарту; 1 – гульдені;
- г) 1 – відновити оборот срібла; 2 – гульдені.

27. Перехід до золотого стандарту в _____, ускладнювався через наявність великих запасів срібла в даній країні, так як саме у цей регіон історично вивозилися (шляхом торгівлі) величезні його запаси.

- а) Італії;
- б) Японії;
- в) США;
- г) Китаї.

28. У якому році відбувся офіційний перехід німецьких держав, у рамках нового монетарного союзу, до золотого стандарту, що базувався на марках (2,79 г золота)?

- а) 1868;
- б) 1863;
- в) 1873;

г) 1875.

29. Головна причина позвавлення переходу до золотого стандарту у Франції в останній третині XIX ст. – це:

- а) відтік срібла до Азії;
- б) позвавлення торгівельних відносин з Англією;
- в) утворення монетарного союзу німецьких держав;
- г) здобуття нових колоній в Африці.

30. Країна, яка до останнього намагалася вберегти латинський біметалічний монетарний союз, тримаючи срібло в якості банківського резерву і визнаючи його законним платіжним засобом – це:

- а) Італія;
- б) Португалія;
- в) США;
- г) Франція.

31. Головною валютою для міжнародних розрахунків, фактично резервною валютою більшості країн, з введення золотого стандарту став:

- а) долар США;
- б) франк;
- в) німецька марка;
- г) фунт стерлінгів.

32. Нестабільність біметалізму, яку успішно усував перехід до використання у розрахунках тільки золота, полягала у:

- а) відносно малій кількості срібла в обігу;
- б) невідповідності цінності монет та самих металів;
- в) невеликій кількості світового золота;
- г) невиконанні золотом функції накопичення.

33. *Серед критеріїв, яким мали відповідати країни, що прагнули перейти до монометалізму, виділяють:*

- а) виключно монети мали право обмінюватися на золото;
- б) мають накладатися обмеження на переплавку монет у зливки;
- в) інші, не золоті монети, повинні залежати від золота;
- г) експорт золотих монет і зливків був обмежений.

34. *На основі якої валютної системи під впливом високої концентрації виробництва та централізації капіталу процес монополізації поширюється на валютно-кредитні відносини, на банківську справу?*

- а) системи паперово-валютного стандарту;
- б) системи золотодевізного стандарту;
- в) системи золотого стандарту;
- г) системи золотовалютного стандарту.

АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Завдання 1. Золотий стандарт функціонував як система, у межах якої обсяг грошей був безпосередньо пов'язаний із запасами золота, а зовнішньоекономічні дисбаланси автоматично коригувалися через рух дорогоцінного металу між країнами. Такий механізм передбачав, що дефіцит платіжного балансу супроводжується відпливом золота, зниженням грошової маси і цін, що, у свою чергу, стимулює експорт і скорочує імпорт. Обґрунтуйте, чому золотий стандарт забезпечував автоматичне врівноваження платіжного балансу та поясніть взаємозв'язок між рухом золота, рівнем цін і зовнішньою торгівлею.

Завдання 2. Біметалічна система передбачала одночасне використання золота і срібла як загального еквівалента, однак співвідношення їх вартості змінювалося під впливом ринкових факторів, що створювало постійні дисбаланси у грошовому обігу. Унаслідок цього один із металів витісняв інший із обігу, що підривало стабільність системи. Проінтерпретуйте біметалізм як нестійку грошову систему та доведіть, що коливання

вартості металів унеможлилювали довготривалу стабільність грошового обігу.

Завдання 3. Розвиток міжнародної торгівлі вимагав єдиних і передбачуваних умов розрахунків між країнами. Наявність різних грошових стандартів ускладнювала обмін і збільшувала ризики. Перехід до використання одного металу як основи грошової системи сприяв уніфікації валютних відносин. Доведіть, що перехід до золотого монометалізму був обумовлений потребами міжнародної торгівлі та поясніть значення уніфікації грошових систем.

Завдання 4. Центральні банки в умовах золотого стандарту не могли проводити незалежну грошово-кредитну політику, оскільки були зобов'язані підтримувати обмін банкнот на золото і стабільність валютного курсу. Це обмежувало їх можливості реагування на внутрішні економічні проблеми. Проаналізуйте функції центральних банків у цей період та обґрунтуйте, які обмеження накладалися на їхню діяльність.

Завдання 5. Довіра до грошей у міжнародному обігу залежала від впевненості економічних агентів у можливості обміну паперових грошей на золото. Саме ця довіра визначала стабільність грошової системи і готовність використовувати валюту у міжнародних розрахунках. Проінтерпретуйте довіру до валюти як ключову умову стабільності грошової системи та поясніть роль конвертованості.

Завдання 6. Жорстка прив'язка до золота означала, що держави не могли довільно змінювати обсяг грошей в обігу, оскільки це підривало б довіру до валюти. Внутрішня економічна політика ставала залежною від стану платіжного балансу та руху золота. Доведіть, що золотий стандарт обмежував економічний суверенітет держав та поясніть залежність внутрішніх рішень від зовнішніх умов.

Завдання 7. Світова економічна криза початку ХХ ст. виявила неспроможність жорстких грошових систем забезпечити стабільність в умовах різких коливань виробництва, зайнятості і цін. Країни почали відмовлятися від конвертації валют у золото для захисту своїх економік. Проаналізуйте причини відмови від золотого стандарту та обґрунтуйте роль економічних криз у цьому процесі.

Завдання 8. У міжнародних розрахунках поступово виділяються валюти, які починають виконувати функції засобу накопичення і платежу для

інших країн. Це пов'язано з економічною потужністю держав і довірою до їх фінансової системи. Проінтерпретуйте роль провідних валют у міжнародних розрахунках та поясніть причини їх домінування.

Завдання 9. У колоніальних імперіях грошові системи залежних територій формувалися таким чином, щоб забезпечити економічні інтереси метрополій. Це обмежувало можливості самостійного розвитку колоній і закріплювало їхню залежність. Доведіть, що монетарні системи колоній були інструментом економічного контролю та поясніть механізми цієї залежності.

Завдання 10. Розвиток банківських установ сприяв організації грошового обігу, кредитуванню торгівлі та переміщенню капіталу між країнами. Банки ставали ключовими інститутами, що забезпечували функціонування міжнародних економічних зв'язків. Проаналізуйте роль банківських інституцій у розвитку міжнародних монетарних відносин та обґрунтуйте їхній вплив на торгівлю і рух капіталу.

Завдання 11. Поступовий перехід до паперово-кредитних грошей означав зміну основ грошової системи, коли довіра до грошей почала базуватися не на їх матеріальній цінності, а на авторитеті держави і фінансових інституцій. Проінтерпретуйте цей перехід як етап еволюції грошової системи та поясніть зміну природи довіри.

Завдання 12. Історичний розвиток монетарних систем відображає зміну умов функціонування світової економіки, включаючи розширення торгівлі, розвиток фінансових ринків і загострення економічних криз. Кожен новий грошовий режим є відповіддю на попередні обмеження. Доведіть, що зміна монетарних систем відображає структурні зрушення у світовій економіці та поясніть взаємозв'язок між грошовими режимами і розвитком міжнародних економічних відносин.

Еволюція торгівлі та грошей: Від надлишку до інституцій

Макроекономічна політика:

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МОНЕТАРНИХ СИСТЕМ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Функціонування золотого стандарту демонструє, що стабільність грошової системи досягається через жорстке обмеження емісії та прив'язку до матеріального носія вартості, що забезпечує довіру, але обмежує гнучкість економічної політики. Поясніть, чи можна вважати сучасні режими грошово-кредитної політики більш ефективними порівняно із золотим стандартом, враховуючи дилему між стабільністю і можливістю антикризового втручання.
2. Біметалізм засвідчує нестійкість системи з кількома основами вартості, оскільки зміна співвідношення цін на метали призводить до витіснення одного з них з обігу. Проведіть історичну паралель із сучасною конкуренцією валют і фінансових центрів та обґрунтуйте, чи можлива стабільна багатовалютна система.
3. Перехід до монометалізму відображає прагнення до стандартизації міжнародних розрахунків і зниження невизначеності у зовнішній торгівлі. Обґрунтуйте, чи існують у сучасній економіці тенденції до подібної уніфікації та чи означає це формування нових форм валютного домінування.
4. Обмеження, які накладає золотий стандарт на діяльність центральних банків, демонструють залежність внутрішньої економічної політики від зовнішніх умов. Поясніть, наскільки сучасні держави зберігають реальний монетарний суверенітет в умовах глобальних фінансових ринків.
5. Крах золотого стандарту засвідчує неспроможність жорстких грошових систем адаптуватися до кризових шоків. Порівняйте механізми реагування держав на кризи у період золотого стандарту і в сучасних умовах та зробіть висновок щодо зміни ролі держави.
6. Домінування окремих валют у міжнародних розрахунках відображає концентрацію економічної сили та формує ієрархію у світовій фінансовій системі. Обґрунтуйте, чи змінюється сучасна

- валютна ієрархія та які фактори можуть спричинити її трансформацію.
7. Монетарні системи колоніальних територій формувалися як залежні від метрополій і забезпечували їх економічні інтереси. Поясніть, чи існують у сучасній економіці механізми фінансової залежності, подібні до колоніальних.
 8. Розвиток банківських інституцій створює основу для функціонування міжнародних фінансових потоків і кредитування торгівлі. Проаналізуйте, чи посилилася роль фінансового сектору у сучасній економіці порівняно з індустріальним періодом.
 9. Перехід до паперово-кредитних грошей означає зміну природи довіри, яка тепер базується на інституційній стабільності, а не на матеріальному забезпеченні. Поясніть, чи є така модель довіри більш вразливою до криз і які фактори визначають її стійкість.
 10. Сучасна монетарна політика використовує інструменти масштабного розширення грошової маси, зокрема кількісне пом'якшення та пряме стимулювання попиту через так звані гвинтокрильні гроші. Порівняйте ці інструменти з обмеженнями золотого стандарту та обґрунтуйте, чи означає їх використання принципово новий етап розвитку монетарних відносин.
 11. Еволюція монетарних систем відображає циклічний характер розвитку світової економіки, у межах якого періоди стабільності змінюються кризами і трансформаціями. Зробіть висновок про те, чи можна розглядати сучасні монетарні режими як більш стійкі, ніж попередні історичні форми, або ж вони відтворюють аналогічні суперечності на новому рівні.

ЕВОЛЮЦІЯ ФРАНКА І ТРАНСФОРМАЦІЯ МОНЕТАРНИХ ВІДНОСИН

1. Становлення французького франка як єдиної грошової одиниці відображає завершення процесу формування національної економіки та централізації фінансової системи, що створює передумови для розвитку внутрішнього ринку і посилення

- державного контролю над грошовим обігом. Поясніть, чому уніфікація грошової системи стала критично важливою для економічного розвитку Франції та чи можна вважати цей процес аналогічним сучасним інтеграційним об'єднанням.
2. Існування мультивалютної системи у попередні періоди розвитку економіки демонструє високий рівень невизначеності у розрахунках і залежність вартості грошей від їх металевого вмісту, що ускладнює торгівлю та підвищує трансакційні витрати. Обґрунтуйте, чи можна розглядати сучасну глобальну валютну систему як повернення до нової форми мультивалютності та які наслідки це має для міжнародної торгівлі.
 3. Встановлення золотого вмісту франка і запровадження золотомонетного стандарту забезпечило довготривалу стабільність грошової системи, але одночасно обмежило можливості держави реагувати на економічні кризи. Поясніть, у чому полягає суперечність між стабільністю грошової системи і гнучкістю економічної політики та як вона проявляється у сучасних умовах.
 4. Створення центрального банку як монопольного емітента грошей означає інституціоналізацію грошово-кредитної політики та концентрацію фінансової влади в руках держави. Проаналізуйте, як зміна ролі центральних банків вплинула на можливості держави управляти економічними процесами.
 5. Формування валютних союзів на основі франка демонструє прагнення до розширення економічного впливу через уніфікацію грошових систем різних країн. Поясніть, чи можна розглядати такі союзи як інструмент економічної інтеграції чи як механізм домінування однієї держави над іншими.
 6. Збереження золотого стандарту Францією у міжвоєнний період, незважаючи на відмову інших країн, свідчить про прагнення утримати валютну стабільність навіть ціною економічних обмежень. Обґрунтуйте, чи є подібні стратегії виправданими в умовах економічної нестабільності та які ризики вони створюють.
 7. Відмова від золотого стандарту і перехід до кредитних грошей означає зміну природи грошей та зростання ролі держави і фінансових інституцій у їх забезпеченні. Поясніть, чи є сучасні гроші

більш ефективним інструментом економічної політики порівняно з історичними формами.

8. Функціонування зони франка в Африці демонструє збереження економічної залежності колишніх колоній через валютні механізми, що забезпечують стабільність, але обмежують самостійність економічного розвитку. Проаналізуйте, чи можна розглядати сучасні валютні прив'язки як форму неокolonіалізму.
9. Інтеграція франка у європейську валютну систему і його заміщення колективною валютою відображає перехід від національних до наднаціональних форм регулювання грошового обігу. Поясніть, які переваги і ризики виникають у процесі переходу до спільної валюти для країн-учасниць.
10. Протистояння франка і долара у післявоєнний період відображає конкуренцію валют як форму економічного суперництва між державами. Обґрунтуйте, чи можна розглядати сучасну валютну конкуренцію як інструмент геоекономічної боротьби.
11. Формування глобального фінансового ринку на основі міжнародних валют означає зростання ролі фінансових потоків і їх відносну автономність від національних економік. Зробіть висновок про те, як розвиток глобальних фінансових ринків впливає на економічний суверенітет держав.
12. Еволюція франка від металевих до кредитних форм і його трансформація у складову наднаціональної валюти демонструє загальну тенденцію розвитку грошових систем. Поясніть, чи можна вважати сучасні монетарні процеси завершенням цієї еволюції або ж вони формують новий етап трансформації грошових відносин.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЕВОЛЮЦІЇ МОНЕТАРНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Формування капіталу як накопиченого багатства, що приносить дохід, відображає довготривалу тенденцію концентрації ресурсів у руках обмеженої кількості економічних агентів, що визначає структуру соціально-економічної нерівності. Така логіка

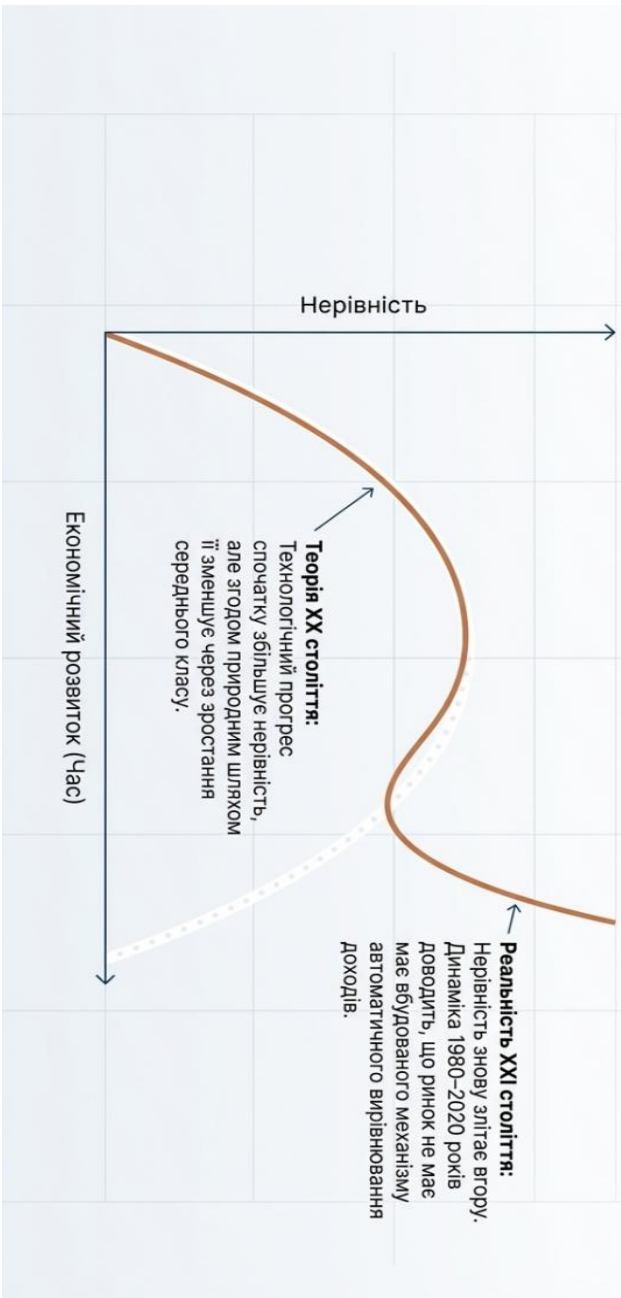
накопичення не є випадковою, а відтворюється через інститути власності, спадкування і доходів від капіталу. *Обґрунтуйте, чи можна вважати сучасну концентрацію багатства закономірним продовженням історичних процесів та як це впливає на економічну мобільність.*

2. Домінування доходів від капіталу над доходами від праці у довгостроковій перспективі відображає структурну асиметрію у механізмах розподілу доходів, яка посилює нерівність навіть за умов економічного зростання. Ця закономірність проявляється як системна тенденція, а не як тимчасове відхилення. *Інтерпретуйте, чи зберігається ця тенденція у сучасній цифровій економіці та які нові форми вона набуває.*

		Матриця сприйняття системи: Три оптики		
		Неокласика	Кейнсіанство	Теорія Пікетті
Базовий фокус	Ресурси та довгострокова рівновага.	Сучасний попит та короткостроковий кризис.	Накопичення багатства у часі.	
Ставлення до нерівності	Тимчасовий ефект, багатство переїмає вниз (trickle-down). Ринок саморегулюється.	Парадокс ощадливості. Жорсткість зарплат веде до системних збоїв. Держава має стимулювати.	Системна характеристика (Feature, not a bug). Наслідок закону $1 > 9$.	

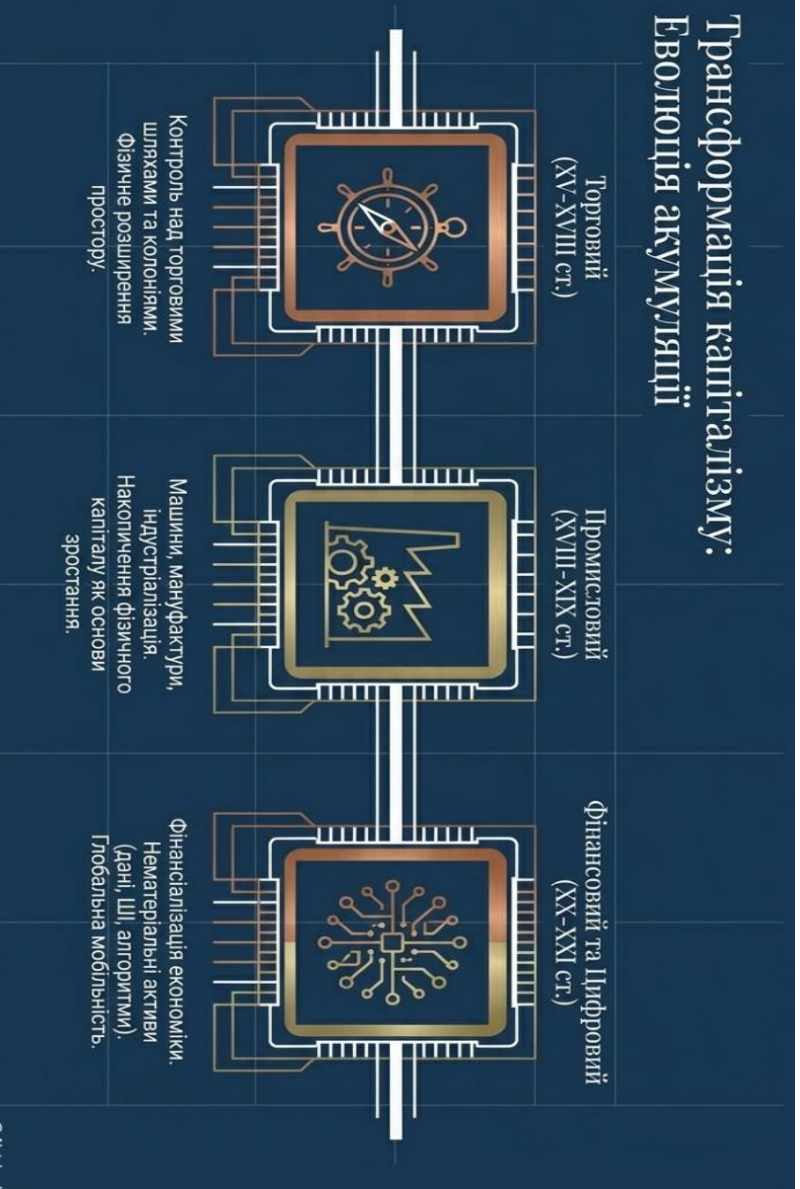
3. Історичні шоки, включаючи війни та кризи, демонструють здатність тимчасово знижувати рівень нерівності через руйнування накопиченого капіталу і зміну інституційних умов. Водночас після їх завершення відбувається поступове відновлення попередніх тенденцій концентрації. *Поясніть, чи можуть сучасні глобальні кризи виконувати подібну функцію або ж вони, навпаки, посилюють нерівність.*
4. Роль держави у перерозподілі доходів через податкову політику відображає можливість корекції ринкових результатів і обмеження надмірної концентрації капіталу. Ефективність таких механізмів залежить від політичних рішень і інституційної спроможності. *Обґрунтуйте, чи здатна сучасна держава ефективно впливати на рівень нерівності в умовах глобалізації та фінансової мобільності капіталу.*
5. Зростання значення спадкового капіталу свідчить про відновлення довгострокових тенденцій відтворення соціальної нерівності, де економічні позиції визначаються не лише індивідуальними досягненнями, а й походженням. Це формує нову конфігурацію соціальної стратифікації. *Проаналізуйте, чи можна вважати сучасні економіки «суспільствами спадкового капіталу» та які наслідки це має для соціальної справедливості.*
6. Фінансіалізація економіки відображає зростання ролі фінансових активів у структурі капіталу, що змінює механізми отримання доходів і посилює розрив між різними групами населення. Така трансформація ускладнює традиційні підходи до регулювання нерівності. *Поясніть, як фінансіалізація впливає на співвідношення між доходами від праці і капіталу у сучасних умовах.*
7. Глобалізація капіталу створює умови для переміщення ресурсів у юрисдикції з більш сприятливими умовами оподаткування, що обмежує можливості держав у здійсненні перерозподілу. Це формує нові виклики для національних економічних політик. *Обґрунтуйте, чи можна розглядати сучасну глобальну економіку як середовище конкуренції податкових режимів та які наслідки це має для нерівності.*

Ілюзія збалансованого капіталізму: Крива Кузнеця

8. Динаміка співвідношення між економічним зростанням і доходністю капіталу визначає траєкторію розподілу багатства у довгостроковій перспективі. Переважання доходності капіталу над темпами зростання економіки веде до посилення нерівності. *Інтерпретуйте, чи є ця закономірність універсальною для всіх етапів розвитку економіки або вона залежить від конкретних історичних умов.*
9. Розширення доступу до освіти і знань розглядається як один із механізмів зниження нерівності, проте його ефективність обмежується структурними характеристиками економіки. Освіта не завжди компенсує нерівність у доступі до капіталу. *Поясніть, чи може інвестиція в людський капітал виступати альтернативою накопиченню фінансового капіталу у сучасній економіці.*
10. Формування середнього класу у ХХ столітті відображає період відносного вирівнювання доходів, який був зумовлений специфічними історичними умовами і політиками перерозподілу. У сучасних умовах ця тенденція зазнає трансформації. *Обґрунтуйте, чи можна говорити про «звуження середнього класу» та які економічні чинники це визначають.*
11. Інституційні зміни у сфері власності і регулювання визначають можливості обмеження нерівності та формування більш інклюзивних економічних систем. Від характеру цих змін залежить довгострокова траєкторія розвитку економіки. *Проаналізуйте, які інституційні механізми можуть бути ефективними для зниження нерівності у сучасних умовах.*
12. Еволюція капіталізму демонструє, що нерівність є не побічним ефектом, а внутрішньо притаманною характеристикою економічної системи, яка відтворюється через її базові механізми. Це вимагає переосмислення ролі держави і економічної політики. *Зробіть висновок про те, чи можливо досягти стійкого економічного розвитку без зростання нерівності та які умови для цього необхідні.*

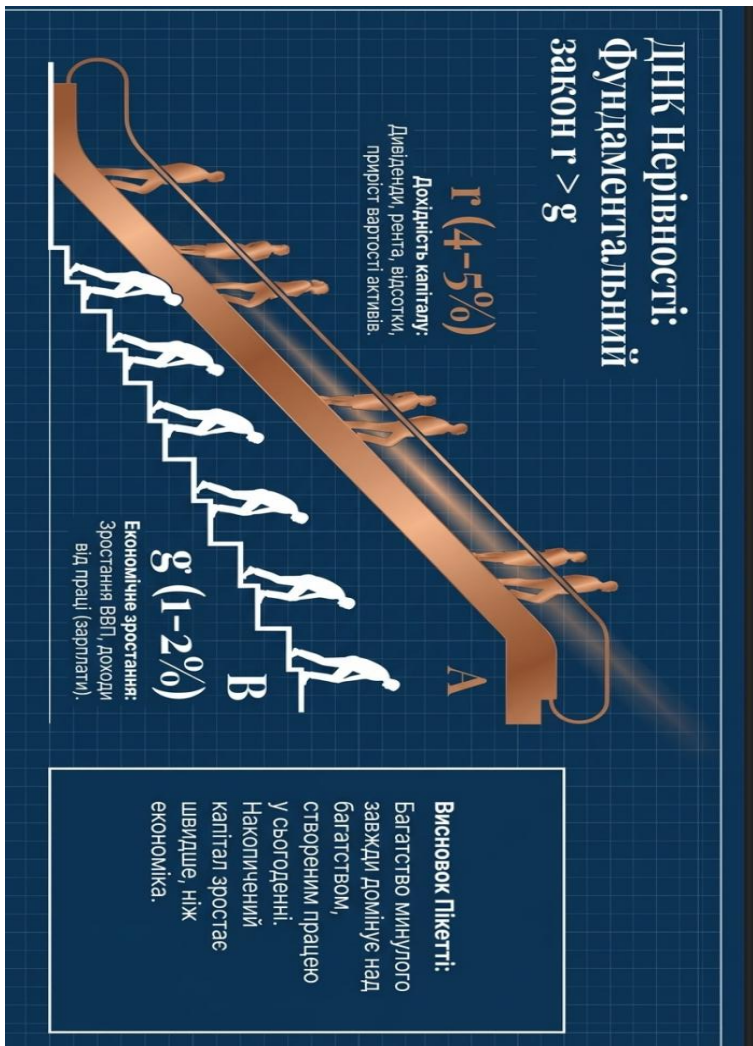
Трансформація капіталізму: Еволюція акумуляції

**ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЕВОЛЮЦІЇ КАПІТАЛУ ТА НЕРІВНОСТІ НА
ОСНОВІ ПРАЦІ Т. ПІКЕТТІ «КАПІТАЛ У ХХІ СТОЛІТТІ»**

13. У праці Т. Пікетті обґрунтовується, що капітал як накопичене багатство формує довгострокові переваги для його власників і визначає структуру нерівності в економіці. Така логіка дозволяє пояснити відтворення економічної асиметрії у часі.
Завдання 1. Обґрунтуйте, чому накопичення капіталу у підході Т. Пікетті виступає ключовим джерелом нерівності. Доведіть, що ця нерівність має системний характер.
14. У дослідженні показано, що доходи від капіталу мають тенденцію перевищувати доходи від праці, що формує стійку асиметрію розподілу доходів і створює передумови для концентрації багатства навіть за умов економічного зростання.
Завдання 2. Проінтерпретуйте співвідношення між доходами від капіталу і доходами від праці. Поясніть, чому ця диспропорція відтворюється у довгостроковій перспективі.
15. Аналіз історичних процесів демонструє, що зниження нерівності відбувається переважно під впливом криз і структурних зламів, після чого відновлюється тенденція до концентрації капіталу.
Завдання 3. Доведіть, що економічні та політичні шоки мають тимчасовий вплив на нерівність. Обґрунтуйте, чому після їх завершення відновлюється попередня динаміка.
16. У праці підкреслюється, що податкова політика є одним із небагатьох інструментів, здатних впливати на розподіл доходів і багатства, однак її ефективність обмежується інституційним середовищем і рівнем міжнародної координації.
Завдання 4. Проаналізуйте роль держави у зниженні нерівності. Обґрунтуйте, які обмеження виникають для такої політики у сучасній глобальній економіці.
17. Глобалізація фінансових потоків і зростання мобільності капіталу змінюють можливості держав у регулюванні економічних процесів і формують нові виклики для політики перерозподілу.

Завдання 5. Проінтерпретуйте вплив глобалізації на нерівність. Поясніть, як мобільність капіталу змінює баланс між державою і ринком.

**ЕВОЛЮЦІЯ КАПІТАЛУ ЯК ФАКТОРА ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ**

18. Капітал у процесі історичного розвитку трансформується від матеріалізованого багатства до складної системи економічних, фінансових і соціальних відносин, що визначають структуру виробництва, розподілу і влади в економіці. Його еволюція відображає зміну способів накопичення, форм привласнення і механізмів відтворення економічної нерівності.

Завдання 1. Обґрунтуйте, як змінювалося розуміння капіталу від матеріальних активів до системи економічних відносин. Проілюструйте відповідь на прикладі індустріалізації у Великій Британії XVIII-XIX ст., коли накопичення фізичного капіталу у вигляді фабрик і машин стало основою економічного зростання.

19. На ранніх етапах розвитку економіки капітал функціонував переважно у формі фізичних активів, однак із розвитком ринкових відносин і фінансових інститутів відбулося зростання ролі грошового та фінансового капіталу, що забезпечує мобілізацію ресурсів і розширення виробництва.

Завдання 2. Проінтерпретуйте перехід від домінування фізичного капіталу до фінансового. Поясніть це на прикладі розвитку фондового ринку США у XX ст. та ролі корпорацій, таких як General Electric, у залученні інвестицій через емісію акцій.

20. Подальша еволюція капіталу пов'язана з формуванням транснаціональних структур і глобальних фінансових ринків, що забезпечують його високу мобільність і здатність до швидкого перерозподілу між країнами та секторами.

Завдання 3. Доведіть, що глобалізація змінила характер руху капіталу. Проаналізуйте кейс транснаціональних корпорацій, зокрема Apple або Toyota, які організують виробництво через глобальні ланцюги створення вартості з розміщенням різних стадій у різних країнах.

21. Сучасний етап розвитку характеризується зростанням ролі нематеріального капіталу, включаючи знання, інформацію та

технології, що стають ключовими джерелами конкурентних переваг і економічного зростання.

Завдання 4. Проаналізуйте значення нематеріального капіталу на прикладі компанії цифрової економіки, зокрема Microsoft або Google, де основна вартість формується за рахунок інтелектуальної власності та даних.

22. Еволюція капіталу супроводжується посиленням нерівності, оскільки нові форми накопичення забезпечують концентрацію ресурсів у межах обмеженого кола економічних акторів, що впливає на розподіл доходів і доступ до економічних можливостей.

Завдання 5. Проінтерпретуйте зв'язок між еволюцією форм капіталу і зростанням економічної нерівності на прикладі зростання частки багатства, що належить 1% найбагатших домогосподарств у США у ХХІ ст., та концентрації активів у технологічному секторі.

ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНИХ МОНЕТАРНИХ ВІДНОСИН: ВІД ЗОЛОТА ДО ІНСТИТУЦІЙНИХ СИСТЕМ

23. Формування міжнародних монетарних відносин у ХІХ ст. відбувалося як складний і суперечливий процес узгодження національних грошових систем. Поширене уявлення про одномоментне створення світової валютної системи не відповідає реальній динаміці розвитку, оскільки правила грошового обігу формувалися поступово через конкуренцію підходів, економічні інтереси держав і обмежені можливості міжнародної координації. Спроби створення єдиної системи не завершувалися негайним результатом, але формували основу для подальших трансформацій. Це дозволяє осмислити сучасні валютні процеси як результат тривалого історичного накопичення інституційних рішень.
- Завдання 1. Обґрунтуйте, чому міжнародні валютні системи формуються еволюційно, а не внаслідок одноразових рішень. Зробіть висновок щодо ролі історичної інерції у сучасних монетарних процесах.*

24. Прагнення до уніфікації грошових систем було зумовлене необхідністю зниження витрат міжнародної торгівлі та

забезпечення стабільності розрахунків. Водночас ці процеси наштовхувалися на суперечності між державами, які не були готові відмовлятися від контролю над власною грошовою політикою. Це створювало ситуацію, коли навіть за наявності спільних цілей інтеграція залишалася обмеженою. Така логіка дозволяє провести паралелі із сучасними валютними об'єднаннями, де проблема суверенітету залишається ключовою.

Завдання 2. Проінтерпретуйте суперечність між потребою у валютній інтеграції та збереженням економічного суверенітету. Поясніть, як ця суперечність проявляється у сучасних економічних процесах.

25. Міжнародні домовленості у сфері грошових відносин часто мали рекомендаційний характер і не супроводжувалися жорсткими зобов'язаннями. Учасники переговорів не завжди мали повноваження приймати рішення від імені держав, що обмежувало ефективність досягнутих домовленостей. Це зумовлювало розрив між задекларованими цілями та практичними результатами. Подібна ситуація відтворюється і сьогодні у міжнародних економічних інституціях.

Завдання 3. Доведіть, що ефективність міжнародних домовленостей залежить від інституційної спроможності їх реалізації. Обґрунтуйте, чому формальні рішення не гарантують практичних результатів.

26. Паралельно із глобальними ініціативами відбувалося формування регіональних валютних об'єднань, які виявлялися більш дієвими завдяки спільності інтересів і вищому рівню довіри між країнами. Це свідчить про те, що економічна інтеграція є ефективнішою у межах обмежених просторів, де легше узгодити правила і механізми взаємодії. Така закономірність зберігається і в сучасних умовах регіоналізації.

Завдання 4. Проаналізуйте, чому регіональні валютні об'єднання можуть бути ефективнішими за глобальні. Зробіть висновок про роль довіри та інституційної близькості.

27. Процес переходу до золотого стандарту відбувався не як результат єдиного політичного рішення, а як поступове поширення практики, яка забезпечувала стабільність і передбачуваність розрахунків. Країни приймали цей стандарт у різний час і з різною швидкістю,

що відображало їхні економічні інтереси та рівень розвитку. Це дозволяє розглядати валютні стандарти як результат конкурентного відбору ефективніших моделей.

Завдання 5. Проінтерпретуйте поширення золотого стандарту як процес конкурентного відбору інституцій. Поясніть, чому економічна ефективність визначає домінування певних моделей.

28. Навіть ті міжнародні ініціативи, які не дали негайного результату, відіграли важливу роль у формуванні майбутніх валютних систем. Вони створювали концептуальні основи, формували спільне бачення і сприяли накопиченню досвіду міжнародної координації. Це підкреслює значення історичних «невдач» як необхідного етапу інституційного розвитку.

Завдання 6. Обґрунтуйте, чому невдалі спроби валютної координації мають довгострокове значення. Зробіть висновок щодо їх ролі у формуванні сучасних економічних систем.

29. Еволюція монетарних відносин демонструє, що економічні інститути формуються у взаємодії економічних, політичних і соціальних чинників. Грошова система не є суто технічним механізмом, а виступає інструментом реалізації державної політики і міжнародного впливу. Це зумовлює її залежність від ширшого контексту глобальних процесів.

Завдання 7. Доведіть, що грошова система є елементом політичної економії, а не лише технічним інструментом. Поясніть, як вона пов'язана з владою і впливом.

30. Формування міжнародних монетарних відносин супроводжується постійним балансуванням між стабільністю і гнучкістю. З одного боку, необхідна передбачуваність валютних курсів, з іншого - можливість адаптації до змін економічної кон'юнктури. Це протиріччя визначає динаміку розвитку валютних систем і в сучасних умовах.

Завдання 8. Проаналізуйте суперечність між стабільністю і гнучкістю валютних систем. Зробіть висновок про її значення для сучасної макроекономічної політики.

31. У довгостроковій перспективі валютні системи формуються як результат накопичення практик, інституцій і компромісів між

країнами. Жодна система не є остаточною, оскільки змінюється разом із трансформацією світової економіки. Це дозволяє розглядати сучасні монетарні процеси як відкриту систему, що перебуває у стані постійної еволюції.

Завдання 9. Обґрунтуйте, чому валютні системи не можуть бути остаточно стабільними. Поясніть, як зміни у світовій економіці впливають на їх трансформацію.

32. Сучасні процеси цифровізації та фінансових інновацій свідчать про появу нових форм грошей, що змінюють традиційні уявлення про монетарні системи. Це створює передумови для нової хвилі трансформацій, порівнюваної за значенням із переходом до золотого стандарту.

Завдання 10. Проінтерпретуйте сучасні фінансові інновації як новий етап еволюції грошей. Зробіть висновок про можливі напрями трансформації міжнародних монетарних відносин.

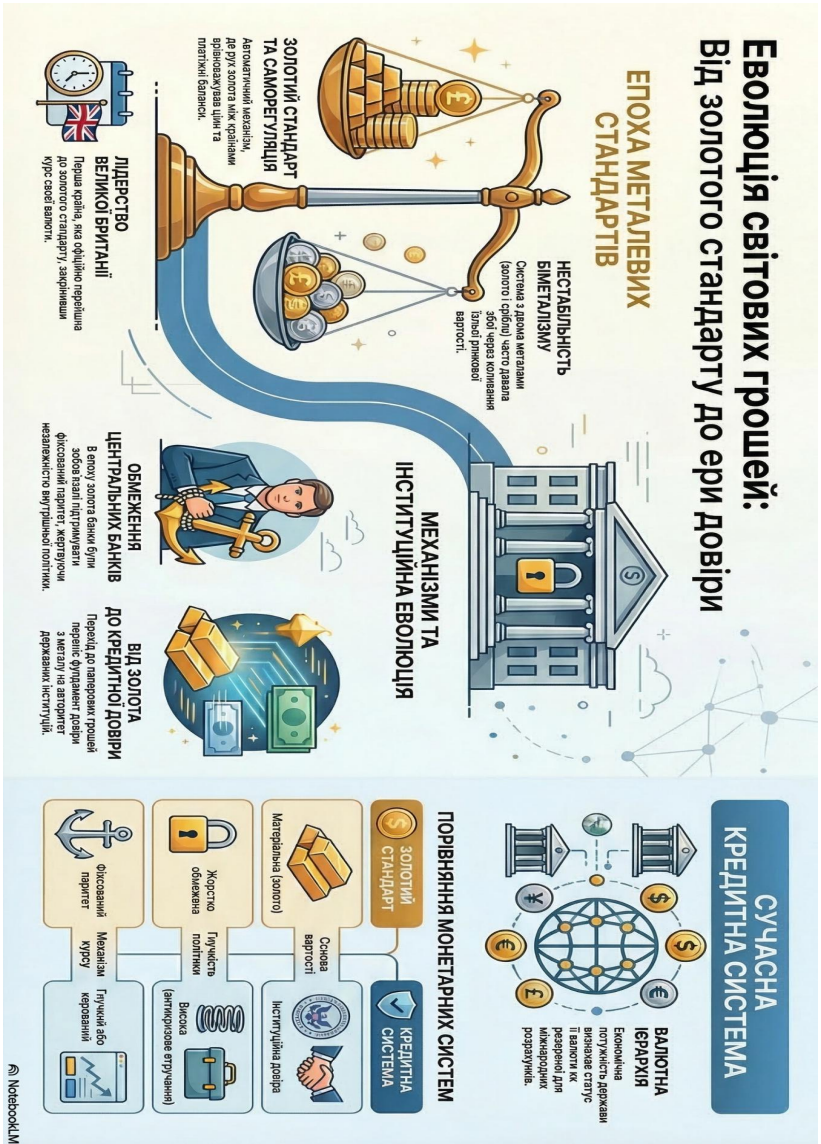
ТЕКСТ ДЛЯ ОСМИСЛЕННЯ І ЗАВДАННЯ

Валютні системи постають не лише як технічна інфраструктура обміну, а як інституційно закріплені моделі координації економічної політики держав, що відображають співвідношення сил у світовій економіці, рівень інтегрованості фінансових ринків та характер домінування окремих валют. Еволюція валютних систем демонструє перехід від металевих стандартів до фіатних валют і гнучких курсових режимів, що супроводжується зміною ролі держави, міжнародних інституцій і фінансових ринків у забезпеченні макроекономічної стабільності. Кожний історичний етап розвитку валютної системи відображає спробу розв'язання фундаментальної суперечності між потребою у стабільності валютних курсів і необхідністю збереження автономії національної економічної політики. Водночас трансформації валютних режимів відбуваються під впливом кризових явищ, асиметрії розвитку та структурних зрушень у світовій економіці, що зумовлює їх нелінійний характер. Аналіз історичних моделей валютних систем дозволяє встановити, що їх функціонування визначається не лише економічними параметрами, а й політичними домовленостями, рівнем довіри до інституцій

та здатністю провідних економік забезпечувати глобальні публічні блага. Це обумовлює тісний зв'язок валютної архітектури зі стратегіями економічного розвитку, механізмами міжнародної координації та процесами гео економічного суперництва. У сучасних умовах посилення фрагментації світової економіки, цифровізації фінансів і перегляду ролі резервних валют трансформація валютних систем набуває нових форм, що потребують осмислення через історичні аналогії.

1. На основі положення про історичну змінність валютних систем як відображення співвідношення сил у світовій економіці обґрунтуйте, яким чином трансформація від золотого стандарту до Бреттон-Вудської системи відобразила зміну центрів економічного впливу та механізмів міжнародної координації, і визначте, які сучасні процеси можуть свідчити про аналогічні зрушення.
2. Виходячи з суперечності між стабільністю валютних курсів і автономією економічної політики, проаналізуйте логіку функціонування Бреттон-Вудської системи та Ямайської валютної системи, встановіть їхні відмінності та поясніть, яким чином ця суперечність проявляється у сучасних валютно-фінансових відносинах.
3. З урахуванням положення про роль інституцій та довіри у функціонуванні валютних систем визначте, які чинники забезпечували стійкість історичних валютних режимів і які фактори призводили до їх кризи, проведіть паралель із сучасними ризиками фрагментації міжнародної валютної системи.
4. Спираючись на тезу про взаємозв'язок валютних систем і стратегій економічного розвитку, проаналізуйте, як вибір валютного режиму впливає на можливості економічного зростання, структурної перебудови та інтеграції країни у світове господарство, та обґрунтуйте, які моделі є релевантними для сучасних економік, що розвиваються.
5. Враховуючи сучасні тенденції цифровізації фінансів і перегляду ролі резервних валют, інтерпретуйте можливі напрями трансформації міжнародної валютної системи, визначте їх історичні

аналоги та сформулюйте проблемне поле для наукової дискусії щодо майбутнього глобальної валютної архітектури.

Тема 7. МЕВ в міжвоєнний період

1. *Процес етатизації – це _____*

- а) поширення впливу держави на всі сфери життя суспільства, особливо на економічну;
- б) перехід економіки з однієї форми упорядкування в іншу;
- в) інтеграція в економіку нововведень;
- г) перехідний період в економіці під час зміни одного політичного режиму на інший.

2. *Характерними рисами політики президента США Рузвельта «Новий курс» були:*

- а) визнання неефективності ліберальної доктрини;
- б) збільшення лібералізації у країні, створення усіх умов для вільного ринку;
- в) заперечення автоматизму ринкового процесу;
- г) визнання необхідності втручання держави у сферу господарських відносин;
- д) концепція нового федералізму, яка передбачає, що громадські рішення мають приймати місцеві органи влади та повинен відбуватися розвиток самоврядування на місцях.

3. *Девальвація фунту у 30-ті роки ХХ ст. відбулася в наслідок:*

- а) відміни золотого паритету національної валюти;
- б) наслідків економічної кризи;
- в) через втрату Великобританією своїх позицій на світовому ринку;
- г) змови проти Сполученого Королівства.

4. *Чи правильне твердження:*

« В цілому, успішний розвиток економіки Франції у першій половині ХХ ст. був зумовлений форсованим зростанням показників у промисловому секторі, насамперед у старих та нових галузях, тісно пов'язаних з державними військовими замовленнями, у той час як галузі легкої промисловості, сільське господарство переживали період застою».

- а) так;

б) ні.

5. *Яке твердження є правильним:*

- а) світова криза у Франції розпочалася значно пізніше – у 1930-ті, була більш довготривалою та глибокою;
- б) світова криза у Франції розпочалася найраніше з усіх держав Європи, була більш довготривалою та глибокою;
- в) світова криза у Франції розпочалася значно пізніше – у 1930-ті, була найменш довготривалою та глибокою;
- г) світова криза у Франції розпочалася найраніше з усіх держав Європи, була більш довготривалою та глибокою.

6. *Найбільш етатизованою у роки Першої світової війни була економіка:*

- а) Франції;
- б) США;
- в) Німеччини;
- г) Великобританії.

7. *Чим була зумовлена найбільша з усіх етатизація Німеччини:*

- а) своєрідною політичною формою німецького капіталізму;
- б) надмірне напруження на сферу ресурсів;
- в) ініціатива у розв'язанні Першої світової війни;
- г) усі відповіді є вірними.

8. *Створення тоталітариської системи державного регулювання економіки в Італії відповідало за _____(1) планом, котрий мав незначні відмінності від _____(2) плану Німеччини, також прагнув до централізації управління, концентрації всіх ресурсів країни для її мілітаризації.*

- а) корпоративним, нациського;
- б) нациським, нациського;
- в) експансійним, корпоративного;
- г) корпоративним, експансійного.

9. Дзайбацу – це _____

- а) об'єднання офіційно незалежних виробників однієї галузі, метою якого є збільшення їхнього колективного прибутку шляхом встановлення ціни, обмеження пропозиції чи іншої обмежувальної практики;
- б) універсальні монополії, тісно пов'язані між собою родовими, сімейними зв'язками з пануючим імператорським домом і центральним апаратом управління;
- в) договірне об'єднання підприємців, окремої галузі виробництва, що створювалося з метою захоплення ринку шляхом спільного збуту товарів за спільними цінами;
- г) великі корпоративні конгломерати і холдинги, що є фундаментально пов'язаними один з одним в економічний кластер.

10. Наслідками Версальського договору 1919 р. для Німеччини були:

- а) боргове навантаження; національне пригнічення;
- б) економічне піднесення; велика сума репарацій;
- в) повний економічний крах; міжнародна політична ізоляція;
- г) часткове призупинення виробничих потужностей; новий вихід на міжнародну політичну арену.

11. Версальський договір був підписаний 28 червня _____ року в французькому місті Версаль та передбачав створення _____

- а) 1914, ООН;
- б) 1929, НАТО;
- в) 1918, Союзу Незалежних Держав;
- г) 1919, Ліги Націй.

12. План Рузвельта – це політика _____

- а) підвищення обов'язкових, індивідуально безоплатних платежів, що стягуються органами державної влади з метою фінансового забезпечення діяльності держави або муніципальних утворень;
- б) посилення об'єднань, що здійснюють контроль над ціною та об'ємом пропозиції на ринку і тому здатні максимізувати прибуток, обираючи об'єм та ціну пропозиції;
- в) збільшення витрат на поточну військову діяльність і збройні сили, в тому числі на платню та допомогу, оперативні витрати, закупівлю озброєння та військової техніки, військове будівництво тощо;
- г) антикризових заходів державного регулювання економіки.

13. Значення плану Рузвельта полягало у створенні _____

- а) монополій;
- б) профспілок;
- в) конвеєрного виробництва;
- г) системи соціального захисту населення.

14. Перша світова війна спричинила зниження обсягів торгівлі в _____ (1), тоді як у _____ (2) вони різко зросли.

- а) США, Європі;
- б) Російській Імперії, Європі;
- в) Європі, США;
- г) Європі, Російській Імперії.

15. Рівень торгівлі у Європі в 1938 році сягав:

- а) 42 %;
- б) 34 %;
- в) 29 %;
- г) 20 %.

16. Які країни розпочали експортувати продукти харчування, кольорові метали та нафту в міжвоєнний період:

- а) країни, що розвиваються;
- б) слаборозвинені країни;
- в) найбільш розвинені країни;
- г) соціалістичні країни.

17. У міжвоєнний період в експорті розвинених країн переважала _____ (1), тоді як у складі їхнього імпорту переважала _____ (2)

- а) готова продукція, сировина;
- б) сировина, сільськогосподарська продукція;
- в) сировина, готова продукція;
- г) готова продукція, сільськогосподарська продукція.

18. Яскравим прикладом збагачення країн у 1932-1938 роках за рахунок харчових продуктів, зокрема молочних, являється:

- а) Аргентина;
- б) США;
- в) Франція;
- г) Нова Зеландія.

19. Яка галузь у США пережила занепад у зв'язку з зростанням виробництва у Бразилії, Єгипті та Індії.

- а) хутряна;
- б) шовкова;
- в) бавовняна;
- г) шкіряна.

20. Оттавські угоди, а також регіональні торговельні угоди Дунайської групи призвели до:

- а) сегментації світового ринку;
- б) послаблення цілісності та гомогенності міжнародної економічної системи;
- в) скорочення обсягів і значення торгівлі в економічному розвитку;
- г) усі варіанти вірні.

21. Який регіон у міжвоєнний період став найбільшим імпортером американських портфельних інвестицій?

- а) Європа;
- б) Африка;
- в) Латинська Америка;
- г) Східна Азія.

22. Протягом 1919–1938 рр. Основними експортерами капіталу виступали

- а) США, Китай, СРСР;
- б) Радянський Союз, США, Англія;
- в) Канада, Франція, США;
- г) США, Франція, Англія.

23. Після Першої світової війни функції Лондона як фінансового центру світу перейняли наступні міста:

- а) Вашингтон і Нью-Йорк;
- б) Нью-Йорк і Париж;
- в) Токіо і Париж;
- г) Токіо і Нью-Йорк.

24. У міжвоєнні роки основним імпортером нафти була _____ (1), а основним експортером були _____ (2)

- а) 1. Європа, 2. США, Антільські острови, Венесуела;
- б) 1. Східна Азія, 2. Країни Перської затоки;
- в) 1. Північна Америка, 2. Еквадор, Саудівська Аравія, Індонезія;
- г) 1. Південна Америка, 2. США, Країни Перської Затоки.

25. Найбільшим структурним зрушенням у світовій економіці було різке зменшення питомої ваги _____ (1), та набуття невід'ємного значення _____ (2)

- а) 1. Машинобудування; 2. Сфери послуг.;
- б) 1. Металургії; 2. Текстильної промисловості;
- в) 1. Текстильної промисловості; 2. Машинобудування;
- г) 1. Хімічної промисловості; 2. Сфери послуг.

**АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ
КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ**

1. Перша світова війна стала не лише воєнним, а й глибоким економічним зламом, що порушив довоєнну модель міжнародного поділу праці, торговельних зв'язків і валютної стабільності. Після її завершення світове господарство не повернулося до попередньої рівноваги, а увійшло у фазу нестійкого і суперечливого відновлення. Саме тому міжвоєнний період доцільно розглядати як час пошуку нових форм економічної координації в умовах руйнування старої системи.

Завдання 1. Обґрунтуйте, чому міжвоєнний період слід розглядати як етап дезінтеграції світового господарства. Поясніть, які риси довоєнної економічної системи були втрачені.

2. У міжвоєнний період відбувається посилення ролі держави в господарському житті, що було реакцією на воєнні потрясіння, соціальну нестабільність і кризу механізмів ринкового саморегулювання. Етатизація охоплює не лише фінанси чи промисловість, а й сферу зовнішньої торгівлі, зайнятості та соціальної політики. Це створює нову модель співвідношення між державою і ринком.

Завдання 2. Проінтерпретуйте етатизацію як закономірну відповідь на кризу ліберальної моделі господарювання. Доведіть, що посилення ролі держави було наслідком не лише політичного вибору, а й економічної необхідності.

3. Світова економічна криза 1929-1933 рр. продемонструвала вразливість міжнародної економіки до фінансових шоків, падіння попиту і розриву зовнішньоторговельних зв'язків. Вона по-різному вплинула на окремі країни, але майже всюди спричинила перегляд інструментів економічної політики. Саме в цей період формуються нові підходи до антикризового регулювання.

Завдання 3. Доведіть, що Велика депресія стала переломним моментом у розвитку міжнародних економічних відносин. Поясніть, як криза змінила уявлення про межі ринкового саморегулювання.

4. Політика «Нового курсу» у США стала прикладом переходу від віри в автоматизм ринку до визнання необхідності активного державного втручання. Її значення полягає не лише в антикризових заходах, а й у зміні самої логіки економічної політики, яка починає орієнтуватися на стабілізацію попиту, зайнятості та соціального захисту. Цей досвід набув міжнародного значення.

Завдання 4. Проаналізуйте значення «Нового курсу» як моделі антикризового регулювання. Обґрунтуйте, у чому полягала його відмінність від попередньої ліберальної економічної доктрини.

5. Міжвоєнний період супроводжується різким посиленням протекціонізму, регіоналізацією торгівлі та сегментацією світового ринку. Замість розширення міжнародного обміну держави дедалі частіше прагнули захистити внутрішній ринок, стабілізувати зайнятість і зменшити залежність від зовнішніх шоків. Це послаблювало цілісність міжнародної економічної системи.

Завдання 5. Обґрунтуйте, чому міжвоєнний протекціонізм став не тимчасовою реакцією, а системною рисою міжнародних економічних відносин. Поясніть, як він вплинув на структуру світової торгівлі.

6. Криза золотого стандарту і девальвації національних валют відображали глибші проблеми міжнародної монетарної системи. Втрата стабільності валютних курсів була пов'язана не лише з фінансовими труднощами окремих країн, а й з руйнуванням довоєнного порядку міжнародних розрахунків. Валютна нестабільність стала одним із ключових проявів загальної дезорганізації світового господарства.

Завдання 6. Проінтерпретуйте валютну нестабільність міжвоєнного періоду як прояв кризи міжнародної економічної системи. Доведіть, що девальвації і відмова від золотого паритету були пов'язані з глибшими структурними змінами.

7. Міжвоєнний період характеризується також зміною географії капіталу і фінансового лідерства. Послаблення позицій Лондона і посилення ролі Нью-Йорка та Парижа означали не лише переміщення фінансових потоків, а й трансформацію структури міжнародної економічної влади. Це впливало на розподіл кредитних ресурсів, інвестицій і валютних резервів.

Завдання 7. Проаналізуйте, як зміна центрів фінансового впливу вплинула на міжнародні економічні відносини міжвоєнного періоду. Поясніть, чому перерозподіл фінансової влади змінює не лише ринки, а й міжнародну ієрархію.

8. У цей період відбуваються істотні зрушення у товарній структурі міжнародної торгівлі. Розвинені країни зберігали перевагу у вивезенні готової продукції, тоді як слабозвинені та залежні економіки спеціалізувалися на сировині, продовольстві та окремих видах аграрного експорту. Це закріплювало асиметричний характер міжнародного поділу праці.

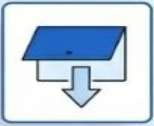
Завдання 8. Доведіть, що міжвоєнний період не послабив, а відтворив структурну асиметрію світового господарства. Обґрунтуйте, як товарна структура торгівлі закріплювала нерівність між країнами.

9. Посилення державного регулювання в Німеччині, Італії та Японії відбувалося в умовах мілітаризації економіки та підпорядкування господарського розвитку воєнно-політичним цілям. Такі моделі не можна зводити лише до економічної мобілізації, оскільки вони поєднували етатизм, централізацію і тоталітарний контроль. Це створювало особливий тип міжнародно-економічної поведінки.
- Завдання 9. Проінтерпретуйте мілітаризовану модель державного регулювання як специфічну форму економічної мобілізації міжвоєнного періоду. Поясніть, чим така модель відрізнялася від антикризового державного втручання у демократичних країнах.*

10. Міжвоєнний період завершився формуванням нової конфігурації міжнародних економічних відносин, у якій поєднувалися етатизація, торговельна фрагментація, валютна нестабільність і політична радикалізація. Це означало, що світове господарство втратило попередню цілісність і вступило у фазу глибокої системної нестійкості. Саме цей досвід став підґрунтям для післявоєнного переосмислення принципів міжнародної економічної організації.

Завдання 10. Зробіть узагальнюючий висновок про вплив міжвоєнного періоду на подальшу еволюцію міжнародних економічних відносин. Обґрунтуйте, які уроки цього етапу були враховані у повоєнному облаштуванні світового господарства.

Біполярний світ: Дві моделі повоєнної інтеграції

Західна модель (Лібералізація)

- **Підхід:** Відкриті ринки, багатосторонні платежі (ЕПС), створення інституцій (ЄОВС).
- **Характер торгівлі:** Глибока інтеграція у світовий ринок, високі темпи зростання.
- **Русійна сила:** Економічна доцільність та інвестиційна експансія.

Східна модель (Рада Економічної Взаємодопомоги - РЕВ, 1952)

- **Підхід:** Автаркія, слабка залежність від світового ринку, велика розбіжність між експортом та імпортом.
- **Характер торгівлі:** Замкнутий цикл, штучне обмеження імпорту.
- **Русійна сила:** Домінування політичних інтересів над економічними.

Наслідок Східної моделі — економічна стагнація, що згодом призвела до розпаду РЕВ через неспроможність конкурувати в умовах ринкових реформ.

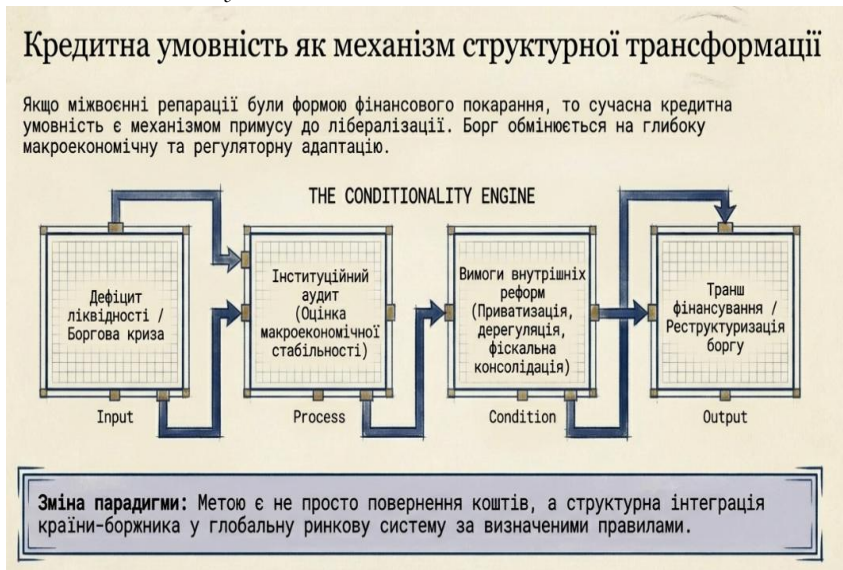
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Міжвоєнний період відображає модель дезінтеграції світового господарства, у межах якої руйнування попередньої системи економічних зв'язків супроводжується зростанням нестабільності, протекціонізму та фрагментації міжнародного ринку. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у процесах деглобалізації, регіоналізації та переорієнтації торговельних потоків. Враховуючи, що сучасні форми фрагментації поєднуються з високим рівнем технологічної взаємозалежності, *сформулюйте, у чому полягає принципова відмінність між дезінтеграцією міжвоєнного періоду та сучасною структурною перебудовою глобальної економіки.*
2. Етатизація міжвоєнного періоду засвідчує, що криза ринкового саморегулювання об'єктивно підсилює роль держави у координації економічних процесів. У сучасних умовах ця закономірність проявляється у розширенні інструментів промислової, торговельної та фінансової політики. Враховуючи, що сучасна держава діє в умовах глобальної конкуренції та взаємозалежності, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичною етатизацією та сучасними формами державного втручання.*
3. Велика депресія стала історичним підтвердженням того, що глобальні економічні кризи змінюють не лише темпи розвитку, а й самі принципи економічного регулювання. У сучасному світі аналогічну роль відіграють глобальні фінансові, енергетичні та логістичні кризи. Враховуючи, що сучасні кризи поширюються значно швидше через глобальні ринки, *сформулюйте, у чому полягає відмінність у механізмах їхнього поширення та подолання.*
4. Антикризова політика держав у міжвоєнний період заклала підґрунтя для переходу від пасивного спостереження до активного макроекономічного втручання. У сучасній економіці ця логіка відтворюється через фіскальні стимули, монетарне пом'якшення та державні програми підтримки попиту. Враховуючи, що сучасні інструменти регулювання є більш диверсифікованими та

- інституціоналізованими, *сформулюйте, у чому полягає ключова відмінність між історичними та сучасними антикризовими підходами.*
5. Протекціонізм міжвоєнного періоду демонструє, що захист національного ринку в умовах нестабільності водночас послаблює міжнародну економічну взаємозалежність. У сучасних умовах ця закономірність проявляється у тарифних війнах, санкційному тиску та зростанні нетарифних бар'єрів. Враховуючи, що сучасні обмеження дедалі частіше мають прихований та технологічний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичним і сучасним протекціонізмом.*
 6. Валютна нестабільність міжвоєнного періоду відображає кризу механізмів міжнародної монетарної координації. У сучасній економіці ця суперечність відтворюється у валютній волатильності, кризі довіри до окремих валют і пошуку нових механізмів фінансової стабілізації. Враховуючи, що сучасна валютна система функціонує на основі плаваючих курсів, *сформулюйте, у чому полягає принципова відмінність між міжвоєнною та сучасною валютною нестабільністю.*
 7. Трансформація фінансового лідерства у міжвоєнний період засвідчує, що зміна центрів руху капіталу є водночас зміною структури економічної влади. У сучасному світі ця логіка проявляється у конкуренції між глобальними фінансовими центрами та валютними зонами. Враховуючи, що сучасна фінансова система є більш інтегрованою, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною зміною фінансових центрів і сучасною багатополарністю фінансової системи.*
 8. Асиметрична товарна структура міжнародної торгівлі міжвоєнного періоду підтверджує стійкість нерівномірного міжнародного поділу праці. У сучасній економіці ця закономірність відтворюється у закріпленні технологічної переваги одних країн і сировинної спеціалізації інших. Враховуючи, що сучасна торгівля дедалі більше інтегрується у глобальні ланцюги створення вартості, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між традиційною і сучасною моделями міжнародної спеціалізації.*

9. Мілітаризація економіки у міжвоєнний період демонструє, що державне регулювання може бути спрямоване не лише на стабілізацію, а й на мобілізацію ресурсів для геополітичного протистояння. У сучасних умовах ця логіка проявляється у зростанні оборонних витрат, політиці економічної безпеки та стратегічному перерозподілі ресурсів. Враховуючи, що сучасні конфлікти мають також технологічний і економічний вимір, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною мілітаризацією та сучасною економічною безпекою.*
10. Міжвоєнний період сформував історичний досвід, який засвідчив неможливість стійкого розвитку світового господарства без міжнародної координації правил торгівлі, фінансів і валютних відносин. У сучасній економіці цей висновок набуває нового значення в умовах одночасного поглиблення взаємозалежності та посилення глобальної фрагментації. Враховуючи, що сучасна система міжнародного економічного регулювання перебуває у стані трансформації, *сформулюйте, у чому полягає ключова відмінність між післявоєнною моделлю координації та сучасними підходами до глобального економічного управління.*
11. Міжвоєнний період характеризується різким послабленням універсальності світового ринку, коли економічні простори дедалі більше організуються навколо імперських, валютних і регіональних блоків. Формування замкнених зон обміну відображало прагнення держав мінімізувати зовнішню залежність і зберегти контроль над ресурсами. *Проаналізуйте формування економічних блоків у міжвоєнний період. Обґрунтуйте, чому блокова організація торгівлі стала проявом кризи універсального світового ринку.*
12. Зростання значення імперських преференцій і двосторонніх торговельних домовленостей свідчить про відхід від багатосторонньої моделі міжнародного обміну. Унаслідок цього міжнародна торгівля дедалі більше підпорядковується політичним інтересам держав. *Доведіть, що міжвоєнний період означав перехід від багатосторонньої до переважно блокової і двосторонньої організації торгівлі. Поясніть, як це вплинуло на цілісність світового господарства.*

13. Після Першої світової війни міжнародний рух капіталу втрачає довоєнну стійкість і починає залежати від політичної нестабільності, боргових проблем і криз довіри. Це послаблює його інвестиційну функцію і підсилює спекулятивний характер окремих потоків. *Проінтерпретуйте трансформацію міжнародного руху капіталу у міжвоєнний період як прояв нестійкості світової економіки. Обґрунтуйте, чому фінансові потоки перестали бути чинником стабілізації.*
14. Боргове навантаження окремих держав після війни стало не лише фінансовою, а й політичною проблемою, оскільки репарації, міжсоюзницькі борги і кредитна залежність формували нові конфігурації міжнародного впливу. *Проаналізуйте роль боргових зобов'язань у структурі міжнародних економічних відносин міжвоєнного періоду. Поясніть, як борг трансформувався в інструмент економічного і політичного тиску.*

15. У міжвоєнний період міжнародна торгівля дедалі більше залежить від коливань внутрішнього попиту, стану національного виробництва та політики державного регулювання. Це означає, що зовнішня торгівля втрачає автономність і підпорядковується завданням внутрішньої економічної стабілізації. *Обґрунтуйте, чому*

- міжвоєнна міжнародна торгівля стала залежною від внутрішньої економічної політики держав. Доведіть, що націоналізація економічних пріоритетів послабила глобальну інтеграцію.*
16. Структурні зміни у світовій економіці міжвоєнного періоду супроводжуються зміною співвідношення між промисловістю, аграрним сектором і сферою послуг. Це відображає глибокий перегляд ролі окремих галузей у формуванні міжнародної конкурентоспроможності. *Проаналізуйте структурні зрушення у світовій економіці міжвоєнного періоду. Поясніть, як вони вплинули на міжнародну торгівлю та спеціалізацію країн.*
17. Піднесення окремих країн-експортерів сировини і продовольства у міжвоєнний період не усуває їхньої структурної залежності, а навпаки закріплює її через вузьку товарну спеціалізацію. Це створює вразливість до зовнішніх цінових коливань. *Доведіть, що розширення експорту сировини і продовольства не означало подолання економічної залежності. Обґрунтуйте, чому така спеціалізація відтворювала периферійне становище країн.*
18. Посилення ролі державного планування і контролю у низці країн міжвоєнного періоду супроводжується обмеженням економічної свободи і централізацією розподілу ресурсів. Це формує новий тип господарського порядку, в якому міжнародні економічні відносини стають продовженням внутрішньої моделі влади. *Проінтерпретуйте зв'язок між внутрішньою централізацією господарства і зовнішньоекономічною поведінкою держав. Поясніть, чому авторитарні моделі регулювання змінювали характер міжнародних економічних зв'язків.*
19. Міжвоєнний період демонструє, що міжнародна економічна нестабільність здатна швидко трансформуватися у політичну радикалізацію, оскільки кризи зайнятості, торгівлі та фінансів руйнують соціальну рівновагу. *Обґрунтуйте, чому міжвоєнні економічні кризи не можна розглядати ізольовано від політичних процесів. Доведіть, що економічна дестабілізація стала чинником радикалізації міжнародних відносин.*
20. Досвід міжвоєнного періоду підтверджує, що відсутність ефективних механізмів міжнародної координації робить світове

господарство вразливим до ланцюгових криз, торговельних конфліктів і валютного хаосу. Зробіть висновок про значення інституційної слабкості міжнародної системи у міжвоєнний період. Обґрунтуйте, чому саме дефіцит координації став одним із ключових чинників загальної дестабілізації.

Коллективне управління та інфраструктура стримування

The G20 Collective Umbrella

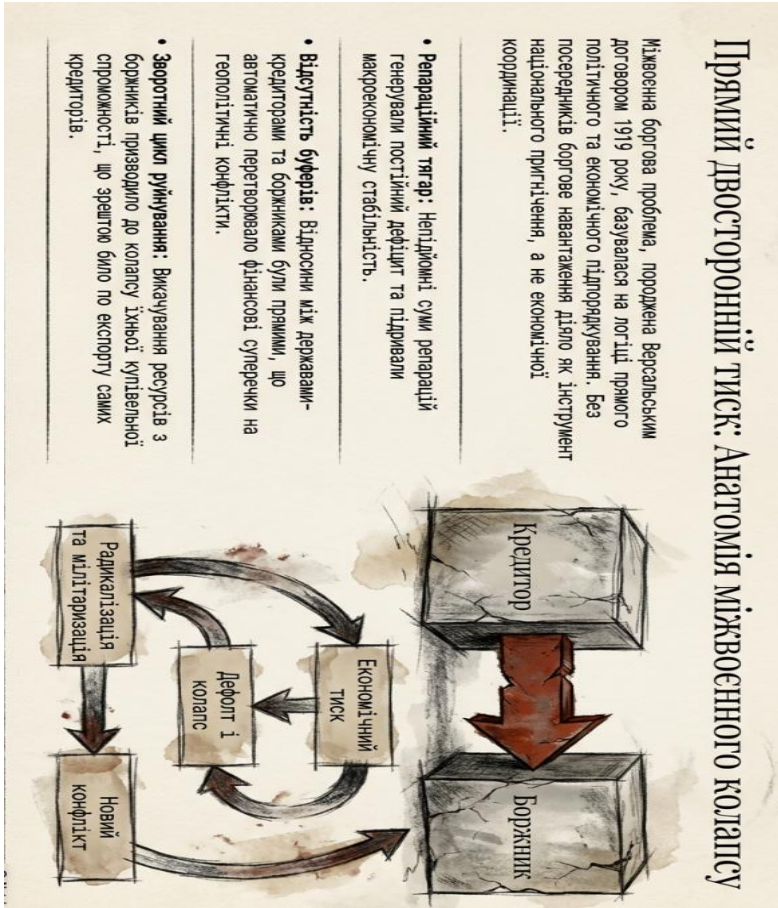
Сучасна архітектура виключає можливість одноосібного контролю одного кредитора над боржником. Створюється «інфраструктура колективного стримування», де процеси реструктуризації жорстко синхронізовані.

- 1. Багатосторонні рамки:** Ініціативи на кшталт G20 (DSSI, Спільна рамка) об'єднують традиційних і нових кредиторів за єдиним столом переговорів.
- 2. Розподіл ризиків:** Збитки та дисконти розподіляються пропорційно між усіма учасниками пулу кредиторів.
- 3. Запобігання арбітражу:** Унеможливується ситуація, коли один кредитор отримує повне відшкодування за рахунок списання боргів іншими.

© McKinsey

21. Формування економічних блоків у міжвоєнний період відображає прагнення держав замкнути зовнішньоекономічні зв'язки в межах контрольованих просторів. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у посиленні макрорегіоналізації, розвитку преференційних зон торгівлі та переорієнтації на політично

близьких партнерів. Враховуючи, що сучасні економічні блоки поєднують відкритість і вибірковість, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між міжвоєнною блоковою економікою та сучасними регіональними форматами інтеграції.*

22. Двосторонні торговельні угоди міжвоєнного періоду відображають зниження ролі універсальних правил міжнародного обміну. У сучасних умовах подібна закономірність проявляється у зростанні значення вибіркових домовленостей, секторальних режимів і економічної дипломатії. Враховуючи, що сучасні домовленості часто мають складну нормативну структуру, *сформулюйте, у чому*

полягає відмінність між міжвоєнним двостороннім регулюванням та сучасною договірною фрагментацією світової економіки.

23. Нестійкість міжнародного руху капіталу в міжвоєнний період демонструє, що фінансові потоки можуть бути джерелом не інтеграції, а нестабільності. У сучасній економіці ця суперечність проявляється у високій чутливості глобальних ринків до змін очікувань, процентних ставок і політичних ризиків. Враховуючи, що сучасні потоки капіталу є миттєвими і цифровізованими, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між міжвоєнною фінансовою нестійкістю та сучасною волатильністю глобального капіталу.*
24. Боргові проблеми міжвоєнного періоду відображають перетворення фінансових зобов'язань на інструмент політичного впливу і джерело міжнародних суперечностей. У сучасному світі ця логіка відтворюється у формах боргової залежності, кредитної умовності та асиметрії переговорних позицій між кредиторами і позичальниками. Враховуючи, що сучасний борг опосередковується глобальними фінансовими інституціями, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між міжвоєнною борговою проблемою та сучасною борговою архітектурою.*
25. Підпорядкування міжнародної торгівлі внутрішнім пріоритетам держав у міжвоєнний період засвідчує посилення економічного націоналізму. У сучасних умовах ця логіка проявляється у зростанні уваги до стратегічних галузей, локалізації виробництва та політики економічної стійкості. Враховуючи, що сучасний економічний націоналізм поєднується з глобальною технологічною взаємозалежністю, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між міжвоєнною націоналізацією економічних пріоритетів та сучасною стратегією економічної автономії.*

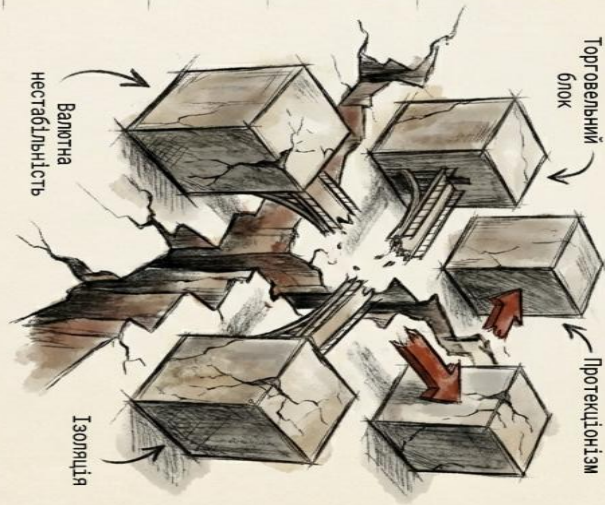
Фрагментація та дезінтеграція світового господарства

Нездатність управляти суверенним боргом спровокувала ланцюгову реакцію. Замість економічної стабілізації, борговий тиск призвів до ізоляціонізму, валютних воєн та руйнування міжнародної торгівлі під час Великої Депресії.

• **Етапізація та протекціонізм:** Держави закривали внутрішні ринки, підвищуючи мита та створюючи сегментовані торговельні блоки для захисту від зовнішніх шоків.

• **Валютна нестабільність:** Відмова від золотого стандарту та конкурентні девальвації стали зброєю у торговельних війнах.

• **Асиметрія лідерства:** Переміщення фінансових центрів відбулося без створення адекватних механізмів глобальної координації ліквідності.

26. Структурні зрушення міжвоєнного періоду демонструють, що зміни у співвідношенні галузей безпосередньо впливають на конфігурацію міжнародної торгівлі. У сучасній економіці ця закономірність відтворюється у зростанні ролі послуг, цифрових секторів і нематеріальних активів. Враховуючи, що сучасна структурна трансформація має постіндустріальний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між міжвоєнними*

структурними зрушеннями та сучасною перебудовою світового господарства.

27. Сировинна і продовольча спеціалізація окремих країн у міжвоєнний період відображає модель залежного включення у міжнародний поділ праці. У сучасному світі ця закономірність проявляється у збереженні вразливості країн, орієнтованих на експорт обмеженого кола товарів. Враховуючи, що сучасні ринки є більш фінансіалізованими і волатильними, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між міжвоєнною сировинною залежністю та сучасною експортною вразливістю.*
28. Поєднання централізованого господарського управління і зовнішньоекономічної мобілізації у міжвоєнний період демонструє, що внутрішня модель економічної влади визначає характер участі держави у міжнародних економічних відносинах. У сучасних умовах ця логіка проявляється у використанні економічних інструментів для реалізації стратегічних і безпекових цілей. Враховуючи, що сучасне втручання має також нормативний та технологічний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між міжвоєнною централізацією та сучасною моделлю стратегічного державного впливу.*
29. Зв'язок між економічною нестабільністю і політичною радикалізацією у міжвоєнний період засвідчує, що міжнародні економічні кризи мають ширші суспільні наслідки, ніж просто спад виробництва чи торгівлі. У сучасному світі ця логіка відтворюється у посиленні політичної поляризації, економічного популізму і недовіри до міжнародних інститутів. Враховуючи, що сучасні суспільства функціонують в умовах інформаційної відкритості, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між політичними наслідками міжвоєнних криз та сучасних економічних потрясінь.*

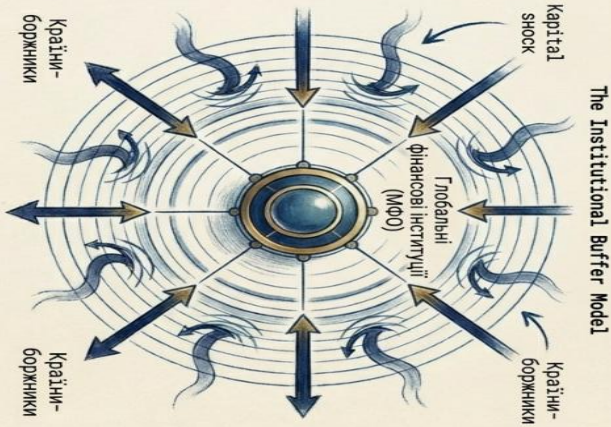
Опосередкована архітектура: Народження глобальних інституцій

Сучасна система змінила прямий двосторонній диктат на інституційне посередництво. Глобальні фінансові організації (МФФ, Світовий банк) функціонують як амортизатори конфліктів та гарантія правил гри.

• **Деперсоналізація боргу:** Кредитором виступає не окрема держава-переможець, а наднаціональна інституція.

• **Амортизація шоків:** Інституції абсорбують фінансові удари, надаючи екстрену ліквідність для запобігання ланцюговим дефолтам.

• **Легітимізація втручання:** Наднаціональний статус дозволяє вимагати змін у внутрішній політиці без прямого звинувачення у порушенні національного суверенітету.

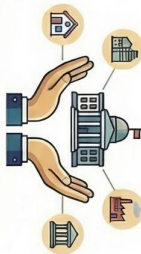

30. Інституційна слабкість міжнародної системи у міжвоєнний період демонструє, що без ефективної координації економічна взаємозалежність не гарантує стабільності. У сучасній економіці ця проблема відтворюється у зростанні розриву між масштабом глобальних викликів і можливостями міжнародних механізмів реагування. Враховуючи, що сучасні інституції існують, але часто втрачають ефективність, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між міжвоєнною відсутністю координації та сучасною кризою міжнародного економічного управління.*

Міжнародні економічні відносини у міжвоєнний період (1919–1939): Від лібералізму до етатизації

Нова роль держави та антикризове регулювання
Етатизація економіки

Попирення впливу держави на всі сфери життя як відповідь на неефективність ліберальної доктрини.

Порухів від вільної економіки до активного втручання заради стабілізації попиту та соціалізму.

Моделі державного регулювання

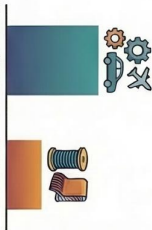

Глобальні фінансові та торговельні зрушення
Зміна фінансових центрів світу

Лондон втрапив домінування, поступившись функціям світового фінансового центру Нью-Йорку та Парижу.

Структурний злам у промисловості

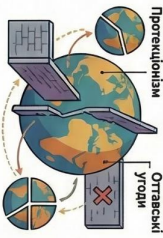

Машинобудування
Текстильна промисловість
Льотна вага текстильної промисловості різко впала, поступившись лідерством машинобудуванню.

Ключові гравці міжнародного ринку

Оснoвні експортери капіталу	США, Франція, Велика Британія
Головні експортери нафти	США, Англійські острови, Венесуела
Експорт розвинених країн	Переважання готової продукції над сировиною

Сегментація світового ринку

Прогноціонізм
Отавські угоди
Через прогноціонізм та Оттавські угоди щільність міжнародної торгівлі була зруйнована.

Тема 8. Міжнародна торгівля та міжнародні потоки капіталів після Другої світової війни

1. Міжнародний рух капіталу та переваги іноземного інвестування, які відображалися у високих темпах економічного зростання багатьох країн, а також збільшення обсягів торгівлі сприяли інтеграції світової економіки на етапі зародження:

- а) модернізму;
- б) постіндустріалізму;
- в) індустріалізму;
- г) доіндустріалізм.

2. На початку XIX ст. загальний обсяг іноземних інвестицій був _____ (1), а його вплив як на країни-позичальники, так і на країни, що отримували інвестиції, був _____ (2)

- а) значним, суттєвим;
- б) незначним, суттєвим;
- в) значним, несуттєвим;
- г) незначним, несуттєвим.

3. Здобувши нову якість після завершення наполеонівських воєн, закордонне інвестування ставало дедалі більш значущим. Причиною цих змін були такі чинники:

- а) створення спеціалізованих фінансових інституцій;
- б) створення інвестиційних домів;
- в) наявність коштів;
- г) всі варіанти відповіді: а), б), в).

4. Іноземні інвестиції в останній чверті XIX – на початку XX ст. займали _____ у валовому національному продукті як країн-експортерів, так і держав—імпортерів капіталу.

- а) значну частину;
- б) 1/3 частини;
- в) невелику частину;
- г) рівно половину частини.

5. Упродовж XIX ст. основними джерелами постачання іноземного капіталу були:
- а) Велика Британія та Німеччина;
 - б) Швейцарія та Франція;
 - в) Велика Британія та Франція;
 - г) Швейцарія та Німеччина.
6. Після 1870 р., коли істотно зросли вихідні потоки позичкового капіталу з капіталонасичених країн, найбільшими країнами-інвесторами стали:
- а) Німеччина та США;
 - б) США та Голландія;
 - в) Бельгія та Голландія;
 - г) Німеччина та Франція.
7. Найбільша частка іноземних інвестицій у 1914 р. припадала на:
- а) Африку;
 - б) Азію;
 - в) Європу;
 - г) Латинську Америку.
8. У 1867 р. японський уряд розмістив на лондонському фінансовому ринку першу позику для отримання коштів:
- а) на будівництво;
 - б) на промисловість;
 - в) на машинобудування;
 - г) на інфраструктуру.
9. У 1905–1906 рр. Японія використовувала зовнішні позики для фінансування:
- а) воєнних операцій;
 - б) міжрегіональних операцій;
 - в) міждержавних операцій;
 - г) промислових операцій.

10. Якщо об'єднати в одну групу всі "країни недавнього заселення" (Сполучені Штати, Канада, Аргентина, Уругвай, Південна Африка, Австралія та Нова Зеландія), то їй відповідатиме _____ капіталу, інвестованого за кордон до 1914 р.

- а) близько 20 %;
- б) близько 30 %;
- в) близько 40 %;
- г) близько 50 %.

11. Особливості якого інвестування за кордон було зорієнтоване на земленасичені країни, які забезпечували дешевий імпорт продовольства і сировини?

- а) британського;
- б) німецького;
- в) індійського;
- г) французького.

12. Економічний бум у Британії в середині 20-х років стимулював суттєве зростання обсягів вкладень _____. промисловість Латинської Америки.

- а) в оборонну;
- б) у вугільну;
- в) у хімічну;
- г) у шкіряну.

13. Які країни зробили найбільший внесок на допомогу бідним країнам(1945-1960 рр.):

- а) США і Великобританія;
- б) Франція і Великобританія;
- в) США і Франція;
- г) США і СРСР.

14. Який відсоток робочої сили становили іммігранти Франції, Німеччини і Великобританії:

- а) близько 10 %;
- б) більше 10 %;
- в) близько 5 %;
- г) менше 5 %.

15. Головні причини або головна причина внутрішньоконтинентальної міграції:

- а) повернення мільйону людей на батьківщину з території колишньої гітлерівської Німеччини;
- б) масове перенаселення етнічних німців із Польщі, Чехословаччини і Східної Німеччини;
- в) переміщення робочої сили з Південної Європи і Туреччини до динамічно зростаючих економік Західної Європи;
- г) усі зазначені варіанти.

16. Через що еміграційна течія з Греції пішла на спад у другій половині ХХ ст.?:

- а) через зменшення внутрішнього попиту на робочу силу;
- б) через індустріальне піднесення Греції у другій половині 60-тих років й уповільнення темпів економічного зростання в Західній Європі;
- в) через індустріального піднесення Греції у другій половині 60-тих років й уповільнення темпів економічного зростання в Східній Європі;
- г) через збільшення внутрішнього попиту на робочий ринок.

17. Міжнародна політика ЄЕС та ЄАВТ заохочували мігрантів з:

- а) Італії, Іспанії, Греції, Югославії, Португалії, Туреччини;
- б) Італії, Польщі, Греції, Югославії, Португалії, Туреччини;
- в) Чехії, Польщі, Словаччини, Югославії, Туреччини;
- г) Чехії, Італії, Португалії, Словаччини, Греції.

18. На розвиток яких галузей промисловості надавалися позики Світового банку (починаючи з 1960 р.):

- а) енергетична й транспортна; сільське господарство й обробна промисловість;
- б) машинобудування й вугільна промисловість;
- в) вугільна промисловість й обробна промисловість;
- г) транспорт, сільське господарство й вугільна промисловість.

19. Які саме перші території входили до складу «асоційованих територій» (згідно Конвенції Ломе 1970 року):

- а) колишні колонії у Тихоокеанському регіоні;
- б) колишні французькі, британські, бельгійські колонії в Африці;
- в) колишні колонії у Карибському регіоні;
- г) колишні французькі, італійські, бельгійські колонії в Африці.

20. Для реалізації поставлених завдань Ломейська конвенція 1975 р. передбачила створення системи STABEX, що гарантувала:

- а) вільний доступ практично всіх товарів з держав-бенефіціаріїв на територію ЄС;
- б) істотну фінансову й технічну допомогу;
- в) певні гарантії стабільності доходів даних держав від експорту;
- г) всі варіанти вірні.

21. Друга Ломейська конвенція (1979 р.) не вводить серйозних змін у положення Першої конвенції за винятком створення системи SYSMIN, спрямованої на:

- а) підтримку добувної промисловості держав-учасниць;
- б) підтримку вугільної промисловості держав-учасниць;
- в) підтримку легкої промисловості держав-учасниць;
- г) підтримку машинобудівної промисловості держав-учасниць.

22. Третя Ломейська конвенція вносить незначні зміни, зміщаючи акцент із промислового розвитку на

- а) користь економічного розвитку, заснованого на самодостатності й продовольчій безпеці;
- б) користь економічного розвитку, заснованого на самодостатності й екологічній безпеці;
- в) користь економічного розвитку, заснованого на самодостатності й транспортній безпеці;
- г) користь економічного розвитку, заснованого на самодостатності й енергетичній безпеці.

23. Яким чином намагалися пом'якшити тягар державних боргів країн, що розвиваються в 70-ті роки:

- а) шляхом зниження процентних ставок виплати державних позикта скорочення періоду відстрочки виплат;
- б) шляхом збільшення процентних ставок виплати державних позикта продовження періоду відстрочки виплат;
- в) шляхом зниження процентних ставок виплати державних позикта продовження періоду відстрочки виплат;
- г) шляхом збільшення процентних ставок виплати державних позикта скорочення періоду відстрочки виплат.

24. Що саме відбувалося з портфельними приватними інвестиціями приватними прямими інвестиціями протягом 70-тих років:

- а) обидві зростали;
- б) обидві скорочувались;
- в) портфельні приватні інвестиції зростали, а приватні прямі скорочувались;
- г) портфельні приватні інвестиції скорочувались, а приватні прямі зростали.

25. Найбільший зарубіжний інвестиційний проект у першій післявоєнній декаді здійснили США, реалізуючи в Західній Європі _____

- а) План Трумена;
- б) план Маршалла;
- в) Правило Штанмаєра;
- г) Мінські угоди.

26. Міжнародний рух капіталів — це розміщення і функціонування капіталу за кордоном, перш за все, з метою

- а) самозростання;
- б) реалізації стратегічного плану економічного та соціального розвитку країни;
- в) підвищення рівня суспільного добробуту;
- г) стимулювання ефективності ринкової економіки.

27. Суть міжнародного руху фінансових ресурсів (вивозу фінансового капіталу) полягає у:

- а) здійсненні інтервенції з метою згладжування значних хаотичних короткострокових курсових коливань;
- б) вкладанні коштів у створення нових виробничих фондів (тобто у розширення виробництва);
- в) вилученні частини капіталу із процесу національного обороту в одній країні і залученню у виробничий процес або інший обіг в інших країнах;
- г) поновленні та прирості основного капіталу.

28. Ленд-ліз – це _____

- а) поступове скасування кількісних та гармонізація тарифних і нетарифних обмежень у зовнішній торгівлі;
- б) закон про надання в позику та передавання в оренду озброєння;
- в) дозвіл на здійснення зовнішньоторговельних операцій;
- г) практичне удосконалення та розробка винаходів у галузі технологій чи виробів.

29. Станом на червень 1945 р. США підписали угоди про поставки на умовах ленд-лізу із _____ країнами.

- а) двома;
- б) п'ятьма;
- в) сімома;
- г) дев'ятьма.

30. Яка з перерахованих країн НЕ мала змоги розвивати зовнішню торгівлю практично узагалі через понесення значних економічних збитків під час війни?

- а) Індія;
- б) Аргентина;
- в) Німеччина;
- г) Бельгійське Конго.

31. Яке з тверджень стосовно міжнародної торгівлі після Другої світової війни НЕ є правдивим?

- а) основним постачальником зброї, військового майна і продовольства в рамках антигітлерівської коаліції були США;
- б) окремі африканські країни збільшували свій вивіз, експортуючи важливу стратегічну сировину;
- в) налагодження міжнародних торговельних зв'язків відбувалося повільно і з великими труднощами;
- г) СРСР відновив довоєнний рівень торгівлі із Західною Європою у 1948 р.

32. *Про які держави йдеться в уривку? Основною причиною стагнації європейської торгівлі було економічне становище _____(1) та _____(2), оскільки перша держава сповідувала стратегію обмеження імпорту і різко скоротила ввіз товарів, а друга потребувала більше часу для відновлення свого господарства, яке виробляло всього 64 % продукції довоєнного рівня.*

- а) Англія та Німеччина;
- б) Англія та СРСР;
- в) Італія та Англія;
- г) СРСР та Німеччина.

33. *(Обрати 2 правильні відповіді). Загострення відносин із СРСР, загроза поширення радянського впливу та початок «холодної війни» були одними з основних мотивів, що спонукали США _____*

- а) прийняти закон про ленд-ліз;
- б) надавати позики країнам Західної Європи;
- в) надати широку економічну допомогу європейським країнам та розробити з цією метою план Маршалла;
- г) прийняти закон про експортний контроль.

34. *Яка із організацій сприяла відновленню внутрішньоєвропейської торгівлі на основі багатосторонніх платіжних засобів?*

- а) Організація європейського економічного співробітництва;
- б) Європейський платіжний союз;
- в) Генеральна угода з тарифів і торгівлі;
- г) Рада Економічної Взаємодопомоги.

35. Які із тверджень стосовно участі СРСР в плані Маршалла НЕ є правдивим?
- а) радянське керівництво розглядало американську допомогу Європі як засіб протидії комуністичному впливу на континенті;
 - б) СРСР не погоджувався приймати будь-яку допомогу від США взагалі;
 - в) СРСР погоджувався на отримання допомоги, але без жодних умов;
 - г) радянське керівництво розглядало приєднання до плану Маршалла решти східноєвропейських держав як привід послаблення політичного впливу СРСР у них.

36. Яка із економічних організацій була утворена СРСР та країнами Східної Європи?

- а) Організація європейського економічного співробітництва;
- б) Європейський платіжний союз;
- в) Європейське об'єднання вугілля і сталі;
- г) Рада Економічної Взаємодопомоги.

37. Найвищі темпи зростання зовнішньої торгівлі у 1963-1978 рр. були у

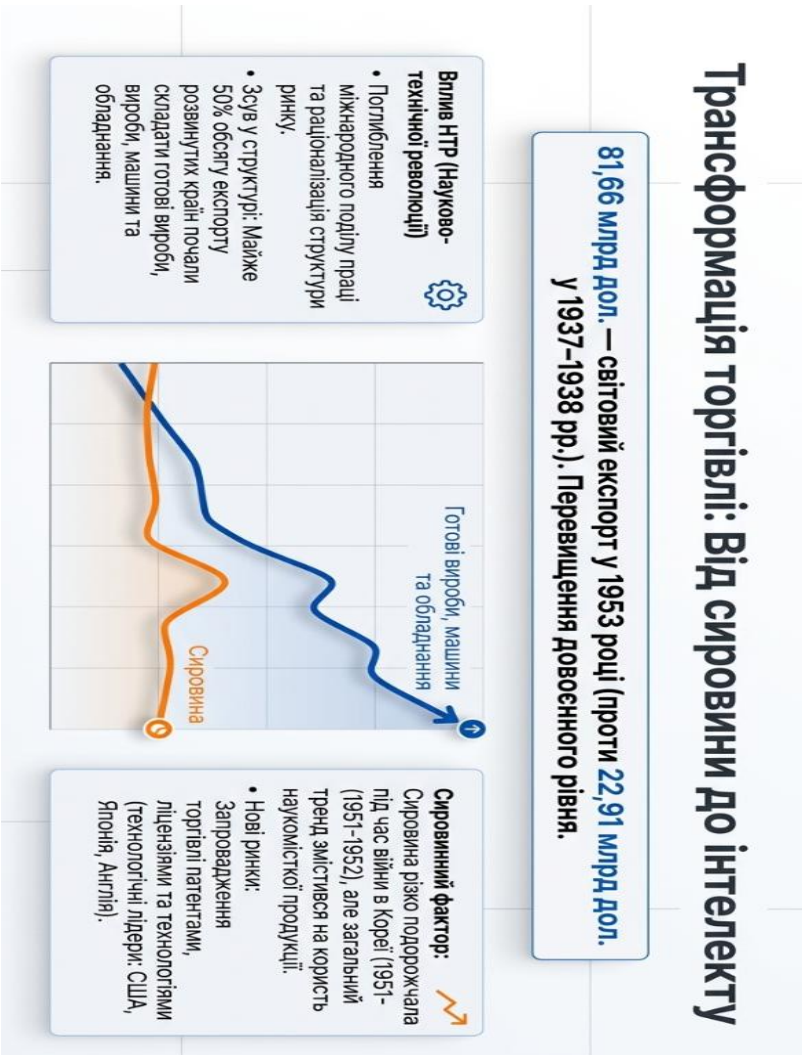
-
- а) учасників Ради Економічної Взаємодопомоги;
 - б) країн Західної Європи;
 - в) США;
 - г) учасників Організації європейського економічного співробітництва.

38. Загальний обсяг зовнішньої торгівлі країн, що розвиваються, становив _____ від аналогічного показника індустріально розвинутих держав.

- а) половину;
- б) третину;
- в) четверть;
- г) одну восьму.

39. У якому році світовий експорт набагато перевищив довоєнний рівень (81,66 млрд дол. проти 22,91 млрд дол. у 1937–1938 рр.)?

- а) 1948 р.;
- б) 1949 р.;
- в) 1953 р.;
- г) 1955 р.

40. У експорті індустріально розвинутих країн в повоєнні роки майже половину обсягу займали _____

- а) сировинні товари;
- б) паливно-енергетичні товари;
- в) готові вироби, у тому числі машини та обладнання;
- г) машини та обладнання.

41. Який тип товарів подорожчав внаслідок початку війни в Кореї (1951–1952 рр.)?

- а) продовольчі товари;
- б) товари іноземного походження;
- в) сировина;
- г) високотехнологічні товари.

42. У повоєнні часи до технологічних лідерів, які запровадили торгівлю патентами, ліцензіями та технологіями відносили:

- а) США, Японія, Англія, Канада;
- б) Країни Ради Економічної Взаємодопомоги;
- в) Німеччина, Франція, Іспанія, Італія;
- г) Китай, Сінгапур, Південна Корея, Тайвань.

43. До факторів, що сприяли раціоналізації структури світової торгівлі та збільшення її масштабів у повоєнний період відносять:

- а) поглиблення міжнародного поділу праці;
- б) науково-технічна революція;
- в) розвиток спеціалізації;
- г) усі вищезазначені варіанти є вірними.

44. Політика країн-членів ОПЕК, що викликала кризову ситуацію на ринку нафти полягала у:

- а) збільшенні видобутку нафти;
- б) встановленні мінімальної ціни на нафту;
- в) скорочення видобутку нафти;
- г) сурові вимоги до експорту нафти.

45. Особливості економіки та зовнішньої торгівлі країн РЕВ:

- а) слабка залежність від світового ринку;
- б) велика розбіжність між обсягами експорту та імпорту;
- в) велика інфляція у вигляді зростання цін;
- г) жоден з варіантів є вірним.

46. У повоєнні часи під впливом науково-технічної революції у світовому експорті зростала питома вага:

- а) сировинні ресурси;
- б) наукомістка продукція;
- в) вироби важкої промисловості;
- г) продовольчі товари.

47. До причин розпаду Ради Економічної Взаємодопомоги НЕ відносять:

- а) домінування політичних інтересів над економічними;
- б) перебудова СРСР;
- в) ринкові реформи країн учасників;
- г) нафтові кризи 70-80 рр.

48. Яка з цих економічних організацій була створена у 1952 році:

- а) Організація Європейського Економічного Співробітництва (ОЄЕС);
- б) Рада Економічної Взаємодопомоги (РЕВ);
- в) Європейське Об'єднання Вугілля і Сталі (ЄОВС);
- г) Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК).

49. Яка подія, що відбулася у 1947 році, відіграла важливу роль у стабілізації повоєнних зовнішньоторговельних відносин?

- а) Створення Європейського Платіжного Союзу (ЄПС);
- б) Заснування Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ);
- в) Заснування Організації Європейського Економічного Співробітництва (ОЄЕС);
- г) Підписання Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ).

50. На основі якого закону США експортувати зброю, військове спорядження та продовольство членам антигітлерівської коаліції?

- а) закон про експорт під час воєнних дій;
- б) закон про ленд-ліз;
- в) закон про оренду військових споряджень;
- г) закон про військові поставки.

51. Лібералізація торгівлі полягає в поступовому скасуванні _____ (1) і гармонізації _____ (2) обмежень у зовнішній торгівлі

- а) кількісних, тарифних;
- б) якісних, тарифних й нетарифних;
- в) якісних, нетарифних;
- г) кількісних, тарифних й нетарифних.

АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Завдання 1. Обґрунтуйте, чому після Другої світової війни міжнародна торгівля та міжнародний рух капіталів стали одними з ключових чинників відновлення і подальшого зростання світової економіки. Доведіть, що їх розширення створило передумови для нової хвилі міжнародної економічної інтеграції.

Завдання 2. Проінтерпретуйте міжнародний рух капіталу як механізм перерозподілу ресурсів між країнами. Поясніть, чому іноземне інвестування стало важливим інструментом модернізації національних економік у повоєнний період.

Завдання 3. Доведіть, що реалізація плану Маршалла мала значення не лише для відновлення Західної Європи, а й для формування нової моделі міжнародних економічних відносин. Обґрунтуйте, як економічна допомога поєднувалася з геополітичними цілями.

Завдання 4. Проаналізуйте роль міжнародних економічних організацій у стабілізації повоєнної торгівлі та фінансових відносин. Обґрунтуйте, чому інституціоналізація стала необхідною умовою відновлення світового господарства.

Завдання 5. Проінтерпретуйте лібералізацію торгівлі як один із визначальних механізмів повоєнного економічного зростання. Поясніть, чому поступове зниження бар'єрів у зовнішній торгівлі сприяло розширенню міжнародного обміну.

Завдання 6. Доведіть, що після Другої світової війни відбулася суттєва зміна товарної структури міжнародної торгівлі. Обґрунтуйте, чому у світовому експорті починають домінувати готові вироби, машини, обладнання та наукомістка продукція.

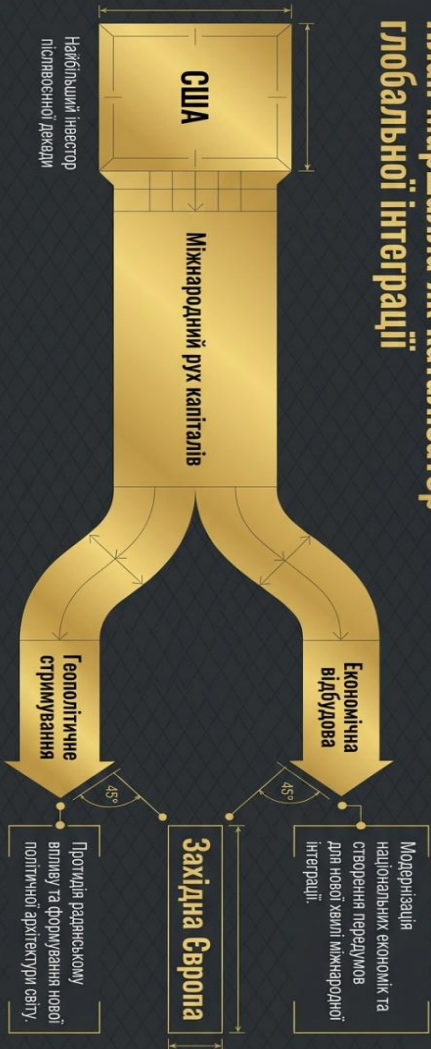
Завдання 7. Проаналізуйте вплив науково-технічної революції на міжнародну торгівлю і міжнародний рух капіталів. Поясніть, чому технологічний прогрес став чинником раціоналізації структури світового ринку.

Завдання 8. Проінтерпретуйте міжнародну міграцію робочої сили у повоєнний період як складову міжнародних економічних відносин. Обґрунтуйте, чому трудова міграція стала важливим джерелом забезпечення економічного зростання в Західній Європі.

Завдання 9. Доведіть, що повоєнна система міжнародної допомоги країнам, що розвиваються, поєднувала економічні, соціальні та політичні цілі. Обґрунтуйте, чому зовнішня допомога не завжди усувала структурні диспропорції їх розвитку.

Завдання 10. Проаналізуйте особливості розвитку міжнародних економічних відносин у межах двох альтернативних моделей повоєнного світу. Поясніть, чому західна модель лібералізації та східна модель інтеграції в межах РЕВ формували різні механізми участі країн у світовому господарстві.

Фундамент нової епохи: План Маршалла як каталізатор глобальної інтеграції

Інвестиції стали не просто джерелом прибутку, а механізмом структурної модернізації, перетворивши фінансовий імпульс на основу майбутнього світового господарства.

© NewSchool

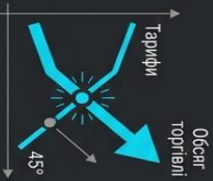
Інституціоналізація та поділ світу:
Дві альтернативні моделі економічного порядку

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА МІЖНАРОДНИХ ПОТОКІВ КАПІТАЛІВ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Повоєнне розширення міжнародної торгівлі та міжнародного руху капіталів відображає модель економічного відновлення, у межах якої відкритість ринків, інвестиційна активність і міждержавна координація стають чинниками довгострокового зростання. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у взаємозв'язку між глобальними ланцюгами створення вартості, рухом фінансових ресурсів і залежністю економічного розвитку від зовнішніх ринків. Враховуючи, що сучасна відкритість поєднується з вищою вразливістю до зовнішніх шоків, *сформулюйте, у чому полягає принципова відмінність між повоєнною інтеграцією та сучасною глобальною взаємозалежністю.*
2. Міжнародний рух капіталу після Другої світової війни відображає перехід до такої моделі світового господарства, у межах якої інвестиції стають не лише джерелом прибутку, а й механізмом структурної модернізації економік. У сучасних умовах ця закономірність проявляється у зростанні ролі прямих іноземних інвестицій, транснаціональних корпорацій та глобального фінансового посередництва. Враховуючи, що сучасний рух капіталу значно більш фінансіалізований, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною інвестиційною експансією та сучасними потоками капіталу.*
3. Повоєнна економічна допомога відображає модель поєднання відновлення господарства з формуванням нової політичної архітектури світу. У сучасній економіці подібна логіка відтворюється у використанні фінансової допомоги, кредитів та програм підтримки як інструментів одночасно економічного впливу і геополітичної присутності. Враховуючи, що сучасна допомога частіше пов'язана з інституційними умовами і реформами, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнними програмами відновлення та сучасними механізмами зовнішньої підтримки.*

Інституціоналізація та поділ світу: Дві альтернативні моделі економічного порядку

ЗАКРИТА МОДЕЛЬ: ВІДКРИТА СИСТЕМА

Концепція: Лібералізація
Поступове скасування кількісних та тарифних обмежень.

- 1 **ОЕСС** (1948) — координація економічної політики.
- 2 **ГАТТ** (1947) — зниження торговельних бар'єрів.

Результат: Мультиплікаційне зростання обсягів міжнародного обміну.

СМІДНА МОДЕЛЬ: ЗАКРИТИЙ КОНТУР

Концепція: Ізольована інтеграція
Домінування політичних інтересів над економічними.

РЕВ (1949) — Рада Економічної Взаємодопомоги.

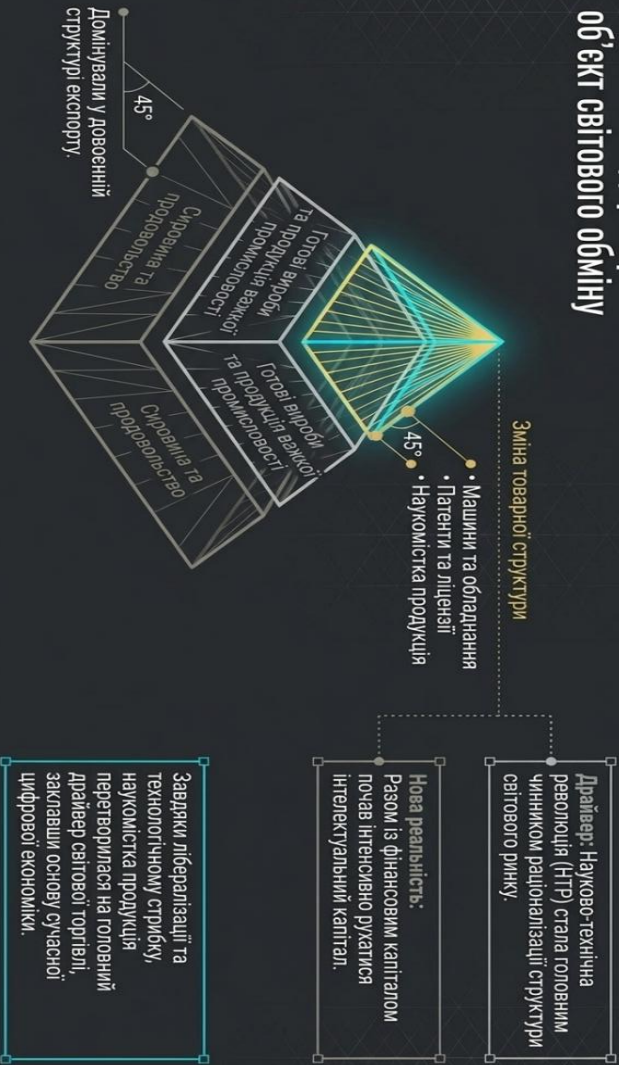
Результат: Слабка залежність від світового ринку та жорстка прив'язка до внутрішнього блоку.

© Новаторські

Нова якість політлілі:

4. Інституціоналізація повоєнних міжнародних економічних відносин засвідчує, що стабільність торгівлі та фінансів потребує наднаціональних правил і організаційних механізмів координації. У сучасному світі ця логіка зберігається у функціонуванні міжнародних організацій, які регулюють торгівлю, фінанси, розвиток і співпрацю. Враховуючи, що сучасні інституції діють в умовах посилення фрагментації, сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною інституціоналізацією та сучасною кризою міжнародних правил.
5. Лібералізація торгівлі у повоєнний період відображає прагнення до розширення міжнародного обміну через поступове зниження торговельних бар'єрів. У сучасних умовах ця закономірність продовжується, але супроводжується новими формами регулювання, включаючи технічні, екологічні та цифрові обмеження. Враховуючи, що сучасні бар'єри часто мають непрямий характер, сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичною повоєнною лібералізацією та сучасною вибірковою відкритістю ринків.
6. Повоєнна трансформація товарної структури міжнародної торгівлі засвідчує підвищення ролі промислової продукції, машин, обладнання та технологічно складних товарів. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у домінуванні наукомістких виробів, цифрових рішень і нематеріальних компонентів вартості. Враховуючи, що сьогодні значна частка вартості формується поза межами матеріального виробництва, сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною індустріалізацією торгівлі та сучасною технологізацією міжнародного обміну.
7. Науково-технічна революція після Другої світової війни стала чинником поглиблення міжнародного поділу праці та раціоналізації структури світової торгівлі. У сучасному світі аналогічну роль відіграють цифровізація, автоматизація і розвиток штучного інтелекту, які змінюють як виробництво, так і канали міжнародного обміну. Враховуючи, що сучасні технології скорочують роль просторових обмежень, сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною науково-технічною революцією та сучасною цифровою трансформацією.

Нова якість торгівлі: Як НТР та відкриті ринки змінили об'єкт світового обміну

8. Повоєнна міжнародна міграція робочої сили відображає модель перерозподілу трудових ресурсів на користь економік, що швидко зростали і відчували дефіцит робочої сили. У сучасній економіці ця логіка зберігається, однак міграційні потоки дедалі більше залежать від демографічних дисбалансів, освітніх характеристик і регуляторних режимів. Враховуючи, що сучасна міграція має складніший соціально-економічний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною трудовою міграцією та сучасною мобільністю людських ресурсів.*
9. Повоєнна система допомоги країнам, що розвиваються, відображає спробу поєднати економічне зростання з модернізацією відсталих регіонів, однак не усуває структурної нерівності світового господарства. У сучасному світі ця суперечність зберігається у формах боргової залежності, асиметричного доступу до технологій і неоднакових стартових умов розвитку. Враховуючи, що сучасні моделі підтримки поєднують кредити, інвестиції та політичні вимоги, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною допомогою та сучасними механізмами розвитку.*
10. Повоєнний світ формувався як простір співіснування двох альтернативних моделей міжнародних економічних відносин, що відображали різні підходи до інтеграції, торгівлі, інвестицій і координації господарської політики. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у посиленні конкуренції між різними моделями економічного порядку, стандартів і регулятивних режимів. Враховуючи, що сучасна багатополярність не збігається з жорсткою біполярністю минулого, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнним системним поділом світу та сучасною множинністю центрів економічного впливу.*

Тема 9. Міжнародна міграція робочої сили

1. Традиційними міграційними полюсами 50–70-х років XX ст. залишалися:
 - а) Латинська Америка, Канада;
 - б) Азія, Австралія;
 - в) Канада, Австралія, Нова Зеландія;
 - г) Індія, США, Латинська Америка

2. У 50-70-х роках XX ст. значний відсоток приросту населення найбільших країн становили _____.
 - а) новонароджені;
 - б) мігранти;
 - в) біженці.

3. Рік утворення Європейського інвестиційного банку (ЄІБ)?
 - а) 1952;
 - б) 1958;
 - в) 1960;
 - г) 1963.

4. Основними суб'єктами іноземних інвестицій у світовій економіці повоєнного періоду були _____:
 - а) транснаціональні корпорації (ТНК);
 - б) багатонаціональні корпорації (БНК);
 - в) транснаціональні та багатонаціональні корпорації (ТНК та БНК).

5. Яка країна була джерелом постачання робочої сили до Північної Америки у 50–70-х роках XX ст.?
 - а) Африка;
 - б) Австралія;
 - в) Латинська Америка.

Історичні міграційні хвилі (1820-1914): Епоха масового переселення

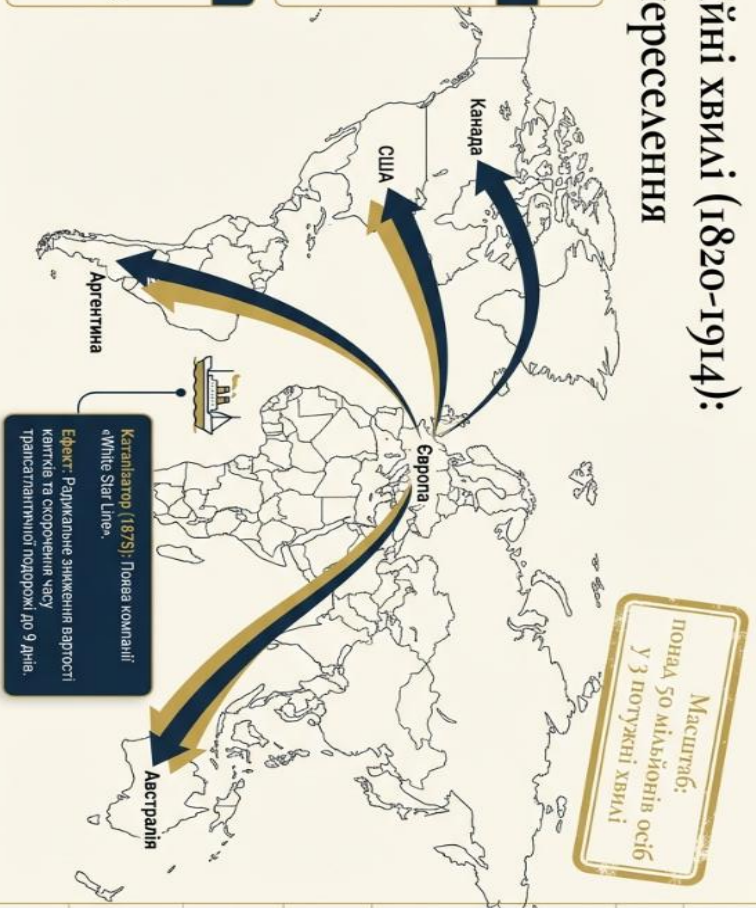
Структурні рушії міграції

Фактори виштовування (Push)

- ⚠ Бідність та брак вільних земель для обробітку.
- ⚠ Масові неврожаї та загроза голоду.
- ⚠ Релігійні переслідування та соціальний тиск.

Фактори притягання (Pull)

- ⚡ Стрімке зростання попиту на роботу сили у промисловоу виробництві (особливо у Великій Британії та індустриальних містах).
- ⚡ Широка доступність неосвоених територій.

6. Що стало причиною запровадження програми стабілізації міжнародних міграційних процесів розвинутими індустріальними країнами у повоєнний період?

- а) відтік кваліфікованої робочої сили;
- б) притік низькокваліфікованої робочої сили;
- в) збитки через високі соціальні витрати на низькокваліфікованих працівників.

7. Внаслідок якої події великим міграційним центром 70-х років ХХ ст. стали нафтодобувні країни Арабського Сходу?

- а) Карибської кризи;
- б) енергетичної кризи;
- в) фінансової кризи.

8. Що спонукало переміщення робочої сили на територію СРСР в повоєнні роки?

- а) фінансова підтримка працівників урядом;
- б) заборона в'їзду робітників із країн не членів ЄЕСв ЄЕС (європейська економічна спільнота);
- в) спорудження промислових підприємств, нафто- і газопроводів.

9. З якою метою у повоєнні роки було створено низку міжнародних економічних та фінансових організацій?

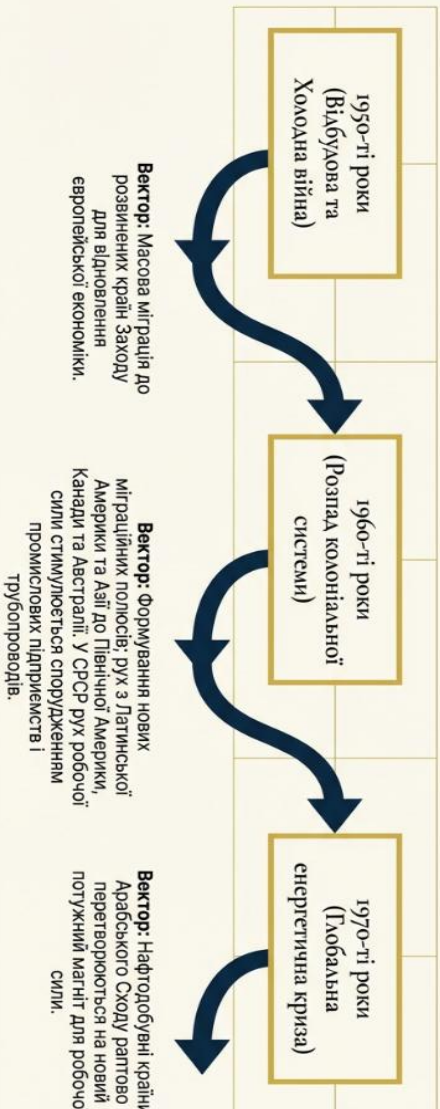
- а) оптимізація форм міжнародної господарської взаємодії;
- б) гармонізація економічних інтересів усіх членів світового співтовариства;
- в) диверсифікація міжнародних економічних відносин;
- г) усі варіанти правильні.

10. Основними чинниками міжнародного руху капіталу в повоєнних роках були:

- а) розширення ринків збуту;
- б) захист капіталу від інфляції;
- в) використання дешевої робочої сили, природних ресурсів, палива;
- г) отримання додаткових прибутків за рахунок зниження витрат виробництва.

11. Одними з причин міграційних хвиль післявоєнних років були:
- а) розпад колоніальної системи імперіалізму та відновлення європейської економіки;
 - б) велика депресія;
 - в) холодна війна.
12. Найактивнішим регіоном міграційних рухів на Африканському континенті у 70-х роках ХХ ст. були країни:
- а) Центральної Африки;
 - б) Північної Африки;
 - в) Південної Африки;
13. Яка з організацій була утворена раніше — Латиноамериканська економічна система (1) чи Європейська асоціація вільної торгівлі (2)?
- а) (1);
 - б) (2);
 - в) одночасно.
14. Звідки почався перший етап основної міграції в повоєнні роки?
- а) з США;
 - б) з Азії;
 - в) з Європи.
15. До початку Другої світової війни основна маса експортованих капіталів надходила до _____
- а) країн Європи;
 - б) розвинених країн;
 - в) колоній та залежних країн;
 - г) Америки.
16. Після Другої світової війни основні інвестиційні потоки спрямовувалися до _____
- а) колоній;
 - б) розвинених країн;
 - в) залежних країн;
 - г) до країн Європи.

Геополітичне переформатування: Відбудова, Деколонізація та криза (1950–1970-ті)

Зміна парадигми (Програми стабілізації): Від політики «відкритих дверей» для дешевої праці до жорстких обмежень. Розвинені індустріальні країни запроваджують програми стабілізації через попереджані збитки та високі соціальні витрати на утримання низькокваліфікованих працівників.

17. Найбільша частина прямих американських інвестицій у середині ХХ ст. надходили до індустріально розвинених країн з тої причини, що
- а) це давало можливість отримати прибуток в майбутньому;
 - б) це відповідало стратегіям розвитку;
 - в) це вважалося більш престижним;
 - г) це вважалося менш ризикованим.
18. У цілому інвестиції США у 70-х роках ХХ ст. переважали в _____
- а) аграрному секторі;
 - б) оборонній промисловості та обробці нафти;
 - в) будівництві залізниць та доріг;
 - г) автомобілебудування.
19. Інвестиції Британії в 70-х роках ХХ ст. в основному були спрямовані до _____
- а) країн Британської співдружності;
 - б) США;
 - в) Німеччини та Франції;
 - г) Африканських країн.
20. Характерною рисою зарубіжних інвестицій в 80-х роках ХХ ст. було _____
- а) зростання ролі приватних закритих корпорацій;
 - б) зростання ролі акціонерних товариств;
 - в) зростання ролі багатонаціональних корпорацій;
 - г) зростання кількості холдингових компаній.
21. Система державних заходів адміністративного, економічного й організаційного характеру, спрямованих на встановлення порядку здійснення операцій з валютними цінностями, описується поняттям _____
- а) концентрація капіталу;
 - б) експорт капіталу;
 - в) валютні обмеження;
 - г) обмеження на вивіз капіталу.

22. Вивіз капіталу за кордон, здійснюваний у грошовій чи товарній формах з метою збільшення прибутку описується поняттям

- а) експорт капіталу;
- б) імпорт капіталу;
- в) концентрація капіталу;
- г) валютні обмеження.

23. Основою міжнародного руху капіталу та збільшення його інтенсивності в 40-80-х роках ХХ ст. виступали _____

- а) можливість отримання значних прибутків;
- б) зниження витрат на виробництво продукції;
- в) залучення дешевої робочої сили;
- г) все, вище перераховане.

24. У 1980-х роках багато фірм у сфері послуг з метою проникнення на світові ринки _____

- а) експортували капітал;
- б) створювали закордонні філії;
- в) залучали дешеву робочу силу;
- г) знижували витрати на виробництво продукції.

25. У 70-х роках ХХ ст. були спроби запровадити у світі кодекс поведінки для транснаціональних корпорацій з метою _____

- а) зростання інвестицій;
- б) контролю їхньої діяльності;
- в) зростання зайнятості;
- г) розширення експорту.

26. Перша міграційна хвиля 1820-1914 років була викликана:

- а) піднесенням глобального духу космополітизму;
- б) зростанням попиту на робочу силу у промисловому виробництві Великої Британії та індустріалізованих міст Європи;
- в) голодом та неврожайми;
- г) релігійними переслідуваннями і браком землі для обробітку.

27. *За часи трьох міграційних хвиль найбільше емігрантів прийняли такі країни, як*

- а) Росія, Китай, Японія, Індія;
- б) Німеччина, Велика Британія, Польща, Франція;
- в) США, Росія, Німеччина, Нова Зеландія
- г) США, Аргентина, Австралія, Канада.

28. *Найбільш негативним наслідком міграційних хвиль 1820-1914 років можна вважати:*

- а) встановлення подальшої нерівномірності кількості робочої сили в різних країнах, брак робочої сили на початку 20 століття;
- б) конфлікти мігрантів і корінного населення, подекуди загострені війною;
- в) зникнення етнічних кордонів, виродження націй;
- г) перенаселення у великих країнах, нестача робочих місць для домашньої робочої сили.

29. *Оберіть одне НЕПРАВИЛЬНЕ твердження*
Міграційні хвилі 1820-1914 свідчать про:

- а) подальшу диверсифікацію світових господарських зв'язків;
- б) лібералізацію політичного життя країн;
- в) транспортні та логістичні досягнення індустріалізації;
- г) дезінтеграцію світового господарства.

30. *Європейська еміграція середини XIX – початку XX ст. відбувалася у напрямку*

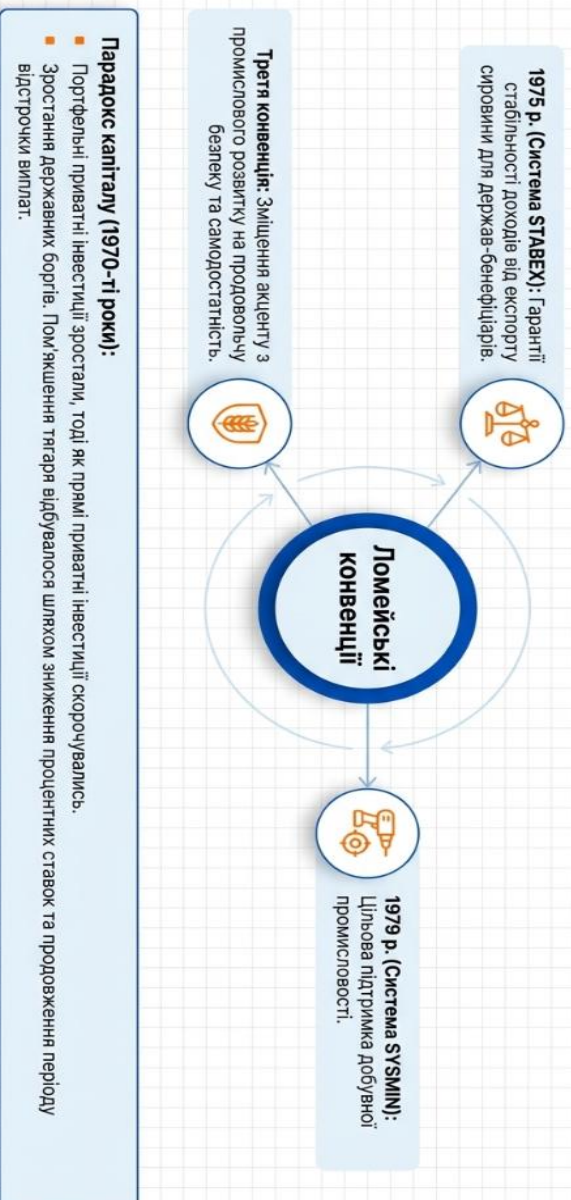
- а) Північ – Південь;
- б) Південь – Північ;
- в) Захід – Схід;
- г) Схід – Захід.

31. *У чому полягає особливість міжконтинентальної міграції в Росії?*

- а) Вона спричинена соціально-економічним та політичним гнітом;
- б) Вона була найменш чисельною серед європейських країн;
- в) Вона зумовлена колонізацією Сибіру і Далекого Сходу;
- г) Вона стала наслідком громадянського перевороту.

Північ-Південь: Інституціоналізація Допомоги Країнам, що розвиваються

Контекст: Асоційовані території (колишні колонії в Африці, Карибському та Тихоокеанському басейнах).

32. Чим обумовлено існування еміграційно інтенсивних регіонів середини ХІХ-початку ХХ ст. у Європі?

- а) здебільшого браком землі для обробітку та робочих місць;
- б) здебільшого бідністю і неграмотністю населення;
- в) здебільшого наявністю заможного населення, яке бажало виїхати;
- г) здебільшого релігійними утисками населення.

33. Яка була основна причина міграційних процесів на Європейському континенті?

- а) дискримінація народів;
- б) локальні війни;
- в) зростання народжуваності;
- г) природні катастрофи.

34. Де спостерігалися найвищі показники середньорічної еміграції у першій декаді ХХ ст.?

- а) Франція, Іспанія, Бельгія;
- б) Росія, Нідерланди, Фінляндія;
- в) Греція, Німеччина, Швеція;
- г) Італія, Ірландія, Норвегія.

35. Де спостерігалися найнижчі показники середньорічної еміграції у першій декаді ХХ ст.?

- а) Польща, Росія, Бельгія, Іспанія;
- б) Франція, Португалія, Німеччина;
- в) Франція, Росія, Німеччина, Бельгія;
- г) Німеччина, Великобританія, Італія.

36. Які з країн утримували чільні позиції центрів тяжіння іноземної робочої сили?

- а) США, Австралія, Бразилія, Канада;
- б) США, Канада, Франція, Великобританія;
- в) Австралія, Канада, Аргентина, Португалія;
- г) Аргентина, Бразилія, Франція, Іспанія.

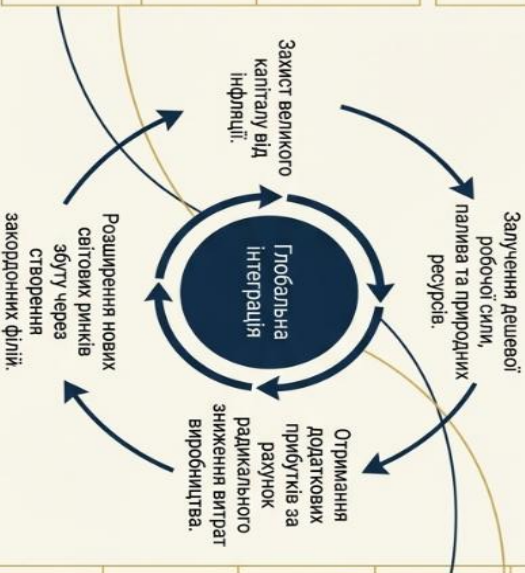
37. Скільки міграційних хвиль спостерігалось в період протягом 1820-1914 рр.
- а) 2;
 - б) 3;
 - в) 4;
 - г) 6.
38. Чим була викликана перша хвиля міграцій?
- а) низьким рівнем життя населення в європейських країнах;
 - б) попитом на робочу силу в промисловому виробництві Великобританії;
 - в) попитом на робочу силу в рудниках Південної Африки;
 - г) міжетнічними конфліктами в європейських країнах.
39. Яка з базових передумов європейської міграції в XIX – на початку XX ст. є хибною?
- а) лібералізація усіх сфер суспільного життя;
 - б) вузькі можливості працевлаштування;
 - в) можливість уникнути військової служби;
 - г) науково-технічний прогрес.
40. Яка кількість людей виїхала за кордон в період протягом 1821-1915рр.?
- а) 56 млн осіб;
 - б) 48 млн осіб;
 - в) 36 млн осіб;
 - г) 46 млн осіб.
41. Що змінилося після запровадження «WhiteStarLine” у 1875 році?
- а) можливість перевезення людей за кількістю у два рази більше;
 - б) ціна проїзду зменшилася до 2 фунтів стерлінгів;
 - в) можливість скоротити час подорожі до 9 днів;
 - г) можливість подорожей за 40 днів, замість 44.

Еволюція руху факторів виробництва: Від експорту людей до експорту капіталу

Еволюція руху капіталу

Рушійні сили ПІІ у 40-80-х роках

	До Другої світової війни	Сучасність (Повоєнний період)
Головний напрямок	До колоній та економічно залежних країн	Переважаючо між індустріально розвиненими країнами (для мінімізації ризиків)
Ключові суб'єкти	Держави та імперії	Транснаціональні (ТНК) та багатонаціональні корпорації (БНК)
Пріоритетні сфери	Видобуток сировини та аграрний сектор	Сфера послуг (найшвидше зростання) та високотехнологічне виробництво

42. В яких структурах працювали робітники за контрактами під час третьої міграційної хвилі?
- а) на фермах;
 - б) на фабриках;
 - в) на плантаціях;
 - г) на заводах.
43. Які країни становили міграційну зону?
- а) в яких була стабільна економічна ситуація;
 - б) в яких попит перевищував пропозицію;
 - в) в яких високий рівень безпеки;
 - г) в яких сприятливі кліматичні умови для ведення господарства.
44. В який період спостерігалася найвища еміграційна активність?
- а) в період між Першою і Другою Світовими війнами;
 - б) в період Громадянських війн в Європі;
 - в) в період між наполеонівськими війнами і Другою Світовою війною;
 - г) в період між наполеонівськими війнами і Першою Світовою війною.
45. Звідки походила переважна більшість мігрантів?
- а) з Азії;
 - б) з Європи;
 - в) з Північної Америки;
 - г) з Австралії.
46. Який простір охоплювала третя міграційна хвиля?
- а) афро-європейський;
 - б) австро-євразійський;
 - в) афро-американський;
 - г) афро-євразійський.

47. Міграція – це

- а) пересування людей з країни в країну або всередині країни;
- б) виїзд з країни певного контингенту людей;
- в) виїзд у країну певного контингенту людей;
- г) повернення людей, які раніше виїхали.

48. Еміграція – це

- а) пересування людей з країни в країну або всередині країни;
- б) це виїзд з країни певного контингенту людей;
- в) це виїзд у країну певного контингенту людей;
- г) повернення людей, які раніше виїхали.

49. Імміграція – це

- а) пересування людей з країни в країну або всередині країни;
- б) виїзд з країни певного контингенту людей;
- в) виїзд у країну певного контингенту людей;
- г) повернення людей, які раніше виїхали.

50. Реміграція – це

- а) пересування людей з країни в країну або всередині країни;
- б) це виїзд з країни певного контингенту людей;
- в) це виїзд у країну певного контингенту людей;
- г) повернення людей, які раніше виїхали.

51. З 1852 року «WhiteStarLine” стала здійснювати регулярні перевезення

- а) емігрантів з Великобританії до Австралії, де в 1851 року почалася золота лихоманка;
- б) емігрантів з Австралії до Великобританії, де в 1851 року почалася промислова революція;
- в) емігрантів з Великобританії до Австралії, де в 1851 року почалася золота лихоманка;
- г) емігрантів з Франції до Великобританії, де в 1851 року почався технологічний прорив.

52. Після кінця Другої Світової Війни еміграція _____(1), зростала разом зі збільшенням доходів населення у _____(2).

- а) до країн Сходу, Східних країнах;
- б) до країн Заходу, розвинутих країнах;
- в) до Азії, Азійських країнах;
- г) до Африки, країнах, що розвиваються.

53. _____ і стала одним із серйозних чинників Голландського економічного занепаду в XVII ст.

- а) занадто неефективна робоча сила;
- б) велика кількість воєн навколо її території;
- в) невідповідність розвитку промисловості і торгових галузей;
- г) гноблення колоніальних територій.

54. Процес створення світового ринку набув нового імпульсу після формування _____ у провідних країнах світу великої фабрично-заводської індустрії, яка вже не могла існувати без світового збуту.

- а) в кінці XVII ст.;
- б) на початку XIX ст.;
- в) в середині XVIII ст.;
- г) в кінці XIX ст.

55. Прикладом економічної взаємодії метрополій з економічно залежними країнами може слугувати _____(1), що надавала Великій Британії торгові пільги, кращі умови для вивозу капіталу і товарів до _____(2) та її колоній

- а) Італія;
- б) Португалія;
- в) Україна;
- г) Росія.

56. Об'єднання двох фірм за згоди клієнтів поєднати їхній акціонерний капітал з метою створення спільної нової компанії

- а) поглинання;
- б) злиття;
- в) придбання;
- г) приєднання.

57. Об'єднання низки підприємств однієї галузі промисловості, учасники якого зберігають власність на вироблений продукт, а отже, зберігають виробничу самостійність, але втрачають власність на виготовлений продукт, комерційну самостійність:

- а) синдикат;
- б) картель;
- в) конгломерат;
- г) трест.

58. В якому році відбувся найбільший приріст ВВП Китаю?

- а) у 2012 р.;
- б) у 2003 р.;
- в) у 2007 р.;
- г) у 2010 р.

59. 18 вересня 1992 року Україна приєдналася до:

- а) ВТО;
- б) МВФ;
- в) ООН;
- г) ЄБРР.

60. В 50-х роках ХХ ст. співвідношення готових виробів та сировинних товарів дорівнювало 50:50. Як змінилось це співвідношення сьогодні (питома вага готових виробів до сировинних)?

- а) 80:20;
- б) залишилось такою ж: 50:50;
- в) 60:40;
- г) 55:45.

61. Згідно статистики прямих іноземних інвестицій за 2019 рік, до першої п'ятірки входять всі країни, ОКРІМ:

- а) Сингапур;
- б) Індія;
- в) Великобританія;

г) Бразилія.

62. Яка розвинена країна з переліку має найменший показник індексу прийняття мігрантів станом на 2019 р.?(має найжорсткіші правила прийняття мігрантів)

- а) Угорщина;
- б) Ізраїль;
- в) Великобританія;
- г) Естонія.

63. Яка ознака характерна для сучасних прямих іноземних інвестицій?

- а) найбільший обсяг ПІІ спрямований до країн, що розвиваються;
- б) зростання ПІІ відбувається швидко;
- в) найбільший обсяг ПІІ спрямований до розвинутих країн;
- г) найбільш швидко ПІІ зростають в секторі послуг.

64. Про яку країну йде мова?

В _____ існує заборона наймати іноземного працівника, зарплата якого нижча за середню заробітну плату громадянина цієї країни

- а) Нідерланди;
- б) Швейцарія;
- в) Японія;
- г) Люксембург.

65. До якого об'єкту інвестування належать: інвестування, пов'язані з перспективою розвитку ризикової, але перспективної діяльності людини (ноу-хау, стартапи, технології)

- а) спекулятивні;
- б) фінансові;
- в) венчурні;
- г) реальні.

66. Політика автаркії полягає:

- а) в посиленні орієнтації національної економіки;
- б) у встановленні економічних санкцій відносно країни з боку інших країн;

- в) в добровільній самоізоляції економіки країни від світової економіки;
- г) в експансії економічного впливу країни.

67. *Ознаки відкритої економіки:*

- а) експорт перевищує імпорт;
- б) зовнішньоторговельний оборот досягає 25 % від ВВП;
- в) імпорт перевищує експорт;
- г) зовнішньоторговельний оборот досягає 10 % від ВВП.

68. *Рішення про перетворення ЄЕС в Європейський Союз прийнято:*

- а) на нараді в Гаазі;
- б) в рамках Маастрихтського договору;
- в) в рамках Шенгенської угоди;
- г) в рамках Єдиного Європейського Акта.

АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Завдання 1. Обґрунтуйте, чому міжнародна міграція робочої сили слід розглядати як структурний елемент міжнародних економічних відносин, а не лише як демографічний процес. *Доведіть, що переміщення праці змінює не тільки ринки зайнятості, а й конфігурацію світового господарства.*

Завдання 2. Проінтерпретуйте повоєнну міграцію робочої сили як наслідок нерівномірності економічного розвитку країн. Поясніть, чому прискорене зростання одних економік і дефіцит робочої сили в них супроводжувалися відпливом населення з інших регіонів.

Завдання 3. Доведіть, що повоєнна міжнародна міграція була пов'язана не лише з потребами ринку праці, а й з наслідками деколонізації, відбудови Європи та змінами геополітичної структури світу. Обґрунтуйте, чому міграційні хвилі мають комплексну природу.

Завдання 4. Проаналізуйте роль традиційних міграційних полюсів у світовій економіці другої половини ХХ століття. Поясніть, чому Канада, Австралія та Нова Зеландія зберігали привабливість як центри тяжіння робочої сили.

Завдання 5. Проінтерпретуйте міграцію до Північної Америки як прояв економічної взаємодії між розвиненими і менш розвиненими регіонами. Доведіть, що постачання робочої сили з Латинської Америки стало важливим чинником функціонування ринку праці США та інших країн регіону.

Завдання 6. Обґрунтуйте, чому західноєвропейські держави у повоєнний період спочатку заохочували приплив іноземної робочої сили, а згодом почали проводити політику стабілізації і обмеження міграційних потоків. Поясніть зв'язок між соціальними витратами, кваліфікаційною структурою праці та міграційною політикою.

Завдання 7. Проаналізуйте вплив енергетичної кризи 1970-х років на просторову перебудову міжнародної міграції робочої сили. Доведіть, що нафтодобувні країни Арабського Сходу перетворилися на новий міграційний центр унаслідок змін у глобальній економічній кон'юктурі.

Завдання 8. Проаналізуйте формування нових центрів тяжіння трудових мігрантів у повоєнний період. Обґрунтуйте, чому зміна галузевої структури економіки і прискорене індустріальне зростання окремих регіонів зумовили перерозподіл міжнародних потоків робочої сили.

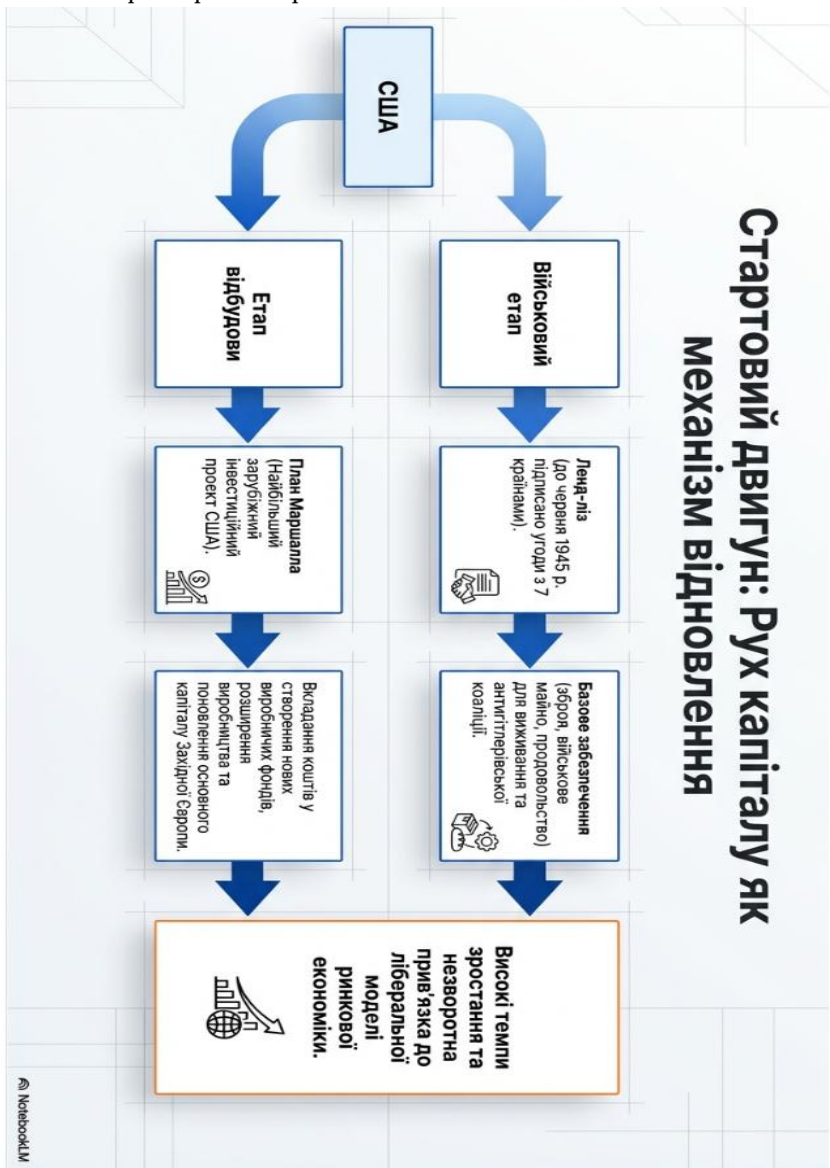
Завдання 9. Доведіть, що міжнародні економічні та фінансові організації повоєнного періоду створювалися не лише для відновлення торгівлі і руху капіталу, а й для впорядкування ширшої системи міжнародної господарської взаємодії. Обґрунтуйте, чому інституціоналізація стала необхідною умовою стабілізації міжнародних процесів.

Завдання 10. Проаналізуйте міжнародний рух капіталу в повоєнний період як процес, тісно пов'язаний із міжнародною міграцією праці. Поясніть, чому пошук дешевої робочої сили, ресурсів і нових ринків збуту визначав напрями інвестиційної експансії.

Завдання 11. Проінтерпретуйте післявоєнні інвестиційні потоки як прояв переорієнтації світового господарства від колоніальної моделі до системи міждержавної та корпоративної взаємозалежності. Доведіть, що після Другої світової війни капітал дедалі більше спрямовувався до розвинених країн як менш ризикового середовища.

Завдання 12. Обґрунтуйте, чому транснаціональні та багатонаціональні корпорації стали ключовими суб'єктами іноземного інвестування у

повоєнному світі. Поясніть, як корпоративна форма організації капіталу змінила характер міжнародних економічних відносин.

Завдання 13. Проаналізуйте особливості міжнародної міграції ХІХ - початку ХХ століття як довгострокову історичну передумову сучасних міграційних процесів. Доведіть, що масове переміщення населення у 1820-1914 роках стало важливим чинником формування світового ринку праці.

Завдання 14. Проінтерпретуйте три хвилі міжнародної міграції як відображення нерівномірності економічного розвитку, транспортного прогресу та змін у політичному середовищі. Поясніть, чому саме поєднання цих чинників зумовило масштабність міграційного руху.

Завдання 15. Доведіть, що міжнародна міграція є не лише наслідком бідності або нестачі ресурсів, а й результатом розширення економічних можливостей, транспортної доступності та лібералізації суспільного життя. Обґрунтуйте, чому міграція посилюється не тільки в кризових, а й у модернізаційних умовах.

Завдання 16. Проаналізуйте роль транспортних інновацій у масштабуванні міжнародних міграційних потоків. Поясніть, чому здешевлення перевезень і скорочення часу подорожі стали одним із ключових чинників глобальної мобільності населення.

Завдання 17. Проінтерпретуйте формування міграційних зон як наслідок різниці між попитом і пропозицією робочої сили в різних регіонах світу. Доведіть, що ринки праці формуються не лише в межах національних держав, а й у ширшому міжнародному просторі.

Завдання 18. Обґрунтуйте, чому міграційні хвилі можуть водночас сприяти диверсифікації світогосподарських зв'язків і загострювати соціальні конфлікти у країнах прийому. Поясніть суперечливий характер міжнародної міграції як економічного явища.

Завдання 19. Проаналізуйте взаємозв'язок між відкритістю економіки, міжнародною міграцією та міжнародним рухом капіталу. Поясніть, чому відкритість господарства створює передумови не лише для зростання торгівлі, а й для мобільності праці та інвестицій. *Зробіть узагальнюючий висновок про роль міжнародної міграції робочої сили у розвитку світового господарства. Обґрунтуйте, чому історія міжнародної міграції є водночас історією міжнародного поділу праці, нерівності та економічної інтеграції.*

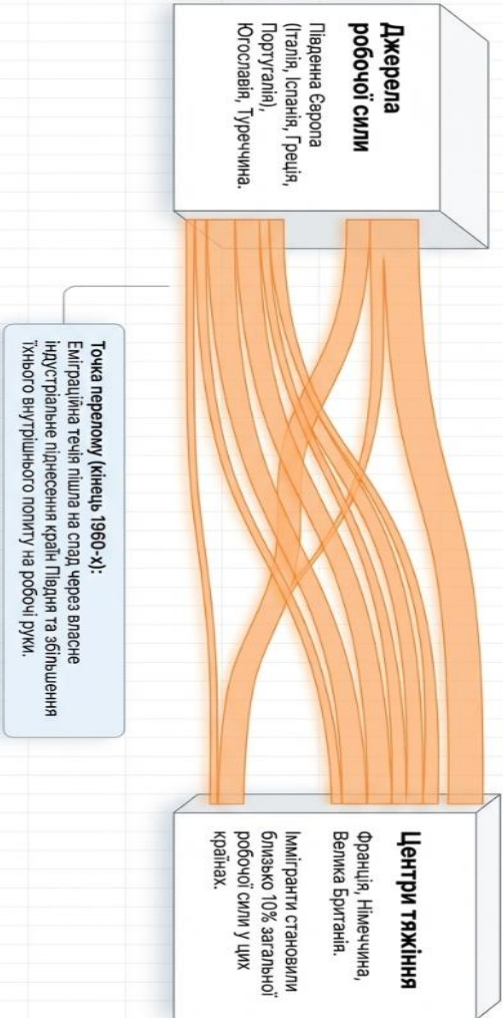
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Міжнародна міграція робочої сили відображає стійку закономірність світового господарства, у межах якої трудові ресурси переміщуються від регіонів із надлишком робочої сили до економік із вищим попитом на працю. У сучасному світі ця логіка зберігається, але посилюється впливом демографічного старіння, освітньої диференціації та регуляторних режимів. Враховуючи, що сучасна мобільність праці дедалі більше залежить від якості людського капіталу, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними та сучасними моделями міжнародної трудової міграції.*
2. Повоєнні міграційні потоки демонструють, що економічне відновлення і прискорене зростання розвинених країн супроводжуються активним залученням зовнішньої робочої сили. У сучасній економіці ця закономірність відтворюється у використанні міграції як механізму компенсації дефіциту праці. Враховуючи, що сучасні ринки праці більше орієнтовані на кваліфіковані компетентності, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною потребою у робочій силі та сучасним попитом на мігрантів.*
3. Деколонізація, відбудова Європи і геополітична перебудова після Другої світової війни демонструють, що міграційні хвилі визначаються не лише економічними мотивами, а й глибокими політичними зрушеннями. У сучасному світі ця логіка проявляється у поєднанні економічної міграції, вимушеного переміщення і постколоніальних зв'язків. Враховуючи, що сучасні переміщення населення відбуваються в умовах складніших міжнародних режимів, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнними та сучасними причинами масової міграції.*
4. Традиційні міграційні полюси другої половини ХХ століття відображають концентрацію економічних можливостей у країнах переселенського типу. У сучасній економіці ця закономірність зберігається, але конкуренція між центрами тяжіння мігрантів посилюється через зміну міграційної політики та структури попиту на працю. Враховуючи, що сучасні центри міграції функціонують у

більш жорсткому регуляторному середовищі, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичними міграційними полюсами та сучасними центрами тяжіння робочої сили.*

Людський капітал як паливо для зростання

Внутрішньоконтинентальна трудова міграція стала компенсатором дефіциту робочої сили в динамічних економіках

5. Залучення робочої сили з Латинської Америки до Північної Америки відображає стійку модель асиметричної економічної взаємодії між суміжними регіонами. У сучасному світі ця логіка зберігається у формах прикордонної мобільності, сезонної зайнятості та сегментації ринку праці. Враховуючи, що сучасна міграція дедалі більше політизується, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним і сучасним характером трудової міграції в Північній Америці.*
6. Обмеження міграції у розвинених країнах після періоду її заохочення демонструє суперечність між економічною потребою у працівниках і соціальними витратами інтеграції мігрантів. У сучасній економіці ця суперечність проявляється ще гостріше через тиск на системи соціального захисту, політичну поляризацію та культурні конфлікти. Враховуючи, що сучасні держави поєднують відкритість і селективність міграційної політики, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною стабілізацією міграції та сучасним міграційним менеджментом.*
7. Перетворення нафтодобувних країн Арабського Сходу на міграційний центр у 1970-х роках демонструє залежність міграційних потоків від змін світової кон'юнктури. У сучасному світі ця закономірність зберігається у зв'язку між ресурсними циклами, інвестиційними хвилями та попитом на працю. Враховуючи, що сучасні міграційні моделі в країнах Затоки мають високу інституційну специфіку, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним формуванням нафтових міграційних центрів та сучасною міграційною системою ресурсних економік.*
8. Створення міжнародних економічних та фінансових організацій у повоєнний період відображає прагнення впорядкувати глобальні процеси торгівлі, міграції і руху капіталу через інституційні механізми. У сучасній економіці ця логіка зберігається, але ефективність інституцій дедалі частіше піддається випробуванню кризами і фрагментацією. Враховуючи, що сучасні міжнародні інституції діють у більш конфліктному середовищі, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною інституційною координацією та сучасним регулюванням глобальної мобільності.*

9. Міжнародний рух капіталу у повоєнний період відображає пошук дешевої праці, ресурсів і нових ринків збуту як основи інвестиційної експансії. У сучасному світі ця логіка доповнюється пошуком технологічних платформ, інноваційних екосистем і юрисдикційних переваг. Враховуючи, що сучасний капітал є більш фінансіалізованим і цифровізованим, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнними і сучасними мотивами міжнародного інвестування.*
10. Переорієнтація інвестиційних потоків після Другої світової війни на розвинені країни засвідчує посилення значення стабільності, інституційної якості та передбачуваності як умов руху капіталу. У сучасній економіці ця закономірність зберігається, однак доповнюється зростанням ролі нових центрів розвитку. Враховуючи, що сьогодні інвестиції одночасно тяжіють і до розвинених, і до швидкозростаючих економік, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між післявоєнною та сучасною географією інвестиційних потоків.*
11. Домінування транснаціональних і багатонаціональних корпорацій у міжнародному інвестуванні демонструє перехід до корпоративної форми організації світового капіталу. У сучасному світі ця логіка відтворюється у ще складніших мережах контролю над виробництвом, фінансами, технологіями та даними. Враховуючи, що сучасні корпорації поєднують матеріальні і цифрові активи, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між повоєнною корпоративною експансією та сучасною владою глобальних компаній.*
12. Масова міграція XIX - початку XX століття демонструє, що світовий ринок праці формується внаслідок поєднання індустріалізації, демографічного тиску, бідності та транспортного прогресу. У сучасному світі ця закономірність зберігається, але мотиви міграції стають більш різноманітними і стратифікованими. Враховуючи, що сучасна міграція охоплює як низькокваліфіковану, так і висококваліфіковану працю, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним і сучасним світовим ринком праці.*
13. Три хвилі міжнародної міграції засвідчують циклічність і хвильовий характер глобальної мобільності населення. У сучасній економіці ця

логіка проявляється у нових хвилях міграції, пов'язаних із кризами, розвитком транспорту, цифровими мережами та зміною структури попиту на працю. Враховуючи, що сучасні хвилі поширюються швидше і в ширшому просторі, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною хвильовою міграцією та сучасною глобальною мобільністю.*

14. Розширення міграції в умовах модернізації доводить, що мобільність населення посилюється не лише під впливом бідності, а й унаслідок зростання очікувань, розвитку транспорту та відкриття нових економічних можливостей. У сучасному світі ця закономірність проявляється у поєднанні прагнення до підвищення доходів із пошуком якості життя і професійної самореалізації. Враховуючи, що сучасні мотиви міграції є більш багатомірними, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними та сучасними стимулами мобільності.*
15. Транспортні інновації в історії міграції демонструють, що швидкість, вартість і доступність переміщення є критично важливими чинниками глобальної мобільності. У сучасній економіці ця логіка доповнюється цифровими технологіями комунікації, які полегшують прийняття рішення про переїзд і підтримання транснаціональних зв'язків. Враховуючи, що сьогодні мобільність залежить не лише від транспорту, а й від інформаційної доступності, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною та сучасною інфраструктурою міграції.*
16. Формування міграційних зон засвідчує, що міжнародні ринки праці виникають там, де попит на працю системно перевищує її пропозицію. У сучасному світі ця логіка зберігається, але доповнюється активною державною політикою відбору, квотування і правового регулювання в'їзду. Враховуючи, що сучасні ринки праці є більш селективними, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними міграційними зонами та сучасними регульованими просторами залучення праці.*
17. Суперечливість міграційних хвиль проявляється у тому, що вони одночасно посилюють міжнародні господарські зв'язки і можуть провокувати напруження між мігрантами та місцевим населенням.

У сучасній економіці ця закономірність відтворюється у взаємодії економічної вигоди, політичних страхів і соціокультурних конфліктів. Враховуючи, що сучасні суспільства більш чутливі до питань ідентичності та безпеки, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними і сучасними соціальними наслідками міграції.*

18. Відкритість економіки історично означає не лише інтенсивність торгівлі, а й здатність інтегруватися у міжнародні потоки праці та капіталу. У сучасному світі ця логіка зберігається, однак відкритість дедалі частіше поєднується з вибірковими обмеженнями і стратегічною селективністю. Враховуючи, що сучасні відкриті економіки можуть одночасно залишатися високорегульованими, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичною відкритістю господарства та сучасною керованою відкритістю.*

19. Історія міжнародної міграції робочої сили демонструє, що рух праці є одночасно наслідком і чинником міжнародного поділу праці, економічної нерівності та глобальної інтеграції. У сучасній економіці ця закономірність проявляється у збереженні нерівномірності доступу до доходів, безпеки і можливостей розвитку. Враховуючи, що сучасна міграція формується в умовах глибокої взаємозалежності світу, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною роллю міграції у світовому господарстві та її сучасним значенням.*

Тема 10. МЕВ крізь призму економічної історії країн

- 1. Під впливом яких факторів У XIII–XVIII ст. відбувалися найважливіші цикли зростання і спаду чисельності населення в Європі?*
 - а) кліматичних умов;
 - б) міграцій населення;
 - в) епідемій;
 - г) війн.
- 2. Найбільш помітне зниження показників смертності відбулося, коли при створенні міської інфраструктури почали враховуватися висновки теорії мікробного поширення хвороб. Коли це відбулося?*
 - а) в останній чверті XIX ст.;
 - б) в першій половині XIX ст.;
 - в) на початку XX ст.;
 - г) в кінці XVIII ст.
- 3. Вихідці яких країн становили більшу частку емігрантів до 1880 р.?*
 - а) Англія, Бельгія;
 - б) Іспанія, Португалія;
 - в) Англія, Німеччина;
 - г) Італія, Польща.
- 4. В скільки разів збільшилась чисельність європейців протягом XIX ст.?*
 - а) в 3 рази;
 - б) в 2 рази;
 - в) в 4 рази;
 - г) в 1,5 рази.
- 5. Скільки людей щорічно емігрували в США до 1900 р.?*
 - а) 400–500 тис. осіб на рік;
 - б) 600–700 тис. осіб на рік;
 - в) понад 1 млн осіб на рік;
 - г) 800–900 тис. осіб на рік.

6. Де зароджувалися основи майбутньої європейської цивілізації?

- а) на Родосі;
- б) на Криті;
- в) в Месопотамії;
- г) у Фінікії.

7. За часів античності існувала певна система взаємовідносин, центральним осередком якої були міста _____(1), пов'язані портами та _____(2) шляхами, що поширювалась на весь цивілізований світ.

- а) 1 – Персії 2 – караванними;
- б) 1 – Месопотамії 2 – річковими;
- в) 1 – Месопотамії 2 – караванними;
- г) 1 – Персії 2 – річковими.

8. Найважливіші морські шляхи Середземномор'я, які використовувалися для торгівлі з _____(1), в X-IV ст. до н.е. контролювалися переважно _____(2).

- а) 1 – Єгиптом 2 – греками;
- б) 1 – Індією 2 – фінікійцями;
- в) 1 – Індією 2 – греками;
- г) 1 – Єгиптом 2 – фінікійцями.

9. Бурштиновий шлях –

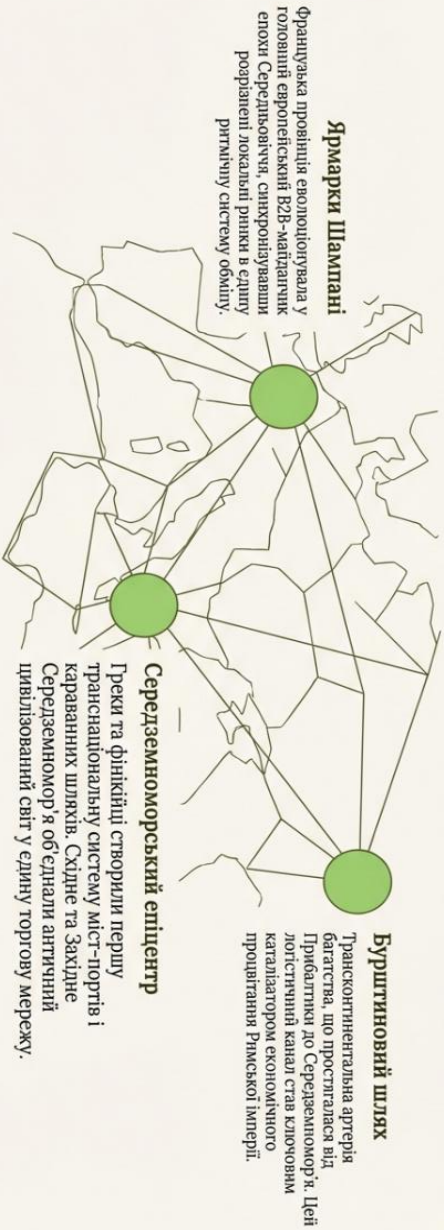
- а) стародавній торговий шлях із Прибалтики до Середземномор'я;
- б) стародавній торговий шлях із Африки до Прибалтики;
- в) стародавній торговий шлях із Аравійського півострова до Прибалтики;
- г) стародавній торговий шлях із Прибалтики до Месопотамії.

10. Стародавній чайний шлях простягався

- а) через Індійський океан;
- б) Середземне море;
- в) через Аравійський півострів;
- г) через гори Китаю.

Етап 1. Фізична інтеграція ринків

Від античних морських маршрутів до європейських торговельних хабів.

Ключовий інсайт: Логістика визначала геополітику. Контроль над фізичними шляхами дорівнював контролю над глобальним багатством.

11. Який торговий шлях дав змогу Риму процвітати?

- а) Чайний шлях;
- б) Бурштиновий шлях;
- в) Соляний шлях;
- г) Шлях прянощів.

12. Східне Середземномор'я контролювалося (1), у той час коли Західне – (2).

- а) 1 – Грецією 2 – Карфагеном;
- б) 1 – Карфагеном 2 – Фінікією;
- в) 1 – Єгиптом 2 – Грецією;
- г) 1 – Фінікією 2 – Єгиптом.

13. Яка держава зруйнувала Карфаген та встановила гегемонію в Західному Середземномор'ї?

- а) Грецька;
- б) Римська;
- в) Єгипетська;
- г) Македонська.

14. Яка територія в античному світі була центром торгівлі, її головною системоутворювальною ланкою?

- а) Китай;
- б) Індія;
- в) Середземномор'я;
- г) Середня Азія;

15. Чим економіка Китаю за часів імперії Сун (960–1279) відрізнялась від економіки за часів імперії Тан (618–907)?

- а) розвиток технологій «стояв на місці»;
- б) виробництво товарів було тільки для локального ринку;
- в) товари було легше виробляти у зв'язку з низькими податками;
- г) виробництво товарів було як для внутрішнього так і для зовнішнього ринку.

Етап 2. Дематеріалізація вартості

Як імперія Сун випередила європейську економічну думку.

Обмеження фізичної економіки

- **Економічна модель:** Локальне виробництво, обмежене радіусом транспортування товарів.
- **Застіб обміну:** Важкі мідні монети. Логістика грошей вимагала стільки ж зусиль, скільки й логістика товарів.

Повна кредитних грошей завдяки фізичній обмеженості з торгівлі, дозволяючи вести бізнес без прямих вказ до транспортування готівки.

Абстрактна економіка

- **Економічна модель** (Імперія Сун, 960-1279 рр.): Масштабування виробництва з одночасною орієнтацією на внутрішній та зовнішній ринки.
- **Фінансовий інструмент:** Поява перших посвідчень про кредит (XII-XIII ст.).

Ключовий інсайт: Китай створив передумови для масштабної торгівлі задовго до Європи, винайшовши концепцію «довіри» (кредиту) як основи безпереймких економічних відносин.

16. Які нововведення у XII–XIII ст. у Китаї дали можливість торговцям вести торгівлю без обмежень?

- а) мідні монети;
- б) посвідчення про кредит;
- в) тратти;
- г) спрощенні умови бартеру.

17. Чому Китай не прийшов до індустріальної революції задовго до Європи, мавши необхідний потенціал ще у XI–XII ст.?

- а) через відсутність системи транспортування;
- б) через напад монголів;
- в) через прихід нової влади;
- г) через несподівану засуху, що призвела до голоду.

18. Яка країна була експортером харчових продуктів протягом раннього Середньовіччя?

- а) Франція;
- б) Німеччина;
- в) Англія;
- г) Нідерланди;

19. Найвідоміші ярмарки були у _____ (1), а особливо – у _____ (2).

- а) 1 Німеччині 2 герцогстві Мекленбург;
- б) 1 Великобританії 2 Уельсі;
- в) 1 Франції 2 провінції Шампань;
- г) 1 Польща 2 Каліші.

20. Оберіть країну, яка найперша уклала з Китаєм договір про режим найбільшого сприяння у режимах здійснення торгівлі з Китаєм та на його території:

- а) Франція;
- б) Великобританія;
- в) США;
- г) Японія.

21. Що означав вираз «вільний селянин благородного походження» у Німеччині в XII ст.?
- а) селянин, що купив собі титул;
 - б) вільний селянин, що є родичем діючого правителя;
 - в) великий феодалський землевласник;
 - г) селянин, що колись був лицарем.
22. Де була створена перша організована товарна біржа(1460)?
- а) У Марселі;
 - б) У Амстердамі;
 - в) у Антверпені;
 - г) Мілані.
23. «Одним із наслідків Великих географічних відкриттів була _____, викликана припливом до Європи золота і срібла
- а) велика депресія;
 - б) золота лихоманка;
 - в) монета революція;
 - г) революція цін.
24. Яка країна брала найбільшу участь у вивезенні золота у великих масштабах з Америки?
- а) Італія;
 - б) Колумбія;
 - в) Франція;
 - г) Іспанія.
25. Класичної досконалості феодальні відносини досягли у _____(1) в XIII ст. Складніше і триваліше цей процес розвивався в _____(2). Іманентні характерні риси феодалізації та централізації були притаманні _____(3).
- а) 1 Англії 2 Німеччині 3 Франції;
 - б) 1 Німеччині 2 Франції 3 Англії;
 - в) 1 Франції 2 Німеччині 3 Англії;
 - г) 1 Франції 2 Англії 3 Німеччині.

Етап 3. Глобальний макроекономічний шок

Великі географічні відкриття та перша глобальна інфляція.

1. Експансія (Тригер)

Великі географічні відкриття та початок колонізації Америки. Злам просторових бар'єрів між континентами.

2. Акумуляція Капіталу (Транзит)

Масовий приплив дорогоцінних металів (золота і срібла) до Європи. Головним транзитером та найбільшим експортером виступає Іспанія.

3. «Револьюція цін» (Ефект)

Обсяг грошової маси різко перевищив наявну товарну масу. Наслідок — стрімке знецінення грошей та неконтрольоване зростання цін на товари по всій Європі.

Ключовий інсайт: Географічні відкриття не просто розширили карту — вони створили перший глобальний макроекономічний взаємозв'язок, де події на одному континенті обрешували ринки на іншому.

26. Які італійські міста були першими, які виграли від участі у Хрестових походах, адже здобули доступ на ринки захоплених міст Сирії?

- а) Болонья та Генуя;
- б) Піза та Болонья;
- в) Піза та Генуя;
- г) Мілан та Болонья.

27. До кінця X ст. Венеція мала _____(1) торговий флот, який не тільки забезпечував торгівлю між Центральною Європою і Візантією, а й здійснював регулярні пасажирські та _____(2) перевезення

- а) великий, поштові;
- б) Великий, військові;
- в) невеликий, поштові;
- г) невеликий, військові.

28. Становлення капіталізму в Західній Європі почалося з:

- а) 14 століття;
- б) 15 століття;
- в) 13 століття;
- г) 16 століття.

29. Ринкові відносини першими почали зароджуватись в таких країнах:

- а) Англія та Іспанія;
- б) Англія та Нідерланди;
- в) Нідерланди, Франція, Іспанія;
- г) Англія, Франція, Нідерланди.

30. ВВП якої країни постійно зростає у період 1500–1800 років?

- а) Іспанія;
- б) Італія;
- в) Польща;
- г) Великобританія.

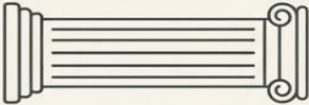
Етап 4. Інституціоналізація капіталу

Перехід від стихійної торгівлі до стійких ринкових систем (XIV–XVI ст.)

Піонери ринку

Англія, Нідерланди та Франція стають першими державами, де зароджуються та формалізуються класичні капіталістичні відносини.

Нова інфраструктура

1460 рік, Антверпен — створення першої у світі організованої товарної біржі. Ринок отримує власну інституційну архітектуру та прозори правила.

Економічне диво

Формування інституцій дає вимірюваний результат: ВВП Великобританії демонструє безперервний та стабільний тренд на зростання протягом 1500–1800 років.

Підсумок еволюції МВВ: Міжнародні відносини еволюціонували від контролю над фізичними шляхами до контролю над

АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

1. Економічна історія країн демонструє, що динаміка міжнародних економічних відносин визначається не ізольованими подіями, а поєднанням демографічних, природних, політичних і господарських чинників. Цикли зростання і спаду населення, зміни у смертності, міграційні хвилі та трансформації виробничих систем формують різні траєкторії національного розвитку. *Обґрунтуйте, чому демографічні процеси слід розглядати як один із ключових чинників економічної історії країн. Поясніть, як зміни чисельності населення впливали на господарський розвиток і міжнародні зв'язки.*
2. Зниження смертності та розвиток міської інфраструктури змінюють не лише соціальні умови життя, а й економічний потенціал держав. Поліпшення санітарних умов, розвиток медицини і врахування причин поширення хвороб сприяють зростанню продуктивності праці та посиленню урбанізаційних процесів. *Проінтерпретуйте зниження смертності як чинник економічної модернізації. Доведіть, що демографічні зрушення впливають на міжнародну конкурентоспроможність країн.*
3. Масова еміграція з Європи у ХІХ столітті засвідчує, що міжнародна мобільність населення є не лише соціальним явищем, а й важливим механізмом перерозподілу трудових ресурсів і людського капіталу. Вона впливає як на країни вибуття, так і на країни прибуття, змінюючи структуру ринків праці та демографічний баланс. *Проаналізуйте міжнародну міграцію як складову економічної історії країн. Поясніть, чому міграційні потоки слід розглядати як чинник формування міжнародних економічних відносин.*
4. Ранні центри цивілізаційного розвитку формують не лише господарські осередки, а й моделі просторової організації обміну, які згодом впливають на формування ширших торговельних систем. Зародження європейської цивілізації у середземноморському просторі пов'язується з поєднанням морської торгівлі, міського розвитку та культурного обміну. *Обґрунтуйте, чому просторове*

розташування раних осередків цивілізації впливало на подальшу конфігурацію міжнародної торгівлі. Доведіть, що географія економічного розвитку не є нейтральною щодо формування міжнародних зв'язків.

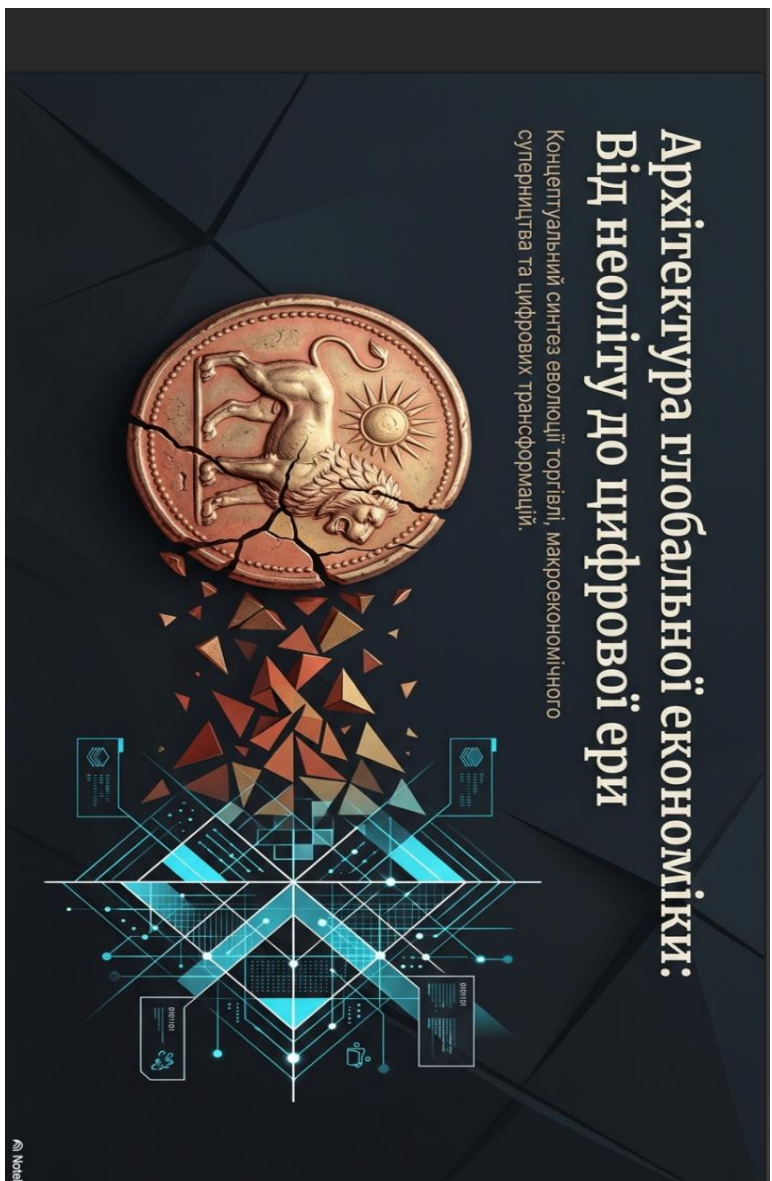
Синтез: Повоєнна парадигма та Сучасна глобалізація

	Повоєнна доба (Тоді)	Сучасність (Зараз)
Рух капіталу:	Інвестиції у розширення виробничих фондів та структурну модернізацію.	Фінансіалізація, домінування ТНК та глобального фінансового посередництва.
Торгові бар'єри:	Класична лібералізація (зниження тарифів).	Вибіркова відкритість, приховані екологічні та цифрові обмеження.
Технологічна структура:	Індустріалізація торгівлі (готові вироби, машини).	Технологізація обміну (ШІ, цифровізація, нематеріальні активи поза межами матеріального виробництва).
Міграція та Інституції:	Покриття індустріального дефіциту робочої сили, створення базових наднаціональних правил.	Складна мобільність на тлі демографічних дисбалансів: криза та фрагментація міжнародних правил.

5. Античний світ формує цілісну систему взаємопов'язаних міст, портів і сухопутних маршрутів, у межах якої торгівля стає системоутворювальним чинником цивілізаційного розвитку. Контроль над морськими і караванними шляхами визначає не лише масштаби обміну, а й економічну і політичну вагу держав. *Проінтерпретуйте античну торговельну систему як ранню форму міжнародної економічної інтеграції. Поясніть, чому транспортні маршрути були водночас економічним і політичним ресурсом.*
6. Торговельні шляхи давнього світу, включаючи бурштиновий, чайний, соляний та шляхи прянощів, свідчать про те, що просторово віддалені регіони могли бути пов'язані стійкими економічними відносинами задовго до сучасної глобалізації. Кожен із них формував специфічну географію товаропотоків і спеціалізації. *Проаналізуйте значення стародавніх торговельних шляхів у формуванні міжрегіонального обміну. Обґрунтуйте, чому вони стали передумовою розвитку міжнародної торгівлі.*
7. Середземномор'я в античному світі виступає головною системоутворювальною ланкою торгівлі, оскільки саме тут поєднуються інтенсивний морський обмін, урбанізація і політична конкуренція держав. Економічне домінування у цьому просторі означало контроль над вузловими потоками товарів і ресурсів. *Доведіть, що Середземномор'я виконувало роль ядра античної торговельної системи. Поясніть, як морський контроль впливав на економічне піднесення держав.*
8. Китай за доби імперії Сун демонструє високий рівень комерціалізації господарства, поєднання внутрішнього і зовнішнього ринку, а також розвиток фінансових інструментів, які значно розширювали можливості торгівлі. Це свідчить про складність та історичну варіативність шляхів економічного розвитку. *Проінтерпретуйте досвід Китаю як приклад раннього комерційного піднесення. Обґрунтуйте, чому високий економічний потенціал не завжди автоматично веде до індустріальної революції.*
9. Середньовічні ярмарки, біржі, торговельні привілеї та міські союзи засвідчують, що розвиток торгівлі неможливий без інституційного оформлення правил обміну. Економічна історія окремих країн

демонструє, що ринок формується через поєднання спонтанних господарських практик та нормативного закріплення. *Проаналізуйте роль інституцій у становленні ринкових відносин. Поясніть, чому інституційні механізми були необхідною умовою розширення торгівлі.*

10. Великі географічні відкриття і революція цін означають перехід до нової фази розвитку міжнародних економічних відносин, у якій міжконтинентальні зв'язки стають стійкими, а приплив дорогоцінних металів змінює європейські господарські структури. Розвиток окремих країн у цей період дедалі більше залежить від їхнього місця у світовій торговельній системі. *Обґрунтуйте, чому великі географічні відкриття стали поворотним моментом економічної історії країн. Доведіть, що включення у світову торгівлю створювало як можливості, так і нові форми залежності.*
11. Становлення капіталізму в Західній Європі відбувається нерівномірно, а перші ринкові відносини зароджуються у країнах, де поєднуються розвиток торгівлі, міського середовища, фінансових практик і політичних передумов для господарської свободи. Така нерівномірність закладає різні моделі економічного зростання. *роаналізуйте нерівномірність становлення капіталізму в європейських країнах. Поясніть, чому історичні траєкторії розвитку ринкових відносин були різними.*
12. Економічна історія країн демонструє, що міжнародні економічні відносини формуються як результат довгого накопичення демографічних, торговельних, інституційних і технологічних змін. Жодна країна не входить у світову економіку поза власною історичною траєкторією розвитку. *Зробіть узагальнюючий висновок про значення економічної історії країн для розуміння міжнародних економічних відносин. Обґрунтуйте, чому історичний підхід є необхідним для пояснення сучасних економічних асиметрій.*

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ІСТОРІЇ КРАЇН У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

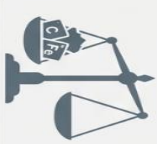

1. Демографічні цикли в економічній історії країн відображають залежність господарського розвитку від поєднання природних, соціальних і політичних чинників. У сучасній економіці ця закономірність відтворюється у взаємозв'язку між демографічною динамікою, ринками праці та довгостроковими перспективами економічного зростання. Враховуючи, що сучасні демографічні процеси визначаються також старінням населення і глобальною мобільністю, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними демографічними циклами та сучасними демографічними трансформаціями.*
2. Зниження смертності та розвиток міської інфраструктури в історії країн засвідчують, що якість середовища життя безпосередньо впливає на економічний розвиток. У сучасних умовах ця логіка відтворюється у значенні охорони здоров'я, міської інфраструктури та людського капіталу для міжнародної конкурентоспроможності. Враховуючи, що сучасні системи охорони здоров'я інтегровані у глобальні ризики, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним впливом санітарних змін та сучасною роллю медичної інфраструктури.*
3. Масова еміграція європейців у XIX столітті відображає використання міграції як механізму перерозподілу людських ресурсів між економіками з різним рівнем розвитку. У сучасному світі ця закономірність зберігається, однак міграція дедалі більше пов'язана з освітніми, технологічними і регуляторними чинниками. Враховуючи, що сучасна мобільність населення має більш складний соціально-економічний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною еміграцією та сучасною міжнародною міграцією.*
4. Ранні осередки цивілізації закладають основи довготривалих торговельних і культурних зв'язків, які визначають просторову конфігурацію міжнародних економічних відносин. У сучасній

- економіці ця логіка проявляється у збереженні ролі історично сформованих центрів і коридорів у глобальному обміні. Враховуючи, що сучасні економічні центри спираються також на фінансову і цифрову інфраструктуру, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними осередками цивілізації та сучасними глобальними економічними центрами.*
5. Антична система торговельних міст і маршрутів відображає ранню форму економічної інтеграції, у якій зв'язки між регіонами будуються на основі транспорту, міського розвитку і контролю над вузловими пунктами обміну. У сучасній економіці ця закономірність відтворюється у функціонуванні глобальних логістичних мереж і транспортних хабів. Враховуючи, що сучасні мережі є високотехнологічними і безперервними, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між античною торговельною системою та сучасною глобальною логістикою.*
 6. Стародавні торговельні шляхи демонструють, що міжнародний обмін формується навколо стійких маршрутів, які з'єднують регіони з різною ресурсною базою і спеціалізацією. У сучасному світі ця логіка відтворюється у трансрегіональних економічних коридорах. Враховуючи, що сучасні маршрути включають енергетичні, інформаційні та фінансові потоки, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними торговельними шляхами та сучасними коридорами глобальної взаємодії.*
 7. Середземномор'я як центр античної торгівлі демонструє, що економічне домінування спирається на контроль над вузловим простором міжнародного обміну. У сучасній економіці ця закономірність проявляється у боротьбі за контроль над стратегічними морськими шляхами, портами та інфраструктурними вузлами. Враховуючи, що сучасний контроль має також нормативний і технологічний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною та сучасною моделями торговельного домінування.*
 8. Досвід Китаю доби Сун засвідчує, що високий рівень комерціалізації та технологічного розвитку не завжди автоматично приводить до індустріального прориву. У сучасній економіці ця

проблема відтворюється у розриві між потенціалом зростання і здатністю трансформувати його у стійке структурне лідерство. Враховуючи, що сучасний розвиток визначається також інституційною гнучкістю, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними передумовами економічного піднесення та сучасними умовами інноваційного прориву.*

9. Інституційне оформлення ринкових відносин у середньовічній і ранньомодерній Європі демонструє, що торгівля розвивається не лише завдяки попиту і пропозиції, а й через систему правил, привілеїв і правового захисту. У сучасному світі ця логіка відтворюється через міжнародне торговельне право та регуляторні режими. Враховуючи, що сучасні інституції мають наднаціональний характер, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між ранніми інституційними формами ринку та сучасним міжнародним економічним регулюванням.*
10. Великі географічні відкриття і революція цін відображають такий етап розвитку світового господарства, коли міжконтинентальний обмін змінює внутрішні господарські структури країн. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у впливі глобальних цінових і фінансових шоків на національні економіки. Враховуючи, що сучасні потрясіння поширюються майже миттєво, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним впливом міжконтинентального обміну та сучасною глобальною передачею економічних шоків.*
11. Нерівномірність становлення капіталізму у країнах Західної Європи засвідчує, що ринкові відносини формуються залежно від поєднання історичних, політичних і соціально-економічних чинників. У сучасному світі ця закономірність проявляється у різних моделях капіталізму та різних траєкторіях інтеграції країн у світову економіку. Враховуючи, що сучасні моделі розвитку визначаються також глобальними інституціями і технологічною конкуренцією, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною нерівномірністю становлення ринку та сучасною варіативністю моделей економічного розвитку.*

12. Економічна історія країн формує підґрунтя для розуміння того, що сучасні міжнародні економічні відносини є результатом тривалої еволюції, а не лише поточних політичних чи ринкових рішень. У сучасній економіці ця логіка проявляється у стійкості історично сформованих асиметрій, інституційних відмінностей та моделей включення у світове господарство. Враховуючи, що сучасна глобальна економіка одночасно поглиблює взаємозалежність і зберігає нерівність, *сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними витоками міжнародних економічних відносин та їх сучасною формою.*

Історичні витоки (Повоєнна парадигма)	Сучасна форма (Глобалізована мережа)
 <p>Центр-периферія та сировинна залежність Економічна дорога як інструмент геополітичної архітектури (напр., План Маршалла) та фізичний виробіток ресурсів</p>	 <p>Боргова пастка та інституційний диктат Зовнішня підтримка об'єднаної жорсткими регулюючими реформами, збереження неадаптивних стартових умов розвитку.</p>
 <p>Лібералізація торгівлі (ГАТТ) Поступове зникнення тарифних бар'єрів для двостороннього обміну готовими виробами та машинами.</p>	 <p>Глобальні ланцюги вартості (GVC) Грентігеція, що спрощується високою взаємністю до шоків та новими «нетривалими» бар'єрами.</p>
 <p>Прямі інвестиції у виробництво Інвестиції як кезивам структурної модернізації та подорожі фізичних заводів, транспортної та енергетичної інфраструктури.</p>	 <p>Фінансвіалізація капіталу Дивідування спекулятивних професійних інвестицій, глобальності фінансового посередництва та ліквідних активів.</p>
 <p>Індустріальна монополія Торгівля патентами, ліцензіями та важким машинобудівним унаслідок пововоєної науково-технічної революції.</p>	 <p>Цифрова та некапітаральна гегемонія Лівева частка вартості формується поза капітаральними виробничими (ШІ, цифрові платформи, алгоритми), створюючи неадаптивний розрив.</p>

A. Kozlovskiy

Тема 11. Теоретичне підґрунтя міжнародної економічної політики

1. Державне багатство, на думку Д. Норса, є сукупністю _____
 - а) приватного майна;
 - б) державного майна;
 - в) спільного «всесвітнього» надбання;
 - г) усього вищезазначеного.

2. Хто був першим, хто оголосив будь-яке урядові втручання шкідливим для економічної діяльності народів, і коли?
 - а) Дуглас Норс у 1691 р.;
 - б) Томан Манн у 1621 р.;
 - в) Карл Маркс у 1863 р.;
 - г) Адам Сміт у 1760 р.

3. Хто розробив у найповнішому вигляді концепцію «революції цін» внаслідок припливу американського срібла у книзі «Американські скарби і революція цін в Іспанії» (1934)?
 - а) ФернанБродель;
 - б) Ернест Хемінгуей;
 - в) Мілтон Фрідман;
 - г) ЕрлХамільтон.

4. Доповніть речення: «У межах національної економіки _____(1) підтримують принципи лібералізму, а _____(2) вимагають протекціоністської політики».
 - а) 1 – експортери, 2 – виробники;
 - б) 1 – виробники, 2 – імпортери;
 - в) 1 – імпортери, 2 – виробники;
 - г) 1 – представники влади; 2 – імпортер.

5. М. Фрідман вважав: «Не через бюджетне, а через _____ регулювання слід розв'язувати економічні проблеми країни».

- а) валютне;
- б) грошове;
- в) податкове;
- г) кредитне.

6. Що, за словами Адама Сміта, характерне країні «купців і промисловців»?

- а) потужні армії, що здатні миттю знищити конкурентів;
- б) відсутність королів, які б заважали їм вести справи;
- в) ринки й заводи;
- г) достатньо людей, аби в потрібний час надати великі суми уряду, якщо вони цього забажають.

7. Про кого йде мова?

Французький абсолютизм надавав їм монополні права, привілеї, субсидії, проводив політику меркантилізму, яка найбільший розвиток отримала при _____. Обіймаючи посаду генерального контролера (міністра) фінансів, могутність держави він визначав кількістю грошей. Джерело їх поповнення він бачив у торгівлі і виступав засновником Ост-Індської і Вест-Індської компаній. Запровадив протекціоністський тариф, заохочував розвиток королівської мануфактурної промисловості. Державне втручання в економіку досягло найвищого рівня.

- а) Жан-Батист Кольбер;
- б) ЕрлХамільтон;
- в) Жан Боден;
- г) ФранческоГенальді.

8. Чим, за поглядами В. Петті, визначається вартість товарів?

- а) порівняльною рідкісністю матеріалів, з яких виготовлений товар;
- б) порівняльною кількістю праці, що міститься в них;
- в) технологіями, затраченими на процес виготовлення;
- г) витратами на виробництво.

9. Яким способом В. Петті намагався довести, що Англія сильніша за Францію?

- а) зробити підрахунки національного багатства;
- б) оцінити науковий потенціал;
- в) оцінити військову могутність;
- г) зробити підрахунки потенціалу розвитку техніки;

10. З ім'ям В.Петті асоціюють зачатки сучасної системи _____

- а) валютного регулювання;
- б) національних рахунків;
- в) платіжних балансів
- г) протекціонізму.

11. Велика податкова реформа П'єр-ЛапезанаБуагільбера полягала в заміні _____(1) системи оподаткування _____(2) чи _____(3) системою.

- а) регресивної, пропорційною, прогресивною;
- б) прогресивної, регресивною, пропорційною;
- в) пропорційної, регресивною, прогресивною;
- г) регресивної, прогресивною, змішаною.

12. Засновник класичної політекономії у Франції П'єр-ЛапезанБуагільбер вважав, що економіка буде краще всього розвиватися в умовах _____(1), коли ціни на товари будуть _____(2).

- а) вільної конкуренції; регулюватися державою;
- б) монополістичної конкуренції; самі знаходити свою цінність;
- в) монополістичної конкуренції; регулюватися державою;
- г) вільної конкуренції; самі знаходити свою цінність.

13. Фраза «Laissezfaire, kissezpasser» стала гаслом _____(1) і _____(2) держави в економіку.

- а) регулювання торгівлі, втручання;
- б) зниження податків, невтручання;
- в) свободи торгівлі, невтручання;
- г) підвищення податків, втручання.

14. Що, на думку Джона Ло, було ключем до економічного процвітання?

- а) вільний ринок, який лише частково регулюється державою;
- б) достатня кількість грошей в країні;
- в) повне використання робочої сили;
- г) розвинена торгівля.

15. Система Джона Ло базувалася на принципах того, що банки повинні бути _____ (1) і _____ (2).

- а) міждержавними, надавати позики, які у багато разів перевищують резерви;
- б) державними, мати достатню кількість резервів для забезпечення гарантії позик;
- в) міждержавними, мати достатню кількість резервів для забезпечення гарантії позик;
- г) державними, надавати позики, які у багато разів перевищують резерви.

16. Як вимірюється вартість товару за концепцією робінзонади Бем-Баверка?

- а) корисністю останньої одиниці товару;
- б) при порівнянні та оцінці ступеня задоволення своїх благ після використання товару;
- в) мірою унікальності даного товару;
- г) кількістю часу, затраченого на здобуття або виробництво товару.

17. Довніть думку меркантилістів ХІХ ст.: «Зовнішня торгівля тільки тоді може бути джерелом багатства, коли _____ (1) продукції перевищуватиме витрати на _____ (2)»

- а) 1 – податок на імпорт; 2 – продаж іноземних товарів;
- б) 1 – імпорт; 2 – купівлю іноземних товарів;
- в) 1 – імпорт; 2 – продаж іноземних товарів;
- г) 1 – експорт; 2 – купівлю іноземних товарів.

18. Висновок дослідження Карла Поланьї (1886-1964) полягає у такому:

- а) генезис капіталізму є результатом дії самої ринкової системи;
- б) генезис капіталізму не є результатом дії самої ринкової системи;
- в) генезис капіталізму не є результатом планової економіки;
- г) генезис капіталізму є результатом планової економіки.

19. Хто вперше впровадив у соціально-економічну літературу термін «політична економія»?

- а) Адам Сміт;
- б) Томас Манн;
- в) Джон Кейнс;
- г) Антуан Монкретьєн.

20. Чим, згідно з теорією меркантилізму, вимірюється багатство країни?

- а) кількістю дорогоцінних металів;
- б) кількістю іноземного капіталу;
- в) кількістю людей, що відносяться до буржуазії;
- г) кількістю трудових ресурсів.

21. Який клас людей А. Монкретьєн вважав головним у створенні багатства країни? («Добрі і славні _____ надзвичайно корисні для своєї країни; я наважусь сказати, що вони необхідні і їх слід поважати»)

- а) буржуазію;
- б) ремісників;
- в) обидва варіанти.

22. Англієць Томас Манн заснував основні принципи економічної політики пізнього меркантилізму, які впроваджувалися в Англії до кінця століття, в центрі яких було/ла/в

- а) вивезення сировини;
- б) внутрішня торгівля;
- в) зовнішня торгівля;
- г) вільний доступ іноземних товарів до Англії.

23. Одним з головних представників камералізму був _____, численні праці якого були присвячені вченню про внутрішньо державне управління, яке має на меті загальне благо, щастя кожної окремої людини і всього суспільства.

- а) Хуан де Маріана;
- б) Йоганнес-Роберт Бехер;
- в) Йоганн Генріх Готліб фон Юсти;

г) Вільям Стаффорд.

24. Автор Програми прискореного торгово-промислового розвитку США, 1-й міністр фінансів США, «батько» американського протекціонізму:

- а) Олександр Гамільтон;
- б) Ендрю Джексон;
- в) Генрі Клей.

25. Концепція американської школи економіки, яка формувала американську економічну політику аж до середини ХХ ст. базувалась на таких засадах:

- а) захист промисловості за допомогою селективних високих тарифів та субсидій;
- б) державні інвестиції в інфраструктуру, особливо в галузі транспорту;
- в) банківська політика, сприяюча зростанню реальної економіки, а не фінансовим спекуляціям;
- г) усі відповіді вірні.

26. Кому належить думка: «Золото породжує торгівлю, а торгівля збільшує гроші»

- а) Томас Манн;
- б) Джон Стюарт Мілль;
- в) Адам Сміт;
- г) Давід Рікардо.

27. Що саме, на думку Арістотеля, спричинило появу грошей?

- а) поділ праці;
- б) пошук нових джерел золота і срібла;
- в) впровадження державою інструменту виміру цін товарів;
- г) суспільна домовленість.

28. Кому із давньогрецьких філософів належить вислів: «Краще за всіх те правління і міцніше те народовладдя, в якому немає ані бідних громадян, ані занадто багатих?»

- а) Платону;
- б) Арістотелю;

- в) Сократу;
- г) Фалесу.

29. Який економіст представив спрощену, схематизовану варіацію поглядів Сміта, вимагав «дешевої держави» і виступав за мінімізування втручання держави в економіку, за що іпотрапив у конфлікт з політикою Наполеона, яка ґрунтувалася на жорсткому регулюванні економіки?

- а) Давид Рікардо;
- б) Фрідріх Лист;
- в) Жан-Батіст Сей;
- г) Альфред Маршал.

30. Рікардо _____ (1) характер діяльності луддитів та виступав за _____ (2).

- а) 1 – цілковито не підтримував; 2 – заборону союзів робітників;
- б) 1 – цілковито підтримував; 2 – легалізацію союзів робітників;
- в) 1 – цілковито підтримував; 2 – заборону союзів робітників;
- г) 1 – цілковито не підтримував; 2 – легалізацію союзів робітників.

31. З якою метою відбулося ухвалення «хлібних законів» в Англії?

- а) для того, щоб заборонити експорт зерна для стимулювання обробної промисловості;
- б) для того, щоб заборонити імпорт іноземного зерна для збереження високої ціни на хліб;
- в) для зменшення ціни на хліб;
- г) для запровадження інтенсивного способу розвитку галузі.

32. Для якої економічної школи було характерним прагнення проникнути в глибину економічних явищ та процесів за допомогою наукової абстракції?

- а) меркантилістської;
- б) кейнсіанської;
- в) класичної;
- г) фізіократів.

33. Відповідно до основних принципів раннього меркантилізму, золото та срібло мають використовуватися наступним чином:

- а) виконувати виключно функцію засобу нагромадження;
- б) як нагромаджуватись, так і перебувати в обігу;
- в) постійно перебувати в обігу, але лише всередині країни;
- г) перебувати у вільному обігу.

34. Ранні меркантилісти вважали необхідним максимально обмежити імпорт іноземних товарів, але у разі необхідності, придбати їх можна було:

- а) обмінявши на вітчизняні товари;
- б) за золото чи срібло;
- в) виключно за золото;
- г) виключно за срібло.

35. Кому належить думка: «Ввезення оброблених матеріалів треба ускладнювати і затримувати, а вивіз — полегшувати і заохочувати»

- а) Джон Стюарт Мілль;
- б) Адам Сміт;
- в) Давід Рікардо;
- г) Томас Манн.

36. Чому Даніель Дефо написав роман про Робінзона Крузо?

- а) він був літературним «рабом» Роберта Харлі – політичного діяча XVII ст., ініціатора створення компанії Південних морів;
- б) це був його політичний памфлет;
- в) він був зацікавлений пригодами в морі;
- г) це був дружній подарунок Харлі.

37. Яке обґрунтування протекціоністської політики, що, хоча і не відповіло на принципіві питання міжнародного обміну товарами та послугами, але все ж зумовило бурхливий розвиток держав, було історично першим напрямком досліджень у сфері міжнародних економічних відносин?

- а) меркантилістське;
- б) неокласичне;
- в) маржиналістське;
- г) фізіократське.

38. *Оберіть термін, якому відповідає наступне визначення: «..економічна політика промислової буржуазії; напрям в економічній теорії, що характеризується вимогами до вільної торгівлі, невтручанням держави в економічне життя країни _____ виникла у Англії у XVIII ст.»*

- а) протекціонізм;
- б) лібералізм;
- в) фрітрейдерство;
- г) неолібералізм.

39. *За висловленням німецького економіста Фрідріха Ліста (1841р.), економічна політика Англії кількох років спиралася на просте правило: (оберіть яке з нище запропонованих варіантів):*

- а) імпорт сировини та експорт промислових товарів;
- б) копіювання економічної політики успішних держав;
- в) максимізація ефективності виробництва;
- г) постійна диверсифікація торгових партнерів.

40. *Головні принципи інструментарію економічної політики Генріха VII (план «Тюдорів») стали обов'язковими елементами економічної політики країни, які:*

- а) мають матеріальний інтерес у виробництві сировини;
- б) мають матеріальний інтерес у обробній промисловості;
- в) мають інтерес у прокладанні шляху країни «від бідності до багатства»;
- г) мають інтерес у підтриманні стабільного розвитку країни.

41. *Економічний націоналізм передбачає використання елементів вільного ринку та:*

- а) відсутність захисних методів, проте наявність державного регулювання окремих сфер господарського життя;
- б) захисні методи і державне регулювання окремих сфер господарського життя;
- в) захисні методи, проте відсутність державного регулювання.

42. *Внутрішня суперечність лібералізму полягає в його подвійності, з одного боку, захист національного виробника і зростання добробуту в суспільстві, а з іншого:*

- а) закритість економіки, часткове втручання держави;
- б) закритість економіки, повне втручання держави;
- в) відкритість економіки, невтручання держави.

43. *Представником якої школи був Джон Стюарт Мілля та у чому полягають його досягнення?*

- а) класична політична економія, розповсюджував ідеї своєї школи та допомагав їх розвивати;
- б) меркантилізм, систематизував розкидані по різних творах протекціоністські ідеї меркантилістів у книзі «Дослідження принципів політичної економії»;
- в) фізіократи, підтримував думку, що Англія могла збагатитися, розвиваючи мореплавство, зовнішню торгівлю і стягуючи мито.

44. *За словами Дж. Ст. Мілля, держава має піклуватися виключно про:*

- а) розвиток промисловості;
- б) загальний добробут;
- в) зменшення безробіття;
- г) цінову стабільність.

45. *На розвиток яких галузей промисловості найбільше вплинули меркантилісти в Англії?*

- а) судноплавство;
- б) транспорт;
- в) обробна промисловість;
- г) усі вищезазначені.

46. *Що спершу в Англії малося на увазі під виразом «вільна торгівля» (“freetrade”)?*

- а) зовнішньоекономічна політика, за якої держава не втручається у торговельні відносини з іншими країнами;

- б) відсутність штучних (створених урядом) бар'єрів на шляху торгівлі між окремими фірмами різних країн;
- в) економічна дія приватної особи, що не була обмежена існуванням монополії для цього виду дій;
- г) вільна торгівля між країнами, що знаходяться на континенті Північна Америка.

47. Кого називають піонером економічної журналістики?

- а) Фрідріха Ліста;
- б) Даніеля Дефо;
- в) Джонатана Свіфта;
- г) Вальтера Скотта.

48. Найпоширенішою теорією неоконсерватизму є:

- а) неокласична;
- б) кейнсіанство;
- в) маржиналізм;
- г) монетаризм.

49. За словами Чарльза Тіллі до якої мети «європейські країни пішли різними шляхами»?

- а) максимізація примусу;
- б) концентрація капіталу;
- в) максимальний контроль над капіталом;
- г) мінімізація примусу.

АНАЛІТИКО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПРАКТИКУМ З РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ

Завдання 1. Обґрунтуйте, чому теоретичне осмислення міжнародної економічної політики формується навколо питання про межі державного втручання в господарське життя. Поясніть, чому саме співвідношення ринку і держави стало центральною проблемою економічної думки.

Завдання 2. Проінтерпретуйте меркантилізм як історично першу цілісну концепцію міжнародної економічної політики. Доведіть, що для меркантилістів зовнішня торгівля виступала не лише формою обміну, а й інструментом накопичення багатства і посилення держави.

Завдання 3. Проаналізуйте погляди Т. Манна на зовнішню торгівлю як джерело державного багатства. Обґрунтуйте, чому позитивне сальдо торгівлі посідало центральне місце в теоретичних побудовах пізнього меркантилізму.

Завдання 4. Проінтерпретуйте економічну політику Ж.-Б. Кольбера як приклад практичної реалізації меркантилістської доктрини. Поясніть, чому протекціонізм, привілеї, субсидії та підтримка мануфактур розглядалися як засоби зміцнення державної могутності.

Завдання 5. Доведіть, що класична політична економія формується як критика меркантилістського ототожнення багатства з дорогоцінними металами. Обґрунтуйте, чому А. Сміт переносить акцент із зовнішньої торгівлі на продуктивність праці, ринок і поділ праці.

Завдання 6. Проаналізуйте значення принципу невтручання держави в економіку у працях класиків. Поясніть, чому ідея свободи торгівлі стала водночас економічною теорією і політичною програмою.

Завдання 7. Проінтерпретуйте внесок В. Петті у становлення кількісного підходу до аналізу національного господарства. Доведіть, що спроби підрахунку національного багатства стали важливою передумовою майбутнього розвитку системи національних рахунків.

Завдання 8. Обґрунтуйте, чому погляди П. де Бугаільбера на вільну конкуренцію, ринкове ціноутворення і податкову реформу стали важливим етапом переходу від меркантилізму до класичної політичної економії. Поясніть, у чому полягала новизна його критики державного втручання.

Завдання 9. Проаналізуйте ідеї Джона Ло як приклад раннього теоретичного осмислення ролі грошей, банків і кредиту в забезпеченні економічного зростання. Поясніть, чому його концепція водночас відкривала нові можливості і містила значний ризик фінансової дестабілізації.

Завдання 10. Проінтерпретуйте класичну дискусію між вільною торгівлею і протекціонізмом як суперечність між універсалістською

логікою ринку і національно орієнтованою логікою економічного розвитку. Доведіть, що ця суперечність зберігає актуальність упродовж усієї історії міжнародної економічної політики.

Завдання 11. Доведіть, що економічний націоналізм і американський протекціонізм спиралися не лише на політичні гасла, а й на цілісне теоретичне підґрунтя. Обґрунтуйте, чому захист промисловості, інвестиції в інфраструктуру і підтримка національного виробника розглядалися як умова модернізації.

Завдання 12. Проаналізуйте значення праць Ф. Ліста для формування концепції національної системи політичної економії. Поясніть, чому в його інтерпретації вільна торгівля не могла бути універсальним рецептом для країн, що перебували на різних щаблях розвитку.

Завдання 13. Проінтерпретуйте погляди Д. Рікардо і Дж. Ст. Мілля як спробу надати ліберальній моделі міжнародної торгівлі теоретичної завершеності. Обґрунтуйте, чому саме класична школа заклала основу для подальшого панування ідеї фритредерства.

Завдання 14. Обґрунтуйте, чому теоретичні дискусії про хлібні закони в Англії виходили далеко за межі аграрного питання. Поясніть, як суперечка про ввезення зерна відображала конфлікт між різними соціальними групами і моделями економічної політики.

Завдання 15. Проаналізуйте внесок К. Поланї у розуміння генезису капіталізму. Доведіть, що ринкова система не виникає стихійно, а формується внаслідок глибоких інституційних і політичних трансформацій.

Завдання 16. Проінтерпретуйте монетаризм як одну з найвпливовіших сучасних концепцій економічної політики. Поясніть, чому М. Фрідман пов'язував розв'язання економічних проблем передусім із грошовим регулюванням, а не з бюджетними механізмами.

Завдання 17. Доведіть, що історія економічної думки про міжнародну економічну політику не є лінійним переходом від «помилкових» до «правильних» теорій. Обґрунтуйте, чому різні концепції відображали специфіку епохи, структуру господарства і політичні інтереси держав.

Завдання 18. Зробіть узагальнюючий висновок про значення теоретичних підходів до міжнародної економічної політики для розуміння реальної історії світового господарства. Поясніть, чому

економічні ідеї слід розглядати як чинник, що впливає на практику міжнародних економічних відносин.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНОГО ПІДГРУНТЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Меркантилізм відображає такий етап розвитку міжнародної економічної політики, у межах якого держава розглядається як головний суб'єкт накопичення багатства через контроль над торгівлею, грошима і зовнішніми потоками. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у формах стратегічного протекціонізму, промислової політики та боротьби за контроль над критичними ресурсами. Враховуючи, що сучасні інструменти є значно складнішими за ранньомодерні торговельні обмеження, сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичним меркантилізмом та сучасною політикою економічної безпеки.
2. Класична політична економія формує уявлення про міжнародну торгівлю як про сферу, в якій свобода обміну здатна підвищувати загальний добробут. У сучасному світі ця логіка зберігається у підтримці лібералізації ринків, але дедалі частіше поєднується з вибірковими обмеженнями. Враховуючи, що сучасні держави поєднують ринкову відкритість із селективним втручанням, сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичним лібералізмом та сучасною моделлю відкритої, але регульованої економіки.
3. Теоретичне протиставлення вільної торгівлі і протекціонізму відображає фундаментальну суперечність між універсальними ринковими принципами і національно орієнтованими стратегіями розвитку. У сучасній економіці ця суперечність відтворюється у конфліктах між глобалізацією, деглобалізацією та регіоналізацією. Враховуючи, що сьогодні навіть прихильники відкритої економіки використовують інструменти захисту, сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичною і сучасною формами цієї суперечності.

4. Погляди В. Петті на національне багатство засвідчують раннє прагнення перевести господарське життя у площину кількісного виміру. У сучасній економіці ця логіка розгортається у складних системах національних рахунків, макроекономічної статистики та міжнародних індикаторів конкурентоспроможності. Враховуючи, що сьогодні кількісне вимірювання охоплює значно ширший спектр показників, сформулюйте, у чому полягає відмінність між ранніми підрахунками національного багатства та сучасними системами макроекономічного обліку.
5. Ідеї П. де Бугатільбера про вільну конкуренцію і ринкове ціноутворення відображають перехід до розуміння економіки як саморегульованої системи. У сучасному світі ця логіка частково зберігається, але поєднується з визнанням численних ринкових провалів і потреби регулювання. Враховуючи, що сучасна економічна політика не спирається на абсолютну довіру до саморегуляції, сформулюйте, у чому полягає відмінність між ранньою вірою у вільну конкуренцію та сучасним підходом до регулювання ринків.
6. Концепція Джона Ло демонструє раннє усвідомлення того, що гроші, кредит і банківська система можуть бути активним чинником економічного розвитку. У сучасній економіці ця закономірність відтворюється у зростанні ролі центральних банків, кредитного розширення і фінансового стимулювання. Враховуючи, що сучасна фінансова система базується на інституціоналізованому грошовому регулюванні, сформулюйте, у чому полягає відмінність між ранніми кредитними експериментами та сучасною монетарною політикою.
7. Економічний націоналізм і протекціонізм модернізаційного типу відображають уявлення про те, що держава має право і обов'язок захищати національну економіку на стадії становлення. У сучасному світі ця логіка проявляється у політиці підтримки стратегічних галузей, технологічного суверенітету та індустріального оновлення. Враховуючи, що сьогодні захист національного виробництва поєднується з участю у глобальних ринках, сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним протекціонізмом розвитку та сучасною промисловою політикою.

8. Праці Ф. Ліста засвідчують, що міжнародна економічна політика не може бути однаковою для всіх країн, оскільки держави перебувають на різних щаблях господарського розвитку. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у дискусіях про нерівні стартові умови, асиметричну взаємозалежність та необхідність диференційованих режимів інтеграції. Враховуючи, що сучасна світова економіка є інституційно складнішою, сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним захистом «молодих галузей» та сучасними підходами до розвитку відстаючих економік.
9. К. Поланьї показує, що ринок є не природною, а історично сформованою інституцією. У сучасній економіці ця логіка відтворюється у визнанні того, що глобальні ринки функціонують лише за наявності політичних, правових і соціальних механізмів підтримки. Враховуючи, що сучасні ринки мають наднаціональний масштаб, сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичним становленням ринкової системи та сучасним функціонуванням глобальних ринків.
10. Монетаризм відображає прагнення перевести макроекономічне регулювання у площину контролю над грошовим обігом. У сучасній економіці ця логіка зберігається, але поєднується з активною роллю фіскальної політики, антикризових програм і нетрадиційних інструментів центральних банків. Враховуючи, що сучасна практика виходить за межі жорсткого монетарного правила, сформулюйте, у чому полягає відмінність між класичним монетаризмом та сучасною моделлю макроекономічного управління.
11. Теоретичні суперечки про міжнародну економічну політику відображають не лише різні економічні школи, а й боротьбу різних соціальних груп, виробничих секторів і державних інтересів. У сучасному світі ця закономірність проявляється у тому, що економічні доктрини залишаються тісно пов'язаними з політичними коаліціями і моделями розвитку. Враховуючи, що сучасні дебати мають глобальний і медійно посилений характер, сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними та сучасними формами ідеологічної боротьби в економічній політиці.

12. Теоретичне підґрунтя міжнародної економічної політики формує рамку, через яку держави осмислюють багатство, торгівлю, гроші, втручання і національний інтерес. У сучасній економіці ця роль зберігається, хоча самі концепції стають складнішими, міждисциплінарними і більш залежними від глобальних викликів. Враховуючи, що сучасні рішення ухвалюються в умовах одночасного тиску ринку, інституцій і безпекових загроз, сформулюйте, у чому полягає відмінність між історичними економічними доктринами та сучасною теоретичною основою міжнародної економічної політики.

Тема 12. МЕВ сучасності

1. *Що таке політика тетчеризму та у чому полягає її суть?*

- а) це політика виходу британської економіки з кризи за допомогою втілення неоконсервативної моделі державного регулювання, що відображає нове розуміння економічної політики
- б) це економічна політика, яку проводили у Великобританії 1981-1988 рр. щодо реалізації неоконсервативної ідеології, що реалізувалася на таких напрямках: реформування податкової системи у бік зниження податків, насамперед для великого бізнесу
- в) політика нового господарського порядку, за допомогою якої не тільки вдалося дати роботу і їжу населенню, яке збільшилося на одну чверть, але й підняти добробут цих людей на такий рівень, який перевищує рівень кращих передвоєнних років
- г) економічна політика, заснована на концепції економічного лібералізму та його сучасній модифікації – кейсіанству

2. *Що слугувало метою політики тетчеризму?*

- а) прагнення зупинити інфляцію, посилення якої розладнало господарське життя країни;
- б) прагнення збільшити податки на прибутки корпорацій та особисті доходи, що дало б змогу збільшити інвестиції в економіку;
- в) прагнення «приборкати» профспілки, які, за переконанням консерваторів, зосереджували «надмірну владу», а це підривало розвиток бізнесу;
- г) прагнення збільшити державне втручання в господарські та соціальні справи.

3. Які з поданих нижче тверджень стосуються реформ тетчеризму? (Декілька правильних відповідей)

- а) збільшення державного підприємництва, приватизація та збільшення кількості акціонерів;
- б) боротьба з інфляцією, важливими інструментами якої були державний бюджет і фінансова політика;
- в) розширення господарської самостійності підприємств; сприяння розвитку великого бізнесу та стримування середнього та дрібного;
- г) встановлення обмеження на експорт капіталу;
- д) відмова від концепції соціальних гарантів «для всіх» і заміна індивідуалістською політикою «кожен за себе».

4. Пріоритетним напрямком діяльності Ради економічної взаємодопомоги (РЕВ) було:

- а) військове та економічне співробітництво;
- б) економічне та науково-технічне співробітництво;
- в) співробітництво у галузі сільського господарства;
- г) співробітництво у міжнародній торгівлі з неосоціалістичними країнами.

5. Під егідою Ради економічної взаємодопомоги для країн-учасниць були створені такі економічні організації, як

- а) міжнародний банк економічного співробітництва, міжнародний інвестиційний банк;
- б) єдиний банк соціалістичних країн, «Спільний ринок»;
- в) міжнародний інвестиційний банк, спілка країн-експортерів;
- г) соціалістична організація торгівлі, міжнародний банк економічного співробітництва.

6. Які дві основні форми руху капіталу формуються у ХХ ст.?

- а) підприємницький та промисловий;
- б) позичковий та підприємницький;
- в) промисловий та позичковий;
- г) статутний та підприємницький.

7. Після розпаду колоніальної системи основна частина іноземних інвестицій спрямується у розвинуті країни, що є ознакою посиленого процесу _____ капіталу:

- а) інтернаціоналізації;
- б) націоналізації;
- в) локалізації;
- г) демократизації.

8. Найбільшими експортерами позичкового капіталу у ХІХ–ХХ ст. були такі країни:

- а) Росія, Японія, США, Австро-Угорщина;
- б) Великобританія, Росія, Канада, Єгипет;
- в) Великобританія, Франція, Німеччина, Бельгія, Швейцарія;
- г) Іспанія, США, Австро-Угорщина.

9. До країн з найвищим рівнем міжнародної імміграції робочої сили у період з 1990–2000 рр. відносяться:

- а) США, Єгипет, Казахстан, Мексика;
- б) Німеччина, США, Франція, Канада;
- в) Єгипет, Бангладеш, Канада, Індія;
- г) Швейцарія, Казахстан, Італія, Пакистан.

10. До країн з найвищим рівнем еміграції робочої сили у період з 1990–2000 рр. відносяться:

- а) Єгипет, Алжир, Бангладеш, Казахстан;
- б) США, Росія, Україна, Австралія;
- в) Франція, Індія, Китай, Єгипет;
- г) Іспанія, Канада, Бангладеш, Іран;

11. З середини 1940-х до 1970-х років нафтовий ринок контролювали сім провідних ТНК під назвою «сім сестер», а саме:

- а) BritishPetroleum, Exxon, PhillipsPetroleum, GulfOil, IndianOilCorporation, RoyalDutchShell, Chevron;
- б) Exxon, RelianceIndustriesLimited, PhillipsPetroleum, GulfOil, ValeroEnergy, Chevron, BritishPetroleum;
- в) BritishPetroleum, Exxon, GulfOil, Mobil, RoyalDutchShell, Chevron, Texaco;
- г) DevonEnergy, GulfOil, BritishPetroleum, IndianOilCorporation, Chevron, RelianceIndustriesLimited, OccidentalPetroleum.

12. В чому полягає головна особливість розвитку міжнародних економічних відносин початку ХХІ ст.?

- а) зовнішня експансія європейських країн;
- б) значні зміни в географії міжнародної торгівлі;
- в) розгортання глобалізаційних процесів;
- г) посилення закритості національних господарств.

13. Міжнародний поділ праці – це:

- а) вищий ступінь суспільного поділу праці між країнами, що передбачає усталену концентрацію виробництва певної продукції в окремих країнах; сприяє активному розміщенню ресурсів у світовій економіці та вирашу від торгівлі;
- б) форма поділу праці між країнами, за якої збільшення концентрації однорідного виробництва відбувається на базі диференціації національних виробництв, виділення в самостійні (відокремлені) технологічні процеси, в окремі галузі виготовлення продукції понад внутрішні потреби;
- в) взаємовідносини між державами при обміні продуктами праці різних галузей виробництва;
- г) об'єднання зусиль виробників декількох країн у випуску певних видів товарів для світового ринку.

14. Які країни на початку ХХІ ст. були в числі основних експортерів капіталу?
- а) США, Китай, Японія;
 - б) ЄС, США, Китай;
 - в) США, Китай, Німеччина;
 - г) ЄС, США, Японія.
15. Чим характеризується розвиток міжнародних економічних відносин на початку ХХІ ст.?
- а) соціально-економічна неоднорідність національних господарств роль міжнародних організацій послаблена;
 - б) інтенсифікація міграції капіталів, зростання міграції робочої сили, прискорення і розширення інтеграції країн;
 - в) суттєві зрушення в структурі торгівлі з випереджаючим розвитком торгівлі та обробної галузі.
16. До економічних причин міжнародної трудової міграції належать:
- а) нерівномірність економічного розвитку країн;
 - б) стабільний і порівняно високий рівень заробітної плати;
 - в) нерівномірність процесу нагромадження капіталу в окремих країнах;
 - г) всі відповіді вірні.

Пропонується за лінком <https://drive.google.com/file/d/14vz0wvtYknaA0yslk-I0KZCujajvCHwb/view> завантажити монографію у співавторстві професорів Наталії Резнікової і Володимира Панченка «Репортажі із цивілізаційних фронтів: На передовій міжнародної економічної політики»

Монографія «Репортажі із цивілізаційних фронтів: На передовій міжнародної економічної політики» у співавторстві Наталії Резнікової і Володимира Панченка присвячена аналізу трансформації міжнародної економічної політики під впливом сучасних гео економічних шоків, передусім пов'язаних із російсько-українською війною. У ній обґрунтовано перехід світової економіки від моделі ефективності до моделі стійкості, розкрито процеси фрагментації

глобальних ринків, трансформації ланцюгів створення вартості, посилення ролі держави та економічного націоналізму. Значну увагу приділено енергетичній і продовольчій безпеці, фінансовій стабільності, конкуренції валют і технологічних стандартів, а також інституційним засадам повоєнного відновлення України. Сформульовані нижче завдання безпосередньо ґрунтуються на змістових положеннях цієї монографії. Вони відтворюють її ключову логіку, категоріальний апарат і причинно-наслідкові зв'язки між війною, деглобалізацією, трансформацією міжнародної економічної політики та моделями повоєнного розвитку. Кожне завдання спрямоване на інтерпретацію і критичне осмислення тих аналітичних підходів, які послідовно розгортаються у тексті монографії.

1. Проаналізуйте, як російсько-українська війна змінила уявлення про вразливість світової економіки. Поясніть, чому воєнний конфлікт став тригером не лише регіональної, а й глобальної економічної нестабільності.
2. Обґрунтуйте, чому війна в Україні прискорила процеси деглобалізації. Доведіть, що руйнування ланцюгів виробництва і поставок стало одним із найважливіших наслідків сучасних геополітичних потрясінь.
3. Проінтерпретуйте вплив війни на глобальні інфляційні процеси. Поясніть, чому поєднання воєнних ризиків, санкцій, енергетичних шоків і попередньої м'якої монетарної політики створило нову інфляційну реальність.
4. Обґрунтуйте, чому для урядів сучасних держав загострюється дилема між боротьбою з інфляцією і підтримкою економічного відновлення. Поясніть, чому ці цілі дедалі частіше вступають у суперечність.
5. Проаналізуйте, як війна впливає на боргову стійкість країн, що розвиваються. Доведіть, що відтік капіталу, зростання ставок і погіршення доступу до ринків фінансування здатні посилювати ризики боргової кризи.
6. Проінтерпретуйте війну як чинник фрагментації світової економіки на геополітичні блоки. Поясніть, як різні технологічні стандарти,

платіжні системи і резервні валюти можуть змінити архітектуру глобального господарства.

7. Обґрунтуйте, чому гуманітарна криза, спричинена війною, має прямі економічні наслідки для країн-приймачів біженців. Поясніть, як міграційний чинник впливає на ринки праці, соціальні видатки і довгострокове зростання.
8. Проаналізуйте вплив війни на енергетичну політику Європейського Союзу. Доведіть, що відмова від критичної залежності від російських енергоресурсів змінює не лише структуру імпорту, а й принципи стратегічного планування.
9. Проінтерпретуйте поняття енергетичного аскетизму як можливу нову норму економічної поведінки. Поясніть, чому обмеження споживання може розглядатися як елемент адаптації до нової енергетичної реальності.
10. Обґрунтуйте, чому продовольча безпека стала одним із центральних питань міжнародної економічної політики. Поясніть, як війна в Україні впливає на ринки зерна, добрив і базових аграрних товарів.
11. Проаналізуйте, чому зростання цін на продовольство найбільш болісно позначається на країнах із низьким і середнім рівнем доходу. Доведіть, що глобальна продовольча криза має не лише економічний, а й соціально-політичний вимір.
12. Проінтерпретуйте посилення конкуренції за стратегічні матеріали як нову ознаку світової економіки. Поясніть, чому доступ до металів, добрив, енергоносіїв і технологічно важливих ресурсів стає фактором сили.
13. Обґрунтуйте, чому управління ланцюгами поставок зміщується від моделі мінімізації витрат до моделі забезпечення стійкості. Поясніть, чому принцип про всяк випадок поступово витісняє принцип точно в строк.
14. Проаналізуйте феномен подвійного сорсингу як реакцію бізнесу на глобальну нестабільність. Доведіть, що підвищення стійкості ланцюгів поставок майже завжди супроводжується зростанням витрат.
15. Проінтерпретуйте феномен френдшорингу як нову форму організації міжнародного виробництва. Поясніть, чому політична близькість

партнерів починає відігравати роль не меншу, ніж економічна ефективність.

16. Обґрунтуйте, чому співіснування конкуруючих технологічних стандартів може зменшувати глобальну продуктивність. Поясніть, як цифровий неопротекціонізм змінює характер міжнародної конкуренції.
17. Проаналізуйте вплив війни на фінансову систему світу. Доведіть, що інфляційна рецесія, боргові ризики і нестабільність активів створюють передумови для нової хвилі фінансових потрясінь.
18. Проінтерпретуйте зростання оборонних витрат як чинник структурної трансформації економіки. Поясніть, чому переорієнтація ресурсів на безпекові цілі впливає на інвестиції, інновації і бюджетні пріоритети.
19. Обґрунтуйте, чому кібербезпека стала невід'ємною частиною міжнародної економічної політики. Поясніть, як кібератаки на інфраструктуру, енергетику і телекомунікації здатні трансформувати ринки.
20. Проаналізуйте реакцію корпоративного сектору на війну як приклад економічної солідарності та політичного сигналу. Доведіть, що рішення компаній про вихід із ринку може мати ширші наслідки, ніж безпосередні фінансові втрати.
21. Проінтерпретуйте волатильність як нову норму функціонування світової економіки. Поясніть, чому нестабільність стає не винятком, а постійною характеристикою міжнародного економічного середовища.
22. Обґрунтуйте, чому дискусії про міжнародну роль китайського юаня загострилися саме в умовах глобального протистояння. Поясніть, чому санкційний тиск на окремі держави підвищує інтерес до альтернатив доларовій системі.
23. Проаналізуйте межі інтернаціоналізації юаня. Доведіть, що масштаб зовнішньої торгівлі Китаю сам по собі ще не гарантує перетворення його валюти на повноцінний глобальний резервний актив.
24. Проінтерпретуйте суперечність між прагненням Китаю посилити міжнародну роль юаня і збереженням жорсткого контролю за рухом капіталу. Поясніть, чому ці дві цілі не завжди сумісні.

25. Обґрунтуйте, чому цифровий юань не можна автоматично розглядати як інструмент витіснення долара. Поясніть, у чому полягає різниця між інноваційністю платіжного інструменту і міжнародною довірою до валюти.
26. Проаналізуйте значення китайської стратегії подвійної циркуляції для глобальної економіки. Доведіть, що посилення опори на внутрішній ринок Китаю здатне змінити торговельні та інвестиційні потоки у світі.
27. Проінтерпретуйте енергетичну кризу в ЄС як тест на єдність інтеграційного об'єднання. Поясніть, чому енергетична політика одночасно виявляє і спільні інтереси, і глибокі суперечності між державами-членами.
28. Обґрунтуйте, чому субсидування виробництва знову опинилося в центрі міжнародної економічної політики. Поясніть, чому субсидії дедалі частіше розглядаються не як виняток, а як інструмент боротьби за технологічне лідерство.
29. Проаналізуйте, чому перегони субсидій можуть перерости у нову трансатлантичну торговельну напругу. Доведіть, що навіть між союзниками економічна конкуренція здатна загострюватися в умовах структурної кризи.
30. Проінтерпретуйте грідфляцію як явище на межі між ринковою поведінкою компаній і соціально неприйнятним збагаченням. Поясніть, чому в умовах кризи питання справедливості ціноутворення набуває політичного значення.
31. Обґрунтуйте, чому зелений перехід і боротьба з бідністю можуть вступати в суперечність. Поясніть, які економічні ризики виникають, коли екологічні цілі реалізуються без урахування соціальних наслідків.
32. Проаналізуйте майбутнє українських біженців як економічну проблему, а не лише гуманітарне питання. Доведіть, що тривале перебування мільйонів людей за кордоном впливає на людський капітал, ринок праці та повоєнне відновлення України.
33. Проінтерпретуйте ризик евтаназії української економіки як наслідок пасивної моделі зовнішньої допомоги. Поясніть, чому підтримка споживання без підтримки виробництва може поглиблювати економічну залежність.

34. Обґрунтуйте, чому Україні потрібен не просто план відбудови, а стратегія структурного розвитку. Поясніть, чому післявоєнне відновлення не може зводитися лише до реконструкції зруйнованого.
35. Проаналізуйте політичну економію міжнародної допомоги Україні. Доведіть, що інтереси донорів, партнерів і реципієнта не завжди збігаються, навіть коли декларується спільна підтримка.
36. Проінтерпретуйте сучасні дискусії про відновлення України через паралелі з Планом Маршалла. Поясніть, чому механічне перенесення історичних моделей не враховує нової структури глобальної економіки.
37. Обґрунтуйте, чому інтеграція України до внутрішнього ринку ЄС може розглядатися як частина логіки її повоєнного відновлення. Поясніть, чому доступ до ринку є не менш важливим, ніж пряме фінансування.
38. Проаналізуйте, чому механізм фінансування повоєнного відновлення України буде залежати не лише від обсягу ресурсів, а й від того, хто формуватиме правила їх розподілу. Доведіть, що інституційний дизайн допомоги визначає її результативність.
39. Проінтерпретуйте концепцію роботодавця останньої інстанції в умовах війни і повоєнного відновлення. Поясніть, чому держава може брати на себе функцію підтримки зайнятості в екстремальних умовах.
40. Обґрунтуйте, чому продовольча політика у воєнний період має включати не лише підтримку виробництва, а й інструменти прямого забезпечення населення. Поясніть логіку і значення банків їжі в кризовій економіці.
41. Проаналізуйте мобілізацію під час війни як економічну категорію. Доведіть, що війна мобілізує не лише людей, а й фінанси, виробничі потужності, логістику та інститути управління.
42. Проінтерпретуйте промислові екосистеми як новий рівень осмислення ланцюгів створення вартості. Поясніть, чому стійкість виробництва дедалі більше залежить не від окремого підприємства, а від якості взаємодії всередині екосистеми.
43. Обґрунтуйте, чому кластери розглядаються як запорука успішності регіональних промислових систем. Поясніть, як просторове згущення підприємств, знань і сервісів підвищує конкурентоспроможність.

44. Проаналізуйте еко-індустріальні парки як форму поєднання промислової політики, екологічних цілей і регіонального розвитку. Доведіть, що сучасна промислова модернізація дедалі частіше мислиться в інтегрованих категоріях.
45. Проінтерпретуйте вразливість малих і середніх підприємств у ланцюгах поставок. Поясніть, чому гнучкість і стійкість для малих фірм стають питанням не лише ефективності, а й виживання.
46. Обґрунтуйте, чому стратегічне планування стійкості ланцюгів поставок стає елементом міжнародної економічної політики. Поясніть, чому питання поставок уже не можна залишати виключно на розсуд бізнесу.
47. Проаналізуйте ефект батога у ланцюгах поставок як приклад того, як незначні збої можуть породжувати великі диспропорції. Доведіть, що в умовах глобальної нестабільності управління запасами і координація стають критично важливими.
48. Проінтерпретуйте каскадний або хвильовий ефект у глобальних ланцюгах поставок. Поясніть, чому локальний збій може перетворюватися на довгострокову проблему для цілих секторів світової економіки.
49. Обґрунтуйте, чому ризик-менеджмент у глобальних ланцюгах створення вартості не означає повернення до повної деглобалізації. Поясніть, чому бізнес радше змінює форми глобалізації, ніж відмовляється від неї.
50. Зробіть узагальнюючий висновок про те, як війна, деглобалізація, технологічна конкуренція і пошук нової моделі розвитку змінюють міжнародну економічну політику. Обґрунтуйте, чому сучасне світове господарство входить у фазу структурної перебудови, а не тимчасового відхилення від попередньої норми.

Пропонується за лінком <https://drive.google.com/file/d/14vz0wofYknaA0yslk-10KZCyjajvCHwb/view>

завантажити монографію професорів Наталії Резнікової і Володимира Панченка «Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку». Монографія формує цілісне уявлення про сучасну систему міжнародних економічних відносин як складну багаторівневу структуру, у якій поєднуються торговельні, фінансові, інвестиційні, технологічні та інституційні взаємозв'язки. У центрі уваги перебуває трансформація світового господарства під впливом гео економічного суперництва, зміни ролі держави, зростання значення інструментів економічної політики та посилення стратегічної взаємозалежності. У монографії розкривається логіка переходу від класичних форм відкритої економіки до моделей керованої взаємозалежності, де обмеження імпорту, підтримка експорту, розвиток інфраструктури та технологічних секторів стають інструментами гео економічної конкуренції. Значну увагу приділено концепціям стратегічної автономії, трансформації глобальних ланцюгів вартості, ролі інституцій та зміни правил міжнародної торгівлі. Монографія також висвітлює проблеми структурної асиметрії світової економіки, обмеженості експортної диверсифікації, залежності від сировинних ринків та впливу цих факторів на економічну динаміку країн. У підсумку формується теоретико-прикладне бачення міжнародних економічних відносин як простору взаємодії економічної політики, глобальних ринків і стратегічних інтересів держав.

Пошук і встановлення історичних паралелей між сучасними процесами, описаними у монографії, та попередніми етапами розвитку міжнародних економічних відносин дозволяє виявити сталі закономірності трансформації світового господарства, відтворення кризових явищ, зміну інструментів економічної політики та модифікацію форм міжнародної взаємодії.

1. Зазначається, що глобальні інвестори інтегрують кліматичні ризики у свої інвестиційні стратегії та відмовляються від високоризикових активів. Визначте історичні аналоги зміни інвестиційних

- пріоритетів під впливом нових факторів ризику та поясніть, як це впливало на структуру міжнародного руху капіталу.
2. Визнається домінування екологічних ризиків у системі глобальних загроз. Встановіть історичні паралелі із ситуаціями, коли нові фактори ризику змінювали пріоритети економічної політики держав.
 3. Характеризується багатовимірне сприйняття Китаю як партнера, конкурента і системного суперника. Визначте історичні приклади подібної багаторівневої взаємодії між державами та поясніть їхній вплив на міжнародну торгівлю.
 4. Підкреслюється залежність Європи від США у сфері цифрових технологій при одночасному прагненні до автономії. Встановіть історичні паралелі технологічної залежності та поясніть її наслідки для економічного розвитку.
 5. Зазначається трансформація політики підтримки експорту у відповідь на конкуренцію з боку Китаю. Проінтерпретуйте історичні форми державної підтримки експорту та їхню роль у міжнародній конкуренції.
 6. Фіксується зростання масштабів державних гарантій для підтримки експорту у кризові періоди. Визначте історичні приклади посилення ролі держави в умовах економічної нестабільності.
 7. Описується скорочення глобальної торгівлі внаслідок пандемії та логістичних обмежень. Встановіть історичні паралелі порушення торговельних зв'язків та поясніть їхні наслідки.
 8. Констатується руйнування ланцюгів поставок і поява альтернативних каналів обміну. Проінтерпретуйте історичні форми перебудови торговельних маршрутів у кризові періоди.
 9. Зазначається зниження довіри між економічними агентами в умовах невизначеності. Визначте історичні ситуації, коли падіння довіри трансформувало міжнародні економічні відносини.
 10. Фіксується скорочення інвестиційної активності внаслідок невизначеності. Поясніть, як подібні процеси проявлялися в історії світової економіки.

11. Відзначається знецінення доходів населення через інфляцію. Встановіть історичні приклади інфляційних криз та їхній вплив на міжнародну торгівлю.
12. Підкреслюється роль енергетичної кризи як чинника глобальної інфляції. Проінтерпретуйте історичні енергетичні шоки та їхні наслідки для світової економіки.
13. Зазначається, що девальвація може підвищувати конкурентоспроможність, але має обмеження. Визначте історичні приклади валютних коригувань та їхнього впливу на торгівлю.
14. Фіксується підвищення процентних ставок як інструмент стримування інфляції. Поясніть, як подібні заходи застосовувалися в історії економічної політики.
15. Зазначається вплив політики США на зміцнення долара. Встановіть історичні паралелі домінування окремих валют у світовій економіці.
16. Описується поєднання кількох кризових факторів як причина глобальної нестабільності. Проінтерпретуйте історичні періоди, коли накладання криз формувало системні зрушення.
17. Констатується скорочення виробництва та експорту в умовах війни. Визначте історичні приклади впливу воєн на міжнародні економічні відносини.
18. Фіксується зниження податкових надходжень і зростання бюджетного дефіциту під час війни. Поясніть, як подібні процеси відбувалися в історії держав.
19. Вказується на повернення до бартерних форм обміну в умовах кризи. Проінтерпретуйте історичні ситуації, коли бартер відіграв важливу роль у міжнародних відносинах.
20. Зазначається падіння доходів як фактор скорочення економічної активності. Встановіть історичні приклади подібних процесів.
21. Описується надання тимчасового захисту біженцям у країнах ЄС. Проаналізуйте історичні хвилі міграції та їхній економічний вплив.
22. Фіксується формування нових економічних зв'язків через переміщення населення. Визначте історичні приклади міграцій як чинника розвитку міжнародної економіки.

23. Зазначається формування нових ланцюгів вартості у процесі відбудови. Проінтерпретуйте історичні процеси реконфігурації виробництва після криз.
24. Вказується на перенесення частини інвестицій за межі країни відбудови. Поясніть, як подібні процеси проявлялися в історії.
25. Описується переміщення виробництва транснаціональними корпораціями. Встановіть історичні паралелі географічної мобільності виробництва.
26. Підкреслюється значення кваліфікованої робочої сили для інвесторів. Проінтерпретуйте історичну роль людського капіталу у міжнародній конкуренції.
27. Зазначається роль державного страхування інвестицій. Визначте історичні форми гарантування економічної діяльності.
28. Описується пошук нових ринків глобальними компаніями. Поясніть, як це співвідноситься з історичними етапами розширення ринків.
29. Фіксується зростання ролі стратегічних галузей. Проінтерпретуйте історичні приклади державної підтримки таких секторів.
30. Зазначається використання економічної політики як інструменту конкуренції. Встановіть історичні приклади економічного суперництва держав.
31. Констатується фрагментація глобальної економіки. Поясніть, як подібні процеси відбувалися в історії.
32. Описується переорієнтація торговельних потоків у кризові періоди. Визначте історичні приклади таких змін.
33. Підкреслюється зростання значення економічної безпеки. Проінтерпретуйте історичні форми економічного захисту держав.
34. Зазначається посилення контролю над стратегічними ресурсами. Встановіть історичні приклади ресурсної політики.
35. Фіксується зміна поведінки інвесторів під впливом глобальних ризиків. Поясніть, як подібні зміни проявлялися раніше.
36. Описується вплив невизначеності на економічне зростання. Визначте історичні приклади такого впливу.
37. Зазначається обмеження споживчого попиту через інфляцію. Проінтерпретуйте історичні інфляційні процеси.

38. Підкреслюється вплив зростання транспортних витрат на торгівлю. Встановіть історичні паралелі логістичних обмежень.
39. Констатується системний характер глобальних криз. Поясніть, як це проявлялося в історії світового господарства.
40. Описується поширення економічних шоків між країнами. Визначте історичні приклади такого поширення.
41. Зазначається обережність прогнозів міжнародних організацій. Проінтерпретуйте роль прогнозування в історії економічної політики.
42. Фіксується уповільнення глобального зростання. Встановіть історичні періоди подібної динаміки.
43. Описується формування нової економічної реальності під впливом криз. Поясніть, як це співвідноситься з історичними трансформаціями.
44. Зазначається зростання непередбачуваності економічних процесів. Проінтерпретуйте історичні періоди високої невизначеності.
45. Підкреслюється активізація державного втручання в економіку. Визначте історичні приклади подібної політики.
46. Фіксується перехід економічної конкуренції у форму геополітичного суперництва. Поясніть, як це проявлялося раніше.
47. Описується трансформація архітектури світової економіки. Встановіть історичні аналоги таких змін.
48. Зазначається трансформація глобалізації. Проінтерпретуйте історичні хвилі глобалізації та деглобалізації.
49. Підкреслюється зростання ролі регіоналізації. Визначте історичні приклади регіональних економічних блоків.
50. Констатується визначальна роль глобальних ризиків у формуванні сучасних міжнародних економічних відносин. Поясніть, які історичні фактори виконували подібну функцію.

Дилема подвійного призначення макроекономічних інструментів

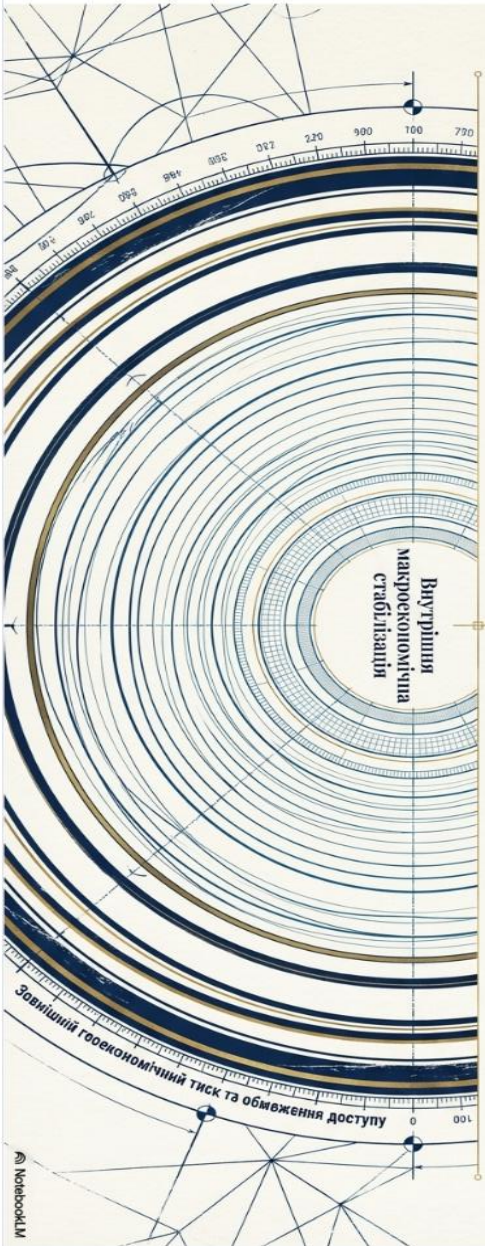
Незважаючи на інституціоналізацію, сучасні макроекономічні інструменти (валютні резерви, процентні ставки, фіскальні субсидії) зберігають подвійну природу. Вони одночасно забезпечують внутрішню стабілізацію та слугують засобами геоекономічного довгострокового обмеження можливостей конкурентів.

1 Структурна асиметрія:

Ефективність стримування прямо залежить від позиції країни у глобальній фінансовій архітектурі (статус валюти, глибина ринків).

2

Ефект регуляторного міноранжа: Координація політик між державами-союзниками генерує кумулятивний вплив, який формує екстериторіальні бар'єри.

© Notepad.M

ВІДПОВІДІ НА ТЕСТИ

Тема 1. Обмін і торгівля в давніх цивілізаціях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
б	в	а	г	б	в	г	а	б	в	а	в	г	а	в	а	г	г	г	в

21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
в	а	в	б	а	б	б	а	б	б,г	в	а	б	г	г	а	а	б	г	а

41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61
в	г	б	в	в	б	а	а	б	в	а	б	а	г	а	б	б	б	г	а	г

Тема 2. Міжнародна торгівля античності

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
а	г	в	б	г	в	г	1-г 2-в 3-а 4-б	а	в	г	б	а	в	г	в	б	б	а	б	а

22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
г	в	а	а	б	а	а	в	а	а	г	а	а	а	а	в	б	б	б	д	в

43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63
б	б	а	б	б	б	в	а	а	г	в	б	г	в	а	г	б	а	в,г	а,в	а,г

64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83
в	б	в	в	г	б	в	б	б	б	в	г	а	г	б	в	в	а	б	в

Тема 3. Міжнародні господарські зв'язки раннього і класичного Середньовіччя

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
б	в	б	г	а	г	а	а	а	г	б	г	б	в	в	г	б	а	а	б	а	в	а	б	а	а	г

28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54
г	б	г	б	а	в	б	г	б	а	б	а	а	а	в	б	г	б	а	г	б	в	а	г	б	б	а

55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
б	б	а	д	б	в	в	а	г	г	в	г	в	а	в	б	а	а, в, г	в	а, б, в	б, в	б, в, д	в, г	а	б, в, д	в

Тема 4. МЕВ індустріальної революції

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
а	в	г	б	б	а	б	б	а	а	в	б	в	б	б	б	а	а	г	г	г	б	б	г	а	б	а

28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54
г	в	а	а	б	в	г	б	в	а	г	в	б	а	а	в	б	б	в	г	а	в	б	в	в	в	г

55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81
б	б	б	в	в	а	б	а	г	а	г	г	д	а	в	а, б, в	г	а	г	а, б	а	г	в	а	г	б	в

82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105
а, б, д	б	в	г	а	а	б	б	г	а, б	в	б	а	в	б, г	г	б, г	а, б, г	в	г	в	а	б	а, б

Тема 5. Міжнародна торгівля та МЕВ у 18–19 столітті

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
б	в	а	г	г	в	а	б	а	в	а	в	г	б	в	а	б	г	в	а, б	а, г	г	б	б	а	б

27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
б	г	г	в	в	а	б	г	б	б	в	г	б	а	в	в	б	б	а	г	г	б	а	б	г	а

53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79
а, б	а	г	а	а	б	б	г	а, г	а	г	в	б	в	б	г	в, г	в	г	а	г	б	в	в	б	в	б

80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
а	б	в	г	в	б	в	б	в	б	б	г	б	а, б	в	а	а, б, г	в	в	а	г

101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
б	в	а, б	в	а	в	а, д, с	б	в	а	б	а	а, г	в	а	г	в	г	б	в

121	122	123	124	125	126	127
а	г	б	в	г	б	а

Тема 6. Міжнародні монетарні відносини

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
б	в	г	б	а, б, в	б	а, б, в	б	б	б	а	г	а	в	в	в	б

18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
б	б	в	в	а	г	г	а	б	г	в	а	г	г	б	в	в

Тема 7. МЕВ в міжвоєнний період

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
а	а, в, г	а	а	а	в	г	а	б	в	г	а	г	в	в	б	а

18	19	20	21	22	23	24	25
г	в	г	а	г	б	а	в

Тема 8. Міжнародна торгівля та міжнародні потоки капіталів після Другої світової війни

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
в	г	г	а	в	а	в	а	а	в	а	б	в	а	г	б	а

18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
а	г	г	а	а	в	а	б	а	в	б	б	в	г	а	б, в	б

35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
б	г	а	б	г	в	в	а	г	в	а	б	г	в	г	б	г

Тема 9. Міжнародна міграція робочої сили

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
в	б	б	а	в	в	б	в	г	а, в, г	а	а, в	б	в	в	б	г	б	а	в	в	а	г	б	б	б	г

28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54
а	г	г	в	а	в	г	в	а	б	б	б	г	в	в	б	г	б	г	а	б	в	г	а	б	в	в

55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68
б	б	а	в	б	а	б	а	а	в	в	в	б	б

Тема 10. МЕВ крізь призму економічної історії країн

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
в	а	в	б	в	б	в	б	а	г	в	а	б	в	г	б, в	б	в	в	б	в	в	г	г	в	в	а

28	29	30
а	б	г

Тема 11. Теоретичне підґрунтя міжнародної економічної політики

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27
а	а	г	в	б	г	а	в	а	в	а	г	в	б	г	а	г	б	г	а	б	в	в	а	г	а	а

28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49
г	в	г	б	в	в	а	а	а	а	в	а	в	б	в	б	б	г	в	б	г	б

Тема 12. МЕВ сучасності

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
а	а,в	б, в, д	б	а	б	а	в	б	а	в	в	а	г	б	г

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. (2016). Чому нації занепадають. К.: Наш формат.
2. Гребер Д. (2014). Борг: перші 5000 років історії. Ад Маргинем Прес.
3. Панченко, В. Г. (2018). *Глобальні виміри неопротекціонізму: теорія і практика*. Київ: Аграр Медіа Груп.
4. Пізано, Г., & Ші, В. (2024). *Індустріальний ренесанс Америки. Шлях до національного процвітання*. К.: Наш формат.
5. Райнерт Е. С. (2014). Як багаті країни збагатили і чому бідні країни лишаються бідними. К.: Темпора.
6. Резнікова Н. (2018). Економічна незалежність країн в умовах глобальних трансформацій. К.: Аграр Медіа Груп.
7. Резнікова Н. В. (2013). Глобальна економічна взаємозалежність: сучасна парадигма та детермінанти модифікації. К.: Вістка.

8. Резнікова Н. В. (2018). Міжнародні економічні відносини в період становлення індустріальної цивілізації. У: О. І. Шнирков (ред.), Міжнародні економічні відносини: практикум (сс. 16-19). К.: ФОП Чабаненко Ю. А.
9. Стадвел Дж. (2017). Чому Азії вдалося. Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу. К.: Наш формат.
10. Тернер Е. (2020). Між боргом та дияволом: гроші, кредит і реформування глобальних фінансів. Львів: Априорі.
11. Фергюсон Н. (2019). Еволюція грошей. Фінансова історія світу. К.: Наш формат.
12. Фергюсон Н. (2020). Як помирають інститути та економіки. К.: Наш формат.
13. Фергюсон Н. (2020). Як Британія вплинула на сучасний світ. К.: Наш формат.
14. Фергюсон Н. (2017). Цивілізація. Як Захід став успішним. К.: Наш формат.
15. Філіпенко А. С. (2019). Міжнародні економічні відносини: Історія. Теорія. Політика. К.: Либідь.
16. Філіпенко А. С. (2007). Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність. Київ: Знання.
17. Філіпенко А. С. (2013). Теорія міжнародної економічної політики. Київ: Академвидав.
18. Чанг Ха-Юн. (2018). 23 факти про капіталізм. К.: Наш формат.
19. Чуткий А. І. (2013). Нариси з економічної історії України. Книга 1. На перехресті торгових шляхів. Темпора.
20. Чуткий А. І. (2015). Нариси з економічної історії України. Книга 2. Становлення житниці Європи. Темпора.
21. Шарма Р. (2018). Злет і занепад країн. К.: Наш формат.
22. Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. (2005). The rise of Europe: Atlantic trade, institutional change and economic growth. *American Economic Review*, 95, 546-579.
23. Ashworth, W. J. (2014). The British industrial revolution and the ideological revolution: Science, neoliberalism and history. *History of Science*, 52, 178-199.

24. Baten, J. (2016). *A history of the global economy: 1500 to the present*. Cambridge: Cambridge University Press.
25. Clark, G. (2009). *Contours of the world economy, 1–2030 AD*. *The Journal of Economic History*, 69(4), 1156-1161.
26. Galbraith, J. K. (1994). *A journey through economic time: A firsthand view*. Boston: Houghton Mifflin.
27. Galbraith, J. K. (1987). *Economics in perspective: A critical history*. Boston: Houghton Mifflin.
28. Galbraith, J. K. (1988). *The world economy in perspective*. *Journal of Economic Development*, 13(2), 7-16.
29. Inan, K. (2020). *Evolution of the international monetary system*. Літвидавництво.
30. Kellenbenz, H. (1968). *The economy of expanding Europe in the 16th and 17th centuries*. *The Business History Review*, 42(3), 340-350.

ДОПОМІЖНА

1. Acemoglu, D., & Robinson, J. (2001). The colonial origins of comparative development: An empirical investigation. *American Economic Review*, 91, 1369-1401.
2. Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. (2005). The rise of Europe: Atlantic trade, institutional change, and economic growth. *American Economic Review*, 95(3), 546-579.
3. Alexander, J. (2007). Facing the Middle Ages: Concluding remarks. *Gesta*, 46(2), 193-197.
4. Allen, R. C. (2001). The great divergence in European wages and prices from the middle ages to the First World War. *Explorations in Economic History*, 38, 411-447.
5. Allen, R. C. (2015). The high wage economy and the industrial revolution: A restatement. *Economic History Review*, 68(1), 1-22.
6. Allen, R. C., Bassino, J.-P., Ma, D., Moll-Murata, C., & van Zanden, J. L. (2011). Wages, prices, and living standards in China, Japan, and Europe, 1738-1925: In comparison with Europe, Japan, and India. *Economic History Review*, 64(S1), 8-38.
7. Altaweel, M., & Squitieri, A. (2018). Long-distance trade and economy before and during the age of empires. In *Revolutionizing a world: From small states to universalism in the pre-Islamic Near East* (pp. 160-178). London: UCL Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt21c4td4.10>
8. Andrews, D. (1994). Capital mobility and state autonomy: Toward a structural theory of international monetary relations. *International Studies Quarterly*, 38(2), 193-218. <https://doi.org/10.2307/2600975>
9. Baten, J. (2016). *A history of the global economy: 1500 to the present*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Bentley, T. (Ed.). (2019). *Picturing commerce in and from the East Asian maritime circuits, 1550-1800: Visual and material culture, 1300-1700*. Amsterdam: Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvcwn6kn>
11. Berg, M., & Hudson, P. (1992). Rehabilitating the Industrial Revolution. *The Economic History Review*, 45, 24-50.
12. Berlanstein, L. (1992). *The Industrial revolution and work in nineteenth-century Europe*. NY: Routledge.

13. Bidwell, P. W. (1921). The agricultural revolution in New England. *The American Historical Review*, 26(4), 683-702. <https://doi.org/10.2307/1836733>
14. Black, J. (2017). *A history of Britain: 1945 to Brexit*. Bloomington, Indiana: Indiana University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1zxx11m>
15. Blank, S. (1977). Britain: The politics of foreign economic policy, the domestic economy, and the problem of pluralistic stagnation. *International Organization*, 31(4), 673-721.
16. Booth, A. (1983). The "Keynesian Revolution" in economic policy-making. *The Economic History Review*, 36(1), 103-123. <https://doi.org/10.2307/2598900>
17. Brenner, Y. (1965). The price revolution reconsidered: A reply. *The Economic History Review*, 18(2), 392-396. <https://doi.org/10.2307/2592102>
18. Broadberry, S., & Gupta, B. Lancashire, India and shifting competitive advantage in cotton textiles, 1600-1850. https://www.researchgate.net/publication/4757853_Cotton_Textiles_and_the_Great_Divergence_Lancashire_India_and_Shifting_Competitive_Advantage_1600-1850/
19. Brown, L. (1968). The agricultural revolution in Asia. *Foreign Affairs*, 46(4), 688-698. <https://doi.org/10.2307/20039337>
20. Byrne, D. (2018). *Ronald Reagan: An intellectual biography*. Lincoln: University of Nebraska Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv75d6gz>
21. Cannadine, D. (1984). The present and the past in the English Industrial Revolution 1880-1980. *Past and Present*, 103, 131-172.
22. Catão, L. A. V., & Solomou, S. N. (2005). Effective exchange rates and the classical gold standard adjustment. *The American Economic Review*, 95(4), 1259-1275.
23. Cinnirella, F. Optimists and pessimists: A revision of the nutritional status in Britain, 18th and 19th century. <http://www.ehs.org.uk/dotAsset/f1468f85-eb70-4f5b-b025-d05ab37fca99.pdf>
24. Clapham, J. (1939). *An economic history of modern Britain: The early railroad age 1820-1850*. Cambridge: Cambridge University Press.
25. Clark, G. (2007). *A farewell to arms: A brief economic history of the world*. Princeton: Princeton University Press.

26. Collins, W. (2015). Looking forward: Positive and normative views of economic history's future. *The Journal of Economic History*, 75(4), 1228-1233. <http://www.jstor.org/stable/43917533>
27. Crafts, N. F. R. (1985). *British economic growth during the Industrial Revolution*. Oxford: Clarendon Press.
28. Crafts, N. F. R. Productivity growth in the Industrial Revolution: A new growth accounting perspective. <https://www.frbsf.org/economic-research/files/crafts.pdf>
29. Crafts, N. F. R., & Harley, C. K. (1992). Output growth and the British industrial revolution: A restatement of the Crafts-Harley view. *The Economic History Review*, 45, 703-730.
30. Cunningham, W. (1892). *Growth of English industry and commerce in modern times*. Cambridge: Cambridge University Press.
31. Cunningham, W. (1915). *Growth of English industry and commerce in modern times: The mercantile system*. Cambridge: Cambridge University Press.
32. Curtis, B., & Baines, D. (2016). What is an antique? *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 74(1), 75-86.
33. Daniels, R. (2015). *Franklin D. Roosevelt: Road to the New Deal, 1882-1939*. University of Illinois Press. <http://www.jstor.org/stable/10.5406/j.ctt174d23g>
34. De Beltgens Gibbins, H. (1897). *The industrial history of England*. London: Methuen and Co.
35. De la Escosura, L., & Rosés, J. (2009). The sources of long-run growth in Spain, 1850-2000. *The Journal of Economic History*, 69(4), 1063-1091. <http://www.jstor.org/stable/25654033>
36. De Vries, J. (2009). The economic crisis of the seventeenth century after fifty years. *The Journal of Interdisciplinary History*, 40(2), 151-194.
37. de Zwart, P. (2019). Review of "Tirthankar Roy and Giorgio Riello (eds.) *Global economic history*". *Economic History Review*, 72, 1523-1525.
38. Deane, Ph. (1965). *The first Industrial Revolution*. Cambridge: Cambridge University Press.
39. Decker, M. (2007). Water into wine: Trade and technology in Late Antiquity. In L. Lavan, E. Zanini, & A. Sarantis (Eds.), *Technology in transition: AD 300-650 (Late Antique Archaeology 4)* (pp. 65-92). Leiden.
40. Dobado-González, R., García-Hiernaux, A., & Guerrero, D. (2012). The integration of grain markets in the eighteenth century: Early rise of

- globalization in the West. *The Journal of Economic History*, 72(3), 671-707.
41. Drelichman, M. (2005). American silver and the decline of Spain. *The Journal of Economic History*, 65(2), 532-535.
 42. Duncan-Jones, R. P. (1978). Two possible indices of the purchasing power of money in Greek and Roman antiquity. In *Les Dévaluations à Rome: époque républicaine et impériale* (pp. 159-168). Rome: École française de Rome.
 43. Eichengreen, B. (2012). Economic history and economic policy. *The Journal of Economic History*, 72(2), 289-307.
 44. Eichengreen, B., & Temin, P. (2000). The gold standard and the Great Depression. *Contemporary European History*, 9(2), 183-207.
 45. Estevadeordal, A., Frantz, B., & Taylor, A. M. (2003). The rise and fall of world trade, 1870-1939. *Q J Econ*, 118, 359-407.
 46. Esteves, R., & Khoudour-Castéras, D. (2009). A fantastic rain of gold: European migrants' remittances and balance of payments adjustment during the gold standard period. *The Journal of Economic History*, 69(4), 951-985.
 47. Federico, G., & Vasta, M. (2015). What do we really know about protection before the Great Depression: Evidence from Italy. *The Journal of Economic History*, 75(4), 993-1029. <http://www.jstor.org/stable/43917525>
 48. Flandreau, M., Le Cacheux, J., Zumer, F., Dornbusch, R., & Honohan, P. (1998). Stability without a pact? Lessons from the European gold standard, 1880-1914. *Economic Policy*, 13(26), 117-162.
 49. Flynn, D., & Giráldez, A. (1995). Born with a "Silver Spoon": The origin of world trade in 1571. *Journal of World History*, 6(2), 201-221.
 50. Frieden, J. (1988). Sectoral conflict and foreign economic policy, 1914-1940. *International Organization*, 42(1), 59-90.
 51. Galbraith, J. K. (1987). *Economics in perspective: A critical history*. Boston: Houghton Mifflin.
 52. Galbraith, J. K. (1990). *A short history of financial euphoria*. Knoxville: Whittle Direct Books.
 53. Gamble, A. (2021). Ideas and interests in British economic policy. In *The Western ideology and other essays*. Bristol: Bristol University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1mcpmjw>

54. Girvan, N., & Girvan, C. (1973). The development of dependency economics in the Caribbean and Latin America: Review and comparison. *Social and Economic Studies*, 22(1), 1-33.
55. Goldfischer, D. (2002). E. H. Carr: A 'Historical Realist' approach for the globalisation era. *Review of International Studies*, 28(4), 697-717.
56. Goldstone, J. (1984). Urbanization and inflation: Lessons from the English price revolution of the sixteenth and seventeenth centuries. *American Journal of Sociology*, 89(5), 1122-1160.
57. Grosfoguel, R. (2002). Colonial difference, geopolitics of knowledge, and global coloniality in the modern/colonial capitalist world-system. *Review (Fernand Braudel Center)*, 25(3), 203-224.
58. Habib, I. (2017). Towards a political economy of colonialism. *Social Scientist*, 45(3/4), 9-15.
59. Hansen, I. L., & Wickham, C. (Eds.). (2000). *The long eighth century. Production, distribution and demand*. Leiden.
60. Hershey, A. (1911). The history of international relations during antiquity and the Middle Ages. *The American Journal of International Law*, 5(4), 901-933.
61. Hinck, H., & Bommersbach, B. (2014). Cross-border representations of revolt in the later Middle Ages: France and England during the Hundred Years' War (1337-1453). In M. Griesse (Ed.), *From mutual observation to propaganda war: Premodern revolts in their transnational representations* (pp. 37-52). Bielefeld: Transcript Verlag.
62. Howson, S. (2015). Monetary policy and financial repression in Britain 1951-59. *The Journal of Economic History*, 75(4), 1263-1264.
63. Hsieh, C., & Romer, C. (2006). Was the Federal Reserve constrained by the gold standard during the Great Depression? Evidence from the 1932 open market purchase program. *The Journal of Economic History*, 66(1), 140-176.
64. Jones, G. (1993). British multinational enterprise and British business history since the nineteenth century. *Zeitschrift Für Unternehmensgeschichte / Journal of Business History*, 38(4), 234-260.
65. Kellenbenz, H. (1968). The economy of expanding Europe in the 16th and 17th centuries: A review essay. *The Business History Review*, 42(3), 340-350.
66. Kingsley, S., & Decker, M. (Eds.). (2015). *Economy and exchange in the East Mediterranean during Late Antiquity: Proceedings of a conference*

- at Somerville College, Oxford - 29th May, 1999. Oxbow Books. <https://doi.org/10.2307/j.ctvh1dht2>
67. Knafo, S. (2006). The gold standard and the origins of the modern international monetary system. *Review of International Political Economy*, 13(1), 78-102.
 68. Krueger, A. (1994). Lessons from developing countries about economic policy. *The American Economist*, 38(1), 3-9.
 69. Lake, D. (1983). International economic structures and American foreign economic policy, 1887-1934. *World Politics*, 35(4), 517-543. <https://doi.org/10.2307/2010388>
 70. Lampe, M. (2009). Effects of bilateralism and the MFN clause on international trade: Evidence for the Cobden-Chevalier network, 1860-1875. *The Journal of Economic History*, 69(4), 1012-1040.
 71. Lang, M. (2006). Globalization and its history. *The Journal of Modern History*, 78(4), 899-931. <https://doi.org/10.1086/511251>
 72. Laughlin, J. (1927). The gold-exchange standard. *The Quarterly Journal of Economics*, 41(4), 644-663.
 73. Lewit, T. (2012). Oil and wine press technology in its economic context: Screw presses, the rural economy and trade in Late Antiquity. *AnTard*, 20, 137-151.
 74. Leyser, K. (1992). Concepts of Europe in the early and high Middle Ages. *Past & Present*, 137, 25-47.
 75. Lopez, R. (1951). The dollar of the Middle Ages. *The Journal of Economic History*, 11(3), 209-234.
 76. Lopez, R. (1953). An aristocracy of money in the early Middle Ages. *Speculum*, 28(1), 1-43.
 77. Maguire, H. (1997). Magic and money in the early Middle Ages. *Speculum*, 72(4), 1037-1054.
 78. Maier, C. (1977). The politics of productivity: Foundations of American international economic policy after World War II. *International Organization*, 31(4), 607-633.
 79. McCracken, P. (1996). Economic policy in the Nixon years. *Presidential Studies Quarterly*, 26(1), 165-177.
 80. Melville, L. (2009). 1934 - Gold standard or goods standard. In J. Fisher & K. Anderson (Eds.), *Australia's economy in its international context: The Joseph Fisher lectures, Volume I: 1904-1954* (pp. 391-416).
 81. Mingay, G. (1963). The "Agricultural Revolution" in English history: A reconsideration. *Agricultural History*, 37(3), 123-133.

82. Mitchener, K., & Weidenmier, M. (2015). Was the classical gold standard credible on the periphery? Evidence from currency risk - CORRIGENDUM. *The Journal of Economic History*, 75(4), 1262-1262.
83. Mokyr, J. (1999). *The British Industrial Revolution: An economic perspective*. Oxford: Westview Press.
84. Mokyr, J. (2009). *The enlightened economy: The economic history of Britain*. London: Penguin.
85. Moosvi, S. (1987). The silver influx, money supply, prices and revenue-extraction in Mughal India. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 30(1), 47-94.
86. Morys, M. (2013). The disintegration of the gold exchange standard during the Great Depression - Déjà vu for the Eurozone? *Geschichte Und Gesellschaft*, 39(2), 153-176.
87. Murray, C. (1984). *Losing ground: American social policy 1950-1980*. New York: Basic Books.
88. Myrdal, G. (1944). *An American dilemma*. New York: Harper & Brothers.
89. Myrdal, G. (1968). *Asian drama: An inquiry into the poverty of nations*. New York: Pantheon Books.
90. Nelson, J. (2007). The dark ages. *History Workshop Journal*, 63, 191-201.
91. Newell, W. (1973). The agricultural revolution in nineteenth-century France. *The Journal of Economic History*, 33(4), 697-731.
92. Nye, J. (2001). Globalisation and discontent. *The World Today*, 57(8/9), 39-70.
93. O'Brien, P. (1996). Path dependency, or why Britain became an industrialized and urbanized economy long before France. *The Economic History Review*, 49, 213-249.
94. Obstfeld, M., & Taylor, A. (2003). Sovereign risk, credibility and the gold standard: 1870-1913 versus 1925-31. *The Economic Journal*, 113(487), 241-275.
95. Pach, C. (2006). The Reagan doctrine: Principle, pragmatism, and policy. *Presidential Studies Quarterly*, 36(1), 75-88.
<http://www.jstor.org/stable/27552748>
96. Panchenko, V., & Derevianko, V. (2025). The impact of tariff policy on the industrial development of the USA: From protectionism to liberalization. DOI 10.34079/2518-1394-2025-15-30-5-13.

97. Pemberton, H. (2004). Relative decline and British economic policy in the 1960s. *The Historical Journal*, 47(4), 989-1013. <http://www.jstor.org/stable/4091665>
98. Peters, M. (2017). *Trading barriers: Immigration and the remaking of globalization*. Princeton; Oxford: Princeton University Press.
99. Porter, G. R. (1836). *The progress of the nation*. London: Charles Knight & Co.
100. Raico, R. *A historiography of the Industrial Revolution and Otto von Bismarck*. <https://www.libertarianism.org/media/videocollection/historiography-industrial-revolution-otto-von-bismarck>
101. Saltmarsh, J. (1941). Plague and economic decline in England in the later Middle Ages. *Cambridge Historical Journal*, 7(1), 23-41.
102. Sarikakis, T. C. (1986). Commercial relations between Chios and other Greek cities in antiquity. In Boardman and Vaphopoulou-Richardson (Eds.) (pp. 121-131).
103. Schwartz, R. (2010). Rail transport, agrarian crisis, and the restructuring of agriculture: France and Great Britain confront globalization, 1860-1900. *Social Science History*, 34(2), 229-255.
104. Serafy, S. (1979). The oil price revolution of 1973-1974. *The Journal of Energy and Development*, 4(2), 273-290.
105. Sullivan, D. (1981). The end of the Middle Ages: Decline, crisis, or transformation? *The History Teacher*, 14(4), 551-565.
106. Temin, P. (1993). Transmission of the Great Depression. *The Journal of Economic Perspectives*, 7(2), 87-102.
107. Temin, P. (1997). Two views of the British Industrial Revolution. *The Journal of Economic History*, 57, 63-82.
108. Teschke, B. (1998). Geopolitical relations in the European Middle Ages: History and theory. *International Organization*, 52(2), 325-358.
109. Thomas, B. (1993). *The Industrial Revolution and the Atlantic economy: Selected essays*. London: Routledge.
110. Thompson, F. (1968). The second agricultural revolution, 1815-1880. *The Economic History Review*, 21(1), 62-77. <https://doi.org/10.2307/2592204>
111. Thornton, A. (1962). Colonialism. *International Journal*, 17(4), 335-357. <https://doi.org/10.2307/40198890>
112. Underwood, D. (2020). Good neighbors and good walls: Urban development and trade networks in Late Antique South Gaul. In M. J. Kelly & M. Burrows (Eds.), *Urban interactions: Communication and*

- competition in Late Antiquity and the Early Middle Ages (pp. 373-428). Binghamton, NY: Punctum Books.
113. Vaggi, G. (1996). Adam Smith and the economic policy of laissez-faire. *History of Economic Ideas*, 4(1/2), 107-147.
114. Van Zanden, J. (1991). The first green revolution: The growth of production and productivity in European agriculture, 1870-1914. *The Economic History Review*, 44(2), 215-239. <https://doi.org/10.2307/2598294>
115. Witt, R. (1971). The landlord and the economic revival of the Middle Ages in Northern Europe, 1000-1250. *The American Historical Review*, 76(4), 965-988.
116. Wrigley, E. A. (2010). *Energy and the English Industrial Revolution*. Cambridge: Cambridge University Press.
117. Zerbin, A. (2020). The Late Antique economy: Regional surveys. https://www.academia.edu/4730871/The_Late_Antique_economy_regional_surveys
118. Брандс Г. (2017). *Американський колос*. К.: Темпора.
119. Гальчинський А. С. (2009). Криза і цикли світового розвитку. К.: АДЕФ-Україна.
120. Панченко, В. Г. (2016). Проблема вибору економічної політики в умовах кризи глобального регулювання: теоретичні аспекти. *Міжнародні відносини. Серія: Економічні науки*, 9. Retrieved from http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/issue/view/174
121. Панченко, В. Г. (2017). Економічні інструменти як засіб досягнення зовнішньополітичних цілей. *Інвестиції: практика та досвід*, 16, 25–31. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2017/7.pdf
122. Панченко, В. Г. (2018). До питання про співвідношення неопротекціоністської та неомеркантилістської політик: нові форми стимулювання економічного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*, 8, 30–35.
123. Панченко, В. Г. (2018). Національні економічні інтереси як домінанта трансформації змістовного наповнення політики протекціонізму та його еволюційного руху в бік неопротекціонізму. *Інвестиції: практика та досвід*, 7, 31–37.
124. Панченко, В. Г., & Резнікова, Н. В. (2017). Політика економічного націоналізму: від витоків до нових варіацій економічного патріотизму. *Економіка і держава*, 8, 4–8.

125. Панченко, В. Г., Резнікова, Н. В., & Іващенко, О. А. (2021). Національні особливості реалізації політики економічного патріотизму: В'єтнам та Індія у фокусі дослідження інструментів державного стимулювання розвитку, зростання і досягнення безпеки. *Ефективна економіка*, 4. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.12>
126. Панченко, В., & Пінчук, Ю. (2024). Роль політики сприяння експорту в індустріальному розвитку (на прикладі азійських країн). *Агросвіт*, 10, 68–77. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.10.68>
127. Резнікова Н. В. (2012). Економічна експансія в умовах становлення нового каркасу міжкраїнової взаємодії. Актуальні проблеми міжнародних відносин, 111(2), 90-100.
128. Резнікова Н. В. (2013). Антиномія залежності та розвитку в умовах глобальної взаємодії. Актуальні проблеми міжнародних відносин, 112(2), 136-144.
129. Резнікова Н. В. (2013). Моделювання теоретичних конструктів економічної залежності в умовах глобалізаційних зрушень. Вісник Донецького національного університету. Серія В: Економіка і право, 1, 141-144.
130. Резнікова Н. В. (2013). Феномен об'єднання і периферізації в процесі інтеграції в світову економічну систему. Актуальні проблеми міжнародних відносин, 116(1), 167-175.
131. Резнікова Н. В. (2016). Феноменологія незалежності в умовах економічної глобалізації. Міжнародна економічна політика, 1, 52-73.
132. Резнікова Н. В. (2020). Міжнародні економічні відносини в епоху глобалізації: історико-теоретичні аспекти сучасних світогосподарських зв'язків. *Економіка України*, 12, 77-80.
133. Резнікова Н., & Панченко В. (2020, 5 серпня). Від Кромвеля до Байдена. Або як слід піклуватися про власну економіку та своїх громадян. *Дзеркало тижня*. https://zn.ua/ukr/foreign_economics/vid-kromvelja-do-bajdena.html
134. Резнікова, Н., & Панченко, В. (05.08.2020). Від Кромвеля до Байдена. Або як слід піклуватися про власну економіку та своїх громадян. *Дзеркало тижня*. Retrieved from https://zn.ua/ukr/foreign_economics/vid-kromvelja-do-bajdena.html
135. Резнікова, Н., & Панченко, В. (10-16.09.2021). В'єтнамський рецепт. Як азійська країна змогла скористатися моделлю європейського

- економічного патріотизму. *Український тиждень*, 36(719), 20–23. Retrieved from <https://tyzhden.ua/Magazine/719>
136. Резнікова, Н., & Панченко, В. (13-19.08.2021). Природа сінгапурського дива. Триумф лібералізму чи прагматичний розрахунок мачо-меритократів? *Український тиждень*, 32(716), 23–27. Retrieved from <https://tyzhden.ua/Economics/252737>
137. Резнікова, Н., & Панченко, В. (15-22.07.2021). Морські леви чи яструби? Як зрозуміти природу сучасної зовнішньої торгівлі. *Український тиждень*, 28(712), 34–38. Retrieved from <https://tyzhden.ua/Economics/252413>

Історія міжнародних економічних відносин: Від ретроспективи до стратегічного аналізу

Курс «Історія міжнародних економічних відносин» є інтегративним інструментом, що поєднує економічну теорію з практичним аналізом, переворюючи історичні факти у прикладні знання для критичного осмислення сучасної геоekonomічної структури світу.

ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНЦІЇ ТА ЦІЛІ

Формування економічного мислення
Надання мисленню реалізму, мисливості та здатності до критичної оцінки. Мислити до кінця.

Розуміння нелинійності розвитку
Усвідомлення багатоваріантності історії та впливу історичних подій на сучасні інституційні умови.

Міждисциплінарний фундамент
Базується на знаннях з економіки, краєзнавства, мікро- та макроекономіки.

Ретроspективний

06 сьмт дослідження: історичні трансформації МЄВ

Професійний результат: Виявлення причин диспропорцій

Сучасний

06 сьмт дослідження: Поточні геоекономічні процеси

Професійний результат: Критична оцінка актуальних рекомендацій

Прогностичний

06 сьмт дослідження: Моделі майбутнього розвитку

Професійний результат: Формування стратегічного бачення подальшої економіки

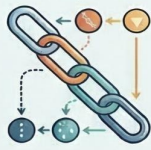
ПРАКТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ІНСТРУМЕНТАРІЙ

Метод історичних аналогій
Використання минулого досвіду як інструменту для аналізу та прогнозування сучасних економічних явищ.

Робота з AI-візуалізаціями
Інтерпретація інформації від NotebookLM для навігання аналітичних есе та ведення наукових дискусій.

Відтворення причинно-наслідкових зв'язків
Орієнтація на аналітичне осмислення закономірностей, а не на механічне запам'ятовування фактів.

1. Резнікова Н.В. (2013). *Глобальна економічна взаємозалежність: сучасна парадигма та детермінанти модифікації*. Київ: Вид-во ТОВ "ВІСТКА".
2. Резнікова, Н. В. (2016). *Глобальні і регіональні екологічні проблеми*. Київ: Вістка.
3. Резнікова, Н. В. (2017). *Глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин*. Київ: ТОВ «Видавництво «Консультант».
4. Резнікова Н. (2018). *Економічна незалежність країн в умовах глобальних трансформацій*. К.: Аграр Медіа Груп.
5. Резнікова, Н. В., & Рубцова, М. Ю. (2019). *Міжнародна макроекономіка: теорія і практика*. Київ: Аграр Медіа Груп.
6. Резнікова, Н. В. (2021). *Економічна кон'юнктура розвинених країн: навчальний посібник у 2-х частинах. Ч. 1. Теоретичні основи дослідження економічної кон'юнктури розвинених країн*. Київ: Аграр Медіа Груп.
7. Резнікова, Н. В. (2021). *Економічна кон'юнктура розвинених країн:*

навчальний посібник у 2-х частинах. Ч. 2. Практичні аспекти дослідження економічної кон'юнктури розвинених країн. Київ: Аграр Медіа Груп.

8. Резнікова, Н., & Панченко, В. (2022). *Мінні поля міжнародної економічної політики: як країнам не втратити здатність до розвитку. Київ: Аграр Медіа Груп.*

9. Резнікова, Н. В., & Панченко, В. Г. (2023). *Репортажі із цивілізаційних фронтів: На передовій міжнародної економічної політики. Київ: Аграр Медіа Груп.*

10. Панченко В., Резнікова Н. (2025). *Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник. Київ: АграрМедіа, 2025.*

РЕЗНІКОВА НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

д.е.н., проф., професор кафедри світового господарства
і міжнародних економічних відносин

Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

**ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
ПРАКТИКУМ**

